

Θεματικό δελτίο

Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Πρόλογος

Το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι θεμελιώδες δικαίωμα του οποίου η προάσπιση έχει μεγάλη σημασία για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κατοχυρώνεται στο πρωτογενές δίκαιο, μεταξύ άλλων στο άρθρο 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) και στο άρθρο 16, παράγραφος 1, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Το θεμελιώδες αυτό δικαίωμα συνδέεται εξάλλου ευθέως με το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, το οποίο καθιερώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη.

Όσον αφορά το παράγωγο δίκαιο, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 ο νομοθέτης της τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας είχε εκδώσει διάφορες πράξεις με σκοπό να διασφαλίσει την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η οδηγία 95/46/ΕΚ για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών¹, η οποία καταργήθηκε το 2018, αποτελούσε τη βασική νομική πράξη της Ένωσης στον εν λόγω τομέα.

Ακολούθως, η οδηγία 2002/58/ΕΚ² συμπλήρωσε την οδηγία 95/46, εναρμονίζοντας τις διατάξεις της νομοθεσίας των κρατών μελών για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, όσον αφορά ιδίως την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών³. Επισημαίνεται ότι, προκειμένου να ληφθούν υπόψη νέες τεχνολογικές και εμπορικές εξελίξεις, ο νομοθέτης της Ένωσης ξεκίνησε το 2017 την επανεξέταση της οδηγίας 2002/58⁴, η οποία βρίσκεται, επί του παρόντος, ακόμη σε εξέλιξη⁵.

¹ Οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ 1995, L 281, σ. 31), ενοποιημένη έκδοση της 20ής Νοεμβρίου 2003, καταργήθηκε από τις 25 Μαΐου 2018 (βλ. υποσημείωση 6).

² Οδηγία 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες) (ΕΕ 2002, L 201, σ. 37), ενοποιημένη έκδοση της 19ης Δεκεμβρίου 2009.

³ Η οδηγία 2002/58 τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθέσιμων στο κοινό, υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/ΕΚ (ΕΕ 2006, L 105, σ. 54). Το Δικαστήριο κήρυξε ανίσχυρη την εν λόγω οδηγία, με την απόφαση της 8ης Απριλίου 2014, Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λπ. (C-293/12 και C-594/12, [EU:C:2014:238](#)), με το σκεπτικό ότι έθιγε σοβαρά τα δικαιώματα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (βλ. ενότητα Ι.1, με τίτλο «Συμμόρφωση του παράγωγου δικαίου της Ένωσης με το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», του παρόντος δελτίου).

⁴ Στις 10 Ιανουαρίου 2017 η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση για την αντικατάσταση της εν λόγω οδηγίας με κανονισμό για την ιδιωτική ζωή και τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

⁵ Στις 10 Φεβρουαρίου 2021 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκρινε εντολή διαπραγμάτευσης με σκοπό την αναθεώρηση των κανόνων στον τομέα της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και της εμπιστευτικότητας στη χρήση των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ώστε να καταστεί δυνατή η έναρξη των διαπραγματεύσεων με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το κείμενο της πρότασης κανονισμού για τον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες και την κατάργηση

Το 2016 η Ευρωπαϊκή Ένωση μεταρρύθμισε το συνολικό νομικό πλαίσιο στον τομέα. Προς τούτο, εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΕ) 2016/679⁶ σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (στο εξής: ΓΚΠΔ), ο οποίος καταργεί την οδηγία 95/46 και εφαρμόζεται από τις 25 Μαΐου 2018, και την οδηγία (ΕΕ) 2016/680⁷ για την προστασία των εν λόγω δεδομένων σε ποινικές υποθέσεις, οι διατάξεις της οποίας εφαρμόζονται από τις 6 Μαΐου 2018.

Όσον αφορά την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης, η προστασία τους διασφαλίζεται, μεταξύ άλλων, από τις 11 Δεκεμβρίου 2018 από τον κανονισμό (ΕΕ) 2018/1725⁸. Χάρην συνεκτικής προσέγγισης της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ολόκληρη την Ένωση, ο εν λόγω κανονισμός αποσκοπεί στην ευθυγράμμιση, στο μέτρο του δυνατού, των σχετικών κανόνων με το καθεστώς που θεσπίστηκε με τον ΓΚΠΔ.

Τέλος, για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτουν οι νέες τεχνολογίες, ο νομοθέτης της Ένωσης δρομολόγησε, από το 2020, τη λήψη νέων νομοθετικών μέτρων⁹, τα οποία συνδέονται με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Λαμβανομένης υπόψη της πλούσιας νομολογίας του Δικαστηρίου στον τομέα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σκοπός του παρόντος θεματικού δελτίου είναι η παρουσίαση επιλεγμένων θεμελιωδών αποφάσεων στον τομέα καθώς και αποφάσεων που συνέβαλαν σημαντικά στη διαμόρφωση της νομολογίας, με ιδιαίτερη έμφαση στις αποφάσεις που εξέδωσε το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου. Ειδικότερα, το παρόν θεματικό δελτίο καλύπτει τόσο τη νομολογία

της οδηγίας 2002/58/ΕΚ (κανονισμός για την ιδιωτική ζωή και τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες) είναι διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο:
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_6087_2021_INIT&from=FN.

⁶ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (ΕΕ 2016, L 119, σ. 1).

⁷ Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ 2016, L 119, σ. 89).

⁸ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1725 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2018, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης και την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 45/2001 και της απόφασης αριθ. 1247/2002/ΕΚ (ΕΕ 2018, L 295, σ. 39).

⁹ Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνονται ιδίως τρεις νομοθετικές πρωτοβουλίες: i) ο κανονισμός (ΕΕ) 2022/868 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2022, σχετικά με την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση δεδομένων και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1724 (πράξη για τη διακυβέρνηση δεδομένων) (ΕΕ 2022, L 152, σ. 1), και ο κανονισμός (ΕΕ) 2023/2854 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2023, για εναρμονισμένους κανόνες σχετικά με τη δίκαιη πρόσβαση σε δεδομένα και τη δίκαιη χρήση τους και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2017/2394 και της οδηγίας (ΕΕ) 2020/1828 (κανονισμός για τα δεδομένα) (ΕΕ 2023, L 2854, σ. 1)· ii) η δέση νομοθετικών μέτρων σχετικά με τις ψηφιακές υπηρεσίες και αγορές, η οποία περιλαμβάνει τον κανονισμό (ΕΕ) 2022/2065 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 2022, σχετικά με την ενιαία αγορά ψηφιακών υπηρεσιών και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/31/ΕΚ (πράξη για τις ψηφιακές υπηρεσίες) (ΕΕ 2022, L 277, σ. 1), και τον κανονισμό 2022/1925 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2022, σχετικά με διεκδικήσιμες και δίκαιες αγορές στον ψηφιακό τομέα και για την τροποποίηση των οδηγιών (ΕΕ) 2019/1937 και (ΕΕ) 2020/1828 (Πράξη για τις Ψηφιακές Αγορές) (ΕΕ 2022, L 265, σ. 1)· και iii) η πρώτη νομοθετική πρόταση για τη δημιουργία κανονιστικού πλαισίου στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, η οποία εξειδικεύτηκε με κανονισμό για την τεχνητή νοημοσύνη (ΕΕ L 2024/1689).

σχετικά με τη γενική ρύθμιση στον τομέα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που απορρέει από την ερμηνεία της οδηγίας 95/46 και του ΓΚΠΔ, όσο και τη νομολογία σχετικά με την τομεακή ρύθμιση που αφορά, μεταξύ άλλων, τον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και το ποινικό δίκαιο. Εξάλλου, με το παρόν θεματικό δελτίο παρουσιάζονται επιλεγμένες αποφάσεις που αφορούν ρυθμίσεις οριζόντιας εφαρμογής, τονίζοντας εξ αρχής τον καθοριστικό ρόλο του Χάρτη στη διαμόρφωση της νομολογίας.

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
I. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΑΡΤΗ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ	8
1. Συμμόρφωση του παράγωγου δικαίου της Ένωσης με το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	8
2. Σεβασμός του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης	21
II. Η ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ.....	23
1. Πεδίο εφαρμογής της γενικής ρύθμισης.....	23
2. Έννοια των «δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».....	30
3. Έννοια της «επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»	33
4. Έννοια του «αρχείου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».....	38
5. Έννοια του «υπευθύνου επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»..	39
6. Έννοια του «από κοινού υπευθύνου επεξεργασίας».....	42
7. Προϋποθέσεις σύννομης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα..	43
III. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΟΜΕΑΚΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ.....	50
1. Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών	50
2. Επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ποινικές υποθέσεις	73
IV. ΔΙΑΒΙΒΑΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΠΡΟΣ ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ.....	77
V. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ.....	87
1. Δικαίωμα εναντίωσης στην επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα («δικαίωμα στη λήθη»).....	87
2. Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας	88
3. Διαγραφή συνδέσμων προς δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.....	91
4. Συγκατάθεση του χρήστη διαδικτυακού τόπου στην αποθήκευση πληροφοριών	102
5. Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στα ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης.....	104
VI. ΕΘΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	108

1. Περιεχόμενο της επιταγής περί ανεξαρτησίας	108
2. Προσδιορισμός του εφαρμοστέου δικαίου και της αρμόδιας αρχής ελέγχου. 111	
3. Εξουσίες των εθνικών αρχών ελέγχου	113
4. Προϋποθέσεις επιβολής διοικητικών προστίμων	119
5. Συνάρθρωση των αρμοδιοτήτων των εθνικών αρχών ελέγχου με τις αρμοδιότητες των λοιπών εθνικών αρχών	123

I. Το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αναγνωρίζεται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Συμμόρφωση του παράγωγου δικαίου της Ένωσης με το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Volker und Markus Schecke και Eifert (C-92/09 και C-93/09, [EU:C:2010:662](#))

Η απόφαση αυτή εκδόθηκε επί υποθέσεων στις οποίες γεωργικές εκμεταλλεύσεις στράφηκαν κατά του ομόσπονδου κράτους της Έσσης, λόγω της δημοσίευσης στον διαδικτυακό τόπο της Bundesanstalt für Landwirtschaft und Ernährung (Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Γεωργίας και Διατροφής) δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τις αφορούσαν, ως δικαιούχους κονδυλίων προερχόμενων από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ). Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις αντιτάσσονταν στην εν λόγω δημοσίευση υποστηρίζοντας, ιδίως, ότι δεν δικαιολογούνταν από λόγους υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος. Το ομόσπονδο κράτος της Έσσης θεωρούσε, από την πλευρά του, ότι η δημοσίευση των δεδομένων ήταν υποχρεωτική βάσει των κανονισμών (ΕΚ) 1290/2005¹⁰ και 259/2008¹¹, οι οποίοι ρυθμίζουν τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και επιβάλλουν τη δημοσίευση πληροφοριών που αφορούν τα φυσικά πρόσωπα-δικαιούχους κονδυλίων του ΕΓΤΕ και του ΕΓΤΑΑ.

Στο πλαίσιο αυτό, το Verwaltungsgericht Wiesbaden (διοικητικό πρωτοδικείο του Wiesbaden, Γερμανία) υπέβαλε στο Δικαστήριο πλείονα ερωτήματα σχετικά με το κύρος ορισμένων διατάξεων του κανονισμού 1290/2005 και με το κύρος του κανονισμού 259/2008, οι οποίοι επιβάλλουν τη δημοσιοποίηση τέτοιων πληροφοριών, ιδίως μέσω των διαδικτυακών τόπων των αντίστοιχων εθνικών υπηρεσιών.

Το Δικαστήριο επισήμανε, όσον αφορά τη στάθμιση μεταξύ του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το οποίο αναγνωρίζεται από τον Χάρτη, και της υποχρέωσης διαφάνειας όσον αφορά τα ευρωπαϊκά Ταμεία, ότι η

¹⁰ Κανονισμός (ΕΚ) 1290/2005 του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 2005, για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ 2005, L 209, σ. 1), ο οποίος καταργήθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ 2013, L 347, σ. 549).

¹¹ Κανονισμός (ΕΚ) 259/2008 της Επιτροπής, της 18ης Μαρτίου 2008, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1290/2005 του Συμβουλίου σχετικά με τη δημοσιοποίηση πληροφοριών για τους δικαιούχους κονδυλίων προερχόμενων από το ΕΓΤΕ και το ΕΓΤΑΑ (ΕΕ 2008, L 76, σ. 28), ο οποίος καταργήθηκε με τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) 908/2014 της Επιτροπής, της 6ης Αυγούστου 2014, για τη θέσπιση κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τους οργανισμούς πληρωμών και άλλους οργανισμούς, τη δημοσιονομική διαχείριση, την εκκαθάριση λογαριασμών, τους κανόνες σχετικά με τους ελέγχους, τις εγγυήσεις και τη διαφάνεια (ΕΕ 2014, L 255, σ. 59).

δημοσίευση σε διαδικτυακό τόπο ονομαστικών πληροφοριών σχετικά με τους δικαιούχους των κονδυλίων και τα ποσά που έχουν εισπράξει συνιστά, δεδομένης της ελεύθερης πρόσβασης των τρίτων στον διαδικτυακό τόπο, επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των ενδιαφερόμενων δικαιούχων, γενικά, και προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούν, ειδικά.

Για να μπορεί να δικαιολογηθεί μια τέτοια προσβολή, πρέπει η σχετική επέμβαση να προβλέπεται από τον νόμο, να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και, κατ'εφαρμογήν της αρχής της αναλογικότητας, να είναι αναγκαία και να εξυπηρετεί πραγματικά σκοπούς γενικού συμφέροντος τους οποίους αναγνωρίζει η Ένωση, δεδομένου ότι τυχόν παρεκκλίσεις και περιορισμοί των ως άνω δικαιωμάτων δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα όρια του απολύτως αναγκαίου. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι, σε μια δημοκρατική κοινωνία, οι φορολογούμενοι έχουν δικαίωμα να ενημερώνονται σχετικά με τη διαχείριση των δημοσίων πόρων, γεγονός είναι ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή όφειλαν να πραγματοποιήσουν μια ισόρροπη στάθμιση των διαφόρων διακυβευόμενων συμφερόντων, η οποία θα απαιτούσε να ελέγξουν, πριν από τη θέσπιση των επίμαχων διατάξεων, αν η δημοσιοποίηση των εν λόγω στοιχείων σε ελευθέρως προσβάσιμο και μοναδικό για κάθε κράτος μέλος διαδικτυακό τόπο υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη των νομίμων επιδιωκόμενων σκοπών μέτρο.

Επομένως, το Δικαστήριο κήρυξε ανίσχυρες ορισμένες διατάξεις του κανονισμού 1290/2005, καθώς και τον κανονισμό 259/2008 στο σύνολό του, κατά το μέτρο που, ως προς τα φυσικά πρόσωπα τα οποία είναι δικαιούχοι ενισχύσεων του ΕΓΤΕ και του ΕΓΤΑΑ, οι ρυθμίσεις αυτές επέβαλλαν τη δημοσίευση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για κάθε δικαιούχο, χωρίς να διακρίνουν ανάλογα με κριτήρια όπως τις περιόδους κατά τις οποίες ελήφθησαν τέτοιες ενισχύσεις, τη συχνότητα ή ακόμη και το είδος και τη σημασία αυτών. Εντούτοις, το Δικαστήριο δεν έκρινε ανίσχυρα τα αποτελέσματα της δημοσίευσης των καταλόγων των δικαιούχων τέτοιων ενισχύσεων στην οποία είχαν προβεί οι εθνικές αρχές προ της ημερομηνίας έκδοσης της απόφασης.

Απόφαση της 8ης Απριλίου 2014 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λπ. (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-293/12 και C-594/12, [EU:C:2014:238](#))

Η απόφαση αυτή ανάγεται σε αιτήσεις που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο εθνικών διαφορών ενώπιον ιρλανδικού και αυστριακού δικαστηρίου, τα οποία ζήτησαν από το Δικαστήριο να εκτιμήσει το κύρος της οδηγίας 2006/24/ΕΚ για τη διατήρηση δεδομένων, υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Στην υπόθεση C-293/12, το High Court (Ανώτερο Δικαστήριο, Ιρλανδία) επιλήφθηκε διαφοράς μεταξύ, αφενός, της εταιρίας Digital Rights και, αφετέρου, των ιρλανδικών αρχών, με αντικείμενο τη νομιμότητα εθνικών μέτρων που αφορούσαν τη διατήρηση δεδομένων σχετικών με ηλεκτρονικές επικοινωνίες. Στην υπόθεση C-594/12, το Verfassungsgerichtshof (Συνταγματικό Δικαστήριο, Αυστρία) επιλήφθηκε προσφυγών με

αίτημα τον έλεγχο της συνταγματικότητας και την ακύρωση της εθνικής ρύθμισης με την οποία μεταφέρθηκε στο αυστριακό δίκαιο η οδηγία 2006/24.

Με τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως, το ιρλανδικό και το αυστριακό δικαστήριο ζήτησαν από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του κύρους της οδηγίας 2006/24, βάσει των άρθρων 7, 8 και 11 του Χάρτη. Ειδικότερα, ζήτησαν από το Δικαστήριο να αποσαφηνίσει αν η υποχρέωση που υπέχουν από τη συγκεκριμένη οδηγία οι πάροχοι διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημόσιου δικτύου επικοινωνιών να διατηρούν για ορισμένο χρονικό διάστημα τα δεδομένα που αφορούν την ιδιωτική ζωή προσώπου και τις επικοινωνίες του και να επιτρέπουν την πρόσβαση σε αυτά στις αρμόδιες εθνικές αρχές συνεπάγεται αδικαιολόγητη επέμβαση στα ως άνω θεμελιώδη δικαιώματα. Επρόκειτο, μεταξύ άλλων, για τα δεδομένα που είναι αναγκαία για την ανίχνευση και τον εντοπισμό της πηγής και του προορισμού της επικοινωνίας, για τον προσδιορισμό της ημερομηνίας, της ώρας, της διάρκειας και του είδους της επικοινωνίας, του εξοπλισμού της επικοινωνίας, καθώς και της θέσης του εξοπλισμού κινητής επικοινωνίας, στα οποία περιλαμβάνονται, ιδίως, το ονοματεπώνυμο και η διεύθυνση του συνδρομητή ή του εγγεγραμμένου χρήστη, ο τηλεφωνικός αριθμός του καλούντος και ο καλούμενος αριθμός, καθώς και η διεύθυνση πρωτοκόλλου του διαδικτύου (IP) για τις υπηρεσίες διαδικτύου. Τα δεδομένα αυτά παρέχουν τη δυνατότητα, μεταξύ άλλων, διαπίστωσης της ταυτότητας του προσώπου με το οποίο ο συνδρομητής ή ο εγγεγραμμένος χρήστης επικοινωνήσε και του μέσου με το οποίο έγινε η επικοινωνία, καθώς και τη δυνατότητα προσδιορισμού του χρόνου της επικοινωνίας και της γεωγραφικής θέσης από την οποία έλαβε χώρα η επικοινωνία αυτή. Επιπλέον, τα δεδομένα αυτά παρέχουν τη δυνατότητα να διαπιστωθεί η συχνότητα των επικοινωνιών του συνδρομητή ή του εγγεγραμμένου χρήστη με συγκεκριμένα πρόσωπα σε δεδομένη χρονική περίοδο.

Το Δικαστήριο έκρινε, κατ' αρχάς, ότι, επιβάλλοντας τέτοιες υποχρεώσεις σε αυτούς τους παρόχους, οι διατάξεις της οδηγίας 2006/24 ισοδυναμούσαν με ιδιαίτερα σοβαρή επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, ομολογουμένως, η επέμβαση αυτή θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από σκοπό γενικού συμφέροντος, όπως η πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος. Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε, πρώτον, ότι η επιβαλλόμενη από την οδηγία διατήρηση των δεδομένων δεν μπορούσε να θίξει το ουσιαστικό περιεχόμενο των θεμελιωδών δικαιωμάτων του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, στον βαθμό που δεν γινόταν γνωστό το περιεχόμενο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και προβλεπόταν ρητώς ότι οι πάροχοι υπηρεσιών ή δικτύων έπρεπε να τηρούν ορισμένες αρχές προστασίας και ασφάλειας των δεδομένων. Δεύτερον, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι η διατήρηση των δεδομένων με σκοπό ενδεχόμενη διαβίβασή τους στις αρμόδιες εθνικές αρχές εξυπηρετεί όντως σκοπό γενικού συμφέροντος, ήτοι την καταστολή της σοβαρής εγκληματικότητας, και, εν τέλει, τη δημόσια ασφάλεια.

Εντούτοις, το Δικαστήριο κατέληξε ότι ο νομοθέτης της Ένωσης, εκδίδοντας την οδηγία για τη διατήρηση των δεδομένων, υπερέβη τα όρια που επιβάλλει ο σεβασμός της αρχής της αναλογικότητας. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κήρυξε την οδηγία ανίσχυρη, κρίνοντας ότι η τεράστια, από πλευράς έκτασης, και ιδιαιτέρως σοβαρή, από πλευράς βαρύτητας, επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα την οποία συνεπαγόταν η οδηγία δεν οριοθετούνταν επακριβώς προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι θα περιορίζεται στον απολύτως αναγκαίο βαθμό. Ειδικότερα, η οδηγία 2006/24 κάλυπτε εν γένει κάθε πρόσωπο και κάθε μέσο ηλεκτρονικής επικοινωνίας, καθώς και το σύνολο των δεδομένων κίνησης χωρίς καμία διαφοροποίηση, περιορισμό ή εξαίρεση, ανάλογα προς τον σκοπό της καταπολέμησης των σοβαρών παραβάσεων. Επιπλέον, η οδηγία δεν προέβλεπε κανένα αντικειμενικό κριτήριο ώστε να διασφαλίζεται ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές δεν θα έχουν πρόσβαση στα δεδομένα και θα μπορούν να τα χρησιμοποιούν μόνο για σκοπούς που άπτονται της πρόληψης, της διαπίστωσης ή της δίωξης παραβάσεων οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν ως αρκούντως σοβαρές προκειμένου να δικαιολογούν μια τέτοια επέμβαση, ούτε έθετε τις ουσιαστικές και τις διαδικαστικές προϋποθέσεις μιας τέτοιας πρόσβασης ή μιας τέτοιας χρήσης. Τέλος, όσον αφορά τη διάρκεια διατήρησης των δεδομένων, η οδηγία επέβαλλε τη διατήρησή τους για περίοδο τουλάχιστον έξι μηνών χωρίς να κάνει οποιαδήποτε διάκριση μεταξύ των κατηγοριών δεδομένων ανάλογα με τα θιγόμενα πρόσωπα ή την ενδεχόμενη χρησιμότητα των δεδομένων για τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Εξάλλου, ως προς τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 8, παράγραφος 3, του Χάρτη, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η οδηγία 2006/24 δεν προέβλεπε επαρκή εχέγγμα για την αποτελεσματική προστασία των δεδομένων έναντι των κινδύνων κατάχρησης και έναντι της αθέμιτης πρόσβασης στα δεδομένα και της παράνομης χρήσης τους, ούτε επέβαλλε τη διατήρησή τους εντός του εδάφους της Ένωσης.

Ως εκ τούτου, η εν λόγω οδηγία δεν διασφάλιζε πλήρως ότι η τήρηση των απαιτήσεων προστασίας και ασφάλειας θα ελέγχεται από ανεξάρτητη αρχή, παρότι αυτό επιτάσσει ρητώς ο Χάρτης.

Απόφαση της 21ης Ιουνίου 2022 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Ligue des droits humains* (C-817/19, [EU:C:2022:491](#))

Τα δεδομένα PNR (Passenger Name Record) αποτελούν πληροφορίες κρατήσεων που αποθηκεύονται από τους αερομεταφορείς στα συστήματα κρατήσεων και ελέγχου αναχωρήσεων. Η οδηγία PNR¹² επιβάλλει στους μεταφορείς αυτούς την υποχρέωση να διαβιβάζουν τα δεδομένα κάθε επιβάτη που ταξιδεύει σε πτήση εκτός ΕΕ, εκτελούμενη μεταξύ τρίτου κράτους και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη μονάδα στοιχείων επιβατών

¹² Οδηγία (ΕΕ) 2016/681 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, σχετικά με τη χρήση των δεδομένων που περιέχονται στις καταστάσεις ονομάτων επιβατών (PNP) για την πρόληψη, ανίχνευση, διερεύνηση και δίωξη τρομοκρατικών και σοβαρών εγκλημάτων (στο εξής: οδηγία PNR) (ΕΕ 2016, L 119, σ. 132).

(στο εξής: ΜΣΕ) του κράτους μέλους προορισμού ή αναχώρησης της οικείας πτήσης, με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του σοβαρού εγκλήματος. Συγκεκριμένα, τα δεδομένα PNR που διαβιβάζονται με τον τρόπο αυτό υποβάλλονται σε προηγούμενη αξιολόγηση από τη ΜΣΕ ¹³ και στη συνέχεια διατηρούνται ενόψει ενδεχόμενης μεταγενέστερης αξιολόγησης από τις αρμόδιες αρχές του οικείου κράτους μέλους ή άλλου κράτους μέλους. Τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόσουν την οδηγία και σε πτήσεις εντός ΕΕ ¹⁴.

Το Cour constitutionnelle (Συνταγματικό Δικαστήριο, Βέλγιο) επελήφθη προσφυγής που άσκησε η Ligue des droits humains για την ακύρωση του βελγικού νόμου, ο οποίος μεταφέρει στο εθνικό δίκαιο τόσο την οδηγία PNR όσο και την οδηγία API ¹⁵. Κατά την προσφεύγουσα, ο επίμαχος νόμος παραβιάζει τα δικαιώματα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η προσφεύγουσα βάλλει, αφενός, κατά του πολύ ευρέος χαρακτήρα των δεδομένων PNR, και αφετέρου, κατά του γενικού χαρακτήρα της συλλογής, διαβίβασης και επεξεργασίας των δεδομένων αυτών. Κατ' αυτήν, ο νόμος θίγει επίσης την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων καθόσον επαναφέρει με έμμεσο τρόπο τους ελέγχους στα σύνορα, επεκτείνοντας το σύστημα PNR στις πτήσεις εντός ΕΕ και στις μεταφορές που πραγματοποιούνται με άλλα μέσα στο εσωτερικό της Ένωσης.

Στο πλαίσιο αυτό, το Cour constitutionnelle (Συνταγματικό Δικαστήριο, Βέλγιο) υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά, μεταξύ άλλων, με το κύρος της οδηγίας PNR.

Με την απόφαση που εξέδωσε το τμήμα μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο κρίνει ότι η οδηγία PNR είναι έγκυρη στο μέτρο που μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο σύμφωνο με τον Χάρτη.

Συναφώς, το Δικαστήριο κρίνει ότι, δεδομένου ότι με την εκ μέρους του ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας PNR υπό το πρίσμα των άρθρων 7, 8 και 21, καθώς και 52, παράγραφος 1, του Χάρτη ¹⁶ διασφαλίζεται ότι η οδηγία συνάδει με τα εν λόγω άρθρα

¹³ Σκοπός της προηγούμενης αυτής αξιολόγησης είναι να ταυτοποιηθούν τα πρόσωπα για τα οποία απαιτείται πιο ενδελεχής εξέταση εκ μέρους των αρμόδιων αρχών, επειδή ενδέχεται να εμπλέκονται σε τρομοκρατικό ή σοβαρό έγκλημα. Η αξιολόγηση διενεργείται κατά συστηματικό τρόπο και με αυτοματοποιημένα μέσα, με αντιπαραβολή των δεδομένων PNR με «σχετικές» βάσεις δεδομένων ή με επεξεργασία των δεδομένων PNR σύμφωνα με κριτήρια προκαθορισμένα στο άρθρο 6, παράγραφος 2, στοιχείο α', και παράγραφος 3, της οδηγίας PNR.

¹⁴ Κάνοντας χρήση της δυνατότητας την οποία προβλέπει το άρθρο 2 της οδηγίας PNR.

¹⁵ Οδηγία 2004/82/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την υποχρέωση των μεταφορέων να κοινοποιούν τα στοιχεία των επιβατών (στο εξής: οδηγία API) (ΕΕ 2004, L 261, σ. 24). Η εν λόγω οδηγία διέπει τη διαβίβαση, από τους αερομεταφορείς προς τις αρμόδιες εθνικές αρχές, εκ των προτέρων συλλεγόμενων δεδομένων για τους επιβάτες (όπως ο αριθμός και το είδος του χρησιμοποιούμενου ταξιδιωτικού εγγράφου και η ιθαγένεια) για τους σκοπούς της βελτίωσης των ελέγχων στα σύνορα και της καταπολέμησης της παράνομης μετανάστευσης.

¹⁶ Κατά τη διάταξη αυτή, κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που κατοχυρώνονται στον Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενό τους. Επιπλέον, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται στα κατοχυρωμένα δικαιώματα και τις ελευθερίες μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε σκοπούς γενικού ενδιαφέροντος τους οποίους αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των τρίτων.

του Χάρτη, από την εξέταση των υποβληθέντων προδικαστικών ερωτημάτων δεν προκύπτει κανένα στοιχείο ικανό να θίξει το κύρος της.

Προκαταρκτικώς, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι μια πράξη της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύεται, στο μέτρο του δυνατού, κατά τρόπον ώστε να μη θίγεται το κύρος της και συμφώνως προς το σύνολο του πρωτογενούς δικαίου και, ιδίως, προς τις διατάξεις του Χάρτη, τα δε κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε να μη βασίζονται σε ερμηνεία της πράξης αυτής αντίθετη προς τα θεμελιώδη δικαιώματα που προστατεύονται από την έννομη τάξη της Ένωσης ή αντίθετη προς τις λοιπές γενικές αρχές που αναγνωρίζονται στην εν λόγω έννομη τάξη. Όσον αφορά την οδηγία PNR, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι πλήθος αιτιολογικών σκέψεων και διατάξεων της οδηγίας επιβάλλουν μια τέτοια σύμφωνη ερμηνεία, τονίζοντας τη σημασία που αποδίδει ο νομοθέτης της Ένωσης, κάνοντας λόγο για υψηλό επίπεδο προστασίας των δεδομένων, στον πλήρη σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από τον Χάρτη.

Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η οδηγία PNR συνεπάγεται επεμβάσεις αναμφίβολης σοβαρότητας στα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη, ιδίως στο μέτρο που αποσκοπεί στην καθιέρωση συστήματος συνεχούς, μη στοχευμένης και συστηματικής παρακολούθησης, το οποίο περιλαμβάνει αυτοματοποιημένη αξιολόγηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του συνόλου των προσώπων που κάνουν χρήση υπηρεσιών αεροπορικών μεταφορών. Υπενθυμίζει ότι για την εκτίμηση της δυνατότητας των κρατών μελών να δικαιολογήσουν μια τέτοια επέμβαση πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η σοβαρότητα της επέμβασης και να ελέγχεται αν η σημασία του επιδιωκόμενου σκοπού γενικού συμφέροντος τελεί σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα αυτή.

Το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η επεξεργασία και η διατήρηση των δεδομένων PNR που προβλέπονται από την οδηγία μπορεί να γίνει δεκτό ότι περιορίζονται στο απολύτως αναγκαίο μέτρο για τον σκοπό της καταπολέμησης των τρομοκρατικών και σοβαρών εγκλημάτων, υπό την προϋπόθεση ότι οι προβλεπόμενες από την εν λόγω οδηγία εξουσίες θα ερμηνευθούν στενά. Συναφώς, το Δικαστήριο διευκρινίζει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- Το σύστημα που θεσπίζει η οδηγία PNR πρέπει να καλύπτει μόνον τις σαφώς προσδιορίσιμες και συγκεκριμένες πληροφορίες που περιλαμβάνονται στα σημεία του παραρτήματος I της εν λόγω οδηγίας και έχουν σχέση με την εκτελούμενη πτήση και τον οικείο επιβάτη, πράγμα που συνεπάγεται, για ορισμένα σημεία του παραρτήματος αυτού, ότι καλύπτονται μόνον οι πληροφορίες που μνημονεύονται ρητώς¹⁷.

¹⁷ Παραδείγματος χάριν, «τα στοιχεία πληρωμής» (σημείο 6 του παραρτήματος) πρέπει να περιορίζονται μόνο στον τρόπο πληρωμής και στη χρέωση του αντιτίμου του αεροπορικού εισιτηρίου, χωρίς να αναγράφεται οποιαδήποτε άλλη πληροφορία εφόσον δεν έχει άμεση σχέση

- Η εφαρμογή του συστήματος που θεσπίζει η οδηγία PNR πρέπει να περιορίζεται μόνο στα τρομοκρατικά εγκλήματα και σε όσα σοβαρά εγκλήματα συνδέονται αντικειμενικά, τουλάχιστον έμμεσα, με την αεροπορική μεταφορά επιβατών. Όσον αφορά τα εγκλήματα αυτά, η εφαρμογή του εν λόγω συστήματος δεν μπορεί να επεκτείνεται σε εγκλήματα τα οποία, μολονότι πληρούν το προβλεπόμενο από την οδηγία κριτήριο σοβαρότητας και μνημονεύονται ειδικότερα στο παράρτημα II της οδηγίας, εντούτοις αποτελούν κοινά εγκλήματα λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του εθνικού ποινικού συστήματος.
- Τυχόν επέκταση της εφαρμογής της οδηγίας PNR στο σύνολο ή σε μέρος των πτήσεων εντός ΕΕ, την οποία μπορεί να αποφασίσει ένα κράτος μέλος κάνοντας χρήση της ευχέρειας που προβλέπεται από την εν λόγω οδηγία, πρέπει να περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο μέτρο. Προς τούτο, η επέκταση αυτή πρέπει να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αποτελεσματικού ελέγχου είτε από δικαστήριο είτε από ανεξάρτητη διοικητική αρχή της οποίας η απόφαση έχει δεσμευτικό αποτέλεσμα. Συναφώς, το Δικαστήριο διευκρινίζει τα εξής:
  - Μόνο στην περίπτωση κατά την οποία το κράτος μέλος διαπιστώνει την ύπαρξη συγκεκριμένων περιστάσεων βάσει των οποίων να συνάγεται ότι αντιμετωπίζει πραγματική και ενεστώσα ή προβλέψιμη τρομοκρατική απειλή, η εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας σε όλες τις πτήσεις εντός ΕΕ με προέλευση ή προορισμό το εν λόγω κράτος μέλος, για περιορισμένο και απολύτως αναγκαίο χρονικό διάστημα, αλλά με δυνατότητα παράτασης, δεν υπερβαίνει τα όρια του απολύτως αναγκαίου¹⁸.
  - Ελλείψει τέτοιας τρομοκρατικής απειλής, η εφαρμογή της οδηγίας PNR δεν μπορεί να επεκταθεί στο σύνολο των πτήσεων εντός ΕΕ, αλλά πρέπει να περιορίζεται στη διαβίβαση και επεξεργασία των δεδομένων PNR των πτήσεων που αφορούν ειδικώς ορισμένες αεροπορικές συνδέσεις ή δρομολόγια ταξιδίων, ή ακόμη, ορισμένους αερολιμένες για τους οποίους υπάρχουν, κατά την εκτίμηση του οικείου κράτους μέλους, ενδείξεις ικανές να δικαιολογήσουν την εφαρμογή αυτή. Ο απολύτως αναγκαίος χαρακτήρας της εν λόγω εφαρμογής στις επιλεγμένες πτήσεις εντός ΕΕ πρέπει να επανεξετάζεται τακτικά, ανάλογα με την εξέλιξη των συνθηκών που δικαιολόγησαν της επιλογή τους.

με την πτήση, ενώ οι «γενικές πληροφορίες» (σημείο12) αφορούν αποκλειστικώς τα σχετικά με ανήλικους επιβάτες στοιχεία τα οποία απαριθμούνται ρητώς εκεί.

¹⁸ Πράγματι, η ύπαρξη τέτοιας απειλής αρκεί αφ' εαυτής για να γίνει δεκτή η ύπαρξη σχέσης μεταξύ της διαβίβασης και της επεξεργασίας των οικείων δεδομένων και της καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Επομένως, η πρόβλεψη της εφαρμογής της οδηγίας PNR σε όλες τις πτήσεις εντός ΕΕ με προέλευση ή προορισμό το οικείο κράτος μέλος, για περιορισμένο χρονικό διάστημα, δεν βγαίνει πέραν των ορίων του απολύτως αναγκαίου, η δε απόφαση που προβλέπει την εν λόγω εφαρμογή πρέπει να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ελέγχου είτε από δικαστήριο είτε από ανεξάρτητη διοικητική αρχή.

- Για τη διενέργεια της προηγούμενης αξιολόγησης των δεδομένων PNR, η οποία έχει ως σκοπό την ταυτοποίηση των προσώπων για τα οποία απαιτείται λεπτομερέστερη εξέταση από τις αρμόδιες αρχές πριν από την άφιξη ή την αναχώρησή τους και η οποία, σε πρώτο στάδιο, πραγματοποιείται μέσω αυτοματοποιημένης επεξεργασίας, αφενός, η ΜΣΕ μπορεί να αντιπαραβάλλει τα δεδομένα αυτά μόνον προς τις βάσεις δεδομένων που αφορούν τα πρόσωπα ή τα αντικείμενα που αναζητούνται ή για τα οποία υπάρχει σχετική καταχώριση¹⁹. Οι εν λόγω βάσεις δεδομένων πρέπει να μην εισάγουν διακρίσεις και να αξιοποιούνται, από τις αρμόδιες αρχές, σε σχέση με την καταπολέμηση των τρομοκρατικών και σοβαρών εγκλημάτων που συνδέονται αντικειμενικά, τουλάχιστον έμμεσα, με την αεροπορική μεταφορά επιβατών. Αφετέρου, για την προηγούμενη αξιολόγηση βάσει προκαθορισμένων κριτηρίων, η ΜΣΕ δεν μπορεί να χρησιμοποιεί τεχνολογίες τεχνητής νοημοσύνης στο πλαίσιο συστημάτων αυτόματης μάθησης (machine learning), τα οποία δύνανται να τροποποιήσουν, χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση και έλεγχο, τη διαδικασία αξιολόγησης και, ειδικότερα, τα κριτήρια αξιολόγησης στα οποία στηρίζεται το εξαγόμενο από την εφαρμογή της εν λόγω διαδικασίας αποτέλεσμα, καθώς και τη στάθμιση των κριτηρίων αυτών. Τα εν λόγω κριτήρια πρέπει να καθορίζονται κατά τρόπον ώστε η εφαρμογή τους να στοχεύει, ειδικώς, τα άτομα για τα οποία θα μπορούσε να υπάρξει υπόνοια συμμετοχής σε τρομοκρατικά ή σοβαρά εγκλήματα και να λαμβάνει υπόψη τόσο τα «ενοχοποιητικά» όσο και τα «απαλλακτικά» στοιχεία, συγχρόνως δε να συνεπάγεται άμεσες ή έμμεσες διακρίσεις²⁰.
- Λαμβανομένου υπόψη του εγγενούς στην αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων PNR ποσοστού σφάλματος και του αρκετά σημαντικού αριθμού «ψευδώς θετικών» αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την εφαρμογή του συστήματος κατά τα έτη 2018 και 2019, η καταλληλότητα του συστήματος που θεσπίζει η οδηγία PNR για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών εξαρτάται κυρίως από την ορθή λειτουργία της εξακρίβωσης των θετικών αποτελεσμάτων που προκύπτουν από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία, την οποία διενεργεί η ΜΣΕ, σε δεύτερο στάδιο, με μη αυτοματοποιημένα μέσα. Συναφώς, τα κράτη μέλη πρέπει να προβλέπουν σαφείς και ακριβείς κανόνες που να καθοδηγούν και να οριοθετούν την ανάλυση που διενεργούν οι αρμόδιοι για την εξατομικευμένη επανεξέταση υπάλληλοι, προκειμένου να διασφαλίζεται ο

¹⁹ Δηλαδή οι βάσεις δεδομένων σχετικά με τα πρόσωπα ή τα αντικείμενα που αναζητούνται ή για τα οποία υπάρχει σχετική καταχώριση, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας PNR. Αντιθέτως, αναλύσεις επί διαφόρων βάσεων δεδομένων θα μπορούσαν να λάβουν τη μορφή εξόρυξης δεδομένων (data mining) και θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε δυσανάλογη χρήση των δεδομένων αυτών, η οποία θα παρέχε τα μέσα για την κατάρτιση του ακριβούς προφίλ των υποκειμένων των δεδομένων απλώς και μόνον επειδή τα πρόσωπα αυτά προτίθενται να ταξιδέψουν αεροπορικώς.

²⁰ Τα προκαθορισμένα κριτήρια πρέπει να είναι στοχευμένα, αναλογικά και ειδικά και να επανεξετάζονται κατά τακτά χρονικά διαστήματα (άρθρο 6, παράγραφος 4, της οδηγίας PNR). Η προηγούμενη αξιολόγηση βάσει προκαθορισμένων κριτηρίων πρέπει να πραγματοποιείται χωρίς διακρίσεις. Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 4, τέταρτη περίοδος, της οδηγίας PNR, τα κριτήρια δεν πρέπει ποτέ να βασίζονται στη φυλετική ή εθνική καταγωγή, στα πολιτικά φρονήματα, στις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, στη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, στην κατάσταση της υγείας, στη σεξουαλική ζωή ή στο σεξουαλικό προσανατολισμό ενός ατόμου.

πλήρης σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στα άρθρα 7, 8 και 21 του Χάρτη και, ιδίως, προκειμένου να εξασφαλίζεται συνεπής διοικητική πρακτική εκ μέρους της ΜΣΕ με τήρηση της αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι η ΜΣΕ καθορίζει αντικειμενικά κριτήρια επανεξέτασης που παρέχουν στους υπαλλήλους της τη δυνατότητα να εξακριβώσουν, αφενός, αν και κατά πόσον μια θετική αντιστοίχιση (hit) αφορά πράγματι πρόσωπο το οποίο ενδέχεται να εμπλέκεται σε τρομοκρατικά ή σοβαρά εγκλήματα, καθώς και, αφετέρου, ότι οι πράξεις αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεν ενέχουν διακριτική μεταχείριση. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο υπογραμμίζει επίσης ότι οι αρμόδιες αρχές πρέπει να διασφαλίζουν ότι ο ενδιαφερόμενος είναι σε θέση να κατανοήσει τη λειτουργία των προκαθορισμένων κριτηρίων αξιολόγησης και των προγραμμάτων εφαρμογής των κριτηρίων αυτών, ούτως ώστε να μπορεί να αποφασίσει, έχοντας πλήρη επίγνωση, αν θα ασκήσει ή όχι το δικαίωμά του για δικαστική προσφυγή. Ομοίως, στο πλαίσιο τέτοιας προσφυγής, το δικαστήριο που είναι αρμόδιο να ελέγξει τη νομιμότητα της απόφασης των αρμόδιων αρχών καθώς και ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος, πλην των περιπτώσεων απειλής για την ασφάλεια του κράτους, πρέπει να μπορούν να λάβουν γνώση του συνόλου των λόγων και των αποδεικτικών στοιχείων επί των οποίων στηρίχθηκε η επίμαχη απόφαση, συμπεριλαμβανομένων των προκαθορισμένων κριτηρίων αξιολόγησης και της λειτουργίας των προγραμμάτων εφαρμογής των κριτηρίων αυτών.

- Η μεταγενέστερη, δηλαδή μετά την άφιξη ή την αναχώρηση των υποκειμένου των δεδομένων, αξιολόγηση και κοινοποίηση των δεδομένων PNR μπορεί να πραγματοποιείται μόνον επί τη βάση νέων περιστάσεων και αντικειμενικών στοιχείων που είτε είναι ικανά να στοιχειοθετήσουν εύλογη υπόνοια εμπλοκής του προσώπου αυτού σε σοβαρά εγκλήματα που συνδέονται αντικειμενικά, τουλάχιστον έμμεσα, με την αεροπορική μεταφορά επιβατών, είτε καθιστούν δυνατό να συναχθεί ότι τα εν λόγω δεδομένα θα μπορούσαν, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, να συμβάλουν αποφασιστικά στην καταπολέμηση εγκλημάτων με τέτοια σύνδεση. Η κοινοποίηση των δεδομένων PNR με σκοπό τη μεταγενέστερη αξιολόγηση πρέπει να εξαρτάται, κατ' αρχήν, εκτός αν συντρέχει δεόντως αιτιολογημένη επείγουσα περίπτωση, από προηγούμενο έλεγχο διενεργούμενο είτε από δικαστήριο είτε από ανεξάρτητη διοικητική αρχή, κατόπιν αιτιολογημένης αίτησης των αρμόδιων αρχών, τούτο δε ανεξαρτήτως αν η αίτηση έχει υποβληθεί πριν ή μετά την πάροδο της εξάμηνης περιόδου από τη διαβίβαση των δεδομένων αυτών στη ΜΣΕ ²¹.

²¹ Κατά το άρθρο 12, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας PNR, τέτοιος έλεγχος προβλέπεται ρητώς μόνον για τις αιτήσεις κοινοποίησης δεδομένων PNR που υποβάλλονται μετά την πάροδο της εξάμηνης περιόδου από τη διαβίβαση των δεδομένων αυτών στη ΜΣΕ.

Απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2022 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Luxembourg Business Registers (C-37/20 και C-601/20, [EU:C:2022:912](#))

Με σκοπό την καταπολέμηση και την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, η οδηγία κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες²² επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να τηρούν μητρώο που να περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους²³ εταιρικών και άλλων νομικών οντοτήτων που έχουν την εταιρική τους έδρα στην επικράτειά τους. Κατόπιν τροποποίησης της ως άνω οδηγίας από την οδηγία 2018/843²⁴, ορισμένες από τις εν λόγω πληροφορίες πρέπει να καθίστανται προσβάσιμες, σε κάθε περίπτωση, σε οποιοδήποτε μέλος του ευρύτερου κοινού. Σύμφωνα με την ούτως τροποποιηθείσα οδηγία κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (στο εξής: τροποποιημένη οδηγία κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες), συστάθηκε βάσει της λουξεμβουργιανής νομοθεσίας μητρώο πραγματικών δικαιούχων (στο εξής: ΜΠΔ) με σκοπό την τήρηση και τη διάθεση σειράς πληροφοριών σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους των εγγεγραμμένων οντοτήτων στις οποίες μπορεί να έχει πρόσβαση οποιοσδήποτε.

Στο πλαίσιο αυτό, το tribunal d'arrondissement de Luxembourg (πρωτοδικείο Λουξεμβούργου, Λουξεμβούργο) επελήφθη δύο υποθέσεων κατόπιν προσφυγών τις οποίες άσκησαν αντιστοίχως ο WM και η Sovim SA και οι οποίες βάλλουν κατά της απόρριψης, από το Luxembourg Business Registers –ήτοι τον υπεύθυνο διαχείρισης του ΜΠΔ–, των αιτήσεών τους για παρεμπόδιση της πρόσβασης του ευρύτερου κοινού στις πληροφορίες που αφορούν, στην πρώτη υπόθεση, τον WM ως πραγματικό δικαιούχο αστικής εταιρίας ακινήτων και, στη δεύτερη υπόθεση, τον πραγματικό δικαιούχο της Sovim SA. Στο πλαίσιο των δύο αυτών υποθέσεων, το tribunal d'arrondissement de Luxembourg (πρωτοδικείο Λουξεμβούργου), καθόσον διατηρούσε αμφιβολίες ιδίως ως προς το κύρος των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης που καθιερώνουν το σύστημα πρόσβασης του κοινού στις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους, υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα περί εκτίμησης του κύρους.

²² Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής (στο εξής: οδηγία κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες) (ΕΕ 2015, L 141, σ. 73).

²³ Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 6, της οδηγίας κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, οι πραγματικοί δικαιούχοι είναι τα φυσικά πρόσωπα τα οποία, εν τέλει, κατέχουν ή ελέγχουν τον πελάτη ή/και τα φυσικά πρόσωπα για λογαριασμό των οποίων εκτελείται μια συναλλαγή ή διεξάγεται μια δραστηριότητα.

²⁴ Οδηγία (ΕΕ) 2018/843 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και για την τροποποίηση των οδηγιών 2009/138/ΕΚ και 2013/36/ΕΕ (ΕΕ 2018, L 156, σ. 43).

Με την απόφασή του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου κηρύσσει ανίσχυρη την οδηγία 2018/843 κατά το μέρος που τροποποίησε την οδηγία κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες υπό την έννοια ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν ότι στις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους των εταιρικών και άλλων νομικών οντοτήτων που έχουν την εταιρική τους έδρα στην επικράτειά τους έχει πρόσβαση, σε κάθε περίπτωση, οποιοδήποτε μέλος του ευρύτερου κοινού²⁵.

Κατά πρώτον, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η πρόσβαση του ευρύτερου κοινού στις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους, η οποία προβλέπεται στην τροποποιημένη οδηγία κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, συνιστά σοβαρή επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία κατοχυρώνονται αντιστοίχως στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη.

Συναφώς, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, καθόσον τα επίμαχα δεδομένα περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με φυσικά πρόσωπα των οποίων η ταυτότητα είναι γνωστή, ήτοι τους πραγματικούς δικαιούχους των εταιρικών και άλλων νομικών οντοτήτων που έχουν την έδρα τους στην επικράτεια των κρατών μελών, η πρόσβαση οποιουδήποτε μέλους του ευρύτερου κοινού στα εν λόγω δεδομένα θίγει το θεμελιώδες δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής. Επιπλέον, η διάθεσή τους στο ευρύτερο κοινό συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Το Δικαστήριο προσθέτει ότι μια τέτοια διάθεση στο ευρύτερο κοινό συνιστά επέμβαση στα δύο προαναφερθέντα θεμελιώδη δικαιώματα, ανεξαρτήτως της μεταγενέστερης χρήσης των πληροφοριών που γνωστοποιούνται.

Όσον αφορά τη σοβαρότητα της εν λόγω επέμβασης, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι οι πληροφορίες που τίθενται στη διάθεση του ευρύτερου κοινού, στο μέτρο που αφορούν την ταυτότητα του πραγματικού δικαιούχου καθώς και το είδος και την έκταση των δικαιωμάτων που αυτός κατέχει σε εταιρικές ή άλλες νομικές οντότητες, ενδέχεται να καταστήσουν δυνατή τη διαμόρφωση ενός προφίλ σχετικού με ορισμένα προσωπικά δεδομένα ταυτοποίησης, με την οικονομική κατάσταση του ενδιαφερομένου καθώς και με τους συγκεκριμένους οικονομικούς τομείς, χώρες και επιχειρήσεις όπου αυτός έχει επενδύσει. Επιπροσθέτως, οι εν λόγω πληροφορίες καθίστανται προσβάσιμες σε δυνητικά απεριόριστο αριθμό προσώπων, οπότε μια τέτοια επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ενδέχεται να καταστήσει επίσης δυνατή την ελεύθερη πρόσβαση, στις ως άνω πληροφορίες, προσώπων τα οποία, για λόγους άσχετους προς τον σκοπό που επιδιώκει το μέτρο αυτό, επιχειρούν να ενημερωθούν ιδίως για την περιουσιακή και οικονομική κατάσταση ενός πραγματικού δικαιούχου. Τούτο είναι ακόμη ευκολότερο όταν τα δεδομένα είναι προσβάσιμα μέσω διαδικτύου. Εξάλλου, οι

²⁵ Ανίσχυρο του άρθρου 1, σημείο 15, στοιχείο γ', της οδηγίας 2018/843, που τροποποιεί το άρθρο 30, παράγραφος 5, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ', της οδηγίας κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

δυναμικές επιπτώσεις για τα υποκείμενα των δεδομένων οι οποίες απορρέουν από ενδεχόμενη καταχρηστική χρήση των δεδομένων τους επιτείνονται από το γεγονός ότι, αφ' ης στιγμής τίθενται στη διάθεση του ευρύτερου κοινού, τα δεδομένα αυτά δεν είναι μόνο ελεύθερα προσβάσιμα, αλλά μπορούν επίσης να αποθηκευθούν και να διαδοθούν, και, επομένως, καθίσταται ακόμη δυσκολότερο, αν όχι ανέφικτο, για τα υποκείμενα των δεδομένων να αμυνθούν αποτελεσματικά έναντι των καταχρήσεων.

Κατά δεύτερον, στο πλαίσιο της εξέτασης της δικαιολόγησης της επίμαχης επέμβασης, πρώτον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι εν προκειμένω έχει τηρηθεί η αρχή της νομιμότητας. Πράγματι, ο περιορισμός στην άσκηση των προαναφερθέντων θεμελιωδών δικαιωμάτων ο οποίος απορρέει από την πρόσβαση του ευρύτερου κοινού στις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους προβλέπεται από νομοθετική πράξη, ήτοι από την τροποποιημένη οδηγία κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Επιπλέον, αφενός, η οδηγία αυτή διευκρινίζει ότι οι εν λόγω πληροφορίες πρέπει να είναι επαρκείς, ακριβείς και επίκαιρες και απαριθμεί ρητώς ορισμένα δεδομένα τα οποία πρέπει να είναι προσβάσιμα στο κοινό. Αφετέρου, θέτει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις από την πρόσβαση αυτή.

Δεύτερον, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι η επίμαχη επέμβαση δεν θίγει το βασικό περιεχόμενο των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη. Μολονότι είναι αληθές ότι η τροποποιημένη οδηγία κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες δεν περιέχει εξαντλητική απαρίθμηση των δεδομένων που πρέπει να είναι προσβάσιμα σε κάθε μέλος του ευρύτερου κοινού και ότι τα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν πρόσβαση σε επιπρόσθετες πληροφορίες, γεγονός παραμένει ότι μόνον επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους και τα δικαιώματα που αυτοί κατέχουν μπορούν να αποκτώνται, να τηρούνται και, ως εκ τούτου, να καθίστανται δυναμικά προσβάσιμες στο κοινό, όπερ αποκλείει ιδίως τις πληροφορίες που δεν συνδέονται προσηκόντως με τους σκοπούς της τροποποιημένης οδηγίας κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Δεν προκύπτει, όμως, ότι η διάθεση στο ευρύτερο κοινό των πληροφοριών που έχουν τέτοια προσήκουσα σύνδεση θα έθιγε καθ' οιονδήποτε τρόπο το βασικό περιεχόμενο των προαναφερθέντων θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Τρίτον, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, προβλέποντας την πρόσβαση του ευρύτερου κοινού στις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους, ο νομοθέτης της Ένωσης αποσκοπεί στην πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, δημιουργώντας, μέσω ενισχυμένης διαφάνειας, ένα περιβάλλον που είναι λιγότερο πιθανό να χρησιμοποιηθεί για τέτοιους σκοπούς, ο δε σκοπός αυτός του νομοθέτη συνιστά σκοπό γενικού συμφέροντος δυνάμενο να δικαιολογήσει ακόμη και σοβαρές επεμβάσεις στα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη.

Τέταρτον, στο πλαίσιο της εξέτασης του κατάλληλου, αναγκαίου και αναλογικού χαρακτήρα της επίμαχης επέμβασης, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, ασφαλώς, η

πρόσβαση του ευρύτερου κοινού στις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους είναι ικανή να συμβάλει στην επίτευξη του ως άνω σκοπού γενικού συμφέροντος.

Ωστόσο, εκτιμά ότι η επέμβαση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως περιοριζόμενη στο απολύτως αναγκαίο. Αφενός, ο απολύτως αναγκαίος χαρακτήρας της εν λόγω επέμβασης δεν μπορεί να αποδειχθεί με βάση το γεγονός ότι το κριτήριο του «έννομου συμφέροντος» το οποίο, κατά την οδηγία κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, όπως ίσχυε πριν από την τροποποίησή της με την οδηγία 2018/843, έπρεπε να διαθέτει κάθε πρόσωπο που επιθυμούσε να αποκτήσει πρόσβαση στις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους, ήταν δύσκολο να εφαρμοστεί και η εφαρμογή του μπορούσε να οδηγήσει σε αυθαίρετες αποφάσεις. Πράγματι, η ενδεχόμενη ύπαρξη δυσκολιών ως προς τον ακριβή καθορισμό των περιπτώσεων και των προϋποθέσεων υπό τις οποίες το κοινό δύναται να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους δεν μπορεί να δικαιολογήσει την εκ μέρους του νομοθέτη της Ένωσης πρόβλεψη της πρόσβασης του ευρύτερου κοινού στις πληροφορίες αυτές.

Αφετέρου, ούτε οι εξηγήσεις που περιλαμβάνονται στην οδηγία 2018/843 μπορούν να αποδείξουν τον απολύτως αναγκαίο χαρακτήρα της επίμαχης επέμβασης²⁶. Στο μέτρο που, κατά τις εξηγήσεις αυτές, η πρόσβαση του ευρύτερου κοινού στις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους θεωρείται ότι καθιστά δυνατό τον αυξημένο έλεγχο των πληροφοριών από την κοινωνία των πολιτών, ιδίως από τον Τύπο ή τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι τόσο ο Τύπος όσο και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που συνδέονται με την πρόληψη και την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας έχουν έννομο συμφέρον να αποκτούν πρόσβαση στις σχετικές πληροφορίες. Το ίδιο ισχύει και για τα πρόσωπα που επιθυμούν να γνωρίζουν την ταυτότητα των πραγματικών δικαιούχων εταιρικών ή άλλων νομικών οντοτήτων διότι ενδέχεται να συνάψουν συναλλαγές με αυτές ή, ακόμη, για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις αρχές που εμπλέκονται στην καταπολέμηση αδικημάτων σχετικών με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Επιπλέον, η επίμαχη επέμβαση δεν είναι ούτε αναλογική. Συναφώς, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι ουσιαστικοί κανόνες που διέπουν την επέμβαση αυτή δεν πληρούν την απαίτηση περί σαφήνειας και ακρίβειας. Συγκεκριμένα, η τροποποιημένη οδηγία κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες προβλέπει ότι οποιοδήποτε μέλος του ευρύτερου κοινού δύναται να έχει πρόσβαση «τουλάχιστον» στα μνημονευόμενα σε αυτήν δεδομένα και ορίζει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν πρόσβαση σε επιπρόσθετες πληροφορίες, οι οποίες περιλαμβάνουν

²⁶ Πρόκειται για τις εξηγήσεις που εκτίθενται στην αιτιολογική σκέψη 30 της οδηγίας 2018/843.

«τουλάχιστον» την ημερομηνία γέννησης ή τα στοιχεία επικοινωνίας του οικείου πραγματικού δικαιούχου. Με τη χρήση, όμως, της λέξης «τουλάχιστον», η οδηγία αυτή επιτρέπει τη διάθεση στο κοινό δεδομένων τα οποία δεν είναι επαρκώς καθορισμένα ή προσδιορίσιμα.

Εξάλλου, όσον αφορά τη στάθμιση της σοβαρότητας της εν λόγω επέμβασης με τη σημασία του επιδιωκόμενου σκοπού γενικού συμφέροντος, το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας του, ο σκοπός αυτός είναι ικανός να δικαιολογήσει ακόμη και σοβαρές επεμβάσεις στα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη.

Εντούτοις, αφενός, η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας αποτελεί πρωτίστως έργο των δημόσιων αρχών καθώς και των οντοτήτων, όπως τα πιστωτικά ιδρύματα ή τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα, οι οποίες λόγω των δραστηριοτήτων τους υπόκεινται σε ειδικές υποχρεώσεις στον συγκεκριμένο τομέα. Γι' αυτόν τον λόγο, η τροποποιημένη οδηγία κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες προβλέπει ότι στις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους πρέπει να έχουν πρόσβαση, σε κάθε περίπτωση, οι αρμόδιες αρχές και οι μονάδες χρηματοοικονομικών πληροφοριών, χωρίς κανέναν περιορισμό, καθώς και οι υπόχρεες οντότητες, στο πλαίσιο των μέτρων δέουσας επιμέλειας για τον πελάτη ²⁷.

Αφετέρου, σε σύγκριση με το προηγούμενο καθεστώς το οποίο προέβλεπε, πέραν της πρόσβασης των αρμόδιων αρχών και ορισμένων οντοτήτων στις πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους, την πρόσβαση κάθε προσώπου ή οργανισμού που μπορούσε να αποδείξει έννομο συμφέρον, το εισαχθέν με την οδηγία 2018/843 καθεστώς συνιστά πολύ σοβαρότερη επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη, χωρίς η σοβαρότερη αυτή επέμβαση να αντισταθμίζεται από τα οφέλη που θα μπορούσαν ενδεχομένως να προκύψουν από το δεύτερο καθεστώς σε σύγκριση με το πρώτο όσον αφορά την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

2. Σεβασμός του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης

---

²⁷ Άρθρο 30, παράγραφος 5, πρώτο εδάφιο, στοιχεία α' και β', της τροποποιημένης οδηγίας κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

**Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Tele2 Sverige
(συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-203/15 και C-698/15, [EU:C:2016:970](#))**

Μετά την απόφαση Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λπ. με την οποία η οδηγία 2006/24 κηρύχθηκε ανίσχυρη (βλ. ανωτέρω), το Δικαστήριο επιλήφθηκε δύο υποθέσεων οι οποίες αφορούσαν τη γενική υποχρέωση που επιβλήθηκε, στη Σουηδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο, στους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να διατηρούν τα δεδομένα σχετικά με τις εν λόγω επικοινωνίες, η διατήρηση των οποίων προβλεπόταν από την κηρυχθείσα ως ανίσχυρη οδηγία.

Την επομένη της έκδοσης της απόφασης Digital Rights Ireland και Seitlinger κ.λπ., η Tele2 Sverige, εταιρία τηλεπικοινωνιών, γνωστοποίησε στη σουηδική εποπτεύουσα αρχή ταχυδρομείων και τηλεπικοινωνιών την απόφασή της να παύσει να διατηρεί τα δεδομένα καθώς και την πρόθεσή της να διαγράψει τα ήδη καταχωρισθέντα δεδομένα (υπόθεση C-203/15). Συγκεκριμένα, το σουηδικό δίκαιο επέβαλλε στους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να διατηρούν κατά τρόπο συστηματικό και συνεχή, χωρίς καμία εξαίρεση, το σύνολο των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης όλων των συνδρομητών και των εγγεγραμμένων χρηστών τους σε σχέση με όλα τα μέσα ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Στην υπόθεση C-698/15, τρία φυσικά πρόσωπα προσέφυγαν κατά των βρετανικών ρυθμίσεων για τη διατήρηση των δεδομένων, βάσει των οποίων ο Υπουργός Εσωτερικών μπορούσε να υποχρεώσει τους παρόχους δημόσιων τηλεπικοινωνιών να διατηρούν όλα τα σχετικά με τις επικοινωνίες δεδομένα για μέγιστο διάστημα δώδεκα μηνών, χωρίς ωστόσο να επιτρέπεται η διατήρηση του περιεχομένου των επικοινωνιών αυτών.

Το Kammarrätten i Stockholm (διοικητικό πρωτοδικείο Στοκχόλμης, Σουηδία) και το Court of Appeal [(England and Wales) (Civil Division) (εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας, πολιτικό τμήμα, Ηνωμένο Βασίλειο)] ζήτησαν από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58 (οδηγίας για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες), το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη να εισάγουν ορισμένες εξαιρέσεις από την προβλεπόμενη στην οδηγία υποχρέωσή τους να διασφαλίζουν το απόρρητο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και των συναφών δεδομένων κίνησης.

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο έκρινε, κατ' αρχάς, ότι το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των άρθρων 7, 8 και 11 καθώς και του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, έχει την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση, όπως αυτή της Σουηδίας, η οποία, επικαλούμενη τον σκοπό καταπολέμησης του εγκλήματος, προβλέπει γενική και άνευ διακρίσεων διατήρηση του συνόλου των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης όλων των συνδρομητών και των εγγεγραμμένων χρηστών, ως προς όλα τα μέσα ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Κατά το Δικαστήριο, η ρύθμιση αυτή υπερβαίνει τα όρια του απολύτως αναγκαίου και δεν μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένη σε μια δημοκρατική κοινωνία, όπως απαιτεί το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας, σε συνδυασμό με τις προαναφερθείσες διατάξεις του Χάρτη.

Η ίδια διάταξη, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα των ίδιων άρθρων του Χάρτη, έχει επίσης την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση η οποία διέπει τα ζητήματα της προστασίας και της ασφάλειας των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης και, ιδίως, την πρόσβαση των αρμόδιων εθνικών αρχών στα διατηρούμενα δεδομένα, χωρίς να ορίζει ότι η πρόσβαση επιτρέπεται μόνο στις περιπτώσεις που συνδέονται με την καταστολή της σοβαρής εγκληματικότητας, χωρίς να προβλέπει ότι η πρόσβαση υπόκειται σε προηγούμενο έλεγχο εκ μέρους δικαστηρίου ή ανεξάρτητης διοικητικής αρχής και χωρίς να επιβάλλει τη διατήρηση των σχετικών δεδομένων εντός των εδαφικών ορίων της Ένωσης.

Αντιθέτως, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν προσκρούει στο άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58 ρύθμιση η οποία επιτρέπει, προληπτικώς, τη στοχευμένη διατήρηση τέτοιων δεδομένων, προς τον σκοπό της καταστολής της σοβαρής εγκληματικότητας, υπό την προϋπόθεση ότι η διατήρηση δεδομένων περιορίζεται σε ό,τι είναι απολύτως αναγκαίο όσον αφορά τις κατηγορίες διατηρούμενων δεδομένων, τα μέσα επικοινωνίας, τα πρόσωπα των οποίων τα δεδομένα διατηρούνται καθώς και το χρονικό διάστημα της διατήρησής τους. Προκειμένου να είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις αυτές, η εθνική ρύθμιση πρέπει, κατά πρώτον, να προβλέπει σαφείς και ακριβείς κανόνες που να καθιστούν εφικτή την αποτελεσματική προστασία των δεδομένων από τους κινδύνους κατάχρησης. Ειδικότερα, πρέπει να αναφέρει τις περιπτώσεις και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες είναι δυνατό να λαμβάνεται, προληπτικώς, μέτρο διατήρησης των δεδομένων, ούτως ώστε να διασφαλίζεται ότι το μέτρο αυτό περιορίζεται σε ό,τι είναι απολύτως αναγκαίο. Κατά δεύτερον, όσον αφορά τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί η εθνική ρύθμιση, ώστε να διασφαλίζεται ότι περιορίζεται σε ό,τι είναι απολύτως αναγκαίο, η διατήρηση των δεδομένων πρέπει να ανταποκρίνεται πάντοτε σε αντικειμενικά κριτήρια που αποδεικνύουν τη σχέση μεταξύ των δεδομένων των οποίων η διατήρηση προβλέπεται και του επιδιωκόμενου σκοπού. Ειδικότερα, οι προϋποθέσεις αυτές πρέπει, στην πράξη, να είναι σε θέση να οριοθετήσουν αποτελεσματικά την έκταση του μέτρου και, εν συνεχεία, το κοινό το οποίο αυτό αφορά. Όσον αφορά την οριοθέτηση του μέτρου αυτού, η εθνική ρύθμιση πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία δυνάμενα να προσδιορίσουν ένα κοινό του οποίου τα δεδομένα ενδέχεται να αποκαλύψουν κάποια σύνδεση, τουλάχιστον έμμεση, με σοβαρά εγκλήματα, να συμβάλουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στην καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος ή να αποτρέψουν σοβαρό κίνδυνο για τη δημόσια ασφάλεια.

II. Η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά τη γενική ρύθμιση στον τομέα

1. Πεδίο εφαρμογής της γενικής ρύθμισης

Απόφαση της 30ής Μαΐου 2006 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου (C-317/04 και C-318/04, [EU:C:2006:346](#))

Μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν θεσπίσει νομοθεσία που όριζε ότι όσοι αερομεταφορείς εκτελούν δρομολόγια με προορισμό ή αφετηρία το έδαφος των Ηνωμένων Πολιτειών ή μέσω του εδάφους των Ηνωμένων Πολιτειών όφειλαν να παρέχουν στις αμερικανικές αρχές ηλεκτρονική πρόσβαση στα δεδομένα τα οποία περιέχονται στα συστήματά τους για την κράτηση θέσεων και τον έλεγχο, δηλαδή στα λεγόμενα «Passenger Name Records» (στο εξής: δεδομένα PNR).

Εκτιμώντας ότι οι διατάξεις αυτές έρχονταν ενδεχομένως σε σύγκρουση με την ευρωπαϊκή νομοθεσία και με τη νομοθεσία των κρατών μελών σε θέματα προστασίας δεδομένων, η Επιτροπή είχε ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με τις αμερικανικές αρχές. Κατά το πέρας των διαπραγματεύσεων, η Επιτροπή εξέδωσε στις 14 Μαΐου 2004 την απόφαση 2004/535/EK²⁸, με την οποία διαπίστωσε ότι η United States Bureau of Customs and Border Protection (Υπηρεσία Τελωνείων και Προστασίας των Συνόρων των Ηνωμένων Πολιτειών, στο εξής: CBP) εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας όσον αφορά τα δεδομένα PNR που διαβιβάζονται από την Κοινότητα (στο εξής: απόφαση 2004/535). Ακολούθως, το Συμβούλιο εξέδωσε στις 17 Μαΐου 2004 την απόφαση 2004/496/EK²⁹, με την οποία ενέκρινε τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των Ηνωμένων Πολιτειών σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση στη CBP των καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών από τους αερομεταφορείς που είναι εγκατεστημένοι στο έδαφος των κρατών μελών της Κοινότητας.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε από το Δικαστήριο να ακυρώσει τις δύο αυτές αποφάσεις υποστηρίζοντας, ιδίως, ότι η απόφαση 2004/535 εκδόθηκε καθ' υπέρβαση εξουσίας, ότι το άρθρο 95 ΣΕΚ (νυν άρθρο 114 ΣΛΕΕ) δεν συνιστούσε κατάλληλη νομική βάση για την απόφαση με την οποία εγκρίθηκε η σύναψη της συμφωνίας και ότι, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, στοιχειοθετούνταν προσβολή θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Όσον αφορά την απόφαση 2004/535, το Δικαστήριο εξέτασε, κατ' αρχάς, αν η Επιτροπή μπορούσε να εκδώσει νομίμως την απόφασή της με βάση την οδηγία 95/46. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, από την απόφαση 2004/535, προέκυπτε ότι η διαβίβαση των δεδομένων PNR στη CBP συνιστά επεξεργασία που αφορά τη

²⁸ Απόφαση 2004/535/EK της Επιτροπής, της 14ης Μαΐου 2004, σχετικά με την ικανοποιητική προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιλαμβάνονται στο φάκελο των επιβατών (Passenger Name Record) αεροπορικών μεταφορών ο οποίος διαβιβάζεται στο Bureau of Customs and Border Protection (υπηρεσία τελωνείων και προστασίας των συνόρων) των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (ΕΕ 2004, L 235, σ. 11).

²⁹ Απόφαση 2004/496/EK του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 2004, για τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση των καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών από τους αερομεταφορείς προς το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας, Υπηρεσία Τελωνείων και Προστασίας των Συνόρων των Ηνωμένων Πολιτειών (ΕΕ 2004, L 183, σ. 83, και διορθωτικό ΕΕ 2005, L 255, σ. 168).

δημόσια ασφάλεια και τις δραστηριότητες του κράτους σε τομείς του ποινικού δικαίου. Κατά το Δικαστήριο, μολονότι τα δεδομένα PNR συλλέγονταν αρχικώς από τις αεροπορικές εταιρίες στο πλαίσιο δραστηριότητας διεπόμενης από το δίκαιο της Ένωσης, δηλαδή της πώλησης αεροπορικού εισιτηρίου που έδινε δικαίωμα για την παροχή υπηρεσιών, η επεξεργασία δεδομένων την οποία αφορούσε η απόφαση 2004/535 είχε εντελώς διαφορετικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, η απόφαση αυτή δεν αφορούσε επεξεργασία δεδομένων αναγκαία για την παροχή υπηρεσιών, αλλά επεξεργασία δεδομένων λογιζόμενη ως αναγκαία για την προάσπιση της δημόσιας ασφάλειας και για τους σκοπούς της επιβολής του νόμου.

Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το γεγονός ότι τα δεδομένα PNR είχαν συλλεγεί από ιδιωτικούς φορείς για εμπορικούς σκοπούς και ότι οι φορείς αυτοί οργάνωναν τη διαβίβασή τους σε τρίτο κράτος δεν σήμαινε ότι ήταν αδύνατο να θεωρηθεί η διαβίβαση ως επεξεργασία δεδομένων η οποία δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Ειδικότερα, η διαβίβαση αυτή εντασσόταν σε πλαίσιο που είχαν δημιουργήσει οι δημόσιες αρχές σχετικά με τη δημόσια ασφάλεια. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η απόφαση 2004/535 δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, επειδή αφορούσε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποκλείονται από αυτό. Επομένως, το Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση 2004/535.

Όσον αφορά την απόφαση του Συμβουλίου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το άρθρο 95 ΣΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 25 της οδηγίας 95/46, δεν αναγνώριζε στην Κοινότητα αρμοδιότητα προς σύναψη της επίμαχης συμφωνίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ο λόγος ήταν ότι η συμφωνία αφορούσε την ίδια διαβίβαση δεδομένων όπως και η απόφαση 2004/535 και, επομένως, είδη επεξεργασίας δεδομένων που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου για την έγκριση της σύναψης της συμφωνίας.

Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Google Spain και Google (C-131/12, [EU:C:2014:317](#))

Το 2010 Ισπανός υπήκοος είχε υποβάλει καταγγελία στην Agencia Española de Protección de Datos (ισπανική αρχή προστασίας δεδομένων, στο εξής: AEPD) κατά της La Vanguardia Ediciones SL, η οποία εκδίδει καθημερινή εφημερίδα μεγάλης κυκλοφορίας στην Ισπανία, καθώς και κατά των Google Spain και Google. Ο καταγγέλλων ισχυρίστηκε ότι, όταν το ονοματεπώνυμό του γραφόταν από κάποιον χρήστη του διαδικτύου στη μηχανή αναζήτησης της Google, εμφανίζονταν σύνδεσμοι προς δύο σελίδες της εφημερίδας La Vanguardia, χρονολογούμενες από το 1998, όπου περιλαμβανόταν ανακοίνωση για πλειστηριασμό ακινήτου κατόπιν μέτρου αναγκαστικής εκτέλεσης το οποίο επιβλήθηκε εις βάρος του λόγω οφειλών του. Με την καταγγελία του, ο ενδιαφερόμενος ζητούσε, αφενός, να υποχρεωθεί η La Vanguardia είτε να απαλείψει ή να τροποποιήσει τις επίμαχες σελίδες είτε να χρησιμοποιήσει τα εργαλεία που προσφέρουν οι μηχανές αναζήτησης προκειμένου να προστατευθούν τα δεδομένα αυτά. Αφετέρου, ο ενδιαφερόμενος ζητούσε να υποχρεωθεί η Google Spain ή

η Google να διαγράψει ή να αποκρύψει τα προσωπικά δεδομένα του ώστε να μην εμφανίζονται πλέον στα αποτελέσματα αναζήτησης και σε συνδέσμους της La Vanguardia.

Η AEPD είχε απορρίψει την καταγγελία κατά της La Vanguardia, εκτιμώντας ότι οι επίδικες πληροφορίες δημοσιεύθηκαν νόμιμα, αλλά, αντιθέτως, είχε κάνει δεκτή την καταγγελία όσον αφορά την Google Spain και την Google και είχε ζητήσει από τις δύο εταιρίες να λάβουν τα αναγκαία μέτρα ώστε τα δεδομένα να αφαιρεθούν από το ευρετήριό τους και να καταστεί αδύνατη η πρόσβαση σε αυτά στο μέλλον. Καθώς οι ως άνω εταιρίες άσκησαν δύο χωριστές προσφυγές ενώπιον του Audiencia Nacional (Ισπανία) με αίτημα την ακύρωση της απόφασης της AEPD, το ισπανικό δικαστήριο υπέβαλε σειρά προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο.

Με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης σχετικά με το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 95/46.

Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πραγματοποιείται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων εγκατάστασης που έχει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας αυτής στο έδαφος κράτους μέλους, κατά την οδηγία 95/46, όταν ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης, μολονότι έχει την έδρα του σε τρίτο κράτος, ιδρύει σε ορισμένο κράτος μέλος υποκατάστημα ή θυγατρική που έχει ως σκοπό την προώθηση και την πώληση του διαφημιστικού χώρου ο οποίος διατίθεται στο πλαίσιο της μηχανής αναζήτησης και που ασκεί δραστηριότητα κατευθυνόμενη προς τους κατοίκους του εν λόγω κράτους μέλους.

Πράγματι, υπό τέτοιες περιστάσεις, οι δραστηριότητες του φορέα εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης και οι δραστηριότητες της εγκατάστασής του εντός του οικείου κράτους μέλους, μολονότι διακριτές, εντούτοις είναι αδιάσπαστα συνδεδεμένες, εφόσον οι σχετικές με τον διαφημιστικό χώρο δραστηριότητες αποτελούν το μέσο για να καταστεί η επίμαχη μηχανή αναζήτησης οικονομικώς αποδοτική και εφόσον η μηχανή αυτή είναι συγχρόνως το μέσο που καθιστά δυνατή την άσκηση των ως άνω δραστηριοτήτων.

Απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2014, Ryněš (C-212/13, [EU:C:2014:2428](#))

Λόγω επανειλημμένων επιθέσεων, ο F. Ryněš εγκατέστησε στην οικία του κάμερα παρακολούθησης. Κατόπιν νέας επίθεσης κατά της οικίας του, οι εικόνες που κατέγραψε η κάμερα κατέστησαν εφικτή την αναγνώριση δύο υπόπτων, κατά των οποίων ασκήθηκε ποινική δίωξη. Καθώς ένας εκ των υπόπτων αμφισβήτησε ενώπιον του τσεχικού Γραφείου για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τη νομιμότητα της επεξεργασίας των δεδομένων που κατέγραψε η κάμερα παρακολούθησης, το Γραφείο διαπίστωσε ότι ο F. Ryněš είχε παραβεί τους κανόνες οι οποίοι διέπουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και του επέβαλε πρόστιμο.

Επιληφθέν αναιρέσεως ασκηθείσας από τον F. Ryneš κατά απόφασης του Městský soud v Praze (δικαστηρίου Πράγας, Τσεχική Δημοκρατία), με την οποία επικυρώθηκε η απόφαση του Γραφείου, το Nejvyšší správní soud (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Τσεχική Δημοκρατία) ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η βιντεοσκόπηση εκ μέρους του F. Ryneš, με σκοπό την προστασία της ζωής, της υγείας και της ιδιοκτησίας του, συνιστούσε επεξεργασία δεδομένων η οποία δεν καλύπτεται από την οδηγία 95/46, διότι η εν λόγω βιντεοσκόπηση πραγματοποιήθηκε από φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της εν λόγω οδηγίας.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η χρήση συστήματος με κάμερα, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα βιντεοσκόπησης προσώπων με αποθήκευση σε μέσο εγγραφής συνεχούς ροής, όπως ο σκληρός δίσκος, και το οποίο έχει μεν εγκατασταθεί από φυσικό πρόσωπο στην κατοικία του με σκοπό την προστασία της ιδιοκτησίας, της υγείας και της ζωής των ιδιοκτητών της οικίας, αλλά παρακολουθεί και τον δημόσιο χώρο, δεν συνιστά επεξεργασία δεδομένων πραγματοποιούμενη στο πλαίσιο αποκλειστικώς προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων.

Επ' αυτού, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η προστασία του θεμελιώδους δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη, επιτάσσει οι εξαιρέσεις από την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και οι περιορισμοί της να μην υπερβαίνουν τα όρια του απολύτως αναγκαίου. Στον βαθμό που οι διατάξεις της οδηγίας 95/46, κατά το μέρος που διέπουν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τα οποία μπορούν να οδηγήσουν σε προσβολή των θεμελιωδών ελευθεριών και, ειδικότερα, του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή, πρέπει οπωσδήποτε να ερμηνεύονται υπό το φως των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τα οποία είναι κατοχυρωμένα με τον εν λόγω Χάρτη, η παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας πρέπει να ερμηνεύεται περιοριστικά. Επιπλέον, το ίδιο το γράμμα της διάταξης αυτής εξαιρεί από την εφαρμογή της οδηγίας 95/46 την επεξεργασία δεδομένων που πραγματοποιείται στο πλαίσιο «αποκλειστικώς» προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων. Στον βαθμό, όμως, που η παρακολούθηση με κάμερα ασφαλείας εκτείνεται, έστω εν μέρει, στον δημόσιο χώρο και, ως εκ τούτου, εξέρχεται από την ιδιωτική σφαίρα αυτού που προβαίνει στην επεξεργασία των δεδομένων με το μέσο αυτό, δεν μπορεί να θεωρηθεί αποκλειστικώς «προσωπική ή οικιακή» δραστηριότητα κατά την εν λόγω διάταξη.

Απόφαση της 16ης Ιανουαρίου 2024 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Österreichische Datenschutzbehörde (C-33/22, [EU:C:2024:46](#))

Προκειμένου να διερευνήσει την ενδεχόμενη ύπαρξη πολιτικών παρεμβάσεων στην Bundesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfung (ομοσπονδιακή

υπηρεσία για την προστασία του Συντάγματος και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, Αυστρία)³⁰, το Nationalrat (Εθνικό Κοινοβούλιο, Αυστρία) συνέστησε εξεταστική επιτροπή (στο εξής: εξεταστική επιτροπή BVT). Η επιτροπή αυτή εξέτασε τον WK ως μάρτυρα. Παρά το αίτημα ανωνυμοποίησης που υπέβαλε ο WK, τα πρακτικά της ακρόασης, στα οποία αναγραφόταν το πλήρες ονοματεπώνυμό του, αναρτήθηκαν στον διαδικτυακό τόπο του Parlament Österreich (Αυστριακού Κοινοβουλίου). Υποστηρίζοντας ότι η δημοσιοποίηση της ταυτότητάς του ήταν αντίθετη προς τις διατάξεις του ΓΚΠΔ και της αυστριακής νομοθεσίας, ο WK υπέβαλε καταγγελία ενώπιον της Österreichische Datenschutzbehörde (αρχής προστασίας δεδομένων, Αυστρία) (στο εξής: Datenschutzbehörde). Με απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2019, η Datenschutzbehörde έκρινε εαυτή αναρμόδια να αποφανθεί επί της καταγγελίας, διευκρινίζοντας ότι η αρχή της διάκρισης των εξουσιών δεν της επέτρεπε, υπό την ιδιότητα του οργάνου της εκτελεστικής εξουσίας, να ελέγξει την εξεταστική επιτροπή BVT, η οποία υπάγεται στη νομοθετική εξουσία.

Κατόπιν της αποφάσεως του Bundesverwaltungsgericht (ομοσπονδιακού διοικητικού δικαστηρίου, Αυστρία), με την οποία έγινε δεκτή η προσφυγή του WK και ακυρώθηκε η απόφαση της Datenschutzbehörde, η αρχή αυτή άσκησε αίτηση αναιρέσεως (Revision) ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου κατά της απόφασης του ομοσπονδιακού διοικητικού δικαστηρίου.

Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο να αποσαφηνίσει αν οι δραστηριότητες εξεταστικής επιτροπής συσταθείσας από το κοινοβούλιο κράτους μέλους εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ και αν ο κανονισμός αυτός έχει εφαρμογή όταν οι συγκεκριμένες δραστηριότητες αφορούν την προστασία της εθνικής ασφάλειας.

Πρώτον, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', του ΓΚΠΔ, το οποίο προβλέπει ότι ο κανονισμός δεν εφαρμόζεται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται στο πλαίσιο δραστηριότητας μη εμπίπτουσας στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, έχει ως μοναδικό σκοπό να αποκλείσει από το πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ την επεξεργασία που πραγματοποιείται από τις κρατικές αρχές στο πλαίσιο δραστηριότητας η οποία αποσκοπεί στη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας ή εμπίπτει στην κατηγορία αυτή. Πάντως, το γεγονός και μόνον ότι μια δραστηριότητα ασκείται από το κράτος ή από δημόσια αρχή δεν αρκεί ώστε η δραστηριότητα αυτή να εξαιρείται αυτομάτως από το πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ.

---

³⁰ Την οντότητα αυτή διαδέχθηκε την 1η Δεκεμβρίου 2021 η «Direktion Staatsschutz und Nachrichtendienst» (διεύθυνση κρατικής ασφάλειας και πληροφοριών, Αυστρία).

Η ερμηνεία αυτή, η οποία απορρέει από την απουσία διαφοροποίησης αναλόγως της ταυτότητας του προσώπου που διενεργεί την οικεία επεξεργασία, επιβεβαιώνεται από το άρθρο 4, σημείο 7, του ΓΚΠΔ³¹.

Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι ο κοινοβουλευτικός χαρακτήρας της εξεταστικής επιτροπής BVT δεν συνεπάγεται ότι οι δραστηριότητές της εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ. Πράγματι, η εξαίρεση του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού δεν αναφέρεται σε κατηγορίες προσώπων αλλά μόνον σε κατηγορίες δραστηριοτήτων οι οποίες, ως εκ της φύσεώς τους, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Ως εκ τούτου, το γεγονός ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διενεργείται από εξεταστική επιτροπή συσταθείσα από το κοινοβούλιο κράτους μέλους στο πλαίσιο της άσκησης της εξουσίας ελέγχου της εκτελεστικής εξουσίας δεν αρκεί για να γίνει δεκτό ότι η συγκεκριμένη επεξεργασία διενεργείται στο πλαίσιο δραστηριότητας η οποία δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.

Δεύτερον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, μολονότι απόκειται στα κράτη μέλη να καθορίζουν τα ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας τους και να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την προάσπισή της³², η λήψη και μόνον εθνικού μέτρου για την προστασία της εθνικής ασφάλειας δεν μπορεί να συνεπάγεται τη μη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης και την απαλλαγή των κρατών μελών από την υποχρέωση σεβασμού του δικαίου αυτού. Ωστόσο, η εξαίρεση του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', του ΓΚΠΔ αναφέρεται μόνον σε κατηγορίες δραστηριοτήτων οι οποίες, ως εκ της φύσεώς τους, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Συναφώς, το γεγονός ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι δημόσια αρχή της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνίσταται στην προάσπιση της εθνικής ασφάλειας δεν αρκεί, αυτό καθεαυτό, για να αποκλεισθεί από το πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα την οποία διενεργεί η αρχή αυτή στο πλαίσιο άλλων δραστηριοτήτων της.

Εν προκειμένω, ο πολιτικός έλεγχος που διενεργεί η εξεταστική επιτροπή BVT δεν φαίνεται να συνιστά, αυτός καθεαυτόν, δραστηριότητα αποσκοπούσα στη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας ή δραστηριότητα δυνάμενη να υπαχθεί στην ίδια κατηγορία. Επομένως, υπό την επιφύλαξη εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο, η δραστηριότητα αυτή δεν εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής του ΓΚΠΔ.

Τούτου δοθέντος, κοινοβουλευτική εξεταστική επιτροπή μπορεί να έχει πρόσβαση σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία, για λόγους εθνικής ασφάλειας, πρέπει να τυγχάνουν ειδικής προστασίας. Συναφώς, μπορούν να επιβληθούν περιορισμοί, μέσω νομοθετικών μέτρων, στις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που απορρέουν από τον

³¹ Κατά το ανωτέρω άρθρο, ως «υπεύθυνος επεξεργασίας» νοείται «το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή, η υπηρεσία ή άλλος φορέας που, μόνα ή από κοινού με άλλα, καθορίζουν τους σκοπούς και τον τρόπο της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».

³² Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ.

ΓΚΠΔ για τη διασφάλιση, μεταξύ άλλων, της εθνικής ασφάλειας³³. Επομένως, θα μπορούσαν να δικαιολογηθούν, επί τη βάσει αυτή, περιορισμοί όσον αφορά τη συλλογή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, την ενημέρωση των υποκειμένων των δεδομένων και την πρόσβασή τους σε αυτά ή ακόμη τη γνωστοποίηση των δεδομένων, χωρίς τη συγκατάθεση των υποκειμένων των δεδομένων, σε άλλα πρόσωπα πλην του υπευθύνου επεξεργασίας, εφόσον οι περιορισμοί αυτοί σέβονται την ουσία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων και συνιστούν αναγκαίο και αναλογικό μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Το Δικαστήριο επισημαίνει, ωστόσο, ότι από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του δεν προκύπτει ότι η εξεταστική επιτροπή BVT υποστήριξε ότι η δημοσιοποίηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του υποκειμένου των δεδομένων ήταν αναγκαία για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας και στηριζόταν σε προβλεπόμενο προς τούτο εθνικό νομοθετικό μέτρο, πράγμα το οποίο οφείλει εν πάση περιπτώσει να εξακριβώσει το αιτούν δικαστήριο.

2. Έννοια των «δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»

Απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2016, Breyer (C-582/14, [EU:C:2016:779](#))

Ο P. Breyer είχε ασκήσει, ενώπιον των γερμανικών πολιτικών δικαστηρίων, αγωγή παράλειψης κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για να την υποχρεώσει να παύσει να αποθηκεύει ή να αναθέτει σε τρίτους την αποθήκευση δεδομένων πληροφορικής που διαβιβάζονταν μετά το πέρας κάθε επίσκεψης στους διαδικτυακούς τόπους των γερμανικών ομοσπονδιακών υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, με σκοπό την αποτροπή επιθέσεων και τη διευκόλυνση της ποινικής δίωξης των «χάκερς», ο φορέας παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων των γερμανικών ομοσπονδιακών υπηρεσιών κατέγραφε κάποια δεδομένα, όπως τη «δυναμική» διεύθυνση IP –διεύθυνση IP η οποία αλλάζει με κάθε νέα σύνδεση στο διαδίκτυο–, καθώς και την ημερομηνία και την ώρα της επίσκεψης στον διαδικτυακό τόπο. Αντιθέτως προς τις στατικές διευθύνσεις IP, οι δυναμικές διευθύνσεις IP δεν επέτρεπαν, εκ προοιμίου, να γίνει συσχετισμός, μέσω προσβάσιμων στο κοινό αρχείων, ενός συγκεκριμένου υπολογιστή και της σύνδεσης με το διαδίκτυο που χρησιμοποίησε ο πάροχος υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο. Τα αποθηκευμένα δεδομένα δεν παρείχαν, αυτά καθεαυτά, στον φορέα παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων τη δυνατότητα να εξακριβώσει την ταυτότητα του χρήστη. Αντιθέτως, ο πάροχος πρόσβασης στο διαδίκτυο διέθετε, από την πλευρά του, πρόσθετες πληροφορίες οι οποίες, εάν συνδυάζονταν με τη διεύθυνση IP, καθιστούσαν δυνατή την εξακρίβωση της ταυτότητας του χρήστη.

³³ Κατά το άρθρο 23 του ΓΚΠΔ.

Στο πλαίσιο αυτό, το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία), ενώπιον του οποίου ασκήθηκε αίτηση αναίρεσης (Revision), ζήτησε από το Δικαστήριο να αποφανθεί αν η διεύθυνση IP που αποθηκεύεται από φορέα παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων όποτε κάποιος επισκέπτεται τον διαδικτυακό του τόπο αποτελεί ως προς εκείνον δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα.

Το Δικαστήριο επισήμανε κατ' αρχάς ότι, για να χαρακτηριστεί ένα στοιχείο ως «δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα» κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46', δεν απαιτείται όλες οι πληροφορίες που καθιστούν δυνατή την εξακρίβωση του εμπλεκόμενου προσώπου να βρίσκονται στη διάθεση ενός μόνον προσώπου. Εκ του γεγονότος ότι οι πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται για την εξακρίβωση της ταυτότητας του χρήστη διαδικτυακού τόπου δεν βρίσκονται στη διάθεση του φορέα της παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων αλλά του παρόχου υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο του χρήστη αυτού, δεν μπορεί να συναχθεί ότι οι δυναμικές διευθύνσεις IP που έχει αποθηκεύσει ο φορέας παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων αποκλείεται να αποτελούν, έναντι αυτού, δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46.

Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δυναμική διεύθυνση IP, αποθηκευθείσα από τον φορέα παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων κατά την επίσκεψη προσώπου σε διαδικτυακό τόπο τον οποίο ο εν λόγω φορέας καθιστά προσβάσιμο στο κοινό αποτελεί, ως προς τον φορέα αυτόν, δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46, εφόσον έχει στη διάθεσή του νόμιμα μέσα που καθιστούν δυνατή την ταυτοποίηση του οικείου προσώπου χάρη στις πρόσθετες πληροφορίες τις οποίες έχει στη διάθεσή της, για τον τελευταίο, η εταιρία που του παρέχει υπηρεσίες πρόσβασης στο διαδίκτυο.

Απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Nowak (C-434/16, [EU:C:2017:994](#)).

Ο P. Nowak, μαθητευόμενος λογιστής, είχε αποτύχει στις εξετάσεις που οργάνωσε ο Ιρλανδικός σύλλογος λογιστών. Υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 4 του νόμου περί προστασίας των δεδομένων, αίτηση πρόσβασης σε όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία τον αφορούσαν και βρίσκονταν στην κατοχή του συλλόγου. Ο σύλλογος λογιστών κοινοποίησε στον P. Nowak ορισμένα έγγραφα, αλλά αρνήθηκε να του επιδείξει αντίγραφο του γραπτού των εξετάσεών του, με την αιτιολογία ότι αυτό δεν περιείχε προσωπικά του δεδομένα κατά την έννοια του νόμου περί προστασίας των δεδομένων.

Δεδομένου ότι και η εθνική αρχή προστασίας δεδομένων απέρριψε την αίτηση πρόσβασης με την ίδια αιτιολογία, ο P. Nowak προσέφυγε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο, Ιρλανδία), ενώπιον του οποίου ο P. Nowak άσκησε αίτηση αναίρεσης, ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46 έχει την έννοια ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, οι γραπτές απαντήσεις υποψηφίου σε

επαγγελματικές εξετάσεις και οι ενδεχόμενες σχετικές διορθώσεις του εξεταστή συνιστούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν τον υποψήφιο, υπό την έννοια της διάταξης αυτής.

Πρώτον, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, για να χαρακτηριστεί ένα στοιχείο ως «δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα» κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46, δεν απαιτείται όλες οι πληροφορίες που καθιστούν δυνατή την εξακρίβωση του εμπλεκόμενου προσώπου να βρίσκονται στη διάθεση ενός μόνον προσώπου. Ακόμη δε και αν ο εξεταστής δεν γνωρίζει την ταυτότητα του υποψηφίου κατά τη βαθμολόγηση των απαντήσεων του τελευταίου στο πλαίσιο εξετάσεων, ο διοργανωτής των εξετάσεων, εν προκειμένω ο σύλλογος λογιστών, έχει, αντιθέτως, στη διάθεσή του τις αναγκαίες πληροφορίες ώστε να μπορεί να εξακριβώσει χωρίς δυσκολίες και με βεβαιότητα την ταυτότητα του υποψηφίου αυτού με βάση τον αριθμό αναγνώρισης που αναγράφεται στο γραπτό του ή στο εξώφυλλο του γραπτού, καθώς και να προσδιορίσει ποιος υποψήφιος έδωσε ποιες απαντήσεις.

Δεύτερον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι γραπτές απαντήσεις υποψηφίου σε επαγγελματικές εξετάσεις αποτελούν πληροφορίες που συνδέονται με το άτομό του. Συγκεκριμένα, το περιεχόμενο των απαντήσεων αποτελεί ένδειξη του επιπέδου γνώσεων και των ικανοτήτων του υποψηφίου σε δεδομένο τομέα, καθώς και, ενδεχομένως, του τρόπου σκέψης, της συλλογιστικής ικανότητας και του κριτικού πνεύματός του. Εξάλλου, ο σκοπός για τον οποίο συλλέγονται οι απαντήσεις είναι να εκτιμηθούν οι επαγγελματικές δεξιότητες του υποψηφίου και η ικανότητά του να ασκήσει το αντίστοιχο επάγγελμα. Επιπλέον, η χρήση των πληροφοριών αυτών, όπως αντανακλάται, ιδίως, στην επιτυχία ή στην αποτυχία του υποψηφίου στις εξετάσεις, ενδέχεται να έχει αντίκτυπο στα δικαιώματα και στα συμφέροντά του, αφού μπορεί να καθορίσει ή να επηρεάσει, για παράδειγμα, τις πιθανότητες πρόσβασης στο επάγγελμα ή στη θέση εργασίας που αυτός επιθυμεί. Μάλιστα διαπίστωσε ότι οι γραπτές απαντήσεις του υποψηφίου σε επαγγελματικές εξετάσεις συνιστούν πληροφορίες που αφορούν τον υποψήφιο λόγω του περιεχομένου τους, του σκοπού τους και του αποτελέσματός τους ισχύει και όταν πρόκειται για εξέταση με ανοιχτά βιβλία.

Τρίτον, όσον αφορά τις διορθώσεις του εξεταστή στις απαντήσεις του υποψηφίου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι αυτές αποτελούν, όπως και οι απαντήσεις του υποψηφίου στην εξέταση, πληροφορίες που αφορούν τον υποψήφιο, δεδομένου ότι στις διορθώσεις αποτυπώνεται η γνώμη ή η εκτίμηση του εξεταστή όσον αφορά την ατομική επίδοση του εξεταζομένου, ιδίως τις γνώσεις και τις ικανότητές του στον οικείο τομέα. Άλλωστε, οι διορθώσεις έχουν ακριβώς ως σκοπό να τεκμηριώσουν την αξιολόγηση της επίδοσης του υποψηφίου από τον εξεταστή και μπορεί να έχουν συνέπειες για τον πρώτο.

Τέταρτον, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι γραπτές απαντήσεις υποψηφίου στο πλαίσιο επαγγελματικών εξετάσεων και οι ενδεχόμενες σχετικές διορθώσεις του εξεταστή μπορούν να ελεγχθούν, ιδίως, όσον αφορά την ακρίβειά τους και την ανάγκη διατήρησής τους, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχεία δ' και ε', της

οδηγίας 95/46, και μπορούν να αποτελέσουν το αντικείμενο διόρθωσης ή διαγραφής, δυνάμει του άρθρου 12, στοιχείο β', της οδηγίας. Το να δοθεί στον υποψήφιο δικαίωμα πρόσβασης στις απαντήσεις και τις διορθώσεις αυτές, δυνάμει του άρθρου 12, στοιχείο α', της οδηγίας, εξυπηρετεί τον σκοπό της οδηγίας, που είναι η εξασφάλιση της προστασίας του δικαιώματος στον ιδιωτικό βίο του υποψηφίου έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων που τον αφορούν, τούτο δε ανεξάρτητα από το αν ο εν λόγω υποψήφιος έχει ή όχι ένα τέτοιο δικαίωμα πρόσβασης και βάσει της εθνικής ρύθμισης που έχει εφαρμογή στη διαδικασία εξέτασης. Εντούτοις, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι τα δικαιώματα πρόσβασης και διόρθωσης, δυνάμει του άρθρου 12, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 95/46, δεν καλύπτουν τις ερωτήσεις των εξετάσεων, οι οποίες δεν συνιστούν αυτές καθαυτές δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του υποψηφίου.

Με βάση το ως άνω σκεπτικό, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, οι γραπτές απαντήσεις υποψηφίου σε επαγγελματικές εξετάσεις και οι τυχόν σχετικές διορθώσεις του εξεταστή συνιστούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46.

3. Έννοια της «επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»

Απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2003 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Lindqvist (C-101/01, [EU:C:2003:596](#))

Η Β. Lindqvist, εργαζόμενη εθελοντικώς σε ενορία της Προτεσταντικής Εκκλησίας της Σουηδίας, είχε δημιουργήσει ιστοσελίδες, από τον προσωπικό υπολογιστή της, στις οποίες δημοσίευε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα διαφόρων ατόμων που εργάζονταν, όπως αυτή, εθελοντικώς στην εν λόγω ενορία. Η Β. Lindqvist καταδικάστηκε στην καταβολή προστίμου, με την αιτιολογία ότι είχε χρησιμοποιήσει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο αυτοματοποιημένης επεξεργασίας χωρίς προηγουμένως να υποβάλει γραπτή δήλωση στον σουηδικό Datainspektion (δημόσιο οργανισμό για την προστασία των δεδομένων που διαβιβάζονται μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών), ότι τα είχε μεταφέρει, χωρίς άδεια, προς τρίτες χώρες και ότι είχε επεξεργαστεί ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.

Στο πλαίσιο της έφεσης που άσκησε η Β. Lindqvist ενώπιον του Göta hovrätt (εφετείου, Σουηδία) κατά της καταδικαστικής απόφασης, το εθνικό αυτό δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα ζητώντας, ιδίως, να διευκρινιστεί αν η Β. Lindqvist είχε πραγματοποιήσει «αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», κατά την έννοια της οδηγίας 95/46.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η μνεία, σε σελίδα του διαδικτύου, διαφόρων προσώπων και ο προσδιορισμός της ταυτότητάς τους είτε με το όνομά τους είτε με άλλα μέσα, για παράδειγμα με τον αριθμό τηλεφώνου τους ή με στοιχεία σχετικά με τις συνθήκες

εργασίας τους και τις ασχολίες τους κατά τον ελεύθερό τους χρόνο, ισοδυναμούν με «αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», όπως την εννοεί η οδηγία. Συγκεκριμένα, μια τέτοια επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο εθελοντικών ή θρησκευτικών δραστηριοτήτων δεν καλύπτεται από καμία εκ των εξαιρέσεων από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, αφού δεν εμπίπτει ούτε στην κατηγορία δραστηριοτήτων που έχουν ως αντικείμενο τη δημόσια ασφάλεια ούτε στην κατηγορία των αποκλειστικώς προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων.

Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Google Spain και Google (C-131/12, [EU:C:2014:317](#))

Με την απόφαση αυτή (βλ. επίσης ενότητα II.1, με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής της γενικής ρύθμισης»), το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να διευκρινίσει την έννοια της «επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» στο διαδίκτυο υπό το πρίσμα της οδηγίας 95/46.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε, ειδικότερα, ότι η δραστηριότητα μηχανής αναζήτησης, που συνίσταται στον εντοπισμό πληροφοριών τις οποίες τρίτοι δημοσιεύουν ή αναρτούν στο διαδίκτυο, στην αυτόματη ευρετηρίασή τους, στην προσωρινή αποθήκευσή τους και, τελικώς, στη διάθεσή τους στους χρήστες του διαδικτύου με ορισμένη σειρά προτίμησης, πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» όταν οι εν λόγω πληροφορίες περιλαμβάνουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Το Δικαστήριο υπενθύμισε, επιπλέον, ότι οι πράξεις στις οποίες αναφέρεται η οδηγία πρέπει να χαρακτηρίζονται ως επεξεργασία ακόμη και στην περίπτωση όπου αφορούν αποκλειστικώς πληροφορίες που έχουν ήδη δημοσιευθεί αυτούσιες στα μέσα ενημέρωσης. Εάν, σε μια τέτοια περίπτωση, γινόταν δεκτή γενική εξαίρεση από την εφαρμογή της οδηγίας, η τελευταία θα καθίστατο σε μεγάλο βαθμό άνευ περιεχομένου.

Απόφαση της 10ης Ιουλίου 2018 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Jehovan todistajat (C-25/17, [EU:C:2018:551](#))

Η φινλανδική Αρχή Προστασίας Δεδομένων εξέδωσε απόφαση με την οποία απαγόρευσε στα μέλη της κοινότητας των μαρτύρων του Ιεχωβά να συλλέγουν ή να επεξεργάζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για τους σκοπούς του κηρύγματός τους από πόρτα σε πόρτα, αν δεν τηρούνται οι όροι της φινλανδικής νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Τούτο διότι, κατά την άσκηση της δραστηριότητάς τους, τα μέλη της κοινότητας κρατούν σημειώσεις για τις επισκέψεις που πραγματοποιούν σε πρόσωπα άγνωστα στους ίδιους και στην κοινότητά τους. Τα δεδομένα αυτά συλλέγονται εν είδει υπομνηστικού σημειώματος, με σκοπό να είναι δυνατή η εύρεσή τους για μελλοντική ενδεχόμενη επίσκεψη, χωρίς τα υποκείμενα των δεδομένων να έχουν συναινέσει ούτε να έχουν ενημερωθεί σχετικά. Η

δε κοινότητα των μαρτύρων του Ιεχωβά έχει δώσει στα μέλη της κατευθυντήριες γραμμές ως προς τις σημειώσεις αυτές, οι οποίες περιλαμβάνονται σε ένα τουλάχιστον από τα φυλλάδια που έχει καταρτίσει για τη δραστηριότητα του κηρύγματος.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται από μέλη θρησκευτικής κοινότητας στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα και η μεταγενέστερη επεξεργασία των δεδομένων δεν εμπίπτουν στις εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 95/46, δεδομένου ότι οι ως άνω πράξεις δεν συνιστούν ούτε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο δραστηριοτήτων του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας, ούτε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται από φυσικά πρόσωπα στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας.

Απόφαση της 22ας Ιουνίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Latvijas Republikas Saeima (Βαθμοί ποινής) (C-439/19, [EU:C:2021:504](#))

Στον Β, φυσικό πρόσωπο, επιβλήθηκαν βαθμοί ποινής για μία ή περισσότερες τροχαίες παραβάσεις. Οι εν λόγω βαθμοί ποινής καταχωρίστηκαν στο εθνικό μητρώο οχημάτων και οδηγών από τη Ceļu satiksmes drošības direkcija (διεύθυνση οδικής ασφάλειας, Λεττονία) (στο εξής: CSDD).

Βάσει της λεττονικής νομοθεσίας περί οδικής κυκλοφορίας³⁴, οι πληροφορίες σχετικά με τους επιβαλλόμενους στους οδηγούς οχημάτων βαθμούς ποινής οι οποίοι καταχωρίζονται στο μητρώο αυτό είναι προσβάσιμες στο κοινό και γνωστοποιούνται από τη CSDD σε οποιονδήποτε υποβάλλει σχετική αίτηση, χωρίς ο αιτών να χρειάζεται να αποδείξει ειδικό συμφέρον για τη λήψη των ως άνω πληροφοριών, περιλαμβανομένης της γνωστοποίησης σε επιχειρηματίες για σκοπούς περαιτέρω χρήσης. Διερωτώμενος σχετικά με το σύννομο της νομοθεσίας αυτής, ο Β άσκησε συνταγματική προσφυγή ενώπιον του Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Λεττονία), προκειμένου το τελευταίο να εξετάσει τη συμβατότητα της εν λόγω νομοθεσίας με το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής.

Το Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε ότι, στο πλαίσιο της εκ μέρους του εκτίμησης του συνταγματικού αυτού δικαιώματος, οφείλει να λάβει υπόψη τον ΓΚΠΔ. Επομένως, ζήτησε από το Δικαστήριο να αποσαφηνίσει το περιεχόμενο διαφόρων διατάξεων του ΓΚΠΔ προκειμένου να κριθεί η συμβατότητα της λεττονικής νομοθεσίας περί οδικής κυκλοφορίας με τον εν λόγω κανονισμό.

³⁴ Άρθρο 14¹, παράγραφος 2, του Ceļu satiksmes likums (νόμου περί οδικής κυκλοφορίας), της 1ης Οκτωβρίου 1997 (Latvijas Vēstnesis, 1997, αριθ. 274/276).

Με την απόφασή του, η οποία εκδόθηκε από το τμήμα μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο κρίνει ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σχετικά με τους βαθμούς ποινής συνιστά «επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν ποινικές καταδίκες και αδικήματα»³⁵, για την οποία ο ΓΚΠΔ προβλέπει αυξημένη προστασία λόγω του ιδιαίτερα ευαίσθητου χαρακτήρα των επίμαχων δεδομένων.

Στο πλαίσιο αυτό, παρατηρεί, κατ' αρχάς, ότι οι πληροφορίες σχετικά με τους βαθμούς ποινής είναι δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και ότι η κοινολόγησή τους από τη CSDD σε τρίτους συνιστά επεξεργασία που εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ. Ειδικότερα, το εν λόγω πεδίο εφαρμογής είναι ιδιαιτέρως ευρύ και η συγκεκριμένη επεξεργασία δεν εμπίπτει στις εξαιρέσεις από την εφαρμογή του ΓΚΠΔ.

Πράγματι, αφενός, η επεξεργασία αυτή δεν εμπίπτει στην εξαίρεση που αφορά την αδυναμία εφαρμογής του ΓΚΠΔ σε επεξεργασία που πραγματοποιείται στο πλαίσιο δραστηριότητας η οποία δεν εμπίπτει στο δίκαιο της Ένωσης³⁶. Η εξαίρεση αυτή πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει ως μόνο αντικείμενο τον αποκλεισμό από το πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται από τις κρατικές αρχές στο πλαίσιο δραστηριότητας που αποσκοπεί στη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας ή δραστηριότητας δυνάμενης να υπαχθεί στην ίδια κατηγορία. Οι δραστηριότητες αυτές καταλαμβάνουν ειδικότερα τις δραστηριότητες εκείνες που αποσκοπούν στην προστασία των ουσιωδών λειτουργιών του κράτους και των θεμελιωδών συμφερόντων της κοινωνίας. Πλην όμως οι σχετικές με την οδική ασφάλεια δραστηριότητες δεν επιδιώκουν τον σκοπό αυτό και δεν μπορούν ως εκ τούτου να υπαχθούν στην κατηγορία των δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας.

Αφετέρου, η κοινολόγηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σχετικά με τους βαθμούς ποινής δεν συνιστά ούτε επεξεργασία εμπίπτουσα στην εξαίρεση δυνάμει της οποίας ο ΓΚΠΔ δεν εφαρμόζεται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται από τις αρμόδιες αρχές σε ποινικές υποθέσεις³⁷. Ειδικότερα, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, στο πλαίσιο της εν λόγω κοινολόγησης, η CSDD δεν μπορεί να θεωρηθεί ως τέτοιου είδους «αρμόδια αρχή» CSDD³⁸.

Προκειμένου να κριθεί αν η πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν τις τροχαίες παραβάσεις, όπως είναι οι βαθμοί ποινής, συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν «αδικήματα»³⁹, τα οποία απολαύουν

³⁵ Άρθρο 10 του ΓΚΠΔ.

³⁶ Άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', του ΓΚΠΔ.

³⁷ Άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο δ', του ΓΚΠΔ.

³⁸ Άρθρο 3, παράγραφος 7, της οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ 2016, L 119, σ. 89).

³⁹ Άρθρο 10 του ΓΚΠΔ.

ενισχυμένης προστασίας, το Δικαστήριο διαπιστώνει, στηριζόμενο ιδίως στο ιστορικό θεσπίσεως του ΓΚΠΔ, ότι η έννοια αυτή παραπέμπει αποκλειστικώς στα ποινικά αδικήματα. Εντούτοις, το γεγονός ότι, στο λεττονικό νομικό σύστημα, οι τροχαίες παραβάσεις χαρακτηρίζονται ως διοικητικές παραβάσεις δεν είναι καθοριστικό για την εκτίμηση του κατά πόσον οι παραβάσεις αυτές εμπίπτουν στην έννοια του «ποινικού αδικήματος», στο μέτρο που πρόκειται για αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης η οποία χρήζει, σε ολόκληρη την Ένωση, αυτοτελούς και ομοιόμορφης ερμηνείας. Κατά συνέπεια, έχοντας υπενθυμίσει τα τρία κριτήρια που είναι κρίσιμα για την εκτίμηση του ποινικού χαρακτήρα μιας παράβασης, ήτοι τον νομικό χαρακτηρισμό της παράβασης κατά το εσωτερικό δίκαιο, τη φύση της παράβασης και τον βαθμό αυστηρότητας της επαπειλούμενης κύρωσης, το Δικαστήριο κρίνει ότι οι επίμαχες τροχαίες παραβάσεις εμπίπτουν στην κατά τον ΓΚΠΔ έννοια του «αδικήματος». Σε σχέση με τα δύο πρώτα κριτήρια, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, μολονότι οι παραβάσεις δεν χαρακτηρίζονται ως «ποινικές» στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου, ένας τέτοιος χαρακτήρας μπορεί να απορρέει από τη φύση της παράβασης και ιδίως από τον κατασταλτικό σκοπό της κύρωσης την οποία μπορεί να επισύρει η παράβαση. Εν προκειμένω όμως, η επιβολή βαθμών ποινής για τροχαίες παραβάσεις, όπως ακριβώς και οι λοιπές κυρώσεις που μπορεί να επισύρει η διάπραξη των παραβάσεων αυτών, επιδιώκει, μεταξύ άλλων, και έναν τέτοιο κατασταλτικό σκοπό. Όσον αφορά το τρίτο κριτήριο, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι μόνον οι αρκούντως σοβαρές τροχαίες παραβάσεις συνεπάγονται την επιβολή βαθμών ποινής και ότι, κατά συνέπεια, οι παραβάσεις αυτές είναι ικανές να επισύρουν κυρώσεις ορισμένου βαθμού αυστηρότητας. Επιπλέον, κατά γενικό κανόνα, οι βαθμοί ποινής επιβάλλονται επιπροσθέτως προς την επαπειλούμενη κύρωση, η δε συσσώρευση βαθμών ποινής έχει έννομες συνέπειες που μπορούν να φθάσουν μέχρι και την απαγόρευση οδήγησης.

Απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Nacionalinis visuomenės sveikatos centras (C-683/21, [EU:C:2023:949](#))

Το 2020, για την καλύτερη διαχείριση της πανδημίας της νόσου COVID-19, οι λιθουανικές αρχές αποφάσισαν να οργανώσουν την απόκτηση μιας εφαρμογής πληροφορικής για συσκευές κινητής τηλεφωνίας. Η εφαρμογή αυτή θα συνέβαλλε στην επιδημιολογική παρακολούθηση, παρέχοντας τη δυνατότητα καταγραφής και παρακολούθησης των δεδομένων των προσώπων που είχαν εκτεθεί στον COVID-19.

Προς τον σκοπό αυτόν, το Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos (Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Υγείας, το οποίο υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας, Λιθουανία, στο εξής: NVSC), στο οποίο ανατέθηκε η απόκτηση της ανωτέρω εφαρμογής, επικοινωνήσε με την εταιρία UAB «IT sprendimai sėkmei» (στο εξής: εταιρία ITSS), ζητώντας της να δημιουργήσει μια τέτοια εφαρμογή για συσκευές κινητής τηλεφωνίας. Εν συνεχεία, οι υπάλληλοι του NVSC απηύθυναν μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στην εταιρία αυτή σχετικά με τις ερωτήσεις που έπρεπε να περιλαμβάνονται στην εφαρμογή.

Η εφαρμογή για συσκευές κινητής τηλεφωνίας που δημιουργήθηκε από την εταιρία ITSS διατέθηκε στο κοινό από τον Απρίλιο έως τον Μάιο του 2020. Συνακόλουθα, 3 802 άτομα έκαναν χρήση της εφαρμογής, παρέχοντας διάφορα δεδομένα που ζητήθηκαν από αυτήν. Ωστόσο, λόγω έλλειψης χρηματοδότησης, το NVSC δεν ανέθεσε στην εταιρία ITSS καμία δημόσια σύμβαση για την επίσημη απόκτηση της εφαρμογής για συσκευές κινητής τηλεφωνίας και ματαίωσε τη σχετική διαδικασία.

Εν τω μεταξύ, η εθνική εποπτική αρχή κίνησε έρευνα σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που προέκυπτε από τη χρήση της εφαρμογής. Με απόφαση της εθνικής εποπτικής αρχής που εκδόθηκε κατόπιν ολοκλήρωσης της έρευνας επιβλήθηκαν διοικητικά πρόστιμα τόσο στο NVSC όσο και στην εταιρία ITSS η οποία θεωρήθηκε ως από κοινού υπεύθυνη της επεξεργασίας.

Το NVSC προσέφυγε κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Vilniaus apygardos administracinis teismas (περιφερειακού διοικητικού πρωτοδικείου του Βίλνιους, Λιθουανία). Έχοντας αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία διαφόρων διατάξεων του ΓΚΠΔ, το εν λόγω δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

Με την απόφασή του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου παρέχει διευκρινίσεις όσον αφορά, μεταξύ άλλων, την έννοια της «επεξεργασίας». Συναφώς, το Δικαστήριο κρίνει ότι συνιστά επεξεργασία, κατά την έννοια του ΓΚΠΔ, η χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τον δοκιμαστικό έλεγχο εφαρμογής πληροφορικής για συσκευές κινητής τηλεφωνίας. Εντούτοις, αυτό δεν ισχύει όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα έχουν καταστεί ανώνυμα κατά τρόπο ώστε η ταυτότητα του υποκειμένου των δεδομένων να μην μπορεί ή να μην μπορεί πλέον να εξακριβωθεί ή όταν πρόκειται για εικονικά δεδομένα που δεν αφορούν υπαρκτό φυσικό πρόσωπο.

Πράγματι, αφενός, το αν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα χρησιμοποιήθηκαν για τον δοκιμαστικό έλεγχο εφαρμογής πληροφορικής ή για άλλο σκοπό δεν ασκεί επιρροή στον χαρακτηρισμό της πράξης ως «επεξεργασίας». Αφετέρου, μόνο η επεξεργασία που αφορά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα συνιστά «επεξεργασία», κατά την έννοια του ΓΚΠΔ. Πλην όμως, τα εικονικά ή ανώνυμα δεδομένα δεν αποτελούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.

4. Έννοια του «αρχείου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»

Απόφαση της 10ης Ιουλίου 2018 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Jehovan todistajat* (C-25/17, [EU:C:2018:551](#))

Με την απόφαση αυτή (βλ. επίσης ενότητα II.3, με τίτλο «Έννοια της “επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”»), το Δικαστήριο διευκρίνισε την έννοια του «αρχείου» που μνημονεύεται στο άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 95/46.

Συγκεκριμένα, αφού υπενθύμισε ότι η εν λόγω οδηγία εφαρμόζεται στη διά χειρός επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μόνον εφόσον τα δεδομένα που τυγχάνουν επεξεργασίας περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι ανταποκρίνεται στην έννοια «αρχείο», το Δικαστήριο έκρινε ότι η εν λόγω έννοια καλύπτει ένα σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα συλλεγόμενων στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα, όπως ονόματα, διευθύνσεις, καθώς και άλλες πληροφορίες για τα πρόσωπα τα οποία προσεγγίζονται, εφόσον τα δεδομένα αυτά είναι διαρθρωμένα βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων ώστε να καθίσταται δυνατή, στην πράξη, η ευχερής εύρεση των δεδομένων για μελλοντική χρήση. Για να εμπίπτει στην έννοια αυτή ένα τέτοιο σύνολο δεδομένων, δεν απαιτείται να περιλαμβάνει δελτία, ειδικούς καταλόγους ή άλλα συστήματα αναζήτησης πληροφοριών.

5. Έννοια του «υπευθύνου επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»

Απόφαση της 10ης Ιουλίου 2018 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Jehovan todistajat* (C-25/17, [EU:C:2018:551](#))

Με την υπόθεση αυτή (βλ. επίσης ενότητες II.3 και II.4, με τίτλο «Έννοια της “επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”» και «Έννοια του “αρχείου δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”», αντιστοίχως), το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της ευθύνης θρησκευτικής κοινότητας έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται στο πλαίσιο δραστηριότητας κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα η οποία οργανώνεται, συντονίζεται και ενθαρρύνεται από την κοινότητα αυτή.

Επομένως, το Δικαστήριο έκρινε ότι η υποχρέωση κάθε προσώπου να συμμορφώνεται προς τους κανόνες του δικαίου της Ένωσης για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως επέμβαση στην οργανωτική αυτονομία των θρησκευτικών κοινοτήτων. Κατόπιν τούτου, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 2, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 95/46, σε συνδυασμό με το άρθρο 10, παράγραφος 1, του Χάρτη, έχει την έννοια ότι μια θρησκευτική κοινότητα μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη, από κοινού με τα μέλη της που μετέχουν στο κήρυγμα, για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται από τα μέλη της για τους σκοπούς της δραστηριότητας του κηρύγματος από πόρτα σε πόρτα, το οποίο οργανώνεται, συντονίζεται και ενθαρρύνεται από την κοινότητα αυτή, χωρίς να απαιτείται να έχει η κοινότητα πρόσβαση στα δεδομένα ούτε να χρειάζεται να αποδειχθεί ότι έχει δώσει στα μέλη της γραπτές κατευθυντήριες γραμμές ή εντολές σχετικά με την επεξεργασία αυτή.

Απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Wirtschaftsakademie Schleswig Holstein (C-210/16, [EU:C:2018:388](#))

Η γερμανική Αρχή Προστασίας Δεδομένων, υπό την ιδιότητα της αρχής ελέγχου κατά την έννοια του άρθρου 28 της οδηγίας 95/46, υποχρέωσε γερμανική εταιρία, η οποία παρείχε εκπαιδευτικές υπηρεσίες μέσω σελίδας «fan page» που φιλοξενούνταν στον διαδικτυακό τόπο του μέσου κοινωνικής δικτύωσης Facebook, να απενεργοποιήσει τη «fan page». Ειδικότερα, η εθνική Αρχή διαπίστωσε ότι ούτε η ίδια η εταιρία ούτε το Facebook είχαν ενημερώσει τους επισκέπτες της «fan page» ότι το Facebook συνέλεγε, με τη βοήθεια αναγνωριστικών αρχείων (cookies), προσωπικές τους πληροφορίες, τις οποίες στη συνέχεια επεξεργάζονταν τόσο η εταιρία όσο και το Facebook.

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διευκρίνισε την έννοια του «υπευθύνου επεξεργασίας» δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο διαχειριστής «fan page» που φιλοξενείται στο Facebook, όπως η εταιρία στην υπόθεση της κύριας δίκης, συμμετέχει μέσω της επιλογής των παραμέτρων (σε συνάρτηση, μεταξύ άλλων, με το κοινό στο οποίο στοχεύει και με τις ανάγκες της διαχείρισης και της προώθησης των δραστηριοτήτων του) στον καθορισμό του σκοπού και του τρόπου της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των επισκεπτών της «fan page». Για τον λόγο αυτό, ο διαχειριστής έπρεπε, κατά το Δικαστήριο, να χαρακτηριστεί ως υπεύθυνος εντός της Ένωσης, από κοινού με την εταιρία Facebook Ireland (τη θυγατρική της αμερικανικής Facebook στην Ένωση), για την ως άνω επεξεργασία, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 95/46.

Απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Fashion ID (C-40/17, [EU:C:2019:629](#))

Με την υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αναπτύξει την έννοια του «υπευθύνου επεξεργασίας» υπό το πρίσμα της ενσωμάτωσης ενός πρόσθετου κοινωνικής δικτύωσης (social plugin) σε ιστοσελίδα.

Στην υπόθεση αυτή, η Fashion ID, γερμανική επιχείρηση η οποία εμπορεύεται είδη ένδυσης μέσω του διαδικτύου, είχε ενσωματώσει στην ιστοσελίδα της το πρόσθετο «Μου αρέσει!» του μέσου κοινωνικής δικτύωσης Facebook. Συνέπεια της ενσωμάτωσης αυτής είναι ότι, όταν ο χρήσης επισκέπτεται τον διαδικτυακό τόπο της Fashion ID, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν διαβιβάζονται στη Facebook Ireland. Η διαβίβαση αυτή γίνεται χωρίς ο χρήστης να το γνωρίζει και ανεξαρτήτως του αν είναι μέλος του Facebook ή αν έχει κάνει κλικ στην επιλογή «Μου αρέσει!» του Facebook.

Η Verbraucherzentrale NRW, γερμανική μη κερδοσκοπική ένωση προστασίας των καταναλωτών, προσάπτει στη Fashion ID ότι διαβίβασε στη Facebook Ireland δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των επισκεπτών της ιστοσελίδας της, αφενός, χωρίς τη συγκατάθεσή τους και, αφετέρου, κατά παράβαση των υποχρεώσεων που προβλέπουν οι διατάξεις για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Επιληφθέν της

διαφοράς, το Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο Ντίσελντορφ, Γερμανία) ζήτησε από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει πλείονες διατάξεις της οδηγίας 95/46.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο διαχειριστής διαδικτυακού τόπου, όπως η Fashion ID, μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι ο υπεύθυνος της επεξεργασίας υπό την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 95/46. Η ευθύνη αυτή περιορίζεται μόνο στην πράξη ή στη σειρά πράξεων επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τις οποίες αυτός καθορίζει πράγματι τους σκοπούς και τον τρόπο της επεξεργασίας, ήτοι στη συλλογή και την ανακοίνωση με διαβίβαση των επίμαχων δεδομένων. Αντιθέτως, κατά το Δικαστήριο, εκ πρώτης όψεως, αποκλείεται το ενδεχόμενο να καθορίζει η Fashion ID τους σκοπούς και τον τρόπο της μεταγενέστερης επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία διενεργείται από τη Facebook Ireland μετά τη διαβίβασή τους σε αυτήν και, επομένως, η Fashion ID δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη της μεταγενέστερης αυτής επεξεργασίας, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ'.

Επιπλέον, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι είναι αναγκαίο ο διαχειριστής διαδικτυακού τόπου και ο πάροχος του πρόσθετου μέσου κοινωνικής δικτύωσης, όπως η Facebook Ireland, να επιδιώκουν με τις εν λόγω πράξεις έννομο συμφέρον, κατά την έννοια του άρθρου 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46, προκειμένου οι πράξεις αυτές να είναι δικαιολογημένες ως προς καθέναν από αυτούς.

Τέλος, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι ο διαχειριστής διαδικτυακού τόπου πρέπει να εξασφαλίζει τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, κατά το άρθρο 2, στοιχείο η', και το άρθρο 7, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46, όσον αφορά μόνον τις πράξεις επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τις οποίες ο εν λόγω διαχειριστής καθορίζει τους σκοπούς και τον τρόπο επεξεργασίας. Σε τέτοια περίπτωση, η υποχρέωση ενημέρωσης την οποία προβλέπει το άρθρο 10 της εν λόγω οδηγίας βαρύνει επίσης και τον διαχειριστή, η ενημέρωση όμως την οποία αυτός οφείλει να παράσχει στο υποκείμενο των δεδομένων αφορά μόνον την πράξη ή τη σειρά πράξεων επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τις οποίες ο ίδιος καθορίζει πράγματι τους σκοπούς και τον τρόπο της επεξεργασίας.

Απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Nacionalinis visuomenės sveikatos centras (C-683/21, [EU:C:2023:949](#))

Στην υπόθεση αυτή (βλ. επίσης ενότητα I.3, με τίτλο «Έννοια της “επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”»), το Δικαστήριο επισημαίνει ότι οντότητα η οποία ανέθεσε σε επιχείρηση την ανάπτυξη εφαρμογής πληροφορικής για συσκευές κινητής τηλεφωνίας και η οποία, στο πλαίσιο αυτό, είχε συμμετοχή στον καθορισμό

των στόχων και του τρόπου της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται μέσω της εφαρμογής αυτής μπορεί να θεωρηθεί ως υπεύθυνη επεξεργασία⁴⁰. Αυτή η διαπίστωση δεν κλονίζεται από το γεγονός ότι η εν λόγω οντότητα δεν προέβη η ίδια σε πράξεις επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δεν συμφώνησε ρητώς για την υλοποίηση των συγκεκριμένων πράξεων επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή για τη διάθεση στο κοινό της εφαρμογής για συσκευές κινητής τηλεφωνίας και δεν απέκτησε την κυριότητα της εφαρμογής, εκτός εάν, πριν από τη διάθεση της εφαρμογής αυτής στο κοινό, εναντιώθηκε ρητώς στη διάθεση και στη συνακόλουθη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

6. Έννοια του «από κοινού υπευθύνου επεξεργασίας»

Απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Nacionalinis visuomenės sveikatos centras (C-683/21, EU:C:2023:949)*

Στην υπόθεση αυτή (βλ. επίσης ενότητες Ι.3 και Ι.5, με τίτλο «Έννοια της “επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”» και «Έννοια του “υπευθύνου επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”», αντιστοίχως), το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο χαρακτηρισμός δύο οντοτήτων ως από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας δεν προϋποθέτει την ύπαρξη συμφωνίας μεταξύ τους για τον καθορισμό των σκοπών και των μέσων της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ούτε την ύπαρξη συμφωνίας η οποία να καθορίζει τους όρους που διέπουν την από κοινού ευθύνη για την επεξεργασία. Βεβαίως, δυνάμει του ΓΚΠΔ⁴¹, οι από κοινού υπεύθυνοι επεξεργασίας πρέπει, με διαφανή τρόπο, να καθορίζουν τις αντίστοιχες ευθύνες τους όσον αφορά τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τον ΓΚΠΔ, μέσω συμφωνίας μεταξύ τους. Εντούτοις, η ύπαρξη τέτοιας συμφωνίας δεν αποτελεί προαπαιτούμενο για τον χαρακτηρισμό δύο ή περισσότερων οντοτήτων ως «από κοινού υπευθύνων επεξεργασίας», αλλά υποχρέωση την οποία ο ΓΚΠΔ επιβάλλει στους από κοινού υπευθύνους επεξεργασίας, εφόσον χαρακτηριστούν ως τέτοιοι, προκειμένου να διασφαλιστεί η τήρηση των απαιτήσεων του ΓΚΠΔ που τους βαρύνουν. Συνεπώς, ο ως άνω χαρακτηρισμός προκύπτει από το γεγονός και μόνο ότι περισσότερες από μία οντότητες συμμετείχαν στον καθορισμό των σκοπών και των μέσων της επεξεργασίας.

Όσον αφορά τον από κοινού καθορισμό από τις εμπλεκόμενες οντότητες των σκοπών και των μέσων της επεξεργασίας, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι η συμμετοχή τους σε αυτόν μπορεί να λάβει διάφορες μορφές και να προκύπτει τόσο από κοινή απόφασή τους όσο και από συγκλίνουσες αποφάσεις τους. Στη δεύτερη περίπτωση, οι αποφάσεις

⁴⁰ Κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 7, του ΓΚΠΔ.

⁴¹ Άρθρο 26, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 79 του ΓΚΠΔ.

αυτές πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται, ώστε εκάστη εξ αυτών να έχει συγκεκριμένο αντίκτυπο στον καθορισμό των σκοπών και των μέσων της επεξεργασίας.

7. Προϋποθέσεις σύννομης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Huber (C-524/06, [EU:C:2008:724](#))

Η Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μετανάστευσης και Προσφύγων, Γερμανία) διαχειριζόταν κεντρικό μητρώο αλλοδαπών, όπου συγκεντρώνονταν ορισμένα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για αλλοδαπούς που διέμεναν πλέον των τριών μηνών στο έδαφος της Γερμανίας. Το μητρώο χρησιμοποιούνταν για λόγους στατιστικής και κατά την άσκηση, από τις υπηρεσίες ασφάλειας, την αστυνομία και τις δικαστικές αρχές, των αρμοδιοτήτων τους σε θέματα διώξεων και ερευνών σχετικών με εγκλήματα ή με ενέργειες που θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια ασφάλεια.

Ο Η. Huber, Αυστριακός υπήκοος, εγκαταστάθηκε στη Γερμανία το 1996 και εργαζόταν ως ανεξάρτητος ασφαλιστικός πράκτορας. Θεωρώντας ότι υφίστατο διάκριση λόγω της επεξεργασίας των δεδομένων που τον αφορούσαν και περιλαμβάνονταν στο μητρώο, και δη επειδή δεν υπήρχε ανάλογη βάση δεδομένων για τους Γερμανούς υπηκόους, ο Η. Huber ζήτησε τη διαγραφή των δεδομένων αυτών.

Κατόπιν τούτου, το Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (διοικητικό εφετείο του ομόσπονδου κράτους της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, Γερμανία) ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν ήταν σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία γινόταν στο πλαίσιο της λειτουργίας του μητρώου.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' αρχάς, ότι το δικαίωμα διαμονής των πολιτών της Ένωσης στο έδαφος κράτους μέλους του οποίου δεν είναι υπήκοοι δεν είναι ανεπιφύλακτο, αλλά μπορεί να συνοδεύεται από περιορισμούς. Επομένως, η χρήση ενός τέτοιου μητρώου για τον σκοπό της υποστήριξης των αρχών που είναι επιφορτισμένες με την εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας η οποία διέπει το δικαίωμα διαμονής είναι, κατ' αρχήν, θεμιτή και, λαμβανομένης υπόψη της φύσης του, δεν αντιβαίνει στην προβλεπόμενη από το άρθρο 12, παράγραφος 1, ΣΕΚ (νυν άρθρο 18, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ) απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας. Εντούτοις, ένα τέτοιο μητρώο δεν μπορεί να περιέχει άλλες πληροφορίες πλην εκείνων που είναι αναγκαίες για τον σκοπό αυτό, κατά την έννοια της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Όσον αφορά το ζήτημα τι νοείται ως αναγκαία επεξεργασία κατά το άρθρο 7, στοιχείο ε', της οδηγίας 95/46, το Δικαστήριο επανέλαβε κατ' αρχάς ότι πρόκειται για

αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης, η οποία πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται πλήρως στον σκοπό της οδηγίας 95/46, όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο της 1, παράγραφος 1. Ακολούθως, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι σύστημα επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης εάν περιέχει αποκλειστικώς τα δεδομένα τα οποία είναι αναγκαία για την εφαρμογή από τις εθνικές αρχές της οικείας εσωτερικής νομοθεσίας και εάν ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας του παρέχει τη δυνατότητα αποτελεσματικότερης εφαρμογής της νομοθεσίας αυτής όσον αφορά τους πολίτες της Ένωσης που δεν είναι υπήκοοι του συγκεκριμένου κράτους μέλους.

Εν πάση περιπτώσει, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αναγκαίες, υπό την έννοια του άρθρου 7, στοιχείο ε', της οδηγίας 95/46, η αποθήκευση και η επεξεργασία ονομαστικών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο ενός τέτοιου μητρώου αποκλειστικώς και μόνο για λόγους στατιστικής.

Εξάλλου, ως προς το ζήτημα της χρήσης των δεδομένων που περιέχονται στο μητρώο για σκοπούς πάταξης της εγκληματικότητας, το Δικαστήριο επισήμανε ιδίως ότι ο σκοπός αυτός αφορά τη δίωξη διαπραχθέντων εγκλημάτων, ανεξαρτήτως της ιθαγένειας των δραστών. Επομένως, το κράτος μέλος δεν μπορεί να διαφοροποιεί την κατάσταση των υπηκόων του από την κατάσταση των μη υπηκόων του πολιτών της Ένωσης που διαμένουν στο έδαφός του με γνώμονα τον σκοπό της καταπολέμησης της εγκληματικότητας. Ως εκ τούτου, η διαφορετική μεταχείριση των ημεδαπών και των λοιπών πολιτών της Ένωσης λόγω της συστηματικής επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μόνον των πολιτών της Ένωσης που δεν είναι υπήκοοι του αντίστοιχου κράτους μέλους με σκοπό την καταπολέμηση της εγκληματικότητας συνιστά δυσμενή διάκριση απαγορευόμενη από το άρθρο 12, παράγραφος 1, ΣΕΚ.

Απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2016, Breyer (C-582/14, [EU:C:2016:779](#))

Με την απόφαση αυτή (βλ. επίσης ενότητα II.2, με τίτλο «Έννοια των “δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”»), το Δικαστήριο αποφάνθηκε, επίσης, επί του αν το άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46 αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση κατά την οποία ο φορέας παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων δύναται να συλλέγει και να χρησιμοποιεί δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των χρηστών χωρίς τη συγκατάθεσή τους μόνο προκειμένου, εφόσον τούτο είναι αναγκαίο, να καταστεί δυνατή και να τιμολογηθεί η συγκεκριμένη χρήση του τηλεμέσου από τους εκάστοτε χρήστες, και κατά την οποία ο σκοπός της διασφάλισης της γενικής λειτουργικότητας του τηλεμέσου δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη χρησιμοποίηση των δεδομένων μετά τη λήξη της εκάστοτε χρήσης του τηλεμέσου.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η εθνική ρύθμιση αντιβαίνει στο άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46. Ειδικότερα, δυνάμει της ρύθμισης αυτής, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι σύλληπη όταν είναι απαραίτητη για την επίτευξη του θεμιτού συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι

τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα, υπό τον όρο ότι δεν υπερισχύουν το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων. Εν προκειμένω, όμως, η γερμανική ρύθμιση είχε αποκλείσει κατηγορηματικώς και γενικώς τη δυνατότητα επεξεργασίας ορισμένων κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, χωρίς να αφήνει περιθώριο για στάθμιση των αντικρουόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων στο πλαίσιο συγκεκριμένης περίπτωσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, είχε περιορίσει παρανόμως το πεδίο εφαρμογής της αρχής την οποία καθιερώνει το άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46, αποκλείοντας τη στάθμιση του σκοπού της διασφάλισης της γενικής λειτουργικότητας των οικείων διαδικτυακών τόπων με το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες των χρηστών.

Απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2017, *Puškár* (C-73/16, [EU:C:2017:725](#))

Στη διαφορά της κύριας δίκης, ο P. Puškár προσέφυγε ενώπιον του Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Σλοβακική Δημοκρατία) ζητώντας να υποχρεωθούν η Finančné riaditeľstvo (Διεύθυνση Οικονομικών), όλες οι υπαγόμενες σε αυτήν φορολογικές υπηρεσίες και το Kriminálny úrad finančnej správy (Γραφείο της φορολογικής διοίκησης για τη δίωξη του εγκλήματος) να μην εγγράφουν το όνομά του στον κατάλογο των χαρακτηριζόμενων από τη Διεύθυνση Οικονομικών ως «εικονικών προσώπων», ο οποίος καταρτίζεται από την τελευταία στο πλαίσιο της είσπραξης του φόρου και επικαιροποιείται τόσο από τη Διεύθυνση Οικονομικών όσο και από το Γραφείο της φορολογικής διοίκησης για τη δίωξη του εγκλήματος (στο εξής: επίμαχος κατάλογος). Επιπλέον, ζήτησε να απαλειφθεί από τους σχετικούς καταλόγους και από το πληροφοριακό σύστημα της φορολογικής διοίκησης οποιαδήποτε μνεία σχετική με αυτόν.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Δικαστήριο) ζήτησε, μεταξύ άλλων, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και των επικοινωνιών, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 7, και το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν, χωρίς τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου, να καταρτίζουν καταλόγους δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τους σκοπούς της φορολογικής διοίκησης, με αποτέλεσμα η απόκτηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τίθενται στη διάθεση δημόσιας αρχής για τους σκοπούς της καταπολέμησης της φορολογικής απάτης να είναι από μόνη της μη ασφαλής.

Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 7, στοιχείο ε', της οδηγίας 95/46 δεν απαγορεύει την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τις αρχές κράτους μέλους με σκοπό την είσπραξη των φόρων και την πάταξη της φοροδιαφυγής, όπως η επίδικη εν προκειμένω επεξεργασία που γινόταν μέσω της κατάρτισης καταλόγου προσώπων χωρίς τη συγκατάθεσή τους, εφόσον, αφενός, η εθνική νομοθεσία έχει αναθέσει στις εν λόγω αρχές αποστολή δημοσίου συμφέροντος κατά

την έννοια της διάταξης αυτής, η κατάρτιση του επίμαχου καταλόγου και η εγγραφή σε αυτόν του ονόματος των ενδιαφερόμενων προσώπων είναι όντως πρόσφορες και αναγκαίες για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών και υφίστανται επαρκείς ενδείξεις για να υποτεθεί ότι τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα ορθώς έχουν περιληφθεί στον κατάλογο και εφόσον, αφετέρου, πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται, βάσει της οδηγίας 95/46, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να ελέγξει αν η κατάρτιση του επίμαχου καταλόγου είναι αναγκαία για την εκπλήρωση της αποστολής δημοσίου συμφέροντος των εθνικών αρχών, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, του ακριβούς σκοπού της κατάρτισης του καταλόγου, των έννομων συνεπειών που έχει για τους ενδιαφερόμενους η εγγραφή τους σε αυτόν, καθώς και του δημόσιου, ή μη, χαρακτήρα του καταλόγου. Επιπλέον, όσον αφορά την αρχή της αναλογικότητας, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει κατά πόσον η κατάρτιση του επίμαχου καταλόγου και η εγγραφή σε αυτόν του ονόματος των ενδιαφερόμενων προσώπων είναι πρόσφορες για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών και κατά πόσον οι ίδιοι σκοποί μπορούν να επιτευχθούν με λιγότερο επαχθή μέτρα.

Επιπλέον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η εγγραφή του ονόματος ενός προσώπου στον επίμαχο κατάλογο ενδέχεται να προσβάλει ορισμένα από τα δικαιώματά του. Συγκεκριμένα, η εγγραφή στον κατάλογο αυτό δύναται να βλάψει τη φήμη του και να επηρεάσει τις σχέσεις του με τις φορολογικές αρχές. Ομοίως, η εγγραφή αυτή μπορεί να υπονομεύσει το τεκμήριο αθωότητας του οικείου προσώπου, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 48, παράγραφος 1, του Χάρτη, καθώς και την προστατευόμενη από το άρθρο 16 του Χάρτη επιχειρηματική ελευθερία των νομικών προσώπων με τα οποία συσχετίζονται τα εγγεγραμμένα στον επίμαχο κατάλογο φυσικά πρόσωπα. Ως εκ τούτου, τέτοια προσβολή μπορεί να θεωρηθεί εύλογη μόνον εφόσον υφίστανται επαρκείς ενδείξεις που να δημιουργούν την υπόνοια ότι ο θιγόμενος κατέχει εικονικές διευθυντικές θέσεις στα νομικά πρόσωπα με τα οποία συσχετίζεται και ότι, κατ' επέκταση, συνιστά κίνδυνο, από πλευράς είσπραξης των φόρων και πάταξης της φοροδιαφυγής.

Εκτός αυτού, το Δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι συνέτρεχαν λόγοι για να περιοριστούν, δυνάμει του άρθρου 13 της οδηγίας 95/46, ορισμένα από τα δικαιώματα που προβλέπονται στα άρθρα 6 και 10 έως 12 της ίδιας οδηγίας, όπως το δικαίωμα ενημέρωσης του ενδιαφερομένου, εντούτοις ο περιορισμός αυτός έπρεπε, αφενός, να είναι αναγκαίος για τη διαφύλαξη ενός εκ των απαριθμούμενων στην παράγραφο 1 του άρθρου 13 συμφερόντων, όπως για παράδειγμα σημαντικού οικονομικού ή χρηματοοικονομικού συμφέροντος στον φορολογικό τομέα, και, αφετέρου, να απορρέει από νομοθετικό μέτρο.

Απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2020, Orange România (C-61/19, [EU:C:2020:901](#))

Η Orange România είναι πάροχος υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας στη ρουμανική αγορά. Στις 28 Μαρτίου 2018 η Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal (εθνική εποπτική αρχή επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, Ρουμανία, στο εξής: ANSPDCP) επέβαλε στην Orange România πρόστιμο λόγω της εκ μέρους της συλλογής και αποθήκευσης αντιγράφων των εγγράφων ταυτότητας των πελατών της, χωρίς τη ρητή συγκατάθεσή τους.

Κατά την ANSPDCP, κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 1ης και 26ης Μαρτίου 2018, η Orange România συνήψε συμβάσεις για την παροχή υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας οι οποίες περιείχαν ρήτρα κατά την οποία ο πελάτης ενημερώθηκε και συγκατατέθηκε στη συλλογή και στην αποθήκευση αντιγράφου του εγγράφου ταυτότητάς του για λόγους ταυτοποίησης. Το τετραγωνίδιο που αφορά τη ρήτρα αυτή έχει συμπληρωθεί από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας πριν από την υπογραφή της σύμβασης.

Στο πλαίσιο αυτό, το Tribunalul București (πολυμελές πρωτοδικείο Βουκουρεστίου, Ρουμανία) ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η συγκατάθεση των πελατών στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μπορεί να θεωρηθεί έγκυρη.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει, κατ' αρχάς, ότι το δίκαιο της Ένωσης ⁴² προβλέπει κατάλογο των περιπτώσεων στις οποίες η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μπορεί να θεωρηθεί ως νόμιμη. Ειδικότερα, η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων πρέπει να είναι ελεύθερη, συγκεκριμένη, ρητή και εν πλήρει επιγνώσει ⁴³. Συναφώς, η συγκατάθεση δεν έχει παρασχεθεί εγκύρως σε περίπτωση σιωπής, προσυμπληρωμένων τετραγωνιδίων ή αδράνειας.

Επιπλέον, όταν η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων παρέχεται στο πλαίσιο γραπτής δήλωσης η οποία αφορά και άλλα θέματα, η εν λόγω δήλωση πρέπει να υποβάλλεται σε κατανοητή και εύκολα προσβάσιμη μορφή, χρησιμοποιώντας σαφή και απλή διατύπωση. Για να διασφαλιστεί ότι η επιλογή στην οποία θα προβεί το υποκείμενο των δεδομένων θα είναι όντως ελεύθερη, οι συμβατικοί όροι δεν πρέπει να το παραπλανούν ως προς τη δυνατότητα σύναψης της σύμβασης, στην περίπτωση που αρνηθεί να παράσχει τη συγκατάθεσή του για την επεξεργασία των δεδομένων του.

Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι, ως υπεύθυνος επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η Orange România πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει τη νομιμότητα της επεξεργασίας των εν λόγω δεδομένων και, επομένως, εν προκειμένω, την ύπαρξη έγκυρης συγκατάθεσης των πελατών της. Συναφώς, δεδομένου ότι οι ενδιαφερόμενοι πελάτες δεν φαίνεται να συμπλήρωσαν οι ίδιοι το τετραγωνίδιο

⁴² Άρθρο 7 της οδηγίας 95/46 και άρθρο 6 του ΓΚΠΔ.

⁴³ Άρθρο 2, στοιχείο η', της οδηγίας 95/46 και άρθρο 4, σημείο 11, του ΓΚΠΔ.

σχετικά με τη συλλογή και την αποθήκευση των αντιγράφων των εγγράφων ταυτότητάς τους, από το γεγονός και μόνον ότι το τετραγωνίδιο αυτό συμπληρώθηκε δεν μπορεί να αποδειχθεί θετική δήλωση της συγκατάθεσής τους. Απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να προβεί στον αναγκαίο σχετικό έλεγχο.

Κατά το Δικαστήριο, απόκειται επίσης στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει αν οι επίμαχοι συμβατικοί όροι μπορούσαν ή όχι να παραπλανήσουν τους ενδιαφερόμενους πελάτες όσον αφορά τη δυνατότητα σύναψης της σύμβασης παρά την άρνηση της παροχής συγκατάθεσης για την επεξεργασία των δεδομένων του, ελλείψει διευκρινίσεων επί του ενδεχομένου αυτού. Επιπλέον, σε περίπτωση άρνησης πελάτη να συγκατατεθεί στην επεξεργασία των δεδομένων του, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η Orange România απαιτούσε να δηλώνει ο πελάτης εγγράφως ότι δεν συγκατατίθεται ούτε στη συλλογή ούτε στην αποθήκευση του αντιγράφου του εγγράφου ταυτότητάς του. Κατά το Δικαστήριο, τέτοια πρόσθετη απαίτηση μπορεί να επηρεάσει αδικαιολόγητα την ελεύθερη επιλογή του υποκειμένου των δεδομένων να εναντιωθεί στην εν λόγω συλλογή και αποθήκευση. Εν πάση περιπτώσει, δεδομένου ότι η Orange România όφειλε να αποδείξει ότι οι πελάτες της εκδήλωσαν, με ενεργή συμπεριφορά, τη συγκατάθεσή τους στην επεξεργασία των δεδομένων τους προσωπικού χαρακτήρα, η εν λόγω εταιρία δεν μπορούσε να απαιτεί από αυτούς να εκδηλώσουν ενεργά την άρνησή τους.

Επομένως, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι δεν μπορεί να αποδειχθεί από σύμβαση για την παροχή υπηρεσιών τηλεφωνίας η οποία περιέχει ρήτρα κατά την οποία το υποκείμενο των δεδομένων ενημερώθηκε και συγκατατέθηκε στη συλλογή και αποθήκευση αντιγράφου του εγγράφου ταυτότητάς του, για λόγους ταυτοποίησης, ότι το υποκείμενο των δεδομένων παρέσχε εγκύρως τη συγκατάθεσή του για την εν λόγω συλλογή και αποθήκευση, όταν το τετραγωνίδιο που αντιστοιχεί στη ρήτρα αυτή έχει συμπληρωθεί από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας των δεδομένων πριν από την υπογραφή της σύμβασης, όταν οι συμβατικοί όροι της εν λόγω σύμβασης ενδέχεται να παραπλανήσουν το υποκείμενο των δεδομένων ως προς τη δυνατότητα σύναψης της επίμαχης σύμβασης στην περίπτωση που αρνηθεί να συγκατατεθεί στην επεξεργασία των δεδομένων του ή όταν ο υπεύθυνος επεξεργασίας θίγει αδικαιολόγητα την ελευθερία του υποκειμένου των δεδομένων να επιλέξει αν θα εναντιωθεί στη συλλογή και αποθήκευση, καθότι απαιτεί από το υποκείμενο των δεδομένων, προκειμένου να δηλώσει την άρνηση παροχής της συγκατάθεσής του στην εν λόγω επεξεργασία, να συμπληρώσει πρόσθετο έντυπο στο οποίο δηλώνεται η άρνηση αυτή.

Απόφαση της 22ας Ιουνίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Latvijas Republikas Saeima (Βαθμοί ποινής) (C-439/19, [EU:C:2021:504](#))

Με την απόφαση αυτή (βλ. επίσης ενότητα II.3, με τίτλο «Έννοια της “επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”»), το Δικαστήριο κρίνει ότι ο ΓΚΠΔ αντικτίθεται στη λεττονική νομοθεσία η οποία υποχρεώνει την Ceļu satiksmes drošības direkcija (διεύθυνση οδικής ασφάλειας, Λεττονία, στο εξής: CSDD) να καταστήσει προσβάσιμα

στο κοινό τα δεδομένα σχετικά με τους βαθμούς ποινής που επιβάλλονται στους οδηγούς οχημάτων για τροχαίες παραβάσεις, χωρίς ο αιτών την πρόσβαση να χρειάζεται να αποδείξει ειδικό συμφέρον για τη λήψη των εν λόγω δεδομένων. Διαπιστώνει ότι, ιδίως υπό το πρίσμα του προβαλλόμενου από τη Λεττονική Κυβέρνηση σκοπού βελτίωσης της οδικής ασφάλειας, δεν αποδεικνύεται η αναγκαιότητα της κοινολόγησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σχετικά με τους βαθμούς ποινής που επιβάλλονται για τροχαίες παραβάσεις. Εξάλλου, κατά το Δικαστήριο, μια τέτοια νομοθεσία δεν δικαιολογείται ούτε από το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού σε επίσημα έγγραφα ούτε από το δικαίωμα στην ελευθερία της πληροφόρησης.

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η βελτίωση της οδικής ασφάλειας, στην οποία παραπέμπει η λεττονική νομοθεσία, συνιστά σκοπό γενικού συμφέροντος ο οποίος αναγνωρίζεται από την Ένωση και ότι, κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη μπορούν να χαρακτηρίσουν την οδική ασφάλεια ως «καθήκον δημοσίου συμφέροντος»⁴⁴. Εντούτοις, δεν αποδεικνύεται η αναγκαιότητα, για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, του λεττονικού καθεστώτος κοινολόγησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σχετικά με τους βαθμούς ποινής. Ειδικότερα, αφενός, ο Λεττονός νομοθέτης διαθέτει πολλαπλούς τρόπους δράσης που θα του είχαν παράσχει τη δυνατότητα να επιτύχει τον σκοπό αυτό με άλλα μέσα τα οποία θα έθιγαν λιγότερο τα θεμελιώδη δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων. Αφετέρου, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο ευαίσθητος χαρακτήρας των δεδομένων σχετικά με τους βαθμούς ποινής και το γεγονός ότι η γνωστοποίησή τους στο κοινό είναι ικανή να αποτελέσει σοβαρή επέμβαση στα δικαιώματα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, εφόσον δύναται να προκαλέσει κοινωνική αποδοκιμασία και να οδηγήσει σε στιγματισμό του υποκειμένου των δεδομένων.

Εξάλλου, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, λαμβανομένων υπόψη του ευαίσθητου χαρακτήρα των δεδομένων αυτών και της σοβαρότητας της εν λόγω επέμβασης στα δύο αυτά θεμελιώδη δικαιώματα, τα συγκεκριμένα δικαιώματα υπερισχύουν τόσο έναντι του συμφέροντος του κοινού να αποκτήσει πρόσβαση σε επίσημα έγγραφα, όπως είναι το εθνικό μητρώο οχημάτων και οδηγών, όσο και έναντι του δικαιώματος στην ελευθερία της πληροφόρησης.

Εξάλλου, για τους ίδιους λόγους, το Δικαστήριο κρίνει ότι ο ΓΚΠΔ επίσης αντιτίθεται στη λεττονική νομοθεσία στο μέτρο που η νομοθεσία αυτή παρέχει τη δυνατότητα στη CSDD να γνωστοποιεί τα δεδομένα σχετικά με τους βαθμούς ποινής που επιβάλλονται στους οδηγούς οχημάτων για τροχαίες παραβάσεις σε επιχειρηματίες προκειμένου αυτοί να μπορέσουν να τα επαναχρησιμοποιήσουν και να τα γνωστοποιήσουν στο κοινό.

⁴⁴ Δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του ΓΚΠΔ, η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι νόμιμη εφόσον είναι «απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον [...]».

Τέλος, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης δεν επιτρέπει στο αιτούν δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί την προσφυγής κατά της λεττονικής νομοθεσίας η οποία χαρακτηρίζεται από το Δικαστήριο ως ασυμβίβαστη με το δίκαιο της Ένωσης, να αποφασίσει να διατηρήσει σε ισχύ τα έννομα αποτελέσματα της νομοθεσίας αυτής έως την ημερομηνία δημοσίευσης της αμετάκλητης απόφασής του.

III. Επεξεργασίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά την έννοια της τομεακής ρύθμισης

1. Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών

Απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2018 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Ministerio Fiscal (C-207/16, [EU:C:2018:788](#))

Στο επίκεντρο της υπόθεσης αυτής ήταν η απόρριψη, από Ισπανό ανακριτή, ενός αιτήματος που του υποβλήθηκε στο πλαίσιο έρευνας για μια ληστεία κατά την οποία αφαιρέθηκαν από το θύμα το πορτοφόλι και το κινητό τηλέφωνό του. Ειδικότερα, η δικαστική αστυνομία είχε ζητήσει από τον εν λόγω ανακριτή να της παράσχει πρόσβαση στα δεδομένα ταυτοποίησης των χρηστών των τηλεφωνικών αριθμών που ενεργοποιήθηκαν από το κλαπέν τηλέφωνο κατά τη διάρκεια χρονικής περιόδου δώδεκα μηνών από την ημερομηνία της κλοπής. Η απόρριψη είχε βασιστεί στην αιτιολογία ότι η πράξη την οποία αφορούσε η έρευνα δεν στοιχειοθετούσε «σοβαρή» παράβαση –ήτοι, κατά το ισπανικό δίκαιο, έγκλημα που να επισύρει ποινή κάθειρξης άνω των πέντε ετών–, ενώ η πρόσβαση στα δεδομένα ταυτοποίησης επιτρέπεται μόνο για τέτοιου είδους αδικήματα.

Έχοντας υπενθυμίσει ότι η πρόσβαση δημόσιων αρχών σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία διατηρούν πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, στο πλαίσιο ανακριτικής διαδικασίας, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2002/58, το Δικαστήριο έκρινε ότι η πρόσβαση στα δεδομένα ταυτοποίησης των κατόχων των καρτών SIM που ενεργοποιήθηκαν με κλαπέν κινητό τηλέφωνο, όπως το επώνυμο, το όνομα και, ενδεχομένως, η διεύθυνση των κατόχων αυτών, συνιστά επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων, που κατοχυρώνονται στον Χάρτη, έστω και χωρίς τη συνδρομή περιστάσεων που θα επέτρεπαν τον χαρακτηρισμό της επέμβασης αυτής ως «σοβαρής» και ανεξαρτήτως του αν οι επίμαχες πληροφορίες για την ιδιωτική ζωή είναι ευαίσθητες ή όχι ή του αν οι ενδιαφερόμενοι υπέστησαν ή όχι πιθανές δυσμενείς συνέπειες εξαιτίας της εν λόγω επέμβασης. Εντούτοις, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η ως άνω επέμβαση δεν είναι τόσο σοβαρή ώστε να πρέπει η πρόσβαση αυτή να

παρέχεται, όσον αφορά την πρόληψη, τη διερεύνηση, τη διαπίστωση και τη δίωξη ποινικών αδικημάτων, μόνον όταν πρόκειται για περιπτώσεις καταπολέμησης βαριάς εγκληματικότητας. Πράγματι, η οδηγία 2002/58 απαριθμεί μεν εξαντλητικώς τους σκοπούς που μπορούν να δικαιολογήσουν εθνική νομοθεσία η οποία να ρυθμίζει την πρόσβαση των δημόσιων αρχών στα σχετικά δεδομένα και να παρεκκλίνει, ως εκ τούτου, από την αρχή του απορρήτου των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, όπερ σημαίνει ότι η πρόσβαση πρέπει να εξυπηρετεί πραγματικά και αυστηρά κάποιον από τους σκοπούς αυτούς, πλην όμως το Δικαστήριο παρατήρησε ότι, ειδικά για τον σκοπό που ανάγεται στην πρόληψη, διερεύνηση, διαπίστωση και δίωξη ποινικών αδικημάτων, το γράμμα της οδηγίας δεν περιορίζει τον εν λόγω σκοπό στην καταπολέμηση των σοβαρών ποινικών αδικημάτων και μόνον, αλλά αναφέρεται γενικώς σε «ποινικά αδικήματα».

Στο πνεύμα αυτό, το Δικαστήριο επανέλαβε ότι, μολονότι με την απόφαση *Tele2 Sverige και Watson κ.λπ.*⁴⁵ είχε κρίνει ότι μόνον η καταπολέμηση της βαριάς εγκληματικότητας είναι ικανή να δικαιολογήσει πρόσβαση των δημόσιων αρχών σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία διατηρούνται από τους παρόχους υπηρεσιών επικοινωνιών και, συνολικώς θεωρούμενα, παρέχουν τη δυνατότητα να συναχθούν ακριβή συμπεράσματα για την ιδιωτική ζωή των αντίστοιχων προσώπων, η αιτιολογική βάση της ερμηνείας αυτής ήταν ότι ο σκοπός τον οποίο επιδιώκει η νομοθεσία που ρυθμίζει την πρόσβαση αυτή πρέπει να τελεί σε συνάρτηση με το πόσο σοβαρή επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα συνεπάγεται η παροχή της πρόσβασης. Επομένως, κατά την αρχή της αναλογικότητας, μια σοβαρή επέμβαση μπορεί να δικαιολογείται στον συγκεκριμένο τομέα μόνον από σκοπό καταπολέμησης της εγκληματικότητας η οποία πρέπει επίσης να χαρακτηρίζεται ως «σοβαρή». Αντιθέτως, όταν η επέμβαση δεν έχει σοβαρό χαρακτήρα, η εν λόγω πρόσβαση μπορεί να δικαιολογείται από σκοπό που ανάγεται στην πρόληψη, διερεύνηση, διαπίστωση και δίωξη «ποινικών αδικημάτων» γενικώς.

Όσον αφορά τη συγκεκριμένη υπόθεση, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η πρόσβαση αποκλειστικώς στα δεδομένα στα οποία αναφερόταν το επίδικο αίτημα δεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «σοβαρή» επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα των προσώπων που αφορούσαν τα δεδομένα, διότι τα δεδομένα αυτά δεν παρείχαν τη δυνατότητα να συναχθούν ακριβή συμπεράσματα αναφορικά με την ιδιωτική ζωή τους. Το Δικαστήριο συνήγαγε εκ των ανωτέρω ότι η επέμβαση την οποία συνεπάγεται η πρόσβαση σε τέτοια δεδομένα μπορεί, επομένως, να δικαιολογείται από τον σκοπό που ανάγεται στην πρόληψη, διερεύνηση, διαπίστωση και δίωξη «ποινικών αδικημάτων» γενικώς, χωρίς να απαιτείται χαρακτηρισμός των αδικημάτων αυτών ως «σοβαρών».

⁴⁵ Απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Δεκεμβρίου 2016, *Tele2 Sverige και Watson κ.λπ.* (C-203/15 και C-698/15, [EU:C:2016:970](#)).

Αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2020 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Privacy International* (C-623/17, [EU:C:2020:790](#)) και *La Quadrature du Net κ.λπ.* (C-511/18, C-512/18 και C-520/18, [EU:C:2020:791](#))

Η νομολογία σχετικά με τη διατήρηση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ειδικότερα δε η απόφαση *Tele2 Sverige* και *Watson* κ.λπ., με την οποία το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επιβάλουν στους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών γενική και χωρίς διάκριση υποχρέωση διατήρησης των δεδομένων κίνησης και θέσης, προκάλεσε ανησυχίες σε ορισμένα κράτη, τα οποία φοβήθηκαν ότι στερήθηκαν ένα μέσο που θεωρούν αναγκαίο για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας και την καταπολέμηση της εγκληματικότητας.

Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο, το *Investigatory Powers Tribunal* (ειδικό δικαιοδοτικό όργανο προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής, Ηνωμένο Βασίλειο) (*Privacy International*, C-623/17), το *Conseil d'État* (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία) (*La Quadrature du Net* κ.λπ., συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-511/18 και C-512/18) καθώς και το *Cour constitutionnelle* (Συνταγματικό Δικαστήριο, Βέλγιο) (*Ordre des barreaux francophones et germanophone* κ.λπ., C-520/18) επιλήφθηκαν διαφορών σχετικών με τη νομιμότητα των ρυθμίσεων που θέσπισαν ορισμένα κράτη μέλη στους τομείς αυτούς και οι οποίες προέβλεπαν ειδικότερα την υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να διαβιβάζουν σε δημόσια αρχή ή να διατηρούν γενικώς και αδιακρίτως τα δεδομένα κίνησης και θέσης των χρηστών.

Με δύο αποφάσεις που εκδόθηκαν από το τμήμα μείζονος συνθέσεως, στις 6 Οκτωβρίου 2020, το Δικαστήριο κρίνει, κατ' αρχάς, ότι εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις οι οποίες επιβάλλουν στους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών την υποχρέωση διατήρησης των δεδομένων κίνησης και θέσης ή ακόμη την υποχρέωση διαβίβασης των δεδομένων αυτών στις εθνικές αρχές ασφαλείας και πληροφοριών προς τον σκοπό αυτό εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2002/58.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η οδηγία 2002/58⁴⁶ δεν επιτρέπει να καταστεί κανόνας η παρέκκλιση από την κατ' αρχήν υποχρέωση διασφάλισης του απορρήτου των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και των συναφών δεδομένων και από την απαγόρευση αποθήκευσης των δεδομένων αυτών. Τούτο συνεπάγεται ότι η οδηγία αυτή επιτρέπει μεν στα κράτη μέλη να λαμβάνουν, μεταξύ άλλων για σκοπούς εθνικής ασφαλείας, νομοθετικά μέτρα για τον περιορισμό της εμβέλειας των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που η ίδια προβλέπει, ιδίως της υποχρέωσης διασφάλισης του απορρήτου των επικοινωνιών και των δεδομένων κίνησης⁴⁷, αλλά μόνον εφόσον τηρούνται οι γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, στις οποίες συγκαταλέγεται η αρχή

⁴⁶ Άρθρο 15, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 2002/58.

⁴⁷ Άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58.

της αναλογικότητας, και γίνονται σεβαστά τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη ⁴⁸.

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο κρίνει, αφενός, στην υπόθεση *Privacy International*, ότι η οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία επιβάλλει στους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, υποχρέωση γενικής και χωρίς διάκριση διαβίβασης των δεδομένων κίνησης και θέσης στις υπηρεσίες ασφαλείας και πληροφοριών. Αφετέρου, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις *La Quadrature du Net* κ.λπ. καθώς και στην υπόθεση *Ordre des barreaux francophones et germanophone* κ.λπ. το Δικαστήριο κρίνει ότι η ίδια αυτή οδηγία αντιτίθεται σε νομοθετικά μέτρα που επιβάλλουν προληπτικώς στους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών την υποχρέωση γενικής και χωρίς διάκριση διατήρησης των δεδομένων κίνησης και θέσης.

Συγκεκριμένα, οι εν λόγω υποχρεώσεις γενικής και χωρίς διάκριση διαβίβασης και διατήρησης των δεδομένων αυτών συνιστούν ιδιαιτέρως σοβαρές επεμβάσεις στα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνει ο Χάρτης, χωρίς η συμπεριφορά των υποκειμένων των δεδομένων να συνδέεται με τον σκοπό που επιδιώκει η επίμαχη ρύθμιση. Κατ' ανάλογο τρόπο, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του Χάρτη, αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία επιβάλλει στους παρόχους πρόσβασης σε υπηρεσίες ηλεκτρονικής επικοινωνίας προς το κοινό και στους παρόχους υπηρεσιών αποθήκευσης να διατηρούν γενικώς και αδιακρίτως όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που σχετίζονται με τις υπηρεσίες αυτές.

Αντιθέτως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, σε περιπτώσεις στις οποίες το οικείο κράτος μέλος αντιμετωπίζει σοβαρή απειλή για την εθνική ασφάλεια η οποία είναι πραγματική και ενεστώσα ή προβλέψιμη, η οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, δεν αποκλείει τη δυνατότητα να διατάσσονται οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να προβαίνουν σε γενική και χωρίς διάκριση διατήρηση των δεδομένων κίνησης και θέσης. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι η απόφαση που προβλέπει τη σχετική διαταγή, για χρονικό διάστημα περιοριζόμενο στο απολύτως αναγκαίο, πρέπει να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αποτελεσματικού ελέγχου είτε από δικαστήριο είτε από ανεξάρτητη διοικητική αρχή της οποίας η απόφαση έχει δεσμευτικό αποτέλεσμα, προκειμένου να εξακριβωθεί αν συντρέχει κάποια από τις περιπτώσεις αυτές καθώς και αν τηρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις και εγγυήσεις που πρέπει να έχουν θεσπιστεί. Υπό τις ίδιες αυτές συνθήκες, η εν λόγω οδηγία δεν αντιτίθεται ούτε στην αυτοματοποιημένη ανάλυση των δεδομένων, ιδίως των δεδομένων κίνησης και θέσης, του συνόλου των χρηστών μέσω ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

---

⁴⁸ Ειδικότερα, τα άρθρα 7, 8 και 11 καθώς και το άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη.

Το Δικαστήριο προσθέτει ότι η οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, δεν αντιτίθεται σε νομοθετικά μέτρα που επιτρέπουν τη στοχευμένη διατήρηση των δεδομένων κίνησης και θέσης, η οποία πρέπει να περιορίζεται χρονικώς στο απολύτως αναγκαίο και να οριοθετείται βάσει αντικειμενικών στοιχείων που δεν εισάγουν διακρίσεις, ανάλογα με τις κατηγορίες των υποκειμένων των διατηρούμενων δεδομένων ή με τη χρήση γεωγραφικού κριτηρίου. Ομοίως, η οδηγία αυτή δεν αντιτίθεται σε νομοθετικά μέτρα τα οποία προβλέπουν γενική και χωρίς διάκριση διατήρηση των διευθύνσεων IP που εκχωρούνται στην πηγή μιας επικοινωνίας, εφόσον η διάρκεια διατήρησης περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο, ούτε σε μέτρα που προβλέπουν τέτοια διατήρηση των δεδομένων σχετικά με την ταυτότητα των χρηστών των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, και μάλιστα στην τελευταία αυτή περίπτωση τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να περιορίζουν χρονικώς τη διατήρηση. Επιπλέον, η εν λόγω οδηγία δεν αντιτίθεται σε νομοθετικό μέτρο το οποίο επιτρέπει την κατεπείγουσα διατήρηση των δεδομένων που έχουν στη διάθεσή τους οι πάροχοι υπηρεσιών, εφόσον ανακύπτουν καταστάσεις στις οποίες παρίσταται ανάγκη διατήρησης των εν λόγω δεδομένων πέραν των νόμιμων προθεσμιών διατήρησης των δεδομένων προκειμένου να διαλευκανθούν σοβαρά ποινικά αδικήματα ή προσβολές της εθνικής ασφάλειας, όταν τα εν λόγω αδικήματα ή προσβολές έχουν ήδη διαπιστωθεί ή όταν μπορεί ευλόγως να πιθανολογηθεί η ύπαρξή τους.

Επιπλέον, το Δικαστήριο κρίνει ότι η οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, δεν αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία επιβάλλει στους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών την υποχρέωση να συλλέγουν σε πραγματικό χρόνο, μεταξύ άλλων, δεδομένα κίνησης και θέσης, εφόσον η συλλογή τέτοιων δεδομένων περιορίζεται στα πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες ότι εμπλέκονται καθ' οιονδήποτε τρόπο σε τρομοκρατικές δραστηριότητες και εφόσον υπόκειται σε προηγούμενο έλεγχο είτε από δικαστήριο είτε από ανεξάρτητη διοικητική αρχή, η απόφαση της οποίας έχει δεσμευτικό αποτέλεσμα, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η εν λόγω συλλογή σε πραγματικό χρόνο επιτρέπεται μόνον εντός των ορίων του απολύτως αναγκαίου. Σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, ο έλεγχος πρέπει να διενεργείται το ταχύτερο δυνατό.

Τέλος, το Δικαστήριο εξετάζει το ζήτημα της διατήρησης των διαχρονικών αποτελεσμάτων εθνικής ρύθμισης η οποία κρίθηκε ασύμβατη με το δίκαιο της Ένωσης. Επ' αυτού, το Δικαστήριο κρίνει ότι ένα εθνικό δικαστήριο δεν μπορεί να εφαρμόσει διάταξη του εθνικού του δικαίου η οποία του παρέχει την εξουσία να περιορίζει χρονικώς τα αποτελέσματα απόφασης εκδιδόμενης από το εν λόγω δικαστήριο δυνάμει του δικαίου αυτού, με την οποία διαπιστώνεται η έλλειψη νομιμότητας εθνικής νομοθεσίας που επιβάλλει στους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών υποχρέωση γενικής και χωρίς διάκριση διατήρησης των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης η οποία κρίθηκε αντίθετη προς την οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη.

Τούτου λεχθέντος, προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στο εθνικό δικαστήριο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, στο παρόν στάδιο εξέλιξης του δικαίου της Ένωσης, το παραδεκτό και η αξία των αποδεικτικών στοιχείων που αποκτήθηκαν μέσω διατήρησης δεδομένων αντίθετης προς το δίκαιο της Ένωσης, στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κινηθείσας κατά υπόπτων για πράξεις σοβαρού εγκλήματος, μπορούν να εκτιμηθούν αποκλειστικά βάσει του εθνικού δικαίου. Εντούτοις, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι η οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, επιβάλλει στο εθνικό ποινικό δικαστήριο να μη λαμβάνει υπόψη αποδεικτικά στοιχεία αποκτηθέντα μέσω γενικής και χωρίς διάκριση διατήρησης των δεδομένων κίνησης και θέσης μη συνάδουσας με το δίκαιο της Ένωσης, στο πλαίσιο τέτοιας ποινικής διαδικασίας, εφόσον οι ύποπτοι για εγκληματικές πράξεις δεν έχουν δυνατότητα αποτελεσματικής υποβολής παρατηρήσεων επί των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων.

Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Prokuratuur (Προϋποθέσεις πρόσβασης σε δεδομένα σχετιζόμενα με ηλεκτρονικές επικοινωνίες) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#))

Στην Εσθονία κινήθηκε ποινική διαδικασία κατά της Η. Κ. για κλοπή, χρήση της τραπεζικής κάρτας τρίτου και χρήση βίας κατά μετεχόντων σε ένδικη διαδικασία. Το πλημμελειοδικείο καταδίκασε την Η. Κ. για τα εν λόγω αδικήματα σε στερητική της ελευθερίας ποινή, διάρκειας δύο ετών. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε στη συνέχεια σε δεύτερο βαθμό. Οι εκθέσεις στις οποίες στηρίζεται η διαπίστωση των αδικημάτων αυτών συντάχθηκαν ιδίως βάσει δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τα οποία παρήχθησαν στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Το Riigikohus (Ανώτατο Δικαστήριο, Εσθονία), ενώπιον του οποίου η Η. Κ. άσκησε αίτηση αναιρέσεως, διατηρεί αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης⁴⁹ των συνθηκών υπό τις οποίες οι αρμόδιες για τη διεξαγωγή ποινικών ερευνών υπηρεσίες απέκτησαν πρόσβαση στα δεδομένα αυτά.

Οι αμφιβολίες αυτές αφορούν, πρώτον, το ζήτημα αν η διάρκεια του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο οι ανακριτικές αρχές είχαν πρόσβαση στα δεδομένα συνιστά κριτήριο βάσει του οποίου μπορεί να αξιολογηθεί η σοβαρότητα της επέμβασης που η πρόσβαση αυτή συνιστά στα θεμελιώδη δικαιώματα των ενδιαφερομένων. Συγκεκριμένα, όταν το διάστημα αυτό είναι πολύ σύντομο ή όταν ο όγκος των συλλεγόμενων δεδομένων είναι πολύ περιορισμένος, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν ο σκοπός της καταπολέμησης του εγκλήματος εν γένει, και όχι μόνον της καταπολέμησης του σοβαρού εγκλήματος, μπορεί να δικαιολογήσει μια τέτοια επέμβαση. Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον είναι δυνατό να θεωρηθεί η εσθονική εισαγγελική αρχή, λαμβανομένων υπόψη των

⁴⁹ Συγκεκριμένα, με το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των άρθρων 7, 8 και 11 καθώς και του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη.

καθηκόντων που της έχουν ανατεθεί βάσει της εθνικής νομοθεσίας, ως «ανεξάρτητη» διοικητική αρχή κατά την έννοια της απόφασης Tele2 Sverige και Watson κ.λπ.⁵⁰, η οποία μπορεί να επιτρέψει την πρόσβαση της αρμόδιας για τη διεξαγωγή ποινικής έρευνας αρχής στα δεδομένα για τα οποία γίνεται λόγος.

Με την απόφαση του τμήματος μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο κρίνει ότι η οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει την πρόσβαση δημοσίων αρχών σε δεδομένα κίνησης ή σε δεδομένα θέσης, από τα οποία μπορούν να αντληθούν πληροφορίες σχετικά με τις επικοινωνίες που πραγματοποίησε χρήστης μέσου ηλεκτρονικής επικοινωνίας ή σχετικά με τον γεωγραφικό εντοπισμό του τερματικού εξοπλισμού που χρησιμοποιεί καθώς και να συναχθούν ακριβή συμπεράσματα σχετικά με την ιδιωτική ζωή του, με σκοπό την πρόληψη, τη διερεύνηση, τη διαπίστωση και τη δίωξη ποινικών αδικημάτων, χωρίς η πρόσβαση αυτή να περιορίζεται σε διαδικασίες για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος ή την πρόληψη σοβαρών απειλών για τη δημόσια ασφάλεια. Κατά το Δικαστήριο, η διάρκεια του χρονικού διαστήματος για το οποίο ζητείται η πρόσβαση στα δεδομένα αυτά και ο όγκος ή το είδος των διαθέσιμων δεδομένων για το εν λόγω διάστημα δεν ασκούν επιρροή συναφώς. Επιπλέον, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η ίδια οδηγία, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία απονέμει στην εισαγγελική αρχή αρμοδιότητα να επιτρέψει την πρόσβαση δημόσιας αρχής σε δεδομένα κίνησης και σε δεδομένα θέσης για τους σκοπούς ανακριτικής διαδικασίας.

Όσον αφορά τον σκοπό της πρόληψης, της διερεύνησης, της διαπίστωσης και της δίωξης ποινικών αδικημάτων, τον οποίο επιδιώκει η επίμαχη νομοθεσία, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, μόνον οι σκοποί της καταπολέμησης του σοβαρού εγκλήματος και της πρόληψης σοβαρών απειλών κατά της δημόσιας ασφάλειας μπορούν να δικαιολογήσουν την πρόσβαση των δημοσίων αρχών σε σύνολο δεδομένων κίνησης ή δεδομένων θέσης, από τα οποία μπορούν να συναχθούν ακριβή συμπεράσματα σχετικά με την ιδιωτική ζωή των οικείων προσώπων, χωρίς η πρόσβαση αυτή να μπορεί, βάσει άλλων παραμέτρων που αφορούν τον αναλογικό χαρακτήρα της αίτησης πρόσβασης, όπως είναι η διάρκεια του χρονικού διαστήματος για το οποίο ζητείται η πρόσβαση στα δεδομένα, να δικαιολογηθεί από τον σκοπό της πρόληψης, της διερεύνησης, της διαπίστωσης και της δίωξης των ποινικών αδικημάτων εν γένει.

Όσον αφορά την αρμοδιότητα της εισαγγελικής αρχής να επιτρέψει την πρόσβαση δημόσιας αρχής σε δεδομένα κίνησης και σε δεδομένα θέσης προκειμένου η δημόσια αρχή να διευθύνει την ανακριτική διαδικασία, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι απόκειται στο εθνικό δίκαιο να καθορίσει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών πρέπει να χορηγούν στις αρμόδιες εθνικές αρχές

⁵⁰ Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Tele2 Sverige και Watson κ.λπ. (C-203/15 και C-698/15, [EU:C:2016:970](#), σκέψη 120).

πρόσβαση στα δεδομένα που αυτοί έχουν στη διάθεσή τους. Ωστόσο, προκειμένου να πληροί την απαίτηση αναλογικότητας, η ρύθμιση πρέπει να προβλέπει σαφείς και ακριβείς κανόνες που διέπουν την έκταση και την εφαρμογή του επίμαχου μέτρου και επιβάλλουν έναν ελάχιστο αριθμό απαιτήσεων, έτσι ώστε τα πρόσωπα των οποίων τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα αποτελούν αντικείμενο του μέτρου αυτού να έχουν επαρκείς εγγυήσεις δυνάμενες να προστατεύσουν αποτελεσματικά τα δεδομένα αυτά από κινδύνους κατάχρησης. Η ρύθμιση αυτή πρέπει να είναι νομικώς δεσμευτική στο εσωτερικό δίκαιο και να ορίζει υπό ποιες περιστάσεις και υπό ποιες συνθήκες μπορεί να ληφθεί μέτρο το οποίο προβλέπει την επεξεργασία τέτοιων δεδομένων, προκειμένου να διασφαλίζεται κατά τον τρόπο αυτό ότι η επέμβαση θα περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο.

Κατά το Δικαστήριο, προκειμένου να διασφαλιστεί, στην πράξη, η τήρηση των προϋποθέσεων αυτών, είναι ουσιώδες η πρόσβαση των αρμόδιων εθνικών αρχών στα διατηρούμενα δεδομένα να υπόκειται σε προηγούμενο έλεγχο είτε από δικαστήριο είτε από ανεξάρτητη διοικητική αρχή και η απόφαση του δικαστηρίου ή της ανεξάρτητης διοικητικής αρχής να εκδίδεται κατόπιν αιτιολογημένου αιτήματος των προαναφερθεισών αρχών το οποίο υποβάλλεται, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο διαδικασιών πρόληψης, διαπίστωσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων. Σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, ο έλεγχος πρέπει να διενεργείται το ταχύτερο δυνατό.

Συναφώς, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι ο προηγούμενος έλεγχος απαιτεί, μεταξύ άλλων, το δικαστήριο ή η οντότητα που είναι επιφορτισμένη με τη διενέργεια του ελέγχου να διαθέτει όλες τις αρμοδιότητες και να παρέχει όλες τις αναγκαίες εγγυήσεις ώστε να διασφαλίζεται ο συγκερασμός των επίμαχων εμπλεκόμενων συμφερόντων και δικαιωμάτων. Όσον αφορά ειδικότερα την ποινική έρευνα, ο έλεγχος αυτός απαιτεί να είναι σε θέση το δικαστήριο ή η οντότητα να διασφαλίσει δίκαιη ισορροπία μεταξύ, αφενός, των συμφερόντων που συνδέονται με τις ανάγκες της διερεύνησης αξιόποινων πράξεων στο πλαίσιο της καταπολέμησης του εγκλήματος και, αφετέρου, των θεμελιωδών δικαιωμάτων του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των προσώπων των οποίων τα δεδομένα αφορά η πρόσβαση. Όταν ο έλεγχος αυτός διενεργείται όχι από δικαστήριο, αλλά από ανεξάρτητη διοικητική οντότητα, η οντότητα αυτή πρέπει να απολαύει καθεστώτος που να της επιτρέπει να ενεργεί κατά την άσκηση των καθηκόντων της κατά τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο και πρέπει, προς τούτο, να μην υπόκειται σε καμία εξωτερική επιρροή.

Κατά το Δικαστήριο, εξ αυτού προκύπτει ότι η απαίτηση περί ανεξαρτησίας την οποία πρέπει να πληροί η αρχή η οποία είναι επιφορτισμένη με τη διενέργεια του προηγούμενου ελέγχου επιβάλλει να έχει η αρχή αυτή την ιδιότητα τρίτου σε σχέση με τον αιτούντα την πρόσβαση στα δεδομένα, ώστε να είναι σε θέση να ασκεί τον έλεγχο αυτό κατά τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο χωρίς καμία εξωτερική επιρροή. Ειδικότερα, στον ποινικό τομέα, η απαίτηση περί ανεξαρτησίας συνεπάγεται ότι η αρχή

που είναι επιφορτισμένη με αυτόν τον προηγούμενο έλεγχο πρέπει, αφενός, να μην εμπλέκεται στη διεξαγωγή της συγκεκριμένης ποινικής έρευνας και, αφετέρου, να έχει ουδέτερη θέση έναντι των μετεχόντων στην ποινική διαδικασία. Τούτο, όμως, δεν συμβαίνει στην περίπτωση εισαγγελικής αρχής η οποία, όπως η εσθονική, διευθύνει την ποινική έρευνα διαδικασία και ενεργεί, ενδεχομένως, ως κατηγορούσα αρχή. Επομένως, η εισαγγελική αρχή δεν είναι σε θέση να διενεργήσει τον προαναφερθέντα προηγούμενο έλεγχο.

Απόφαση της 5ης Απριλίου 2022 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Commissioner of An Garda Síochána κ.λπ. (C-140/20, [EU:C:2022:258](#))

Στην υπόθεση αυτή, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε από το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο, Ιρλανδία) στο πλαίσιο αστικής δίκης η οποία κινήθηκε από πρόσωπο που καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη για ανθρωποκτονία που διέπραξε στην Ιρλανδία. Ο καταδικασθείς υποστήριξε ότι δεν ήταν σύμφωνες προς το δίκαιο της Ένωσης ορισμένες διατάξεις του εθνικού νόμου που ρυθμίζει τη διατήρηση δεδομένων τα οποία παράγονται στο πλαίσιο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Βάσει του νόμου αυτού, οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών είχαν διατηρήσει δεδομένα κίνησης και δεδομένα θέσης που σχετίζονταν με τηλεφωνικές κλήσεις του κατηγορουμένου και είχαν παράσχει πρόσβαση σε αυτά στις αστυνομικές αρχές. Οι αμφιβολίες που διατύπωσε το αιτούν δικαστήριο αφορούσαν, μεταξύ άλλων, το συμβατό ενός καθεστώτος γενικής και χωρίς διάκριση διατήρησης των δεδομένων αυτών, σε σχέση με την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος, με την οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη.

Με την απόφασή του, η οποία εκδόθηκε από το τμήμα μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει, διευκρινίζοντας το περιεχόμενό της, τη νομολογία που απορρέει από την απόφαση *La Quadrature du Net* κ.λπ.⁵¹, υπενθυμίζοντας ότι η γενική και χωρίς διάκριση διατήρηση των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης που αφορούν τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες δεν επιτρέπεται για τους σκοπούς της καταπολέμησης της σοβαρής εγκληματικότητας και της πρόληψης των σοβαρών απειλών κατά της δημόσιας ασφάλειας. Το Δικαστήριο επιβεβαιώνει επίσης τη νομολογία που απορρέει από την απόφαση *Prokuratuur* (Προϋποθέσεις πρόσβασης σε δεδομένα σχετιζόμενα με ηλεκτρονικές επικοινωνίες)⁵², ιδίως όσον αφορά την υποχρέωση να εξαρτάται η πρόσβαση των αρμόδιων εθνικών αρχών στα εν λόγω διατηρούμενα δεδομένα από προηγούμενο έλεγχο διενεργούμενο είτε από δικαστήριο είτε από ανεξάρτητη διοικητική αρχή ως προς αστυνομικό υπόλληλο.

⁵¹ Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2020, *La Quadrature du Net* κ.λπ. (C-511/18, C-512/18 και C-520/18, [EU:C:2020:791](#)).

⁵² Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021, *Prokuratuur* (Προϋποθέσεις πρόσβασης σε δεδομένα σχετιζόμενα με ηλεκτρονικές επικοινωνίες) (C-746/18, [EU:C:2021:152](#)).

Το Δικαστήριο κρίνει, πρώτον, ότι η οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, αντιτίθεται σε νομοθετικά μέτρα τα οποία προβλέπουν προληπτικώς, για την καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας και την πρόληψη σοβαρών απειλών κατά της δημόσιας ασφάλειας, γενική και χωρίς διάκριση διατήρηση των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης. Πράγματι, λαμβανομένων υπόψη, αφενός, των αποτρεπτικών αποτελεσμάτων που ενδέχεται να έχει η διατήρηση αυτή για την άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων⁵³ και, αφετέρου, της σοβαρότητας της επέμβασης την οποία συνεπάγεται, μια τέτοια διατήρηση πρέπει να αποτελεί την εξαίρεση και όχι τον κανόνα του συστήματος που θεσπίζει η εν λόγω οδηγία, ούτως ώστε τα δεδομένα αυτά να μην μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο συστηματικής και διαρκούς διατήρησης. Η εγκληματικότητα, ακόμη και η ιδιαίτερος σοβαρή, δεν μπορεί να εξομοιωθεί με απειλή για την εθνική ασφάλεια, καθόσον μια τέτοια εξομοίωση θα μπορούσε να εισαγάγει μια ενδιάμεση κατηγορία μεταξύ της εθνικής ασφάλειας και της δημόσιας ασφάλειας, προκειμένου να εφαρμοστούν στη δεύτερη οι συμφυείς με την πρώτη απαιτήσεις.

Αντιθέτως, η οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, δεν αντιτίθεται σε νομοθετικά μέτρα τα οποία προβλέπουν, για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος και την πρόληψη των σοβαρών απειλών κατά της δημόσιας ασφάλειας, στοχευμένη διατήρηση των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης, η οποία πρέπει να οριοθετείται βάσει αντικειμενικών στοιχείων που δεν εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις, ανάλογα με τις κατηγορίες των υποκειμένων των δεδομένων ή με βάση γεωγραφικά κριτήρια, μόνο για το χρονικό διάστημα που είναι απολύτως αναγκαίο, με δυνατότητα όμως παράτασής του. Το Δικαστήριο προσθέτει δε ότι ένα τέτοιο μέτρο διατήρησης το οποίο αφορά τόπους ή υποδομές όπου συχναζει τακτικά πολύ μεγάλος αριθμός προσώπων ή στρατηγικές τοποθεσίες, όπως αερολιμένες, σιδηροδρομικούς σταθμούς ή σταθμούς διοδίων, μπορεί να παράσχει στις αρμόδιες αρχές τη δυνατότητα να λάβουν πληροφορίες σχετικά με την παρουσία, στις εν λόγω τοποθεσίες ή γεωγραφικές ζώνες, προσώπων που χρησιμοποιούν εκεί μέσω ηλεκτρονικής επικοινωνίας και να συναγάγουν από αυτές συμπεράσματα σχετικά με την παρουσία και τη δραστηριότητα των ως άνω προσώπων στις εν λόγω τοποθεσίες ή γεωγραφικές ζώνες, για τους σκοπούς της καταπολέμησης της σοβαρής εγκληματικότητας. Εν πάση περιπτώσει, η ενδεχόμενη ύπαρξη δυσχερειών στον επακριβή καθορισμό των περιπτώσεων και των προϋποθέσεων υπό τις οποίες μπορεί να πραγματοποιείται στοχευμένη διατήρηση δεν δικαιολογεί την πρόβλεψη από τα κράτη μέλη γενικής και χωρίς διάκριση διατήρησης των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης.

Η οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, δεν αντιτίθεται ούτε σε νομοθετικά μέτρα τα οποία προβλέπουν, για τον ίδιο σκοπό, γενική και χωρίς διάκριση διατήρηση των διευθύνσεων IP που έχουν αποδοθεί στην πηγή σύνδεσης, για χρονική

---

⁵³ Τα οποία κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 έως 11 του Χάρτη.

περίοδο περιοριζόμενη στο απολύτως αναγκαίο, καθώς και δεδομένων που αφορούν την ταυτότητα των χρηστών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Όσον αφορά την τελευταία αυτή πτυχή, το Δικαστήριο διευκρινίζει ειδικότερα ότι ούτε η οδηγία 2002/58 ούτε κάποια άλλη πράξη του δικαίου της Ένωσης αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία η οποία έχει ως αντικείμενο την καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας, βάσει της οποίας η απόκτηση ενός μέσου ηλεκτρονικής επικοινωνίας, όπως είναι η προπληρωμένη κάρτα SIM, εξαρτάται από τον έλεγχο επίσημων εγγράφων που αποδεικνύουν την ταυτότητα του αγοραστή και από την καταχώριση των σχετικών πληροφοριών από τον πωλητή και βάσει της οποίας ο πωλητής υποχρεούται ενδεχομένως να παρέχει στις αρμόδιες εθνικές αρχές πρόσβαση στις πληροφορίες αυτές.

Το ίδιο ισχύει για νομοθετικά μέτρα τα οποία προβλέπουν, πάντοτε για την καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας και την πρόληψη των σοβαρών απειλών κατά της δημόσιας ασφάλειας, τη δυνατότητα να διατάσσονται οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, μέσω απόφασης της αρμόδιας αρχής υποκείμενης σε αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο, να προβαίνουν, για ορισμένο χρονικό διάστημα, στην κατεπείγουσα διατήρηση των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης που έχουν στη διάθεσή τους οι εν λόγω πάροχοι υπηρεσιών. Πράγματι, μόνον η καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας και, κατά μείζονα λόγο, η διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας μπορούν να δικαιολογήσουν τέτοια διατήρηση, υπό την προϋπόθεση ότι το μέτρο αυτό, καθώς και η πρόσβαση στα διατηρούμενα δεδομένα περιορίζονται στα όρια του απολύτως αναγκαίου. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ένα τέτοιο μέτρο κατεπείγουσας διατήρησης μπορεί να επεκταθεί στα δεδομένα κίνησης και στα δεδομένα θέσης που αφορούν πρόσωπα άλλα από εκείνα για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι σχεδίασαν ή έχουν διαπράξει σοβαρό ποινικό αδίκημα ή προσβολή της εθνικής ασφάλειας, εφόσον τα δεδομένα αυτά μπορούν, βάσει αντικειμενικών και μη εισαγόντων διακρίσεις στοιχείων, να συμβάλουν στη διαλεύκανση ενός τέτοιου αδικήματος ή προσβολής της εθνικής ασφάλειας, όπως είναι τα δεδομένα του θύματος της επίμαχης πράξης, καθώς και τα δεδομένα του κοινωνικού ή επαγγελματικού περιβάλλοντός του.

Ωστόσο, το Δικαστήριο επισημαίνει στη συνέχεια ότι όλα τα ως άνω μέτρα πρέπει να διασφαλίζουν, με σαφείς και ακριβείς κανόνες, ότι η διατήρηση των επίμαχων δεδομένων εξαρτάται από την τήρηση των σχετικών ουσιαστικών και διαδικαστικών προϋποθέσεων και ότι τα υποκείμενα των δεδομένων διαθέτουν αποτελεσματικές εγγυήσεις έναντι των κινδύνων κατάχρησης. Τα διάφορα μέτρα διατήρησης των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης μπορούν να εφαρμόζονται από κοινού κατ' επιλογήν του εθνικού νομοθέτη και τηρουμένων των ορίων του απολύτως αναγκαίου.

Επιπλέον, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι η άδεια πρόσβασης, για την καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας, σε τέτοια δεδομένα που διατηρούνται κατά τρόπο γενικό και χωρίς διάκριση με σκοπό την αντιμετώπιση σοβαρής απειλής για την εθνική

ασφάλεια, θα αντέβαινε στην ιεραρχία των σκοπών γενικού συμφέροντος που μπορούν να δικαιολογήσουν μέτρο λαμβανόμενο βάσει της οδηγίας 2002/58. Ειδικότερα, κάτι τέτοιο θα επέτρεπε εν τέλει τη δικαιολόγηση της πρόσβασης από σκοπό μικρότερης σημασίας σε σχέση με εκείνον που δικαιολόγησε τη διατήρηση, ήτοι τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, με κίνδυνο να στερήσει από κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα την απαγόρευση της γενικής και χωρίς διάκριση διατήρησης για την καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας.

Δεύτερον, το Δικαστήριο κρίνει ότι η οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία βάσει της οποίας η συγκεντρωτική επεξεργασία των αιτήσεων πρόσβασης σε δεδομένα διατηρούμενα από τους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, οι οποίες υποβάλλονται από την αστυνομία στο πλαίσιο της διερεύνησης και της δίωξης σοβαρών ποινικών αδικημάτων, έχει ανατεθεί σε αστυνομικό υπάλληλο, ακόμη και αν αυτός επικουρείται από μονάδα που έχει συσταθεί στο εσωτερικό της αστυνομίας και διαθέτει ορισμένο βαθμό αυτονομίας κατά την άσκηση των καθηκόντων της, του οποίου οι αποφάσεις υπόκεινται σε μεταγενέστερο δικαστικό έλεγχο. Πράγματι, αφενός, ο υπάλληλος αυτός δεν πληροί τις απαιτήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας τις οποίες πρέπει να πληροί η διοικητική αρχή που ασκεί τον προηγούμενο έλεγχο των αιτήσεων πρόσβασης στα δεδομένα οι οποίες υποβάλλονται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, στο μέτρο που δεν έχει την ιδιότητα του τρίτου σε σχέση με τις αρχές αυτές. Αφετέρου, μολονότι η απόφαση ενός τέτοιου υπαλλήλου μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικού ελέγχου εκ των υστέρων, ο έλεγχος αυτός δεν μπορεί να υποκαταστήσει έλεγχο ο οποίος να είναι ανεξάρτητος και, εκτός αν συντρέχει δεόντως δικαιολογημένη επείγουσα περίπτωση, να προηγείται χρονικώς της πρόσβασης.

Τρίτον, τέλος, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει τη νομολογία του κατά την οποία το δίκαιο της Ένωσης δεν επιτρέπει στα εθνικά δικαστήρια να περιορίζουν χρονικώς τα αποτελέσματα μιας απόφασης με την οποία αρμοδίως, βάσει του εθνικού δικαίου, κηρύσσουν ανίσχυρη εθνική νομοθεσία που επιβάλλει στους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών γενική και χωρίς διάκριση διατήρηση των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης, για τον λόγο ότι η νομοθεσία αυτή είναι αντίθετη προς την οδηγία 2002/58. Πάντως, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το αν γίνονται δεκτά αποδεικτικά στοιχεία που έχουν αποκτηθεί μέσω τέτοιας διατήρησης αποτελεί, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών, ζήτημα το οποίο άπτεται του εθνικού δικαίου, υπό την επιφύλαξη της τήρησης, ειδικότερα, των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας.

Απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2022 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), VD και SR (C-339/20 και C-397/20, [EU:C:2022:703](#))

Κατόπιν έρευνας της Autorité des marchés financiers (Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, Γαλλία, στο εξής: AMF), ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά των VD και SR, κατηγορούμενων για τα εγκλήματα της κατάχρησης προνομιακών πληροφοριών, της αποδοχής

προϊόντων του ως άνω εγκλήματος, της συνέργειας, της δωροδοκίας και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Στο πλαίσιο της έρευνας αυτής, η AMF χρησιμοποίησε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα προερχόμενα από τηλεφωνικές κλήσεις των VD και SR, τα οποία είχαν συλλεγεί βάσει του γαλλικού κώδικα ταχυδρομείων και ηλεκτρονικών επικοινωνιών από φορείς παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Στον βαθμό που οι κατηγορίες οι οποίες απαγγέλθηκαν εις βάρος τους στηρίζονταν σε δεδομένα κίνησης που είχαν παρασχεθεί από την AMF, οι VD και SR προσέφυγαν ενώπιον του *cour d'appel de Paris* (εφετείου Παρισίων, Γαλλία), προβάλλοντας ως λόγο ακυρότητας, παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58, υπό το πρίσμα των άρθρων 7, 8 και 11, καθώς και του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη. Πιο συγκεκριμένα, βασιζόμενοι στις νομολογιακές παραδοχές της απόφασης *Tele2 Sverige και Watson κ.λπ.*⁵⁴, οι VD και SR προσήψαν στην AMF ότι κακώς στηρίχθηκε στις επίμαχες εθνικές διατάξεις για να προχωρήσει στη συλλογή των σχετικών δεδομένων, διότι, κατά την άποψή τους, οι διατάξεις αυτές, αφενός, ήταν αντίθετες προς το δίκαιο της Ένωσης στον βαθμό που προέβλεπαν ότι έπρεπε να διατηρούνται γενικώς και αδιακρίτως τα δεδομένα σύνδεσης και, αφετέρου, δεν έθεταν κανένα όριο στην εξουσία των επιφορτισμένων με την έρευνα οργάνων της AMF να ζητούν να τους κοινοποιούνται τα δεδομένα τα οποία διατηρούνται.

Με δύο αποφάσεις, της 20ής Δεκεμβρίου 2018 και της 7ης Μαρτίου 2019 αντίστοιχα, το εφετείο Παρισίων απέρριψε τις προσφυγές των VD και SR. Προς απόρριψη του προαναφερθέντος λόγου ακυρώσεως, ο δικαστής της ουσίας στηρίχθηκε, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι ο κανονισμός για την κατάχρηση της αγοράς⁵⁵ παρέχει στις αρμόδιες αρχές την ευχέρεια να ζητούν, αν αυτό επιτρέπεται βάσει της εθνικής νομοθεσίας, τα υπάρχοντα αρχεία κίνησης δεδομένων που τηρούνται από φορέα παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών όταν υπάρχουν εύλογες υπόνοιες παράβασης της απαγόρευσης καταχρήσεων προνομιακών πληροφοριών και όταν τέτοια αρχεία ενδέχεται να είναι σημαντικά για την έρευνα της παράβασης.

Κατόπιν τούτου, οι VD και SR άσκησαν αναίρεση ενώπιον του *Cour de cassation* (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Γαλλία), που είναι το αιτούν δικαστήριο στις υποθέσεις αυτές.

Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατά πόσον το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του Χάρτη, συμβιβάζεται με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 12, παράγραφος 2,

⁵⁴ Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, *Tele2 Sverige και Watson κ.λπ.* (C-203/15 και C-698/15, [EU:C:2016:970](#)).

⁵⁵ Κανονισμός (ΕΕ) 596/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Απριλίου 2014, για την κατάχρηση της αγοράς (κανονισμός για την κατάχρηση της αγοράς) και την κατάργηση της οδηγίας 2003/6 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και των οδηγιών της Επιτροπής 2003/124/ΕΚ, 2003/125/ΕΚ και 2004/72/ΕΚ (ΕΕ 2014, L 173, σ. 1).

στοιχεία α' και δ', της οδηγίας «για την κατάχρηση αγοράς»⁵⁶ και από το άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχεία ζ' και η', του κανονισμού για την κατάχρηση της αγοράς. Το ερώτημα αυτό ανάγεται στα επίμαχα στις κύριες δίκες νομοθετικά μέτρα, τα οποία προβλέπουν προληπτικώς για τους φορείς παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών την υποχρέωση να διατηρούν γενικώς και αδιακρίτως τα δεδομένα κίνησης για ένα έτος από τη δημιουργία του σχετικού αρχείου, προς τον σκοπό της καταπολέμησης των αδικημάτων κατάχρησης της αγοράς, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι πράξεις κατάχρησης προνομιακών πληροφοριών. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών νομοθεσία για τη διατήρηση των δεδομένων σύνδεσης δεν είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης, το αιτούν δικαστήριο θέτει το ζήτημα της προσωρινής διατήρησης των αποτελεσμάτων της νομοθεσίας αυτής σε ισχύ, προκειμένου να αποφευχθεί η ανασφάλεια δικαίου και να μπορέσουν τα δεδομένα που έχουν συλλεχθεί και διατηρηθεί να χρησιμοποιηθούν με σκοπό τον εντοπισμό και τη δίωξη των πράξεων κατάχρησης προνομιακών πληροφοριών.

Με την απόφασή του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου κρίνει ότι η γενική και χωρίς διάκριση διατήρηση των δεδομένων κίνησης για ένα έτος από τη δημιουργία του σχετικού αρχείου από τους φορείς παροχής υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών δεν επιτρέπεται για προληπτικούς λόγους που συνδέονται με την καταπολέμηση των αδικημάτων κατάχρησης της αγοράς, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η κατάχρηση προνομιακών πληροφοριών. Εξάλλου, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει τη νομολογία του κατά την οποία αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης ο περιορισμός από εθνικό δικαστήριο των διαχρονικών αποτελεσμάτων της απόφασης που αυτό οφείλει να εκδώσει για να κηρύξει ανίσχυρες τις αντίθετες προς το δίκαιο της Ένωσης εθνικές νομοθετικές διατάξεις.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει κατ' αρχάς ότι, κατά την ερμηνεία διάταξης του δικαίου της Ένωσης, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από το γράμμα της, το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται καθώς και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος.

Όσον αφορά το γράμμα των διατάξεων τις οποίες αφορούν τα προδικαστικά ερωτήματα, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, ενώ το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της οδηγίας «για την κατάχρηση αγοράς» αναφέρεται σε εξουσία της AMF «να απαιτεί υπάρχοντα στοιχεία για τηλεφωνικές συνδιαλέξεις και υπάρχοντα αρχεία διακίνησης δεδομένων», το άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχεία ζ' και η', του κανονισμού 596/2014 κάνει λόγο για εξουσία της αρχής αυτής να ζητεί, αφενός, «αρχεία διακίνησης δεδομένων που τηρούνται από επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, πιστωτικά ιδρύματα ή άλλα χρηματοδοτικά ιδρύματα» και, αφετέρου, «αν

⁵⁶ Οδηγία 2003/6/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2003, για τις πράξεις προσώπων που κατέχουν εμπιστευτικές πληροφορίες και τις πράξεις χειραγώγησης της αγοράς (κατάχρηση αγοράς) (ΕΕ 2003, L 96, σ. 16).

αυτό επιτρέπεται βάσει της εθνικής νομοθεσίας, τα υπάρχοντα αρχεία διακίνησης δεδομένων που τηρούνται από φορέα παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών». Κατά το Δικαστήριο, από το γράμμα των ως άνω διατάξεων συνάγεται πέραν πάσης αμφιβολίας ότι αυτές οριοθετούν απλώς και μόνον την εξουσία της αρμόδιας αρχής να «απαιτεί» ή, κατά την άλλη διατύπωση, να «ζητεί» τα δεδομένα τα οποία έχουν στη διάθεσή τους οι φορείς αυτοί, όπερ ισοδυναμεί με πρόσβαση στα σχετικά δεδομένα. Επιπλέον, η αναφορά σε «υπάρχοντα» αρχεία, όπως «τηρούνται» από τους εν λόγω φορείς, αφήνει να εννοηθεί ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν θέλησε να ρυθμίσει τη δυνατότητα του εθνικού νομοθέτη να θεσπίσει υποχρέωση διατήρησης των αρχείων αυτών. Κατά το Δικαστήριο, η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται, εξάλλου, τόσο από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι προαναφερθείσες διατάξεις όσο και από τους σκοπούς που επιδιώκουν οι ρυθμίσεις των οποίων οι διατάξεις αυτές αποτελούν μέρος.

Όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι διατάξεις τις οποίες αφορούν τα προδικαστικά ερωτήματα, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, μολονότι όπως προκύπτει από τα κρίσιμα άρθρα της οδηγίας «για την κατάχρηση αγοράς» και του κανονισμού για την κατάχρηση της αγοράς⁵⁷, ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να επιβάλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου οι αρμόδιες αρχές του χρηματοπιστωτικού τομέα να έχουν στη διάθεσή τους μια δέσμη κατάλληλων εργαλείων, αρμοδιοτήτων και πόρων καθώς και τις αναγκαίες εποπτικές και ερευνητικές εξουσίες προς διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του έργου τους, εντούτοις οι συγκεκριμένες διατάξεις δεν προβλέπουν τίποτε σχετικό ούτε με τυχόν δυνατότητα των κρατών μελών να θεσπίσουν, στο πλαίσιο αυτό, υποχρέωση των φορέων παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να διατηρούν γενικώς και αδιακρίτως τα δεδομένα κίνησης, ούτε με τους όρους υπό τους οποίους θα πρέπει να διατηρούνται τα δεδομένα αυτά από τους ανωτέρω φορείς ενόψει της ενδεχόμενης παράδοσής τους στις αρμόδιες αρχές.

Όσον αφορά τους σκοπούς τους οποίους επιδιώκει η σχετική ενωσιακή νομοθεσία, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι τόσο από την οδηγία «για την κατάχρηση αγοράς» όσο και από τον κανονισμό για την κατάχρηση της αγοράς⁵⁸ καθίσταται σαφές ότι αμφότερες οι ρυθμίσεις έχουν ως σκοπό να διασφαλίσουν την ακεραιότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών της Ένωσης και να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών στις αγορές αυτές, η οποία στηρίζεται, μεταξύ άλλων, στην προσδοκία ότι θα τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης και ότι θα προστατεύονται έναντι της παράνομης χρήσης προνομιακών πληροφοριών. Επομένως, ο σκοπός της απαγόρευσης την οποία

⁵⁷ Άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας «για την κατάχρηση της αγοράς» και άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού για την κατάχρηση της αγοράς, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης του 62, αντιστοίχως.

⁵⁸ Αιτιολογικές σκέψεις 2 και 12, της οδηγίας «για την κατάχρηση της αγοράς» και άρθρο 1 του κανονισμού για την κατάχρηση της αγοράς, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα των αιτιολογικών σκέψεων του 2 και 24, αντιστοίχως.

επιβάλλουν οι ρυθμίσεις αυτές⁵⁹ έγκειται στη διασφάλιση της ισότητας των προσώπων που συνάπτουν χρηματιστηριακή πράξη, διά της αποφυγής του ενδεχομένου να αποκομίσει το πρόσωπο το οποίο είναι κάτοχος προνομιακής πληροφορίας και βρίσκεται, εκ του λόγου αυτού, σε πλεονεκτική θέση σε σχέση με τους λοιπούς επενδυτές όφελος εις βάρος εκείνων που την αγνοούν. Ναι μεν αληθεύει ότι, όπως διευκρινίζεται και στον κανονισμό για την κατάχρηση της αγοράς⁶⁰, τα αρχεία δεδομένων σύνδεσης αποτελούν ουσιώδες, και ενίοτε το μοναδικό, αποδεικτικό στοιχείο το οποίο καθιστά δυνατό τον εντοπισμό και την τεκμηρίωση της ύπαρξης πράξεων κατάχρησης προνομιακών πληροφοριών ή χειραγώγησης της αγοράς, πλην όμως ο κανονισμός αναφέρεται μόνο στα αρχεία που «τηρούνται» από τους φορείς παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και στην εξουσία της αρμόδιας αρχής του χρηματοπιστωτικού τομέα να «απαιτήσει» από τους φορείς αυτούς να της κοινοποιήσουν «υπάρχοντα» δεδομένα. Συνεπώς, ουδόλως προκύπτει από το κείμενο του κανονισμού ότι ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε, με τον κανονισμό αυτόν, να αναγνωρίσει στα κράτη μέλη την εξουσία να επιβάλλουν στους φορείς παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών γενική υποχρέωση διατήρησης των δεδομένων. Ως εκ τούτου, ούτε η οδηγία «για την κατάχρηση αγοράς» ούτε ο κανονισμός για την κατάχρηση αγοράς είναι δυνατόν να αποτελέσουν τη νομική βάση προς θεμελίωση μιας γενικής υποχρέωσης διατήρησης των αρχείων των δεδομένων κίνησης που τηρούνται από τους φορείς παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, στο πλαίσιο της άσκησης των εξουσιών που απονέμονται στην αρμόδια αρχή του χρηματοπιστωτικού τομέα δυνάμει των δύο αυτών ρυθμίσεων.

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η οδηγία 2002/58 συνιστά την πράξη αναφοράς σε σχέση με τη διατήρηση και, γενικότερα, με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, όπερ σημαίνει ότι η ερμηνεία στην οποία προβαίνει το Δικαστήριο υπό το πρίσμα της οδηγίας ισχύει και για τα αρχεία των δεδομένων κίνησης που τηρούνται από τους φορείς παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και που μπορούν να ζητηθούν από τις αρμόδιες αρχές του χρηματοπιστωτικού τομέα, κατά την έννοια της οδηγίας «για την κατάχρηση αγοράς» και του κανονισμού για την κατάχρηση της αγοράς⁶¹. Επομένως, η νομιμότητα της επεξεργασίας των αρχείων που τηρούνται από τους φορείς παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών⁶², πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα των προϋποθέσεων τις οποίες προβλέπει η οδηγία 2002/58, καθώς και της ερμηνείας της συγκεκριμένης οδηγίας από τη νομολογία του Δικαστηρίου.

⁵⁹ Άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας «για την κατάχρηση της αγοράς» και άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού για την κατάχρηση της αγοράς.

⁶⁰ Αιτιολογική σκέψη 62 του κανονισμού για την κατάχρηση της αγοράς.

⁶¹ Άρθρο 11 της οδηγίας «για την κατάχρηση της αγοράς» και άρθρο 22 του κανονισμού για την κατάχρηση της αγοράς, αντιστοίχως.

⁶² Κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της οδηγίας «για την κατάχρηση της αγοράς» και του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχεία ζ' και η', του κανονισμού για την κατάχρηση της αγοράς.

Κατόπιν των προεκτεθέντων, το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η οδηγία «για την κατάχρηση αγοράς» και ο κανονισμός για την κατάχρηση της αγοράς, σε συνδυασμό με την οδηγία 2002/58 και υπό το πρίσμα του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν νομοθετικά μέτρα τα οποία προβλέπουν προληπτικώς, για τους σκοπούς της καταπολέμησης των αδικημάτων κατάχρησης της αγοράς, περιλαμβανομένης της κατάχρησης προνομιακών πληροφοριών, ότι τα δεδομένα κίνησης διατηρούνται προσωρινώς μεν, ήτοι για ένα έτος από τη δημιουργία του σχετικού αρχείου, πλην όμως γενικώς και αδιακρίτως, από τους φορείς παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Τέλος, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει τη νομολογία του κατά την οποία το δίκαιο της Ένωσης δεν επιτρέπει σε εθνικό δικαστήριο να περιορίσει τα διαχρονικά αποτελέσματα της απόφασης την οποία οφείλει, δυνάμει του εθνικού δικαίου, να εκδώσει για να κηρύξει ανίσχυρες τις εθνικές νομοθετικές διατάξεις που, αφενός, επιβάλλουν στους φορείς παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών να διατηρούν γενικώς και αδιακρίτως τα δεδομένα κίνησης και, αφετέρου, επιτρέπουν την κοινοποίηση τέτοιων δεδομένων στην αρμόδια αρχή του χρηματοπιστωτικού τομέα χωρίς προηγούμενη άδεια από δικαστήριο ή ανεξάρτητη διοικητική αρχή, λόγω της ασυμβατότητας των διατάξεων αυτών με την οδηγία 2002/58, όπως ερμηνεύεται υπό το πρίσμα του Χάρτη. Πάντως, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το αν γίνονται δεκτά αποδεικτικά στοιχεία που έχουν αποκτηθεί μέσω τέτοιας διατήρησης αποτελεί, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών, ζήτημα το οποίο άπτεται του εθνικού δικαίου, υπό την επιφύλαξη της τήρησης, ειδικότερα, των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Η τελευταία αυτή αρχή απαιτεί από το εθνικό ποινικό δικαστήριο να μη λαμβάνει υπόψη πληροφοριακά και αποδεικτικά στοιχεία που έχουν αποκτηθεί μέσω αντίθετης προς το ενωσιακό δίκαιο διατήρησης όλων γενικώς και αδιακρίτως των δεδομένων, εφόσον οι ενδιαφερόμενοι δεν έχουν δυνατότητα αποτελεσματικής υποβολής παρατηρήσεων επί των πληροφοριακών και αποδεικτικών αυτών στοιχείων, τα οποία προέρχονται από τομέα που εκφεύγει της γνώσης των δικαστών και θα μπορούσαν να ασκήσουν καθοριστική επιρροή στην εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών.

Απόφαση της 30ής Απριλίου 2024 (ολομέλεια), La Quadrature du Net κ.λπ. (Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και καταπολέμηση των προσβολών δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας) (C-470/21, [EU:C:2024:370](#))

Επιληφθείσα αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως την οποία υπέβαλε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία), η ολομέλεια του Δικαστηρίου αναπτύσσει περαιτέρω τη νομολογία της σχετικά με την οδηγία 2002/58 παρέχοντας διευκρινίσεις, αφενός, σχετικά με τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να θεωρηθεί ότι γενική διατήρηση διευθύνσεων IP από παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών δεν συνεπάγεται σοβαρή επέμβαση στα δικαιώματα του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ελευθερίας έκφρασης που

κατοχυρώνονται στον Χάρτη ⁶³ και αφετέρου, σχετικά με τη δυνατότητα δημόσιας αρχής να αποκτά πρόσβαση σε ορισμένα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία διατηρούνται τηρουμένων των εν λόγω προϋποθέσεων, στο πλαίσιο της καταπολέμησης των αδικημάτων που προσβάλλουν τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας και διαπράττονται μέσω του διαδικτύου.

Στην υπόθεση αυτή, τέσσερις ενώσεις υπέβαλαν στον Premier ministre (Πρωθυπουργό, Γαλλία) αίτηση κατάργησης του διατάγματος σχετικά με την αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ⁶⁴. Λόγω της σιωπηρής απόρριψης της αίτησής τους, οι ενώσεις άσκησαν αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας) με αίτημα την ακύρωση σιωπηρής απορριπτικής απόφασης. Κατά τις αιτούσες, το επίμαχο διάταγμα και οι διατάξεις που συνιστούν τη νομική βάση ⁶⁵ του παραβιάζουν το δίκαιο της Ένωσης.

Δυνάμει της γαλλικής νομοθεσίας, η Haute Autorité pour la diffusion des œuvres et la protection des droits sur internet (Ανώτατη Αρχή για τη διάδοση των έργων και την προστασία των δικαιωμάτων στο διαδίκτυο, στο εξής: Hadopi), προκειμένου να μπορεί να ταυτοποιήσει τους υπευθύνους προσβολών των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή των συγγενικών δικαιωμάτων που διαπράττονται μέσω διαδικτύου, έχει εξουσία πρόσβασης σε ορισμένα δεδομένα τα οποία οφείλουν να διατηρούν οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Πρόκειται για δεδομένα σχετικά με την ταυτότητα υποκειμένου δεδομένων σε αντιστοιχία με τη διεύθυνση IP του προσώπου αυτού την οποία έχουν συλλέξει προηγουμένως οργανισμοί δικαιούχων. Μόλις ταυτοποιηθεί ο κάτοχος της διεύθυνσης IP που χρησιμοποιήθηκε για δραστηριότητες που συνιστούν τέτοια προσβολή, η Hadopi εφαρμόζει την καλούμενη διαδικασία «κλιμακούμενης απάντησης». Συγκεκριμένα, η Hadopi εξουσιοδοτείται να αποστέλλει, στο συγκεκριμένο πρόσωπο, δύο συστάσεις οι οποίες ισοδυναμούν με προειδοποιήσεις και, σε περίπτωση συνέχισης των δραστηριοτήτων, επιστολή με την οποία το ενημερώνει ότι οι δραστηριότητές του μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την άσκηση ποινικής δίωξης. Τέλος, η Hadopi έχει το δικαίωμα να παραπέμψει την υπόθεση στην εισαγγελική αρχή για την άσκηση ποινικής δίωξης εις βάρος του εν λόγω προσώπου ⁶⁶.

⁶³ Άρθρα 7, 8 και 11 του Χάρτη.

⁶⁴ Décret no 2010-236, du 5 mars 2010, relatif au traitement automatisé de données à caractère personnel autorisé par l'article L. 331-29 du code de la propriété intellectuelle dénommé «Système de gestion des mesures pour la protection des œuvres sur internet» (διάταγμα 2010-236, της 5ης Μαρτίου 2010, περί της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που επιτρέπεται βάσει του άρθρου L. 331-29 του κώδικα διανοητικής ιδιοκτησίας με την ονομασία «Σύστημα διαχείρισης μέτρων προστασίας έργων στο διαδίκτυο») (JORF αριθ. 56 της 7ης Μαρτίου 2010, κείμενο αριθ. 19), όπως τροποποιήθηκε με το décret no 2017-924, du 6 mai 2017, relatif à la gestion des droits d'auteur et des droits voisins par un organisme de gestion de droits et modifiant le code de la propriété intellectuelle (διάταγμα 2017-924, της 6ης Μαΐου 2017, περί διαχείρισης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων από οργανισμό διαχείρισης δικαιωμάτων και περί τροποποίησης του κώδικα διανοητικής ιδιοκτησίας) (JORF αριθ. 109 της 10ης Μαΐου 2017, κείμενο αριθ. 176).

⁶⁵ Μεταξύ άλλων, το άρθρο L. 331-21, τρίτο έως πέμπτο εδάφιο, του code de la propriété intellectuelle (κώδικα διανοητικής ιδιοκτησίας).

⁶⁶ Από την 1η Ιανουαρίου 2022, η Hadopi συγχωνεύθηκε με το Conseil supérieur de l'audiovisuel (Ανώτατο Ραδιοηλεκτρονικό Συμβούλιο, Γαλλία, στο εξής: CSA), άλλη ανεξάρτητη δημόσια αρχή, προκειμένου να συσταθεί η Autorité de régulation de la communication

Στο πλαίσιο αυτό, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία της οδηγίας 2002/58, υπό το πρίσμα του Χάρτη⁶⁷.

Κατά πρώτον, όσον αφορά τη διατήρηση των δεδομένων σχετικά με την ταυτότητα και των αντίστοιχων διευθύνσεων IP, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι κάθε γενική και χωρίς διάκριση διατήρηση των διευθύνσεων IP δεν συνιστά κατ' ανάγκην σοβαρή επέμβαση στα δικαιώματα του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ελευθερίας έκφρασης που κατοχυρώνονται στον Χάρτη.

Η υποχρέωση διασφάλισης τέτοιας διατήρησης μπορεί να δικαιολογείται από τον σκοπό της καταπολέμησης των ποινικών αδικημάτων εν γένει, όταν αποκλείεται πράγματι το ενδεχόμενο η διατήρηση να μπορεί να συνεπάγεται σοβαρές επεμβάσεις στην ιδιωτική ζωή του υποκειμένου των δεδομένων λόγω της δυνατότητας άντλησης επακριβών συμπερασμάτων σχετικά με αυτήν μέσω, μεταξύ άλλων, συσχέτισης των επίμαχων διευθύνσεων IP και ενός συνόλου δεδομένων κίνησης ή θέσης.

Επομένως, κράτος μέλος το οποίο επιθυμεί να επιβάλει στους παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών τέτοια υποχρέωση πρέπει να διασφαλίσει ότι ο τρόπος διατήρησης των επίμαχων δεδομένων αποκλείει τη δυνατότητα να αντληθούν ακριβή συμπεράσματα σχετικά με την ιδιωτική ζωή των υποκειμένων των δεδομένων.

Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι, προς τούτο, ο τρόπος διατήρησης πρέπει να αφορά την ίδια τη δομή της διατήρησης η οποία πρέπει, κατ' ουσίαν, να είναι οργανωμένη κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζει πραγματικά στεγανό διαχωρισμό των διαφόρων κατηγοριών των διατηρούμενων δεδομένων. Επομένως, οι εθνικοί κανόνες σχετικά με τον εν λόγω τρόπο πρέπει να διασφαλίζουν ότι κάθε κατηγορία δεδομένων, περιλαμβανομένων των δεδομένων σχετικά με την ταυτότητα και των διευθύνσεων IP, διατηρείται πλήρως διαχωρισμένη από τις λοιπές κατηγορίες διατηρούμενων δεδομένων και ότι ο διαχωρισμός είναι πραγματικά στεγανός, μέσω ασφαλούς και αξιόπιστου συστήματος πληροφορικής. Επιπλέον, στο μέτρο που οι ως άνω κανόνες προβλέπουν τη δυνατότητα συσχέτισης των διατηρούμενων διευθύνσεων IP και της ταυτότητας του υποκειμένου των δεδομένων με σκοπό την καταπολέμηση των αδικημάτων, η συσχέτιση πρέπει να καθίσταται δυνατή μόνον με τη χρήση τεχνικής μεθόδου υψηλών επιδόσεων που δεν κλονίζει την αποτελεσματικότητα του στεγανού διαχωρισμού των εν λόγω κατηγοριών δεδομένων. Η αξιοπιστία του διαχωρισμού πρέπει να ελέγχεται τακτικά από τρίτη δημόσια αρχή. Εφόσον η εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία προβλέπει τέτοιες αυστηρές απαιτήσεις, η επέμβαση που προκύπτει από την ως άνω διατήρηση των διευθύνσεων IP δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «σοβαρή».

---

audiovisuelle et numérique (Ρυθμιστική Αρχή Οπτικοακουστικών και Ψηφιακών Επικοινωνιών, Γαλλία, στο εξής: ARCOM). Εντούτοις, η διαδικασία κλιμακούμενης απάντησης παρέμεινε κατ' ουσίαν αμετάβλητη.

⁶⁷ Άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58.

Επομένως, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι, όταν υπάρχει νομοθετική ρύθμιση με την οποία διασφαλίζεται ότι από κανέναν συνδυασμό δεδομένων δεν θα μπορέσουν να αντληθούν ακριβή συμπεράσματα σχετικά με την ιδιωτική ζωή των προσώπων των οποίων τα δεδομένα διατηρούνται, η οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, δεν αντιτίθεται στην επιβολή, από κράτος μέλος, υποχρέωσης γενικής και χωρίς διάκριση διατήρησης των διευθύνσεων IP, για διάρκεια που δεν υπερβαίνει την απολύτως αναγκαία, για τον σκοπό της καταπολέμησης των ποινικών αδικημάτων εν γένει.

Κατά δεύτερον, όσον αφορά την πρόσβαση σε δεδομένα σχετικά με την ταυτότητα τα οποία αντιστοιχούν σε διευθύνσεις IP, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι η οδηγία 2002/58, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, δεν αντιτίθεται, κατ' αρχήν, σε εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει την πρόσβαση, εκ μέρους δημόσιας αρχής, στα εν λόγω δεδομένα που διατηρούν οι πάροχοι υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών χωριστά και με τρόπο πραγματικά στεγανό, με αποκλειστικό σκοπό η δημόσια αρχή να μπορέσει να ταυτοποιήσει τους κατόχους των διευθύνσεων για τους οποίους υπάρχουν υπόνοιες ότι είναι υπεύθυνοι για προσβολές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων που διαπράττονται στο διαδίκτυο και να λάβει μέτρα έναντι αυτών. Σε τέτοια περίπτωση, η εθνική ρύθμιση πρέπει να απαγορεύει στους υπαλλήλους που διαθέτουν τέτοια πρόσβαση, πρώτον, να αποκαλύπτουν υπό οποιαδήποτε μορφή πληροφορίες σχετικές με το περιεχόμενο των αρχείων που συμβουλευονται οι κάτοχοι των διευθύνσεων IP, εκτός αν πρόθεση των υπαλλήλων είναι αποκλειστικώς να επιληφθεί συναφώς η εισαγγελική αρχή, δεύτερον, να εντοπίζουν τη διαδρομή πλοήγησης των κατόχων των διευθύνσεων IP και, τρίτον, να χρησιμοποιούν τις διευθύνσεις IP για σκοπό άλλο πλην της λήψης των εν λόγω μέτρων.

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο υπενθυμίζει, μεταξύ άλλων, ότι, μολονότι η ελευθερία έκφρασης και το απόρρητο των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι πρωταρχικής σημασίας μελήματα, εντούτοις τα εν λόγω θεμελιώδη δικαιώματα δεν είναι απόλυτα. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο στάθμισης των εμπλεκόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων, τα δικαιώματα αυτά πρέπει ενίοτε να υποχωρούν έναντι άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων και επιτακτικών λόγων γενικού συμφέροντος, όπως η προάσπιση της δημόσιας τάξης και η πρόληψη των ποινικών αδικημάτων ή η προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των τρίτων. Τούτο συμβαίνει, ειδικότερα, όταν η πρωτοκαθεδρία που αναγνωρίζεται στα ως άνω πρωταρχικής σημασίας μελήματα είναι ικανή να παρακωλύσει την αποτελεσματικότητα ποινικής έρευνας, μεταξύ άλλων καθιστώντας αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την αποτελεσματική ταυτοποίηση του δράστη ποινικού αδικήματος και την επιβολή κύρωσης εις βάρος του.

Στο ίδιο πλαίσιο, το Δικαστήριο παραπέμπει επίσης στη νομολογία του κατά την οποία, όσον αφορά την καταπολέμηση των ποινικών αδικημάτων που προσβάλλουν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικά δικαιώματα και διαπράττονται μέσω

του διαδικτύου, το γεγονός ότι η πρόσβαση στις διευθύνσεις IP μπορεί να συνιστά το μόνο μέσο έρευνας το οποίο καθιστά δυνατή την ταυτοποίηση του υποκειμένου των δεδομένων αποδεικνύει ότι η διατήρηση των εν λόγω διευθύνσεων και η πρόσβαση σε αυτές είναι απολύτως αναγκαίες για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και, επομένως, ανταποκρίνονται στην απαίτηση αναλογικότητας. Εξάλλου, το να μην επιτραπεί τέτοια πρόσβαση θα συνεπαγόταν πραγματικό κίνδυνο συστημικής ατιμωρησίας ποινικών αδικημάτων που διαπράττονται μέσω του διαδικτύου ή των οποίων η τέλεση ή η προετοιμασία διευκολύνεται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του διαδικτύου. Η ύπαρξη τέτοιου κινδύνου συνιστά, όμως, κρίσιμη περίπτωση προκειμένου να εκτιμηθεί, στο πλαίσιο στάθμισης των διαφόρων εμπλεκόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων, εάν επέμβαση στα δικαιώματα του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ελευθερίας έκφρασης είναι αναλογικό μέτρο σε σχέση με τον σκοπό της καταπολέμησης των ποινικών αδικημάτων.

Κατά τρίτον, αποφαινόμενο επί του αν η πρόσβαση της δημόσιας αρχής στα δεδομένα σχετικά με την ταυτότητα τα οποία αντιστοιχούν σε διεύθυνση IP πρέπει να εξαρτάται από προηγούμενο έλεγχο από δικαστήριο ή ανεξάρτητη διοικητική αρχή, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η ύπαρξη τέτοιου ελέγχου είναι επιβεβλημένη όταν, στο πλαίσιο εθνικής ρύθμισης, η εν λόγω πρόσβαση συνεπάγεται τον κίνδυνο σοβαρής επέμβασης στα θεμελιώδη δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων, υπό την έννοια ότι θα μπορούσε να παράσχει στην εν λόγω δημόσια αρχή τη δυνατότητα να αντλήσει ακριβή συμπεράσματα σχετικά με την ιδιωτική ζωή του συγκεκριμένου προσώπου και, ενδεχομένως, να προσδιορίσει λεπτομερώς το προφίλ του. Αντιστρόφως, η απαίτηση προηγούμενου ελέγχου δεν εφαρμόζεται όταν η επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως σοβαρή.

Συναφώς, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι, σε περίπτωση που θεσπίζεται τέτοια ρύθμιση διατήρησης που διασφαλίζει πραγματικά στεγανό διαχωρισμό των διαφόρων κατηγοριών διατηρούμενων δεδομένων, η πρόσβαση της δημόσιας αρχής στα δεδομένα σχετικά με την ταυτότητα τα οποία αντιστοιχούν στις διευθύνσεις IP δεν εξαρτάται, κατ' αρχήν, από την απαίτηση προηγούμενου ελέγχου. Πράγματι, τέτοια πρόσβαση με αποκλειστικό σκοπό την ταυτοποίηση του κατόχου διεύθυνσης IP δεν συνιστά, κατά κανόνα, σοβαρή επέμβαση στα προμνησθέντα δικαιώματα.

Εντούτοις, το Δικαστήριο δεν αποκλείει το ενδεχόμενο, σε ιδιάζουσες περιπτώσεις, να υπάρχει κίνδυνος, στο πλαίσιο διαδικασίας όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη διαδικασία κλιμακούμενης απάντησης, η δημόσια αρχή να μπορεί να αντλήσει ακριβή συμπεράσματα σχετικά με την ιδιωτική ζωή του υποκειμένου των δεδομένων, μεταξύ άλλων όταν το εν λόγω πρόσωπο επιδίδεται σε δραστηριότητες που προσβάλλουν τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ή τα συγγενικά δικαιώματα, σε διομότιμα δίκτυα, επανειλημμένως, ή ακόμη και σε μεγάλη κλίμακα, σε σχέση με προστατευόμενα έργα συγκεκριμένων ειδών, που αποκαλύπτουν πληροφορίες, ενδεχομένως ευαίσθητες, σχετικά με την ιδιωτική ζωή του.

Εν προκειμένω, ο κάτοχος διεύθυνσης IP μπορεί να εκτίθεται ιδιαιτέρως σε τέτοιο κίνδυνο, όταν η δημόσια αρχή καλείται να αποφασίσει αν θα παραπέμψει ή όχι την υπόθεση στην εισαγγελική αρχή για την άσκηση δίωξης εις βάρος του. Συγκεκριμένα, η ένταση της προσβολής του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής μπορεί να αυξάνεται καθώς διανύονται τα διάφορα στάδια που απαρτίζουν τη διαδικασία κλιμακούμενης απάντησης, η οποία περιλαμβάνει διαδοχικές ενέργειες. Η πρόσβαση της δημόσιας αρχής στο σύνολο των δεδομένων τα οποία αφορούν το υποκείμενο των δεδομένων και συγκεντρώθηκαν κατά τα διάφορα στάδια της προμνησθείσας διαδικασίας μπορεί να καταστήσει δυνατή τη συναγωγή επακριβών συμπερασμάτων σχετικά με την ιδιωτική ζωή του. Ως εκ τούτου, η εθνική ρύθμιση πρέπει να προβλέπει προηγούμενο έλεγχο ο οποίος πρέπει να διενεργείται προτού η δημόσια αρχή μπορέσει να συσχετίσει δεδομένα σχετικά με την ταυτότητα με ένα τέτοιο σύνολο δεδομένων, καθώς και πριν από την ενδεχόμενη αποστολή της επιστολής ενημέρωσης με την οποία διαπιστώνεται ότι το εν λόγω πρόσωπο τέλεσε πράξεις σε σχέση με τις οποίες μπορούν να ασκηθούν ποινικές δίωξεις. Εξάλλου, ο εν λόγω έλεγχος πρέπει να διαφυλάσσει την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας κλιμακούμενης απάντησης καθιστώντας, ειδικότερα, δυνατό τον εντοπισμό περιπτώσεων νέας ενδεχόμενης επανάληψης της επίμαχης παραβατικής συμπεριφοράς. Προς τούτο, η εν λόγω διαδικασία πρέπει να οργανώνεται και να διαρθρώνεται κατά τρόπο ώστε τα δεδομένα σχετικά με την ταυτότητα ενός προσώπου τα οποία αντιστοιχούν σε διευθύνσεις IP που συλλέχθηκαν προηγουμένως στο διαδίκτυο να μην μπορούν να συσχετιστούν αυτομάτως, από τα πρόσωπα που είναι επιφορτισμένα, εντός της αρμόδιας δημόσιας αρχής, με την εξέταση των πραγματικών περιστατικών, με τα στοιχεία τα οποία η δημόσια αρχή έχει στη διάθεσή της και τα οποία θα μπορούσαν να καταστήσουν δυνατή τη συναγωγή επακριβών συμπερασμάτων σχετικά με την ιδιωτική ζωή του εν λόγω προσώπου.

Επιπλέον, όσον αφορά το αντικείμενο του προηγούμενου ελέγχου, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, στις περιπτώσεις στις οποίες υπάρχουν υπόνοιες ότι το υποκείμενο των δεδομένων διέπραξε αδίκημα, το οποίο εμπίπτει στα ποινικά αδικήματα εν γένει, το δικαστήριο ή η ανεξάρτητη διοικητική οντότητα που είναι επιφορτισμένα με τον έλεγχο πρέπει να αρνηθούν την πρόσβαση όταν αυτή θα παρείχε στη δημόσια αρχή τη δυνατότητα να αντλήσει ακριβή συμπεράσματα σχετικά με την ιδιωτική ζωή του υποκείμενου των δεδομένων. Αντιθέτως, ακόμη και πρόσβαση που καθιστά δυνατή τη συναγωγή τέτοιων επακριβών συμπερασμάτων θα πρέπει να επιτρέπεται σε περιπτώσεις στις οποίες υπάρχουν υπόνοιες ότι το υποκείμενο των δεδομένων διέπραξε πλημμελήματα τα οποία, κατά το οικείο κράτος μέλος, θίγουν θεμελιώδες συμφέρον της κοινωνίας και, επομένως, εμπίπτουν στις σοβαρές μορφές εγκληματικότητας.

Το Δικαστήριο διευκρινίζει επίσης ότι ο προηγούμενος έλεγχος δεν θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να είναι πλήρως αυτοματοποιημένος δεδομένου ότι, καθόσον πρόκειται περί ποινικής έρευνας, τέτοιος έλεγχος απαιτεί τη στάθμιση, αφενός, των έννομων συμφερόντων που σχετίζονται με την καταπολέμηση της εγκληματικότητας

και, αφετέρου, του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η εν λόγω στάθμιση απαιτεί την παρέμβαση φυσικού προσώπου, η οποία είναι κατά μείζονα λόγο αναγκαία δεδομένου ότι η αυτοματοποίηση και η μεγάλη κλίμακα της επίμαχης επεξεργασίας δεδομένων συνεπάγονται κινδύνους για την ιδιωτική ζωή.

Επομένως, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι η δυνατότητα των προσώπων που είναι επιφορτισμένα, εντός της δημόσιας αρχής, με την εξέταση των πραγματικών περιστατικών να συσχετίζουν τα δεδομένα σχετικά με την ταυτότητα ενός προσώπου τα οποία αντιστοιχούν σε διεύθυνση IP με τα αρχεία που περιέχουν στοιχεία από τα οποία μπορεί να καταστεί γνωστός ο τίτλος προστατευόμενων έργων, των οποίων η διάθεση στο διαδίκτυο δικαιολόγησε τη συλλογή των διευθύνσεων IP από οργανισμούς δικαιούχων πρέπει να υπόκειται, σε περιπτώσεις περαιτέρω επανάληψης, από το ίδιο πρόσωπο, δραστηριότητας που προσβάλλει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ή τα συγγενικά δικαιώματα, σε έλεγχο εκ μέρους δικαστηρίου ή ανεξάρτητης διοικητικής οντότητας. Ο εν λόγω έλεγχος δεν μπορεί να είναι πλήρως αυτοματοποιημένος και πρέπει να διενεργείται πριν από την προμνησθείσα συσχέτιση, η οποία μπορεί σε τέτοιες περιπτώσεις να καταστήσει δυνατή τη συναγωγή επακριβών συμπερασμάτων σχετικά με την ιδιωτική ζωή του προσώπου η διεύθυνση IP του οποίου χρησιμοποιήθηκε για δραστηριότητες δυνάμενες να προσβάλουν τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ή τα συγγενικά δικαιώματα.

Τέλος, κατά τέταρτον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το σύστημα επεξεργασίας δεδομένων που χρησιμοποιεί η δημόσια αρχή πρέπει να ελέγχεται τακτικά από ανεξάρτητο φορέα που έχει την ιδιότητα τρίτου σε σχέση με την εν λόγω δημόσια αρχή. Σκοπός του ελέγχου είναι η εξακρίβωση της ακεραιότητας του συστήματος, συμπεριλαμβανομένων των αποτελεσματικών εγγυήσεων κατά των κινδύνων καταχρηστικής ή παράνομης πρόσβασης και χρήσης των δεδομένων αυτών, καθώς και η εξακρίβωση της αποτελεσματικότητας και της αξιοπιστίας του για τον εντοπισμό τυχόν παραβάσεων.

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, εν προκειμένω, η αυτοματοποιημένη επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τη δημόσια αρχή βάσει των πληροφοριών σχετικά με τις προσβολές δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας που διαπίστωσαν οργανισμοί δικαιούχων μπορεί να συνεπάγεται έναν αριθμό ψευδώς θετικών αποτελεσμάτων και, κυρίως, τον κίνδυνο ένας δυνητικώς πολύ μεγάλος αριθμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα να υποκλαπεί από τρίτους για σκοπούς κατάχρησης ή για παράνομους σκοπούς, στοιχείο που δικαιολογεί την αναγκαιότητα τέτοιου ελέγχου. Επιπλέον, το Δικαστήριο προσθέτει ότι η ως άνω επεξεργασία πρέπει να τηρεί τους ειδικούς κανόνες προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που προβλέπει η οδηγία 2016/680. Συγκεκριμένα, εν προκειμένω, μολονότι δεν διαθέτει ίδιες εξουσίες λήψης αποφάσεως στο πλαίσιο της καλούμενης διαδικασίας κλιμακούμενης απάντησης, η δημόσια αρχή πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «δημόσια αρχή» η οποία εμπλέκεται στην πρόληψη και τη διερεύνηση ποινικών αδικημάτων και,

επομένως, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ως άνω οδηγίας. Συνεπώς, τα πρόσωπα που εμπλέκονται σε τέτοια διαδικασία πρέπει να απολαύουν ενός συνόλου ουσιαστικών και διαδικαστικών εγγυήσεων που προβλέπονται από την οδηγία 2016/680, απόκειται δε στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει ότι οι εν λόγω εγγυήσεις προβλέπονται στην εθνική νομοθεσία.

2. Επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ποινικές υποθέσεις

Απόφαση της 12ης Μαΐου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Bundesrepublik Deutschland (Ερυθρά αγγελία της Interpol) (C-505/19, [EU:C:2021:376](#))

Το 2012 ο Διεθνής Οργανισμός Εγκληματολογικής Αστυνομίας (στο εξής: Interpol) εξέδωσε, κατόπιν αιτήματος των Ηνωμένων Πολιτειών και βάσει εντάλματος σύλληψης που είχαν εκδώσει οι αρχές της χώρας αυτής, ερυθρά αγγελία που αφορούσε τον WS, Γερμανό υπήκοο, με σκοπό την ενδεχόμενη έκδοσή του. Όταν πρόσωπο για το οποίο έχει εκδοθεί τέτοια αγγελία εντοπίζεται σε κράτος μέλος της Interpol, το τελευταίο οφείλει, κατ' αρχήν, να προβεί στην προσωρινή κράτησή του ή στην παρακολούθηση ή τον περιορισμό των μετακινήσεών του.

Ωστόσο, πριν ακόμη εκδοθεί η ερυθρά αγγελία, είχε κινηθεί στη Γερμανία εις βάρος του WS διαδικασία έρευνας που αφορούσε, κατά το αιτούν δικαστήριο, τις ίδιες πράξεις με εκείνες για τις οποίες εξεδόθη η ερυθρά αγγελία. Η διαδικασία αυτή περατώθηκε οριστικά το 2010, μετά την εκ μέρους του WS καταβολή χρηματικού ποσού, τούτο δε σύμφωνα με ειδική διαδικασία διευθέτησης που προβλέπεται στο γερμανικό ποινικό δίκαιο. Κατόπιν τούτου, η Bundeskriminalamt (ομοσπονδιακή αστυνομία δίωξης του εγκλήματος, Γερμανία) ενημέρωσε την Interpol ότι κατά την άποψή της, λόγω της προγενέστερης αυτής διαδικασίας, είχε εφαρμογή εν προκειμένω η αρχή *ne bis in idem*. Η αρχή αυτή, η οποία κατοχυρώνεται τόσο στο άρθρο 54 της Σύμβασης εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν⁶⁸ όσο και στο άρθρο 50 του Χάρτη, απαγορεύει ειδικότερα να διωχθεί εκ νέου για το ίδιο αδίκημα πρόσωπο το οποίο έχει ήδη δικασθεί αμετάκλητα.

Το 2017 ο WS άσκησε προσφυγή κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας ενώπιον του Verwaltungsgericht Wiesbaden (διοικητικού δικαστηρίου Wiesbaden, Γερμανία), με αίτημα να υποχρεωθεί η τελευταία να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την απόσυρση της ερυθράς αγγελίας. Συναφώς, πέραν της παραβίασης της αρχής *ne bis in idem*, ο WS προβάλλει προσβολή του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 21 ΣΛΕΕ, στο μέτρο που δεν μπορεί να μεταβεί σε

⁶⁸ Σύμβαση εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν, της 14ης Ιουνίου 1985, μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα (ΕΕ 2000, L 239, σ. 19) (στο εξής: ΣΕΣΣ).

κράτος που είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Συμφωνία του Σένγκεν ή σε κράτος μέλος χωρίς να διατρέχει κίνδυνο να συλληφθεί. Εκτιμά επίσης ότι, εξαιτίας της παραβίασης της ως άνω αρχής και της προσβολής του ως άνω δικαιώματος, η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν και περιέχονται στην ερυθρά αγγελία αντιβαίνει στην οδηγία 2016/680, για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ποινικές υποθέσεις ⁶⁹.

Στο πλαίσιο αυτό, το διοικητικό δικαστήριο του Wiesbaden αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem* και, ειδικότερα, με τη δυνατότητα προσωρινής κράτησης προσώπου για το οποίο έχει εκδοθεί ερυθρά αγγελία σε περίπτωση όπως η επίμαχη. Επιπλέον, σε περίπτωση που η αρχή αυτή έχει εφαρμογή, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί ποιες είναι οι συνέπειες για την εκ μέρους των κρατών μελών επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται σε τέτοια αγγελία.

Με την απόφαση που εξέδωσε το τμήμα μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο αποφαινεται, μεταξύ άλλων, ότι οι διατάξεις της οδηγίας 2016/680, ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ και του άρθρου 50 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τα οποία περιέχονται σε ερυθρά αγγελία εκδοθείσα από την Interpol, εφόσον δεν έχει αποδειχθεί, μέσω τέτοιας αμετάκλητης δικαστικής απόφασης, ότι ως προς τις πράξεις στις οποίες στηρίζεται η αγγελία έχει εφαρμογή η αρχή *ne bis in idem*, υπό τον όρο ότι η επεξεργασία πληροί τις προβλεπόμενες από την οδηγία προϋποθέσεις.

Όσον αφορά το ζήτημα σχετικά με τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται σε ερυθρά αγγελία της Interpol, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι κάθε πράξη που πραγματοποιείται στα δεδομένα αυτά, όπως η καταχώρισή τους στο σύστημα αναζήτησης καταζητούμενων προσώπων ενός κράτους μέλους, συνιστά «επεξεργασία» που εμπίπτει στην οδηγία 2016/680 ⁷⁰. Επιπλέον εκτιμά, αφενός, ότι η επεξεργασία αυτή επιδιώκει νόμιμο σκοπό και, αφετέρου, ότι δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί παράνομη για τον λόγο και μόνον ότι ενδέχεται να έχει εφαρμογή η αρχή *ne bis in idem* ως προς τις πράξεις στις οποίες στηρίζεται η ερυθρά αγγελία ⁷¹. Η σχετική επεξεργασία εκ μέρους των αρχών των κρατών μελών ενδέχεται εξάλλου να αποδεικνύεται απαραίτητη, προκειμένου ακριβώς να εξακριβωθεί αν έχει εφαρμογή η εν λόγω αρχή.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο αποφαινεται ωσαύτως ότι η οδηγία 2016/680, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ και του άρθρου 50 του Χάρτη, δεν αντιτίθεται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τα οποία

⁶⁹ Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ 2016, L 119, σ. 89).

⁷⁰ Βλ. άρθρο 2, παράγραφος 1, και άρθρο 3, σημείο 2, της οδηγίας 2016/680.

⁷¹ Βλ. άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', και άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/680.

περιέχονται σε ερυθρά αγγελία, εφόσον δεν έχει αποδειχθεί, μέσω αμετάκλητης δικαστικής απόφασης, ότι έχει εφαρμογή εν προκειμένω η αρχή *ne bis in idem*. Ωστόσο, η ως άνω επεξεργασία πρέπει να πληροί τις προβλεπόμενες από την οδηγία προϋποθέσεις. Στο πλαίσιο αυτό, η επεξεργασία πρέπει, μεταξύ άλλων, να είναι απαραίτητη για την εκτέλεση καθήκοντος που ασκείται από αρμόδια εθνική αρχή, για τους σκοπούς της πρόληψης, της διερεύνησης, της ανίχνευσης ή της δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων ⁷².

Αντιθέτως, όταν έχει εφαρμογή η αρχή *ne bis in idem*, η καταχώριση, στα συστήματα αναζήτησης καταζητούμενων προσώπων των κρατών μελών, δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται σε ερυθρά αγγελία της Interpol δεν είναι πλέον αναγκαία, δεδομένου ότι το συγκεκριμένο πρόσωπο δεν μπορεί πλέον να διωχθεί ποινικά για τις πράξεις που καλύπτει η αγγελία και, κατά συνέπεια, δεν είναι δυνατόν πλέον να συλληφθεί για τις ίδιες πράξεις. Επομένως, το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να έχει τη δυνατότητα να ζητήσει τη διαγραφή των δεδομένων που το αφορούν. Εάν ωστόσο διατηρηθεί η καταχώριση, πρέπει να συνοδεύεται από την ένδειξη ότι το συγκεκριμένο πρόσωπο δεν μπορεί πλέον να διωχθεί εντός κράτους μέλους ή συμβαλλόμενου κράτους για τις ίδιες πράξεις, λόγω της αρχής *ne bis in idem*.

Απόφαση της 21ης Ιουνίου 2022 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Ligue des droits humains* (C-817/19, [EU:C:2022:491](#))

Με την υπόθεση αυτή (βλ. επίσης ενότητα I.1, με τίτλο «Συμμόρφωση του παράγωγου δικαίου της Ένωσης με το δικαίωμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»), έχοντας διαπιστώσει ότι η οδηγία PNR είναι έγκυρη, το Δικαστήριο παρέχει διευκρινίσεις όσον αφορά την ερμηνεία ορισμένων από τις διατάξεις της ⁷³.

Πρώτον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η οδηγία απαριθμεί εξαντλητικώς τους σκοπούς που επιδιώκονται με την επεξεργασία των δεδομένων PNR. Ως εκ τούτου, η οδηγία αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία επιτρέπει την επεξεργασία δεδομένων PNR για σκοπούς άλλους από την καταπολέμηση των τρομοκρατικών και των σοβαρών εγκλημάτων. Επομένως, εθνική νομοθεσία η οποία δέχεται, επιπλέον, ως σκοπό της επεξεργασίας των δεδομένων PNR, την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων για τις οποίες είναι αρμόδιες οι υπηρεσίες πληροφοριών και ασφαλείας ενδέχεται να παραβιάζει τον εξαντλητικό χαρακτήρα της απαρίθμησης αυτής. Ομοίως, δεν μπορεί να προβλέπεται η λειτουργία του συστήματος της οδηγίας PNR για τους σκοπούς της βελτίωσης των ελέγχων στα σύνορα και της καταπολέμησης της παράνομης μετανάστευσης. Εξ αυτού συνάγεται επίσης ότι τα δεδομένα PNR δεν μπορούν να

⁷² Βλ. άρθρο 1, παράγραφος 1, και άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/680.

⁷³ Ειδικότερα, το άρθρο 2 («Εφαρμογή της [οδηγίας] σε πτήσεις εντός της ΕΕ»), το άρθρο 6 («Επεξεργασία των δεδομένων PNR»), και το άρθρο 12 («Περίοδος διατήρησης των δεδομένων και αποπροσωποποίηση»), της οδηγίας PNR.

διατηρούνται σε μία ενιαία βάση δεδομένων η οποία μπορεί να χρησιμοποιείται για την επίδιωξη τόσο των σκοπών της οδηγίας PNR όσο και άλλων σκοπών.

Δεύτερον, το Δικαστήριο αναλύει την έννοια της ανεξάρτητης εθνικής αρχής που είναι αρμόδια να εξακριβώνει αν πληρούνται οι προϋποθέσεις για την κοινοποίηση των δεδομένων PNR, με σκοπό τη μεταγενέστερη αξιολόγησή τους, και να εγκρίνει την κοινοποίηση αυτή. Ειδικότερα, η αρχή που έχει συσταθεί ως ΜΣΕ δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι αποτελεί τέτοια αρχή, δεδομένου ότι δεν έχει την ιδιότητα τρίτου σε σχέση με την αρχή που ζητεί την πρόσβαση στα δεδομένα. Συγκεκριμένα, τα μέλη του προσωπικού της μπορούν να είναι αποσπασμένοι υπάλληλοι από τις αρχές που έχουν την εξουσία να ζητούν την πρόσβαση αυτή, οπότε η ΜΣΕ φαίνεται ότι συνδέεται κατ' ανάγκη με τις αρχές αυτές. Συνεπώς, η οδηγία PNR αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία κατά την οποία η αρχή που έχει συσταθεί ως ΜΣΕ είναι επίσης και η αρμόδια εθνική αρχή η οποία έχει την εξουσία να εγκρίνει την κοινοποίηση των δεδομένων PNR μετά την πάροδο της εξάμηνης περιόδου από τη διαβίβαση των εν λόγω δεδομένων στη ΜΣΕ.

Τρίτον, όσον αφορά τη διάρκεια διατήρησης των δεδομένων PNR, το Δικαστήριο κρίνει ότι το άρθρο 12 της οδηγίας PNR, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των άρθρων 7 και 8 καθώς και 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει γενική πενταετή διάρκεια διατήρησης των δεδομένων αυτών, ισχύουσα χωρίς διάκριση για όλους τους επιβάτες αεροπορικών μεταφορών.

Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, μετά την πάροδο της αρχικής εξάμηνης περιόδου διατήρησης, η διατήρηση των δεδομένων PNR δεν περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο όσον αφορά τους επιβάτες αεροπορικών μεταφορών για τους οποίους δεν έχει διαπιστωθεί, ούτε από την προηγούμενη αξιολόγηση, ούτε από τυχόν διενεργηθέντες ελέγχους κατά την αρχική εξάμηνη περίοδο διατήρησης, ούτε από οποιαδήποτε άλλη περίπτωση, η ύπαρξη αντικειμενικών στοιχείων –όπως είναι το γεγονός ότι από τα δεδομένα PNR των οικείων επιβατών προέκυψε επιβεβαιωμένη θετική αντιστοίχιση στο πλαίσιο της προηγούμενης αξιολόγησης– ικανών να στοιχειοθετήσουν κίνδυνο εμπλοκής σε τρομοκρατικά ή σοβαρά εγκλήματα που συνδέονται αντικειμενικά, τουλάχιστον έμμεσα, με το αεροπορικό ταξίδι που πραγματοποίησαν οι εν λόγω επιβάτες. Αντιθέτως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, κατά τη διάρκεια της αρχικής εξάμηνης περιόδου, η διατήρηση των δεδομένων PNR του συνόλου των επιβατών αεροπορικών μεταφορών που υπόκεινται στο σύστημα που θεσπίζει η οδηγία, κατ' αρχήν, δεν φαίνεται να υπερβαίνει τα όρια του απολύτως αναγκαίου.

Τέταρτον, το Δικαστήριο διατυπώνει ορισμένες εκτιμήσεις σχετικά με την ενδεχόμενη εφαρμογή της οδηγίας PNR, για τους σκοπούς της καταπολέμησης των τρομοκρατικών και σοβαρών εγκλημάτων, και σε άλλα μέσα μεταφοράς μέσω των οποίων μεταφέρονται επιβάτες εντός της Ένωσης. Η οδηγία, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 2, ΣΕΕ, του άρθρου 67, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ και του άρθρου 45 του Χάρτη, αντιτίθεται σε σύστημα διαβίβασης και επεξεργασίας των δεδομένων PNR

του συνόλου των πραγματοποιούμενων με άλλα μέσα μεταφορών στο εσωτερικό της Ένωσης, ελλείψει πραγματικής και ενεστώσας ή προβλέψιμης απειλής την οποία αντιμετωπίζει το οικείο κράτος μέλος. Σε μια τέτοια περίπτωση, όπως και για τις πτήσεις εντός ΕΕ, η εφαρμογή του συστήματος που θεσπίζει η οδηγία PNR πρέπει να περιορίζεται στα δεδομένα PNR των μεταφορών που αφορούν ειδικώς ορισμένες συνδέσεις ή δρομολόγια ταξιδιών, ή ακόμη, ορισμένους σιδηροδρομικούς σταθμούς ή ορισμένους θαλάσσιους λιμένες για τους οποίους υπάρχουν ενδείξεις ικανές να δικαιολογήσουν την εφαρμογή αυτή. Απόκειται στο οικείο κράτος μέλος να επιλέξει τις μεταφορές για τις οποίες υπάρχουν τέτοιες ενδείξεις και να επανεξετάζει τακτικά την εν λόγω εφαρμογή ανάλογα με την εξέλιξη των συνθηκών που δικαιολόγησαν την επιλογή τους.

IV. Διαβίβαση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες

Απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2003 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Lindqvist (C-101/01, [EU:C:2003:596](#))

Στην υπόθεση αυτή (βλ. επίσης ενότητα II.3, με τίτλο «Έννοια της “επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”»), το αιτούν δικαστήριο ζήτησε, μεταξύ άλλων, να διευκρινιστεί αν η B. Lindqvist είχε διαβιβάσει δεδομένα προς τρίτη χώρα, κατά την έννοια της οδηγίας 95/46.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν υφίσταται «διαβίβαση δεδομένων προς τρίτη χώρα», κατά την έννοια του άρθρου 25 της οδηγίας 95/46, σε περίπτωση που άτομο ευρισκόμενο σε κράτος μέλος αναρτά σε ιστοσελίδα του διαδικτύου δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που καθίστανται έτσι προσβάσιμα σε οποιονδήποτε συνδέεται στο διαδίκτυο, ακόμη και από τρίτες χώρες, όταν η εν λόγω ιστοσελίδα αποθηκεύεται από φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο παρέχει υπηρεσίες φιλοξενίας του διαδικτυακού τόπου όπου εμφανίζεται η ιστοσελίδα και το οποίο είναι εγκατεστημένο στο ίδιο ή σε άλλο κράτος μέλος.

Συγκεκριμένα, λαμβανομένων υπόψη, αφενός, του σταδίου ανάπτυξης του διαδικτύου κατά τον χρόνο κατάρτισης της οδηγίας 95/46 και, αφετέρου, του γεγονότος ότι δεν υπάρχουν κριτήρια εφαρμοζόμενα στη χρήση του διαδικτύου στο κεφάλαιο IV, το οποίο περιλαμβάνει το άρθρο 25 και το οποίο αποσκοπεί στη διασφάλιση του εκ μέρους των κρατών μελών ελέγχου της διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τις τρίτες χώρες και στην απαγόρευση των διαβιβάσεων αυτών οσάκις δεν διασφαλίζεται ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας, δεν μπορεί να υποτεθεί ότι ο κοινοτικός νομοθέτης είχε την πρόθεση να συμπεριλάβει, με μελλοντική προοπτική, στην έννοια της «διαβίβασης δεδομένων προς τρίτη χώρα» μια τέτοια αναγραφή δεδομένων σε ιστοσελίδα του διαδικτύου, έστω και αν έτσι παρέχεται η δυνατότητα

πρόσβασης στα δεδομένα αυτά στα πρόσωπα τρίτων χωρών που έχουν τα προς τούτο τεχνικά μέσα.

Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Schrems (C-362/14, [EU:C:2015:650](#))

Ο M. Schrems, Αυστριακός υπήκοος και χρήστης του μέσου κοινωνικής δικτύωσης Facebook, είχε υποβάλει καταγγελία στον Data Protection Commissioner (επίτροπο προστασίας δεδομένων, Ιρλανδία), επειδή η Facebook Ireland διαβίβαζε στις Ηνωμένες Πολιτείες δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των χρηστών του και τα διατηρούσε σε διακομιστές εγκατεστημένους στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου υποβάλλονταν σε επεξεργασία. Κατά τον M. Schrems, η νομοθεσία και η πρακτική των Ηνωμένων Πολιτειών δεν παρείχαν επαρκή προστασία κατά της παρακολούθησης, από τις δημόσιες αρχές, των δεδομένων που διαβιβάζονταν προς τη χώρα αυτή. Ο Data Protection Commissioner είχε αρνηθεί να ερευνήσει την καταγγελία, με την αιτιολογία, ιδίως, ότι στην απόφαση 2000/520/EK⁷⁴ η Επιτροπή είχε εκτιμήσει ότι, στο πλαίσιο του καθεστώτος «ασφαλούς λιμένα» (στα αγγλικά, «safe harbour»)⁷⁵, οι Ηνωμένες Πολιτείες εξασφάλιζαν ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των διαβιβαζόμενων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Στο πλαίσιο αυτό, το High Court (Ανώτερο Δικαστήριο, Ιρλανδία) ζήτησε από το Δικαστήριο, αφενός, να ερμηνεύσει το άρθρο 25, παράγραφος 6, της οδηγίας 95/46, δυνάμει του οποίου η Επιτροπή μπορεί να αποφανθεί ότι τρίτη χώρα εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των διαβιβαζόμενων δεδομένων, και, αφετέρου, να ελέγξει κατ' ουσίαν το κύρος της απόφασης 2000/520 που εξέδωσε η Επιτροπή βάσει ακριβώς του άρθρου 25, παράγραφος 6, της οδηγίας 95/46.

Το Δικαστήριο κήρυξε ανίσχυρη την απόφαση της Επιτροπής στο σύνολό της, υπογραμμίζοντας, κατ' αρχάς, ότι η Επιτροπή όφειλε, προτού να την εκδώσει, να διαπιστώσει ότι η οικεία τρίτη χώρα εξασφαλίζει, στην πράξη, επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων ουσιαστικά ισοδύναμο με εκείνο που εγγυάται η έννομη τάξη της Ένωσης και να αιτιολογήσει δεόντως τη διαπίστωσή της. Εντούτοις, στο μέτρο που η Επιτροπή δεν κάνει, στην απόφαση 2000/520, καμία αναφορά σε τέτοιο επίπεδο προστασίας, το άρθρο 1 της απόφασης δεν συνάδει με τις απαιτήσεις του άρθρου 25, παράγραφος 6, της οδηγίας 95/46, υπό το πρίσμα του Χάρτη, και είναι, ως εκ τούτου, άκυρο. Συγκεκριμένα, οι αρχές ασφαλούς λιμένα ισχύουν αποκλειστικώς για τους αμερικανικούς οργανισμούς οι οποίοι έχουν αυτοπιστοποιηθεί και λαμβάνουν

⁷⁴ Απόφαση 2000/520/EK της Επιτροπής, της 26ης Ιουλίου 2000, βάσει της οδηγίας 95/46, σχετικά με την επάρκεια της προστασίας που παρέχεται από τις αρχές ασφαλούς λιμένα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και τις συναφείς συχνές ερωτήσεις που εκδίδονται από το Υπουργείο Εμπορίου των ΗΠΑ (ΕΕ 2000, L 215, σ. 7).

⁷⁵ Το καθεστώς του ασφαλούς λιμένα περιλαμβάνει μια σειρά αρχών σχετικών με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, στις οποίες οι αμερικανικές επιχειρήσεις είναι ελεύθερες να προσχωρήσουν, εφόσον το επιθυμούν.

δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα από την Ένωση, χωρίς να επιβάλλεται στις αμερικανικές δημόσιες αρχές να τηρούν τις ίδιες αυτές αρχές. Επιπλέον, η απόφαση 2000/520 δημιουργεί το ενδεχόμενο επεμβάσεων στα θεμελιώδη δικαιώματα των προσώπων των οποίων τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα έχουν διαβιβαστεί ή θα μπορούσαν να διαβιβαστούν από την Ένωση στις Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ η απόφαση δεν περιέχει καμία διαπίστωση σχετικά με την ύπαρξη, στις Ηνωμένες Πολιτείες, κρατικών κανόνων για τον περιορισμό τυχόν επεμβάσεων στα δικαιώματα αυτά και καμία αναφορά στην ύπαρξη αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας έναντι τέτοιων επεμβάσεων.

Εξάλλου, το Δικαστήριο κήρυξε ανίσχυρο το άρθρο 3 της απόφασης 2000/520, επειδή στερεί από τις εθνικές αρχές ελέγχου τις εξουσίες τις οποίες τους απονέμει το άρθρο 28 της οδηγίας 95/46, σε περίπτωση που κάποιο πρόσωπο προβάλλει στοιχεία ικανά να θέσουν εν αμφιβόλω το συμπέρασμα ότι απόφαση με την οποία η Επιτροπή έχει διαπιστώσει ότι τρίτη χώρα εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας είναι συμβατή με την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το ανίσχυρο των άρθρων 1 και 3 της απόφασης 2000/520 επηρέαζε το κύρος της απόφασης στο σύνολό της.

Όσον αφορά την αδυναμία αιτιολόγησης μιας τέτοιας επέμβασης, το Δικαστήριο επισήμανε, κατ' αρχάς, ότι ρύθμιση της Ένωσης συνεπαγόμενη επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη πρέπει να προβλέπει σαφείς και ακριβείς κανόνες που να διέπουν την έκταση και την εφαρμογή του σχετικού μέτρου και να επιβάλλουν ελάχιστο αριθμό απαιτήσεων ούτως ώστε τα πρόσωπα των οποίων τα δεδομένα διατηρούνται να έχουν επαρκείς εγγυήσεις ότι προστατεύονται αποτελεσματικά τα δεδομένα τους από κινδύνους κατάχρησης καθώς και από οποιαδήποτε αθέμιτη πρόσβαση και οποιαδήποτε αθέμιτη χρήση των δεδομένων αυτών. Η ανάγκη να παρέχονται τέτοιες εγγυήσεις είναι κατά μείζονα λόγο σημαντική, όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε αυτόματη επεξεργασία και υπάρχει σημαντικός κίνδυνος παράνομης πρόσβασης σε αυτά.

Εξάλλου και ιδίως, η προστασία του θεμελιώδους δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής στο επίπεδο της Ένωσης επιτάσσει οι παρεκκλίσεις από την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και οι περιορισμοί της να μην υπερβαίνουν τα όρια του απολύτως αναγκαίου. Έτσι, δεν περιορίζεται στα όρια του απολύτως αναγκαίου μια ρύθμιση που επιτρέπει κατά γενικευμένο τρόπο τη διατήρηση του συνόλου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όλων των προσώπων των οποίων τα δεδομένα διαβιβάστηκαν από την Ένωση, χωρίς καμία διαφοροποίηση, περιορισμό ή εξαίρεση σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό και χωρίς να προβλέπεται αντικειμενικό κριτήριο που θα μπορούσε να οριοθετήσει την πρόσβαση των δημόσιων αρχών στα δεδομένα και τη μεταγενέστερη χρήση τους για συγκεκριμένους σκοπούς, αυστηρά περιορισμένους, που μπορούν να δικαιολογήσουν την προσβολή που συνεπάγεται τόσο η πρόσβαση όσο και η χρήση των δεδομένων αυτών. Ειδικότερα, ρύθμιση η οποία επιτρέπει στις δημόσιες αρχές την πρόσβαση κατά γενικευμένο τρόπο στο περιεχόμενο

των ηλεκτρονικών επικοινωνιών προσβάλλει το ουσιαστικό περιεχόμενο του θεμελιώδους δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής. Ομοίως, ρύθμιση που δεν προβλέπει ένδικα βοηθήματα προκειμένου ο ενδιαφερόμενος να έχει πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν ή να επιτύχει την τροποποίηση ή την κατάργηση τέτοιων δεδομένων δεν σέβεται το ουσιαστικό περιεχόμενο του θεμελιώδους δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη.

Γνωμοδότηση 1/15 (Συμφωνία PNR ΕΕ-Καναδά), της 26ης Ιουλίου 2017 (τμήμα μείζονος συνθέσεως) ([EU:C:2017:592](#))

Στις 26 Ιουλίου 2017 το Δικαστήριο αποφάνθηκε για πρώτη φορά επί της συμβατότητας σχεδίου διεθνούς συμφωνίας με τον Χάρτη και, ειδικότερα, με τις διατάξεις σχετικά με τον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Καναδάς διαπραγματεύτηκαν συμφωνία σχετικά με τη διαβίβαση και την επεξεργασία δεδομένων από τις καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών (συμφωνία PNR), η οποία υπογράφηκε το 2014. Αφού το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζήτησε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να εγκρίνει τη συμφωνία, το τελευταίο αποφάσισε να ζητήσει από το Δικαστήριο να γνωμοδοτήσει αν η σχεδιαζόμενη συμφωνία είναι συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης.

Η σχεδιαζόμενη συμφωνία καθιστά δυνατή τη συστηματική και συνεχή διαβίβαση των δεδομένων PNR του συνόλου των επιβατών αεροπορικών μεταφορών σε καναδική αρχή με σκοπό τη χρήση και τη διατήρησή τους, καθώς και την ενδεχόμενη μεταγενέστερη διαβίβασή τους σε άλλες αρχές και άλλες τρίτες χώρες, για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και των σοβαρών μορφών διεθνικής εγκληματικότητας. Για τον σκοπό αυτό, η σχεδιαζόμενη συμφωνία προβλέπει, μεταξύ άλλων, πενταετή διάρκεια αποθήκευσης των δεδομένων και θέτει ιδιαίτερες απαιτήσεις για την ασφάλεια και την ακεραιότητα των δεδομένων PNR, όπως άμεση απόκρυψη των ευαίσθητων δεδομένων, καθώς και δικαιώματα πρόσβασης στα δεδομένα, διόρθωσης και διαγραφής και τη δυνατότητα διοικητικής και δικαστικής αποκατάστασης.

Τα δεδομένα PNR που αφορά η σχεδιαζόμενη συμφωνία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, εκτός του ονόματος του επιβάτη ή των επιβατών αεροπορικών μεταφορών, τα αναγκαία για την κράτηση στοιχεία, όπως τις προβλεπόμενες ημερομηνίες ταξιδιού, πληροφορίες σχετικά με τα εισιτήρια, τις ομάδες ατόμων που υποβλήθηκαν σε έλεγχο εισιτηρίων με κοινό αριθμό κράτησης, τα στοιχεία επικοινωνίας του επιβάτη ή των επιβατών, πληροφορίες σχετικά με τα μέσα πληρωμής ή χρέωσης, πληροφορίες σχετικά με τις αποσκευές και γενικές παρατηρήσεις σχετικά με τους επιβάτες.

Στη γνωμοδότησή του, το Δικαστήριο έκρινε ότι η συμφωνία PNR δεν μπορεί να συναφθεί υπό την παρούσα μορφή της, επειδή αρκετές από τις διατάξεις της δεν είναι συμβατές με τα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζει η Ένωση.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε, πρώτον, ότι τόσο η διαβίβαση δεδομένων PNR από την Ένωση στην αρμόδια καναδική αρχή όσο και η διαπραγματευθείσα μεταξύ της Ένωσης και του Καναδά θέσπιση νομικού πλαισίου για τις προϋποθέσεις διατήρησης των δεδομένων αυτών, τη χρήση τους και ενδεχόμενες μεταγενέστερες διαβιβάσεις τους σε άλλες καναδικές αρχές, την Ευρωπόλ, τη Eurojust, στις δικαστικές ή αστυνομικές αρχές των κρατών μελών ή, ακόμη, σε αρχές άλλων τρίτων χωρών, συνιστούν επεμβάσεις στο δικαίωμα που κατοχυρώνεται με το άρθρο 7 του Χάρτη. Οι πράξεις αυτές συνιστούν επίσης επέμβαση στο θεμελιώδες δικαίωμα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που κατοχυρώνεται με το άρθρο 8 του Χάρτη, δεδομένου ότι πρόκειται για μορφές επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Επιπλέον, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, μολονότι ορισμένα εκ των δεδομένων PNR, θεωρούμενα μεμονωμένα, δεν φαίνεται ότι μπορούν να αποκαλύψουν σημαντικές πληροφορίες για την ιδιωτική ζωή των οικείων προσώπων, εντούτοις, θεωρούμενα συνολικά, τα εν λόγω δεδομένα μπορούν, μεταξύ άλλων, να αποκαλύψουν ένα πλήρες ταξιδιωτικό δρομολόγιο, ταξιδιωτικές συνήθειες, σχέσεις μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων και πληροφορίες σχετικά με την οικονομική κατάσταση των επιβατών αεροπορικών μεταφορών, τις διατροφικές συνήθειες ή την κατάσταση της υγείας τους, μπορούν δε ακόμη να αποκαλύπτουν ευαίσθητα δεδομένα για τους επιβάτες αυτούς, όπως ορίζονται στο άρθρο 2, στοιχείο ε', της σχεδιαζόμενης συμφωνίας (πληροφορίες που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις κ.λπ.).

Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι, παρότι οι επίμαχες επεμβάσεις μπορούν να δικαιολογηθούν από την επιδίωξη σκοπού γενικού συμφέροντος (διασφάλιση της δημόσιας ασφάλειας στο πλαίσιο της καταπολέμησης των τρομοκρατικών αξιόποινων πράξεων και των σοβαρών μορφών διεθνικού εγκλήματος), αρκετές διατάξεις της συμφωνίας δεν περιορίζονται στο απολύτως αναγκαίο και δεν προβλέπουν σαφείς και ακριβείς κανόνες.

Ειδικότερα, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, λαμβανομένου υπόψη του κινδύνου επεξεργασίας αντίθετης προς την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων, για τη διαβίβαση ευαίσθητων δεδομένων στον Καναδά θα απαιτούνταν ακριβής και ιδιαίτερα βάσιμη δικαιολόγηση, αντλούμενη από άλλους λόγους εκτός της προστασίας της δημόσιας ασφάλειας από την τρομοκρατία και το σοβαρό διεθνικό έγκλημα. Εν προκειμένω, όμως, δεν υφίσταται τέτοια δικαιολόγηση. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι διατάξεις της συμφωνίας σχετικά με τη διαβίβαση των ευαίσθητων δεδομένων προς τον Καναδά καθώς και σχετικά με την επεξεργασία και τη διατήρηση των εν λόγω δεδομένων δεν είναι συμβατές με τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Δεύτερον, το Δικαστήριο έκρινε ότι, κατόπιν της αναχώρησης από τον Καναδά των επιβατών αεροπορικών μεταφορών, η διαρκής αποθήκευση των δεδομένων PNR του συνόλου των επιβατών αεροπορικών μεταφορών, την οποία επιτρέπει η σχεδιαζόμενη συμφωνία, δεν περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τους επιβάτες αεροπορικών μεταφορών για τους οποίους δεν θεωρήθηκε ότι αποτελούν

κίνδυνο με γνώμονα την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του σοβαρού διεθνικού εγκλήματος κατά την άφιξή τους στον Καναδά και έως την αναχώρησή τους από τη χώρα αυτή, δεν υφίσταται, κατόπιν της αναχώρησής τους, σχέση, έστω και έμμεση, μεταξύ των δεδομένων τους PNR και του σκοπού που επιδιώκεται με τη σχεδιαζόμενη συμφωνία, η οποία θα δικαιολογούσε τη διατήρηση των δεδομένων αυτών. Αντιθέτως, για τους επιβάτες αεροπορικών μεταφορών για τους οποίους διαπιστώνονται αντικειμενικά στοιχεία δυνάμενα να καταδείξουν ότι ορισμένοι επιβάτες αεροπορικών μεταφορών θα μπορούσαν, ακόμη και κατόπιν της αναχώρησής τους από τον Καναδά, να αποτελούν κίνδυνο με γνώμονα την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του σοβαρού διεθνικού εγκλήματος, η αποθήκευση των δεδομένων τους PNR μπορεί να επιτραπεί πέραν της παραμονής των προσώπων αυτών στον Καναδά, ακόμη και για διάρκεια πέντε ετών.

Τρίτον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το θεμελιώδες δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη, προϋποθέτει ότι ο ενδιαφερόμενος βεβαιώνεται ότι η επεξεργασία των δεδομένων του προσωπικού χαρακτήρα γίνεται κατά ακριβή και νόμιμο τρόπο. Προκειμένου να προβεί στις αναγκαίες διακριβώσεις, το πρόσωπο αυτό πρέπει να έχει δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα που το αφορούν και τα οποία αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας.

Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, στη σχεδιαζόμενη συμφωνία, είναι σημαντικό να ενημερώνονται οι επιβάτες αεροπορικών μεταφορών για τη διαβίβαση των δεδομένων τους από τις καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών προς την οικεία τρίτη χώρα και για τη χρήση των δεδομένων αυτών, από τη στιγμή που η ενημέρωση αυτή δεν μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τις έρευνες τις οποίες διεξάγουν οι διαλαμβανόμενες στη σχεδιαζόμενη συμφωνία δημόσιες αρχές. Συγκεκριμένα, η ενημέρωση αυτή είναι, στην πράξη, αναγκαία, προκειμένου οι επιβάτες αεροπορικών μεταφορών να μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους περί παροχής πρόσβασης στα δεδομένα τα οποία τους αφορούν και, ενδεχομένως, άσκησης, σύμφωνα με το άρθρο 47, πρώτο εδάφιο, του Χάρτη, αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου.

Επομένως, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες υφίστανται αντικειμενικά στοιχεία δικαιολογούντα τη χρήση των δεδομένων που προέρχονται από τις καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και των σοβαρών μορφών διεθνικού εγκλήματος και για τα οποία απαιτείται η προηγούμενη άδεια δικαστικής αρχής ή ανεξάρτητης διοικητικής οντότητας, η ατομική ενημέρωση των επιβατών αεροπορικών μεταφορών καθίσταται αναγκαία. Το αυτό ισχύει και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα προερχόμενα από τις καταστάσεις με τα ονόματα των επιβατών δεδομένα κοινοποιούνται σε άλλες δημόσιες αρχές ή σε ιδιώτες. Η ενημέρωση αυτή, πάντως, πρέπει να πραγματοποιείται μόνον από τη στιγμή που δεν δύναται να θέσει σε κίνδυνο τις έρευνες τις οποίες διεξάγουν οι διαλαμβανόμενες στη σχεδιαζόμενη συμφωνία δημόσιες αρχές.

Απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Facebook Ireland και Schrems (C-311/18, [EU:C:2020:559](#))

Ο ΓΚΠΔ ορίζει ότι η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτη χώρα επιτρέπεται, κατ' αρχήν, μόνον εάν η επίμαχη τρίτη χώρα εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας αυτών των δεδομένων. Κατά τον ως άνω κανονισμό, η Επιτροπή μπορεί να αποφανθεί ότι μια τρίτη χώρα εξασφαλίζει, μέσω της εσωτερικής της νομοθεσίας ή των διεθνών δεσμεύσεων που έχει αναλάβει, ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας⁷⁶. Ελλείψει τέτοιας «απόφασης επάρκειας», η διαβίβαση μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνον εφόσον ο εγκατεστημένος στην Ένωση εξαγωγέας δεδομένων παρέχει κατάλληλες εγγυήσεις, οι οποίες είναι δυνατόν να απορρέουν, μεταξύ άλλων, από τυποποιημένες ρήτρες προστασίας δεδομένων που θεσπίζονται από την Επιτροπή, και εφόσον τα υποκείμενα των δεδομένων διαθέτουν εκτελεστά δικαιώματα και αποτελεσματικά μέσα έννομης προστασίας⁷⁷. Εξάλλου, ο ΓΚΠΔ ορίζει επακριβώς υπό ποιες προϋποθέσεις μια τέτοια διαβίβαση μπορεί να πραγματοποιηθεί ελλείψει αποφάσεως επάρκειας ή κατάλληλων εγγυήσεων⁷⁸.

Ο Maximilian Schrems, Αυστριακός υπήκοος και κάτοικος Αυστρίας, είναι χρήστης του Facebook από το 2008. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του M. Schrems, όπως και των λοιπών χρηστών που κατοικούν εντός της Ένωσης, διαβιβάζονται εν όλω ή εν μέρει από τη Facebook Ireland σε διακομιστές που ανήκουν στη Facebook Inc. και είναι εγκατεστημένοι στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου τα δεδομένα αυτά υπόκεινται σε επεξεργασία. Ο M. Schrems υπέβαλε καταγγελία στην ιρλανδική αρχή ελέγχου ζητώντας, κατ' ουσίαν, να απαγορευθούν οι διαβιβάσεις αυτές. Υποστήριξε ότι το δίκαιο και οι πρακτικές των Ηνωμένων Πολιτειών δεν προσφέρουν επαρκή προστασία έναντι της πρόσβασης των δημοσίων αρχών της χώρας αυτής στα δεδομένα που διαβιβάζονται εκεί. Η καταγγελία του απορρίφθηκε, με την αιτιολογία, ειδικότερα, ότι η Επιτροπή είχε διαπιστώσει με την απόφαση 2000/520⁷⁹ ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες εξασφάλιζαν ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας. Με απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, την οποία εξέδωσε επί προδικαστικής παραπομπής του High Court (Ανωτέρου Δικαστηρίου, Ιρλανδία), το Δικαστήριο έκρινε την απόφαση εκείνη της Επιτροπής ανίσχυρη (στο εξής: απόφαση Schrems I)⁸⁰.

Κατόπιν της αποφάσεως Schrems I και της συνακόλουθης ακύρωσης, από το ιρλανδικό δικαστήριο, της απορριπτικής απόφασης επί της καταγγελίας του M. Schrems, η ιρλανδική αρχή ελέγχου τον κάλεσε να αναδιατυπώσει την καταγγελία του λαμβανομένης υπόψη της κήρυξης της απόφασης 2000/520 ως ανίσχυρης από το

⁷⁶ Άρθρο 45 του ΓΚΠΔ.

⁷⁷ Άρθρο 46, παράγραφος 1 και παράγραφος 2, στοιχείο γ', του ΓΚΠΔ.

⁷⁸ Άρθρο 49 του ΓΚΠΔ.

⁷⁹ Απόφαση της Επιτροπής, της 26ης Ιουλίου 2000, βάσει της οδηγίας 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επάρκεια της προστασίας που παρέχεται από τις αρχές ασφαλούς λιμένα για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και τις συναφείς συχνές ερωτήσεις που εκδίδονται από το Υπουργείο Εμπορίου των ΗΠΑ (EE 2000, L 215, σ. 7).

⁸⁰ Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, Schrems, C-362/14, [EU:C:2015:650](#).

Δικαστήριο. Στην αναδιατυπωμένη καταγγελία του ο M. Schrems ισχυρίζεται ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν προσφέρουν επαρκή προστασία των δεδομένων που διαβιβάζονται εκεί. Ζητεί να ανασταλούν ή να απαγορευθούν, στο μέλλον, οι διαβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την Ένωση προς τις Ηνωμένες Πολιτείες, τις οποίες η Facebook Ireland πραγματοποιεί πλέον βάσει των τυποποιημένων ρητρών προστασίας που περιλαμβάνονται στο παράρτημα της απόφασης 2010/87/ΕΕ⁸¹. Εκτιμώντας ότι η έκβαση της καταγγελίας του M. Schrems εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από το κύρος της απόφασης 2010/87, η ιρλανδική αρχή ελέγχου κίνησε διαδικασία ενώπιον του High Court (Ανωτέρου Δικαστηρίου) προκειμένου αυτό να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής απόφασης. Ενώ είχε ήδη κινηθεί η διαδικασία αυτή, η Επιτροπή εξέδωσε την εκτελεστική απόφαση (ΕΕ) 2016/1250 σχετικά με την επάρκεια της προστασίας που παρέχεται από την ασπίδα προστασίας της ιδιωτικής ζωής ΕΕ-Ηνωμένων Πολιτειών⁸².

Με την αίτηση προδικαστικής απόφασης, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο διευκρινίσεις ως προς το κατά πόσον ο ΓΚΠΔ έχει εφαρμογή επί των διαβιβάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα οι οποίες στηρίζονται στις τυποποιημένες ρήτρες προστασίας που περιλαμβάνονται στην απόφαση 2010/87, ως προς το επίπεδο προστασίας το οποίο απαιτείται βάσει του εν λόγω κανονισμού στην περίπτωση τέτοιας διαβίβασης και ως προς τις υποχρεώσεις που υπέχουν οι εποπτικές αρχές στο πλαίσιο αυτό. Επιπλέον, το High Court (Ανώτερο Δικαστήριο) θέτει το ζήτημα του κύρους τόσο της απόφασης 2010/87 όσο και της εκτελεστικής απόφασης 2016/1250.

Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι από την εξέταση της απόφασης 2010/87 υπό το πρίσμα του Χάρτη δεν προκύπτει κανένα στοιχείο ικανό να θίξει το κύρος της. Αντιθέτως, κηρύσσει ανίσχυρη την εκτελεστική απόφαση 2016/1250.

Το Δικαστήριο κρίνει, κατ' αρχάς, ότι το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα ο ΓΚΠΔ, έχει εφαρμογή στην περίπτωση διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία πραγματοποιείται για εμπορικούς σκοπούς από οικονομικό φορέα εγκατεστημένο σε κράτος μέλος προς άλλον οικονομικό φορέα εγκατεστημένο σε τρίτη χώρα, ακόμη και αν, είτε κατά τη διάρκεια είτε κατόπιν της διαβίβασης αυτής, τα δεδομένα ενδέχεται να υποστούν επεξεργασία από τις αρχές της αντίστοιχης τρίτης χώρας για λόγους δημόσιας ασφάλειας, εθνικής άμυνας και ασφάλειας του κράτους. Το Δικαστήριο διευκρινίζει δε ότι αυτού του είδους η επεξεργασία από τις αρχές τρίτης χώρας δεν συνεπάγεται ότι η διαβίβαση πρέπει να εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ.

⁸¹ Απόφαση της Επιτροπής, της 5ης Φεβρουαρίου 2010, σχετικά με τις τυποποιημένες συμβατικές ρήτρες για τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε εκτελούντες επεξεργασία εγκατεστημένους σε τρίτες χώρες βάσει της οδηγίας 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ 2010, L 39, σ. 5), όπως τροποποιήθηκε με την εκτελεστική απόφαση (ΕΕ) 2016/2297 της Επιτροπής, της 16ης Δεκεμβρίου 2016 (ΕΕ 2016, L 344, σ. 100).

⁸² Εκτελεστική απόφαση της Επιτροπής, της 12ης Ιουλίου 2016, βάσει της οδηγίας 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επάρκεια της προστασίας που παρέχεται από την ασπίδα προστασίας της ιδιωτικής ζωής ΕΕ-ΗΠΑ (ΕΕ 2016, L 207, σ. 1).

Όσον αφορά το απαιτούμενο επίπεδο προστασίας στο πλαίσιο μιας τέτοιας διαβίβασης, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι οι απαιτήσεις που προβλέπονται συναφώς από τις διατάξεις του ΓΚΠΔ και συνίστανται στην ύπαρξη κατάλληλων εγγυήσεων, εκτελεστών δικαιωμάτων και αποτελεσματικών μέσων έννομης προστασίας έχουν την έννοια ότι τα άτομα των οποίων τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα διαβιβάζονται προς τρίτη χώρα βάσει τυποποιημένων ρητρών προστασίας πρέπει να απολαύουν επιπέδου προστασίας ουσιαστικά ισοδύναμου με εκείνο που εγγυάται εντός της Ένωσης ο ως άνω κανονισμός, σε συνδυασμό με τον Χάρτη. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι κατά την αξιολόγηση αυτού του επιπέδου προστασίας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο οι συμβατικοί όροι που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ του εγκατεστημένου στην Ένωση υπευθύνου της επεξεργασίας και του εγκατεστημένου στην οικεία τρίτη χώρα αποδέκτη της διαβίβασης όσο και, σε σχέση με την ενδεχόμενη πρόσβαση των δημοσίων αρχών της τρίτης αυτής χώρας στα δεδομένα τα οποία διαβιβάζονται κατ' αυτόν τον τρόπο, τα κρίσιμα στοιχεία του νομικού συστήματος της συγκεκριμένης χώρας.

Όσον αφορά τις υποχρεώσεις που υπέχουν οι εποπτικές αρχές στην περίπτωση μιας τέτοιας διαβίβασης, το Δικαστήριο κρίνει ότι, εάν δεν υφίσταται απόφαση επάρκειας εκδοθείσα εγκύρως από την Επιτροπή, οι αρχές αυτές υποχρεούνται να αναστέλλουν ή να απαγορεύουν τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτη χώρα σε περίπτωση που εκτιμούν, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της διαβίβασης, ότι οι τυποποιημένες ρήτρες προστασίας δεδομένων δεν τηρούνται ή δεν είναι δυνατόν να τηρηθούν στην επίμαχη τρίτη χώρα και ότι η απαιτούμενη από το δίκαιο της Ένωσης προστασία των διαβιβαζόμενων δεδομένων δεν μπορεί να διασφαλιστεί με άλλα μέσα, εφόσον ο εγκατεστημένος στην Ένωση εξαγωγέας δεν έχει αναστείλει ή τερματίσει ο ίδιος τη διαβίβαση.

Το Δικαστήριο εξετάζει εν συνεχεία το κύρος της απόφασης 2010/87. Κατά το Δικαστήριο, το κύρος της απόφασης αυτής δεν θίγεται απλώς και μόνον επειδή οι εκεί περιεχόμενες τυποποιημένες ρήτρες προστασίας δεν δεσμεύουν, λόγω του συμβατικού τους χαρακτήρα, τις αρχές της τρίτης χώρας προς την οποία θα μπορούσαν να διαβιβαστούν τα δεδομένα. Αντιθέτως, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι το κύρος της απόφασης εξαρτάται από το αν αυτή περιλαμβάνει αποτελεσματικούς μηχανισμούς που να διασφαλίζουν, στην πράξη, ότι τηρείται το απαιτούμενο από το δίκαιο της Ένωσης επίπεδο προστασίας και ότι οι διαβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα βάσει τέτοιων ρητρών αναστέλλονται ή απαγορεύονται σε περίπτωση παράβασης των τυποποιημένων ρητρών προστασίας ή αδυναμίας τήρησής τους. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η απόφαση 2010/87 προβλέπει τέτοιους μηχανισμούς. Επ' αυτού, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ιδίως ότι η προαναφερθείσα απόφαση, αφενός, ιδρύει υποχρέωση του εξαγωγέα των δεδομένων και του αποδέκτη της διαβίβασης να ελέγχουν εκ των προτέρων ότι το απαιτούμενο επίπεδο προστασίας τηρείται στην οικεία τρίτη χώρα και, αφετέρου, επιβάλλει στον αποδέκτη της διαβίβασης την υποχρέωση να ενημερώνει τον εξαγωγέα των δεδομένων σε περίπτωση τυχόν αδυναμίας του να συμμορφωθεί με τις τυποποιημένες ρήτρες προστασίας, οπότε ο

εξαγωγέας αυτός οφείλει να αναστείλει τη διαβίβαση δεδομένων και/ή να καταγγείλει τη σύμβαση την οποία έχει συνάψει με τον αποδέκτη.

Τέλος, το Δικαστήριο εξετάζει το κύρος της εκτελεστικής απόφασης 2016/1250 υπό το πρίσμα των απαιτήσεων που απορρέουν από τον ΓΚΠΔ, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του Χάρτη οι οποίες εγγυώνται τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Ως προς το ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η ως άνω απόφαση, όπως και η απόφαση 2000/520, καθιερώνει την υπεροχή των απαιτήσεων που συνδέονται με την εθνική ασφάλεια, με το δημόσιο συμφέρον και με την τήρηση της αμερικανικής νομοθεσίας, καθιστώντας έτσι δυνατές τις επεμβάσεις στα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων των οποίων τα δεδομένα διαβιβάζονται προς τη συγκεκριμένη τρίτη χώρα. Κατά το Δικαστήριο, οι περιορισμοί της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα οι οποίοι απορρέουν από την εσωτερική κανονιστική ρύθμιση των Ηνωμένων Πολιτειών σχετικά με την πρόσβαση των αμερικανικών δημοσίων αρχών σε δεδομένα διαβιβαζόμενα από την Ένωση προς τις Ηνωμένες Πολιτείες και με την εκ μέρους τους χρήση τέτοιων δεδομένων, περιορισμοί που αξιολογήθηκαν από την Επιτροπή στην εκτελεστική απόφαση 2016/1250, δεν οριοθετούνται με τέτοιον τρόπο ώστε να ανταποκρίνονται σε απαιτήσεις ουσιαστικά ισοδύναμες με εκείνες τις οποίες επιβάλλει, κατά το δίκαιο της Ένωσης, η αρχή της αναλογικότητας, αφού τα προγράμματα παρακολούθησης που στηρίζονται στην κανονιστική αυτή ρύθμιση δεν περιορίζονται στο απολύτως αναγκαίο. Βασιζόμενο στις διαπιστώσεις οι οποίες περιέχονται στην ίδια την εκτελεστική απόφαση 2016/1250, το Δικαστήριο τονίζει ότι, σε σχέση με ορισμένα προγράμματα παρακολούθησης, ουδόλως προκύπτει από την εν λόγω κανονιστική ρύθμιση η ύπαρξη περιορισμών στην εξουσιοδότηση που παρέχεται για την εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών, όπως δεν προκύπτει ούτε η ύπαρξη εγγυήσεων για τους μη Αμερικανούς πολίτες τους οποίους αφορούν εν δυνάμει τα σχετικά προγράμματα. Το Δικαστήριο προσέθεσε ότι η προαναφερθείσα κανονιστική ρύθμιση θέτει μεν απαιτήσεις τις οποίες οι αμερικανικές αρχές οφείλουν να τηρούν κατά την εφαρμογή των οικείων προγραμμάτων παρακολούθησης, πλην όμως δεν παρέχει στα υποκείμενα των δεδομένων εκτελεστά δικαιώματα που να μπορούν να προβληθούν έναντι των αμερικανικών αρχών ενώπιον δικαστηρίων.

Όσον αφορά την απαίτηση δικαστικής προστασίας, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι, αντιθέτως προς ό,τι έκρινε η Επιτροπή με την εκτελεστική απόφαση 2016/1250, ο προβλεπόμενος στην απόφαση αυτή μηχανισμός διαμεσολάβησης δεν παρέχει στα υποκείμενα των δεδομένων μέσο δικαστικής προστασίας ενώπιον οργάνου που να προσφέρει εγγυήσεις ουσιαστικά ισοδύναμες με εκείνες τις οποίες επιβάλλει το δίκαιο της Ένωσης, ώστε να διασφαλίζεται τόσο η ανεξαρτησία του θεσμού διαμεσολαβητή που ιδρύεται στο πλαίσιο του επίμαχου μηχανισμού όσο και η ύπαρξη κανόνων οι οποίοι να εξουσιοδοτούν τον διαμεσολαβητή να εκδίδει αποφάσεις δεσμευτικές για τις αμερικανικές Υπηρεσίες Πληροφοριών. Για όλους αυτούς τους λόγους, το Δικαστήριο κηρύσσει ανίσχυρη την εκτελεστική απόφαση 2016/1250.

V. Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο διαδίκτυο

1. Δικαίωμα εναντίωσης στην επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα («δικαίωμα στη λήθη»)

Απόφαση της 13ης Μαΐου 2014 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Google Spain και Google (C-131/12, [EU:C:2014:317](#))

Με την απόφαση αυτή (βλ. επίσης ενότητες II.1 και II.3, με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής της γενικής ρύθμισης» και «Έννοια της “επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”», αντιστοίχως), το Δικαστήριο διευκρίνισε το περιεχόμενο των δικαιωμάτων πρόσβασης στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και εναντίωσης στην επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο διαδίκτυο που προβλέπονται από την οδηγία 95/46.

Συγκεκριμένα, όταν αποφάνθηκε επί του ζητήματος της έκτασης της ευθύνης του φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης στο διαδίκτυο, το Δικαστήριο έκρινε, κατ' ουσίαν, ότι προκειμένου να προστατεύονται τα δικαιώματα πρόσβασης και εναντίωσης που κατοχυρώνονται στο άρθρο 12, στοιχείο β', και στο άρθρο 14, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46, και εφόσον πληρούνται οι οριζόμενες σε αυτά προϋποθέσεις, ο φορέας εκμετάλλευσης υποχρεούται υπό ορισμένες προϋποθέσεις να απαλείφει από τον κατάλογο αποτελεσμάτων, ο οποίος εμφανίζεται κατόπιν αναζήτησης που έχει διενεργηθεί με βάση το ονοματεπώνυμο ενός προσώπου, συνδέσμους προς δημοσιευμένες από τρίτους ιστοσελίδες που περιέχουν πληροφορίες σχετικές με το πρόσωπο αυτό. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι τέτοια υποχρέωση μπορεί να υφίσταται επίσης στην περίπτωση κατά την οποία το ονοματεπώνυμο αυτό ή οι πληροφορίες αυτές δεν έχουν διαγραφεί προηγουμένως ή ταυτοχρόνως από τις ως άνω ιστοσελίδες, η υποχρέωση δε αυτή ισχύει ακόμη και όταν αυτή καθεαυτή η δημοσίευση των επίμαχων πληροφοριών στις εν λόγω ιστοσελίδες είναι νόμιμη.

Εξάλλου, απαντώντας στο ερώτημα αν η οδηγία παρέχει στο υποκείμενο των δεδομένων τη δυνατότητα να απαιτεί την απολοιφή συνδέσμων προς ιστοσελίδες από έναν τέτοιο κατάλογο αποτελεσμάτων, με την αιτιολογία ότι επιθυμεί να «λησμονηθούν» μετά την παρέλευση ορισμένου χρόνου οι πληροφορίες που εμφανίζονται σε αυτές και αφορούν το πρόσωπό του, το Δικαστήριο επισημαίνει, κατ' αρχάς, ότι ακόμη και η αρχικά νόμιμη επεξεργασία μη ανακριβών δεδομένων μπορεί, με την πάροδο του χρόνου, να καταστεί αντίθετη με την οδηγία αυτή, εφόσον τα εν λόγω δεδομένα πάψουν να είναι απαραίτητα για τους σκοπούς για τους οποίους συλλέχθηκαν ή υπέστησαν επεξεργασία, ιδίως όταν τα δεδομένα είναι ακατάλληλα, δεν είναι ή έχουν πάψει να είναι συναφή με το οικείο ζήτημα ή είναι υπερβολικά σε σχέση με τους ως άνω σκοπούς ή με τον χρόνο που έχει παρέλθει. Ως εκ τούτου, εφόσον, κατόπιν αίτησης του υποκειμένου των δεδομένων, διαπιστωθεί ότι η εμφάνιση των εν

λόγω συνδέσμων εντός του καταλόγου είναι, επί του παρόντος, ασύμβατη με την οδηγία, οι πληροφορίες και οι σύνδεσμοι που περιλαμβάνονται στον ως άνω κατάλογο πρέπει να διαγράφονται. Στην αλληλουχία αυτή, η αναγνώριση του δικαιώματος του υποκειμένου των δεδομένων να πάψει η σχετική με το πρόσωπό του πληροφορία να συνδέεται με το ονοματεπώνυμό του μέσω του καταλόγου αποτελεσμάτων δεν προϋποθέτει ότι η εμφάνιση της επίμαχης πληροφορίας στον κατάλογο αποτελεσμάτων προκαλεί βλάβη στο υποκείμενο των δεδομένων.

Τέλος, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, δεδομένου ότι το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί, βάσει των θεμελιωδών δικαιωμάτων του κατά τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη, να ζητήσει να πάψει η επίμαχη πληροφορία να τίθεται στη διάθεση του ευρέος κοινού μέσω της εμφάνισής της στον προαναφερθέντα κατάλογο αποτελεσμάτων, τα δικαιώματα αυτά κατ' αρχήν υπερέχουν όχι μόνο του οικονομικού συμφέροντος του φορέα εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης, αλλά και του συμφέροντος του κοινού να αποκτήσει την πληροφορία αυτή στο πλαίσιο αναζήτησης με βάση το ονοματεπώνυμο του υποκειμένου. Εντούτοις, τούτο δεν ισχύει όταν, για ειδικούς λόγους, όπως ο ρόλος που διαδραματίζει το εν λόγω υποκείμενο στον δημόσιο βίο, προκύπτει ότι η επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα του υποκειμένου δικαιολογείται από το υπέρτερο συμφέρον του κοινού για πρόσβαση στην επίμαχη πληροφορία συνεπεία της εμφάνισής της στον προαναφερθέντα κατάλογο.

2. Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας

Απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2008 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Promusicae (C-275/06, [EU:C:2008:54](#))

Η Promusicae, ισπανική ένωση μη κερδοσκοπικού σκοπού στην οποία μετέχουν παραγωγοί και εκδότες μουσικών και οπτικοακουστικών έργων, είχε προσφύγει στα ισπανικά δικαστήρια με αίτημα να υποχρεωθεί η Telefónica de España SAU (εμπορική εταιρία η οποία δραστηριοποιείται, μεταξύ άλλων, στην παροχή υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο) να αποκαλύψει την ταυτότητα και την υλική διεύθυνση ορισμένων ατόμων στα οποία η τελευταία παρείχε υπηρεσία πρόσβασης στο διαδίκτυο και των οποίων η διεύθυνση IP καθώς και η ημερομηνία και η ώρα σύνδεσης είναι γνωστές. Κατά την Promusicae, τα άτομα αυτά χρησιμοποιούσαν το πρόγραμμα ανταλλαγής αρχείων που καλείται «peer to peer» ή «P2P» (διαφανές μέσο κοινής χρήσης περιεχομένου, ανεξάρτητο, αποκεντρωμένο και εξοπλισμένο με προηγμένες λειτουργίες αναζήτησης και τηλεφόρτωσης) και επέτρεπαν την πρόσβαση, στον κοινόχρηστο κατάλογο αρχείων του προσωπικού τους υπολογιστή, σε φωνογραφήματα των οποίων τα περιουσιακά δικαιώματα εκμετάλλευσης ανήκαν σε μέλη της Promusicae. Ως εκ τούτου, η Promusicae είχε ζητήσει να γνωστοποιηθούν τα στοιχεία αυτά, προκειμένου να κινήσει αστικές δίκες κατά των ενδιαφερομένων.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Juzgado de lo Mercantil no 5 de Madrid (πέμπτο εμποροδικείο Μαδρίτης, Ισπανία) ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η ευρωπαϊκή νομοθεσία επιβάλλει στα κράτη μέλη να προβλέπουν, προς διασφάλιση της αποτελεσματικής προστασίας του δικαιώματος του δημιουργού, την υποχρέωση γνωστοποίησης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο αστικής δίκης.

Κατά το Δικαστήριο, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως έθεσε το θέμα του αναγκαίου συμβιβασμού μεταξύ των επιταγών που συνδέονται με την προστασία διαφόρων θεμελιωδών δικαιωμάτων, δηλαδή, αφενός, του δικαιώματος στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και, αφετέρου, των δικαιωμάτων προστασίας της ιδιοκτησίας και άσκησης αποτελεσματικής ένδικης προσφυγής.

Συναφώς, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η οδηγία 2000/31/EK, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο»)⁸³, η οδηγία 2001/29/EK, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας⁸⁴, η οδηγία 2004/48/EK, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας⁸⁵, και η οδηγία 2002/58 δεν επιβάλλουν στα κράτη μέλη να προβλέπουν, σε περίπτωση όπως αυτή της υπόθεσης της κύριας δίκης, την υποχρέωση γνωστοποίησης των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, προκειμένου να διασφαλίσουν την αποτελεσματική προστασία του δικαιώματος του δημιουργού στο πλαίσιο αστικής δίκης. Ωστόσο, το δίκαιο της Ένωσης επιτάσσει όπως τα κράτη μέλη, κατά τη μεταφορά των οδηγιών αυτών στο εσωτερικό δίκαιο, μεριμνούν ώστε να βασίζονται σε ερμηνεία αυτών που καθιστά δυνατή τη διασφάλιση της ορθής ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων θεμελιωδών δικαιωμάτων που προστατεύει η κοινοτική έννομη τάξη. Περαιτέρω, κατά την εφαρμογή των μέτρων μεταφοράς των οδηγιών στο εσωτερικό δίκαιο, οι αρχές και τα δικαστήρια των κρατών μελών οφείλουν όχι μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς τις ίδιες αυτές οδηγίες, αλλά και να μη βασίζονται σε ερμηνεία αυτών που θα μπορούσε να έλθει σε σύγκρουση με τα εν λόγω θεμελιώδη δικαιώματα ή με τις λοιπές γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, όπως η αρχή της αναλογικότητας.

⁸³ Οδηγία 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο») (ΕΕ 2000, L 178, σ. 1).

⁸⁴ Οδηγία 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ 2001, L 167, σ. 10).

⁸⁵ Οδηγία 2004/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΕΕ 2004, L 157, σ. 45, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 195, σ. 16).

Απόφαση της 19ης Απριλίου 2012, *Bonnier Audio* κ.λπ. (C-461/10, [EU:C:2012:219](#))

Το Högsta domstolen (Ανώτατο Δικαστήριο, Σουηδία) υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα με αίτημα να ερμηνεύσει τις οδηγίες 2002/58 και 2004/48, στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ των Bonnier Audio AB, Earbooks AB, Norstedts Förlagsgrupp AB, Piratförlaget AB και Storyside AB (στο εξής: Bonnier Audio κ.λπ.), αφενός, και της Perfect Communication Sweden AB (στο εξής: ePhone), αφετέρου, σχετικά με την ανακοπή που η τελευταία άσκησε κατά αίτησης έκδοσης διαταγής περί κοινοποίησης στοιχείων την οποία υπέβαλαν οι Bonnier Audio κ.λπ.

Εν προκειμένω, οι Bonnier Audio κ.λπ. ήταν εκδοτικές επιχειρήσεις που κατείχαν, μεταξύ άλλων, αποκλειστικά δικαιώματα να αναπαράγουν, να εκδίδουν και να θέτουν στη διάθεση του κοινού 27 έργα υπό μορφή ακουστικών βιβλίων. Ισχυρίζονταν ότι προσβλήθηκαν τα αποκλειστικά δικαιώματά τους, καθόσον τα 27 έργα τέθηκαν, χωρίς τη συγκατάθεσή τους, στη διάθεση του κοινού μέσω διακομιστή FTP («file transfer protocol»), ο οποίος καθιστούσε δυνατή την κοινή χρήση αρχείων και τη μεταφορά των δεδομένων μεταξύ υπολογιστών που είναι συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο. Ως εκ τούτου, προσέφυγαν στα σουηδικά δικαστήρια και ζήτησαν την έκδοση διαταγής για την κοινοποίηση του ονόματος και της διεύθυνσης του προσώπου το οποίο χρησιμοποιούσε τη διεύθυνση IP, από την οποία εικάζεται ότι διαβιβάστηκαν τα επίμαχα αρχεία.

Στο πλαίσιο αυτό, το Högsta domstolen, επιληφθέν αίτησης αναίρεσης, ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται στην εφαρμογή διάταξης εθνικού δικαίου, θεσπισθείσας βάσει του άρθρου 8 της οδηγίας 2004/48, η οποία συνεπάγεται ότι φορέας παροχής υπηρεσιών διαδικτύου μπορεί να διαταχθεί, στο πλαίσιο αστικής δίκης και προκειμένου να καταστεί δυνατός ο εντοπισμός συνδρομητή, να γνωστοποιήσει σε κάτοχο δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ή στον διάδοχό του στοιχεία σχετικά με τον συνδρομητή στον οποίο ο φορέας παροχής υπηρεσιών διαδικτύου χορήγησε ορισμένη διεύθυνση IP η οποία φέρεται να χρησιμοποιήθηκε για την προσβολή του εν λόγω δικαιώματος. Προϋποτίθετο, αφενός, ότι ο αιτών την έκδοση της διαταγής είχε προσκομίσει αποχρώσεις ενδείξεις για το υποστατό της προσβολής ορισμένου δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και, αφετέρου, ότι το μέτρο ήταν ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' αρχάς, ότι το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/48, σε συνδυασμό με το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58, δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να προβλέπουν υποχρέωση διαβίβασης σε ιδιώτες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για να καταστεί δυνατή η άσκηση, ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, αγωγών κατά προσβολών του δικαιώματος του δημιουργού, αλλά ομοίως δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη αυτά να προβλέπουν τέτοια υποχρέωση. Εντούτοις, οι αρχές και τα δικαστήρια των κρατών μελών οφείλουν όχι μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό δίκαιό τους κατά τρόπο σύμφωνο προς τις οδηγίες, αλλά και να μεριμνούν ώστε να μη βασίζονται σε ερμηνεία αυτών που θα μπορούσε να έλθει σε

σύγκρουση με τα εν λόγω θεμελιώδη δικαιώματα ή με τις λοιπές γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, όπως η αρχή της αναλογικότητας.

Συναφώς, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η επίμαχη εθνική νομοθεσία απαιτούσε, μεταξύ άλλων, για την έκδοση διαταγής κοινοποίησης των επίμαχων δεδομένων, να υπάρχουν αποχρώσεις ενδείξεις όσον αφορά την προσβολή ενός δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας επί έργου, να μπορούν οι πληροφορίες που ζητούνται να διευκολύνουν την έρευνα σχετικά με την προσβολή του δικαιώματος του δημιουργού και ο λόγος για τη λήψη του μέτρου να είναι σημαντικότερος από την όχληση ή τα μειονεκτήματα που αυτή μπορεί να συνεπάγεται για τον αποδέκτη ή για κάποιο άλλο αντίθετο συμφέρον.

Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι οδηγίες 2002/58 και 2004/48 έχουν την έννοια ότι δεν απαγορεύουν εθνική νομοθεσία, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στον βαθμό που η νομοθεσία αυτή επιτρέπει στο εθνικό δικαστήριο, ενώπιον του οποίου υποβλήθηκε αίτηση έκδοσης διαταγής περί κοινοποίησης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από νομιμοποιούμενο προς τούτο πρόσωπο, να σταθμίσει, με βάση τις περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης και λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της αναλογικότητας, τα αντιτιθέμενα εν προκειμένω συμφέροντα.

3. Διαγραφή συνδέσμων προς δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα

Απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2019 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), GC κ.λπ. (Διαγραφή συνδέσμων προς ευαίσθητα δεδομένα) (C-136/17, [EU:C:2019:773](#))

Με την απόφαση αυτή, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου διευκρίνισε τις υποχρεώσεις του φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης σε περίπτωση αίτησης διαγραφής συνδέσμων προς ευαίσθητα δεδομένα.

Η Google αρνήθηκε να κάνει δεκτές τις αιτήσεις με τις οποίες τέσσερα πρόσωπα ζήτησαν τη διαγραφή διαφόρων συνδέσμων προς δημοσιευμένες από τρίτους ιστοσελίδες, και ιδίως προς άρθρα, από τον κατάλογο αποτελεσμάτων που εμφανίζει η μηχανή αναζήτησης κατόπιν αναζήτησης με βάση του ονοματεπώνυμό τους. Κατόπιν καταγγελιών που υπέβαλαν τα τέσσερα αυτά πρόσωπα, η Commission nationale de l'informatique et des libertés (εθνική επιτροπή πληροφορικής και ελευθεριών, Γαλλία, στο εξής: CNIL) αρνήθηκε να απευθύνει προειδοποίηση στην Google και να την καλέσει να προβεί στη ζητηθείσα διαγραφή συνδέσμων. Το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία), το οποίο επιλήφθηκε της διαφοράς, ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τις υποχρεώσεις που υπέχει ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης όταν επεξεργάζεται αιτήσεις διαγραφής συνδέσμων βάσει της οδηγίας 95/46.

Πρώτον, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, με την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων και παρεκκλίσεων, απαγορεύεται⁸⁶ η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που παρέχουν πληροφορίες για τη φυλετική ή εθνική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις και την υγεία και τη σεξουαλική ζωή. Η δε επεξεργασία δεδομένων σχετικών με παραβάσεις, ποινικές καταδίκες ή μέτρα ασφαλείας επιτρέπεται κατ' αρχήν μόνον υπό τον έλεγχο της δημόσιας αρχής ή εάν το εθνικό δίκαιο προβλέπει επαρκείς και ειδικές εγγυήσεις⁸⁷.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η απαγόρευση και οι περιορισμοί σχετικά με την επεξεργασία των ως άνω ειδικών κατηγοριών δεδομένων ισχύουν για τον φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης, όπως και για κάθε άλλον υπεύθυνο επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Πράγματι, ο σκοπός των ως άνω απαγορεύσεων και περιορισμών είναι η διασφάλιση αυξημένης προστασίας έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων αυτών η οποία, λόγω του ιδιαίτερα ευαίσθητου χαρακτήρα τους, μπορεί να συνιστά ιδιαιτέρως σοβαρή επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Εντούτοις, ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης δεν είναι υπεύθυνος για την παρουσία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε δημοσιευθείσα από τρίτο ιστοσελίδα, αλλά για την ταξινόμηση της ιστοσελίδας αυτής. Υπό τις συνθήκες αυτές, η απαγόρευση και οι περιορισμοί σχετικά με την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων εφαρμόζονται ως προς τον φορέα εκμετάλλευσης μόνον λόγω της ως άνω ταξινόμησης και, κατά συνέπεια, μέσω εξακρίβωσης η οποία πρέπει να διενεργηθεί, υπό τον έλεγχο των αρμόδιων εθνικών αρχών, βάσει αίτησης του υποκειμένου των δεδομένων.

Δεύτερον, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης έχει κατ' αρχήν την υποχρέωση, υπό την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων, να κάνει δεκτές τις υποβαλλόμενες σε αυτόν αιτήσεις διαγραφής συνδέσμων που αφορούν ευαίσθητα δεδομένα. Όσον αφορά τις εξαιρέσεις αυτές, ο φορέας εκμετάλλευσης μπορεί ιδίως να αρνηθεί να κάνει δεκτή τέτοια αίτηση, εφόσον διαπιστώνει ότι οι σύνδεσμοι οδηγούν προς δεδομένα τα οποία έχουν προδήλως δημοσιοποιηθεί από το υποκείμενο των δεδομένων⁸⁸, υπό τον όρο ότι η ταξινόμηση των συνδέσμων αυτών πληροί όλες τις λοιπές προϋποθέσεις νομιμότητας της επεξεργασίας δεδομένων και εφόσον το υποκείμενο των δεδομένων δεν έχει δικαίωμα να αντιταχθεί στην εν λόγω επεξεργασία για επιτακτικούς και νόμιμους λόγους σχετικούς με την προσωπική κατάστασή του⁸⁹.

Εν πάση περιπτώσει, ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης, όταν του υποβάλλεται αίτηση διαγραφής συνδέσμων οφείλει να εξακριβώνει αν η εμφάνιση

⁸⁶ Άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46 και άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679.

⁸⁷ Άρθρο 8, παράγραφος 5, της οδηγίας 95/46 και άρθρο 10 του κανονισμού 2016/679.

⁸⁸ Άρθρο 8, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας 95/46 και άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του κανονισμού 2016/679.

⁸⁹ Άρθρο 14, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46 και άρθρο 21, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679.

συνδέσμου προς ιστοσελίδα στην οποία δημοσιεύονται ευαίσθητα δεδομένα στον κατάλογο των αποτελεσμάτων που προκύπτει από αναζήτηση με βάση το ονοματεπώνυμο του υποκειμένου των δεδομένων είναι απολύτως απαραίτητη για την προστασία της ελευθερίας πληροφόρησης των χρηστών του διαδικτύου που ενδεχομένως ενδιαφέρονται να αποκτήσουν πρόσβαση στην πληροφορία αυτή μέσω τέτοιας αναζήτησης. Το Δικαστήριο τόνισε ως προς το ζήτημα αυτό ότι, μολονότι τα δικαιώματα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υπερέχουν, κατά κανόνα, της ελευθερίας πληροφόρησης των χρηστών του διαδικτύου, εντούτοις η εξισορρόπηση αυτή μπορεί, σε ειδικές περιπτώσεις, να εξαρτάται από τη φύση της επίμαχης πληροφορίας και από τον ευαίσθητο χαρακτήρα της για την ιδιωτική ζωή του υποκειμένου των δεδομένων καθώς και από το συμφέρον του κοινού να διαθέτει την πληροφορία αυτή, συμφέρον το οποίο μπορεί να διαφοροποιείται αναλόγως, μεταξύ άλλων, του ρόλου που διαδραματίζει το υποκείμενο των δεδομένων στον δημόσιο βίο.

Τρίτον, το Δικαστήριο έκρινε ότι, στο πλαίσιο αίτησης διαγραφής συνδέσμων που αφορά δεδομένα σχετικά με ποινική διαδικασία κατά του υποκειμένου των δεδομένων τα οποία αφορούν προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας αυτής και δεν ανταποκρίνονται πλέον στην παρούσα κατάσταση, απόκειται στον φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης, αν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να πάψουν οι ως άνω πληροφορίες να συνδέονται, επί του παρόντος, με το ονοματεπώνυμό του μέσω του καταλόγου αποτελεσμάτων ο οποίος προκύπτει κατόπιν αναζήτησης που έχει διενεργηθεί με βάση το ονοματεπώνυμο αυτό. Εντούτοις, ακόμη και αν δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση λόγω του ότι η εμφάνιση στα αποτελέσματα του επίμαχου συνδέσμου είναι απολύτως απαραίτητη για να συμβιβαστούν τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων για σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και για προστασία των δεδομένων του με την ελευθερία πληροφόρησης των δυνητικά ενδιαφερόμενων χρηστών του διαδικτύου, ο φορέας εκμετάλλευσης υποχρεούται, το αργότερο επί ευκαιρία της αίτησης διαγραφής συνδέσμων, να διαμορφώσει τον κατάλογο των αποτελεσμάτων κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η συνολική εικόνα που εμφανίζεται στον χρήστη του διαδικτύου να αντικατοπτρίζει την τρέχουσα κατάσταση της ένδικης διαδικασίας, όπερ προϋποθέτει μεταξύ άλλων ότι οι σύνδεσμοι προς ιστοσελίδες που περιέχουν πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση αυτή πρέπει να εμφανίζονται πρώτοι στον κατάλογο αυτόν.

Απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2019 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Google (Εδαφικό πεδίο της διαγραφής συνδέσμων) (C-507/17, [EU:C:2019:772](#))

Η Commission nationale de l'informatique et des libertés (Εθνική Επιτροπή Πληροφορικής και Ελευθεριών, Γαλλία, στο εξής: CNIL) απηύθυνε προειδοποίηση στην Google, καλώντας την, στην περίπτωση που κάνει δεκτή αίτηση διαγραφής συνδέσμων, να απαλείφει, από τον κατάλογο αποτελεσμάτων που εμφανίζεται κατόπιν αναζήτησης

με βάση το ονοματεπώνυμο του υποκειμένου των δεδομένων, τους συνδέσμους προς ιστοσελίδες που περιέχουν προσωπικά δεδομένα που αφορούν το υποκείμενο του αυτό, ως προς όλες τις καταλήξεις ονόματος τομέα που χρησιμοποιεί για τη μηχανή αναζήτησης που εκμεταλλεύεται. Η CNIL, κατόπιν της άρνησης της Google να συμμορφωθεί με την προειδοποίηση, της επέβαλε κύρωση ποσού 100 000 ευρώ. Το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία), στο οποίο προσέφυγε η Google, ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της υποχρέωσης του φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης να εφαρμόζει το δικαίωμα διαγραφής των συνδέσμων κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 95/46.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς τη δυνατότητα των φυσικών προσώπων να προβάλουν, βάσει του δικαίου της Ένωσης, το δικαίωμά τους σε διαγραφή συνδέσμων έναντι του φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης ο οποίος έχει μία ή περισσότερες εγκαταστάσεις στο έδαφος της Ένωσης, ανεξάρτητα από το κατά πόσον η επεξεργασία (εν προκειμένω, η ταξινόμηση συνδέσμων προς ιστοσελίδες οι οποίες περιέχουν προσωπικά δεδομένα που αφορούν το πρόσωπο που επικαλείται το ως άνω δικαίωμα) πραγματοποιείται εντός της Ένωσης⁹⁰.

Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος διαγραφής συνδέσμων, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης δεν υποχρεούται να διαγράφει τους συνδέσμους ως προς όλες τις εκδοχές της μηχανής αναζήτησης που εκμεταλλεύεται, αλλά ως προς τις εκδοχές της που αντιστοιχούν στο σύνολο των κρατών μελών. Επισήμανε ως προς το ζήτημα αυτό ότι, μολονότι, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών του διαδικτύου και των μηχανών αναζήτησης, η διαγραφή των συνδέσμων με παγκόσμια ισχύ θα ήταν ικανή να εκπληρώσει πλήρως τον σκοπό του νομοθέτη της Ένωσης που συνίσταται στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ολόκληρη την Ένωση, εντούτοις ουδόλως προκύπτει από το δίκαιο της Ένωσης⁹¹ ότι, προκειμένου να διασφαλίσει την επίτευξη του σκοπού αυτού, ο νομοθέτης επέλεξε να επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος διαγραφής συνδέσμων πέραν του εδάφους των κρατών μελών. Ειδικότερα, μολονότι το δίκαιο της Ένωσης θεσπίζει μηχανισμούς συνεργασίας μεταξύ των εποπτικών αρχών των κρατών μελών προκειμένου να καταλήξουν σε κοινή απόφαση η οποία να στηρίζεται σε στάθμιση μεταξύ, αφενός, του δικαιώματος στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και, αφετέρου, του συμφέροντος του κοινού περισσοτέρων του ενός κρατών μελών για πρόσβαση σε ορισμένη πληροφορία, εντούτοις επί του παρόντος δεν προβλέπονται τέτοιοι μηχανισμοί συνεργασίας όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της διαγραφής συνδέσμων εκτός της Ένωσης.

⁹⁰ Άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46, και άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679.

⁹¹ Άρθρο 12, στοιχείο β', και άρθρο 14, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46, και άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679.

Στο παρόν στάδιο εξέλιξης του δικαίου της Ένωσης, ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης οφείλει να προβεί στη ζητηθείσα διαγραφή συνδέσμων όχι μόνον ως προς την εκδοχή της μηχανής αναζήτησης που αντιστοιχεί στο κράτος μέλος κατοικίας του φορέα του δικαιώματος διαγραφής συνδέσμων, αλλά ως προς τις εκδοχές της που αντιστοιχούν στο σύνολο των κρατών μελών, τούτο δε με σκοπό, μεταξύ άλλων, τη διασφάλιση συνεκτικής και υψηλού επιπέδου προστασίας σε ολόκληρη την Ένωση. Εξάλλου, ο φορέας εκμετάλλευσης οφείλει, εφόσον είναι αναγκαίο, να λάβει αποτελεσματικά μέτρα τα οποία να εμποδίζουν την πρόσβαση των χρηστών του διαδικτύου εντός της Ένωσης, ενδεχομένως μέσω εκδοχής της μηχανής αναζήτησης που αντιστοιχεί σε τρίτο κράτος, στους συνδέσμους τους οποίους αφορά η αίτηση διαγραφής ή τουλάχιστον να αποθαρρύνουν έντονα την πρόσβαση αυτή και απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να ελέγξει αν τα ληφθέντα μέτρα πληρούν την προϋπόθεση αυτή.

Τέλος, το Δικαστήριο τόνισε ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει μεν, στο παρόν στάδιο εξέλιξης, στον φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης τη διαγραφή των συνδέσμων ως προς όλες τις εκδοχές της μηχανής αναζήτησης, αλλά ούτε και την απαγορεύει. Κατά συνέπεια, οι εποπτικές ή δικαστικές αρχές των κρατών μελών διατηρούν την αρμοδιότητα να προβαίνουν, σύμφωνα με τα εθνικά πρότυπα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, σε στάθμιση μεταξύ, αφενός, του δικαιώματος του υποκειμένου των δεδομένων στον σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν και, αφετέρου, του δικαιώματος στην ελευθερία πληροφόρησης και, κατόπιν της σταθμίσεως αυτής, να υποχρεώνουν, εφόσον απαιτείται, τον φορέα εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης να διαγράψει τους συνδέσμους όσον αφορά το σύνολο των εκδοχών της μηχανής αναζήτησης.

Απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2022 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Google (Διαγραφή συνδέσμων προς φερόμενο ως ανακριβές περιεχόμενο) (C-460/20, [EU:C:2022:962](#))

Οι αναιρεσείοντες της κύριας δίκης, TU, ο οποίος καταλαμβάνει θέσεις ευθύνης και κατέχει συμμετοχές σε διάφορες εταιρίες, και RE, η οποία ήταν σύντροφός του και, έως τον Μάιο του 2015, πληρεξούσια μιας από τις εταιρίες αυτές, αποτέλεσαν το αντικείμενο τριών άρθρων που δημοσιεύθηκαν σε διαδικτυακό τόπο το 2015 από την G LLC, η οποία ήταν ο φορέας εκμετάλλευσης του διαδικτυακού τόπου. Τα άρθρα αυτά, εκ των οποίων το ένα συνοδευόταν από τέσσερις φωτογραφίες οι οποίες απεικόνιζαν τους αναιρεσείοντες και υποδήλωναν ότι αυτοί ζούσαν πολυτελή ζωή, παρουσίαζαν με επικριτικό τρόπο το επενδυτικό μοντέλο διαφόρων εταιριών τους. Η πρόσβαση στα εν λόγω άρθρα ήταν δυνατή με την εισαγωγή, στη μηχανή αναζήτησης την οποία εκμεταλλεύεται η Google LLC (στο εξής: Google), του ονοματεπωνύμου των αναιρεσειόντων τόσο μεμονωμένα όσο και σε συνδυασμό με ορισμένες εταιρικές επωνυμίες. Ο κατάλογος αποτελεσμάτων παρέπεμπε, μέσω ενός συνδέσμου, στα άρθρα αυτά καθώς και στις φωτογραφίες που εμφανίζονταν με μορφή μικρογραφιών («thumbnails»).

Οι αναιρεσείοντες της κύριας δίκης ζήτησαν από την Google, ως υπεύθυνη επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μέσω της μηχανής αναζήτησης την οποία εκμεταλλεύεται, αφενός, να διαγράψει από τον κατάλογο των αποτελεσμάτων αναζήτησης τους συνδέσμους προς τα επίμαχα άρθρα, για τον λόγο ότι αυτά περιείχαν ανακριβείς ισχυρισμούς και δυσφημιστικές απόψεις, και, αφετέρου, να αφαιρέσει από τον κατάλογο των αποτελεσμάτων αναζήτησης τις μικρογραφίες. Η Google απέρριψε την αίτηση αυτή.

Δεδομένου ότι οι αναιρεσείοντες της κύριας δίκης ηττήθηκαν τόσο σε πρώτο βαθμό όσο και κατ' έφεση, άσκησαν ενώπιον του Bundesgerichtshof (Ανωτάτου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου, Γερμανία) αίτηση αναιρέσεως, στο πλαίσιο της οποίας το Bundesgerichtshof υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως όσον αφορά την ερμηνεία του ΓΚΠΔ και της οδηγίας 95/46 ⁹².

Με την απόφασή του, η οποία εκδόθηκε από το τμήμα μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο αναπτύσσει περαιτέρω τη νομολογία του σχετικά με τις προϋποθέσεις για την υποβολή αιτήσεων διαγραφής συνδέσμων που απευθύνονται στον φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης βάσει των κανόνων για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, το Δικαστήριο εξετάζει, αφενός, την έκταση των υποχρεώσεων και των ευθυνών του φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης κατά την εξέταση αίτησης διαγραφής συνδέσμων η οποία στηρίζεται στη φερόμενη ανακρίβεια των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στο ταξινομημένο περιεχόμενο, και, αφετέρου, το βάρος απόδειξης που επιβάλλεται στο υποκείμενο των δεδομένων όσον αφορά την ανακρίβεια αυτή. Επιπλέον, το Δικαστήριο αποφαινεται επί της ανάγκης συνεκτίμησης, κατά την εξέταση αίτησης αφαίρεσης φωτογραφιών, που εμφανίζονται με μορφή μικρογραφιών στον κατάλογο αποτελεσμάτων της αναζήτησης εικόνων, του αρχικού πλαισίου δημοσίευσης των φωτογραφιών στο διαδίκτυο.

Κατά πρώτον, το Δικαστήριο κρίνει ότι, στο πλαίσιο της στάθμισης που πρέπει να πραγματοποιείται μεταξύ, αφενός, του δικαιώματος στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και, αφετέρου, του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης ⁹³ κατά την εξέταση αίτησης διαγραφής συνδέσμων η οποία απευθύνεται στον φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης για την αφαίρεση από τον κατάλογο των αποτελεσμάτων αναζήτησης του συνδέσμου προς περιεχόμενο που περιλαμβάνει ισχυρισμούς τους οποίους το πρόσωπο που υπέβαλε την αίτηση θεωρεί ανακριβείς, η διαγραφή συνδέσμων δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση να έχει επιλυθεί το ζήτημα της ακρίβειας του ταξινομημένου περιεχομένου, τουλάχιστον προσωρινά, στο πλαίσιο ενδίκου βοηθήματος που έχει ασκήσει το πρόσωπο κατά του παρόχου περιεχομένου.

⁹² Άρθρο 17, παράγραφος 3, στοιχείο α', του ΓΚΠΔ και άρθρο 12, στοιχείο β', και άρθρο 14, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46, αντιστοίχως.

⁹³ Θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στα άρθρα 7, 8 και 11, αντιστοίχως, του Χάρτη.

Προκαταρκτικώς, το Δικαστήριο, προκειμένου να εξετάσει υπό ποιες προϋποθέσεις ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης υποχρεούται να κάνει δεκτή την αίτηση διαγραφής συνδέσμων και, επομένως, να διαγράψει, από τον κατάλογο των αποτελεσμάτων που εμφανίζεται κατόπιν αναζήτησης με βάση το ονοματεπώνυμο του υποκειμένου των δεδομένων, τον σύνδεσμο προς ιστοσελίδα που περιέχει ισχυρισμούς τους οποίους το υποκείμενο των δεδομένων θεωρεί ανακριβείς, υπενθύμισε τα εξής:

- στο μέτρο κατά το οποίο η δραστηριότητα της μηχανής αναζήτησης ενδέχεται να θίγει σε μεγάλο βαθμό και συμπληρωματικά προς τη δραστηριότητα των εκδοτών διαδικτυακών τόπων τα θεμελιώδη δικαιώματα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης, ως πρόσωπο που καθορίζει τους σκοπούς και τα μέσα άσκησης της ως άνω δραστηριότητας, πρέπει να διασφαλίζει, στο πλαίσιο των ευθυνών, των ικανοτήτων και των δυνατοτήτων του, ότι οι εγγυήσεις που προβλέπονται από την οδηγία 95/46 και τον ΓΚΠΔ μπορούν να παράγουν πλήρως τα αποτελέσματά τους και ότι η αποτελεσματική και πλήρης προστασία των υποκειμένων των δεδομένων μπορεί να υλοποιείται στην πράξη·
- ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης οφείλει, όταν υποβάλλεται σε αυτόν αίτηση διαγραφής συνδέσμων, να εξακριβώνει αν η εμφάνιση, στον κατάλογο των αποτελεσμάτων, του συνδέσμου προς την επίμαχη ιστοσελίδα είναι απαραίτητη για την άσκηση του δικαιώματος στην ελευθερία της πληροφόρησης των χρηστών του διαδικτύου τους οποίους ενδέχεται να ενδιαφέρει η πρόσβαση στην ιστοσελίδα μέσω τέτοιας αναζήτησης, η οποία προστατεύεται από το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης·
- ο ΓΚΠΔ καθιερώνει ρητώς την απαίτηση στάθμισης μεταξύ, αφενός, των θεμελιωδών δικαιωμάτων στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και, αφετέρου, του θεμελιώδους δικαιώματος στην ελευθερία πληροφόρησης.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, μολονότι τα δικαιώματα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του υποκειμένου των δεδομένων υπερέχουν, κατά κανόνα, του εννόμου συμφέροντος των χρηστών του διαδικτύου για πρόσβαση στην επίμαχη πληροφορία, εντούτοις η εξισορρόπηση αυτή μπορεί να εξαρτάται από τις κρίσιμες περιστάσεις κάθε περίπτωσης, ιδίως από τη φύση της πληροφορίας και από τον ευαίσθητο χαρακτήρα της για την ιδιωτική ζωή του υποκειμένου των δεδομένων καθώς και από το συμφέρον του κοινού να διαθέτει την πληροφορία αυτή, συμφέρον το οποίο μπορεί να διαφοροποιείται αναλόγως, μεταξύ άλλων, του ρόλου που διαδραματίζει το εν λόγω υποκείμενο των δεδομένων στον δημόσιο βίο.

Το ζήτημα της ακρίβειας ή μη του ταξινομημένου περιεχομένου αποτελεί επίσης κρίσιμο στοιχείο στο πλαίσιο της εκτίμησης αυτής. Κατά συνέπεια, υπό ορισμένες περιστάσεις, το δικαίωμα πληροφόρησης των χρηστών του διαδικτύου και η ελευθερία

έκφρασης του παρόχου περιεχομένου δύνανται να υπερισχύουν του δικαιώματος στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως όταν το υποκείμενο των δεδομένων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον δημόσιο βίο. Εντούτοις, η σχέση αυτή αντιστρέφεται, οσάκις τουλάχιστον ένα μέρος των πληροφοριών τις οποίες αφορά η αίτηση διαγραφής συνδέσμων και το οποίο δεν είναι ήσσονος σημασίας σε σχέση με το περιεχόμενο στο σύνολό του αποδεικνύεται ανακριβές. Σε μια τέτοια περίπτωση, τα δικαιώματα παροχής και λήψης ενημέρωσης δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, διότι δεν είναι δυνατό να περιλαμβάνουν το δικαίωμα διάδοσης τέτοιων πληροφοριών και πρόσβασης σε αυτές.

Εν συνεχεία, όσον αφορά, αφενός, τις υποχρεώσεις σχετικά με τη διαπίστωση της ακρίβειας ή μη των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στο ταξινομημένο περιεχόμενο, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι το πρόσωπο το οποίο ζητεί τη διαγραφή συνδέσμων, λόγω της ανακρίβειας των πληροφοριών, οφείλει να αποδείξει την πρόδηλη ανακρίβεια των πληροφοριών ή, τουλάχιστον, μέρους των πληροφοριών το οποίο δεν είναι ήσσονος σημασίας σε σχέση με το σύνολο του περιεχομένου αυτού. Εντούτοις, προκειμένου να μην επιβληθεί στον αιτούντα τη διαγραφή υπέρμετρο βάρος απόδειξης, το οποίο θα μπορούσε να θίξει την πρακτική αποτελεσματικότητα του δικαιώματος διαγραφής συνδέσμων, ο αιτών τη διαγραφή οφείλει απλώς να προσκομίσει τα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία μπορεί ευλόγως να αναμένεται ότι είναι σε θέση να αναζητήσει, υπό το πρίσμα των περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης. Το εν λόγω πρόσωπο δεν υποχρεούται κατ' αρχήν να προσκομίσει, ήδη από το προ της ασκήσεως του ενδίκου βοηθήματος στάδιο, προς στήριξη της αίτησής του διαγραφής συνδέσμων, δικαστική απόφαση εκδοθείσα κατά του εκδότη του διαδικτυακού τόπου, έστω υπό τη μορφή απόφασης ασφαλιστικών μέτρων.

Αφετέρου, όσον αφορά τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες που υπέχει ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι ο φορέας αυτός, προκειμένου να εξακριβώσει, κατόπιν αιτήσεως διαγραφής συνδέσμων, κατά πόσον ένα περιεχόμενο δύναται να εξακολουθήσει να περιλαμβάνεται στον κατάλογο αποτελεσμάτων αναζήτησης που πραγματοποιείται μέσω της μηχανής αναζήτησης την οποία εκμεταλλεύεται, οφείλει να στηριχθεί στο σύνολο των διακυβευόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων, καθώς και στο σύνολο των περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης. Εντούτοις, ο εν λόγω φορέας εκμετάλλευσης δεν υποχρεούται να διερευνήσει τα πραγματικά περιστατικά και, προς τον σκοπό αυτό, να οργανώσει διαδικασία αντιπαράθεσης απόψεων με τον πάροχο περιεχομένου, προκειμένου να συγκεντρώσει στοιχεία που ελλείπουν σχετικά με την ακρίβεια του ταξινομημένου περιεχομένου. Η υποχρέωση να συμβάλει στη διαπίστωση της ακρίβειας ή μη του ταξινομημένου περιεχομένου θα επέβαλε στον εν λόγω φορέα εκμετάλλευσης ένα βάρος το οποίο υπερβαίνει αυτό που μπορεί ευλόγως να του ζητηθεί υπό το πρίσμα των ευθυνών, ικανοτήτων και δυνατοτήτων του. Η λύση αυτή θα ενείχε σοβαρό κίνδυνο ένα περιεχόμενο το οποίο ανταποκρίνεται σε θεμιτή και επιτακτική ανάγκη πληροφόρησης του κοινού να διαγραφεί και, ως εκ τούτου, η

ανεύρεσή του στο διαδίκτυο να καταστεί δυσχερής. Κατά συνέπεια, θα υφίστατο πραγματικός κίνδυνος να αποθαρρυνθεί η άσκηση της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης, αν ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης προέβαινε κατά τρόπο σχεδόν συστηματικό σε διαγραφή συνδέσμων, προκειμένου να αποφύγει το βάρος διερεύνησης των σχετικών πραγματικών περιστατικών προς τον σκοπό διαπίστωσης της ακρίβειας ή μη του ταξινομημένου περιεχομένου.

Επομένως, στην περίπτωση κατά την οποία το πρόσωπο που υπέβαλε αίτηση διαγραφής συνδέσμων προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία τεκμηριώνουν την πρόδηλη ανακρίβεια των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στο ταξινομημένο περιεχόμενο ή, τουλάχιστον, ενός μέρους των πληροφοριών αυτών το οποίο δεν είναι ήσσονος σημασίας σε σχέση με το σύνολο του εν λόγω περιεχομένου, ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης υποχρεούται να κάνει δεκτή την αίτηση διαγραφής συνδέσμων. Το ίδιο ισχύει οσάκις ο αιτών υποβάλλει δικαστική απόφαση εκδοθείσα κατά του εκδότη του διαδικτυακού τόπου, η οποία ερείδεται στη διαπίστωση ότι πληροφορίες οι οποίες περιλαμβάνονται στο ταξινομημένο περιεχόμενο και οι οποίες δεν είναι ήσσονος σημασίας σε σχέση με το σύνολο του περιεχομένου, είναι, τουλάχιστον εκ πρώτης όψεως, ανακριβείς. Αντιθέτως, στην περίπτωση κατά την οποία η ανακρίβεια των πληροφοριών δεν προκύπτει κατά τρόπο πρόδηλο από τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζει ο αιτών τη διαγραφή, ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης δεν υποχρεούται, ελλείψει τέτοιας δικαστικής απόφασης, να δεχθεί την αίτηση διαγραφής συνδέσμων. Όταν οι επίμαχες πληροφορίες δύνανται να συμβάλουν σε συζήτηση δημοσίου ενδιαφέροντος, πρέπει, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης, να δίδεται ιδιαίτερη σημασία στο δικαίωμα της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης.

Τέλος, το Δικαστήριο προσθέτει ότι, οσάκις ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης δεν ανταποκρίνεται στην αίτηση διαγραφής συνδέσμων, το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να μπορεί να αποταθεί στην αρχή ελέγχου ή στις δικαστικές αρχές προκειμένου αυτές να προβούν στους απαραίτητους ελέγχους και να επιβάλουν στον υπεύθυνο τη λήψη των αναγκαίων μέτρων. Συναφώς, απόκειται ιδίως στις δικαστικές αρχές να διασφαλίζουν τη στάθμιση των αντικρουόμενων συμφερόντων, δεδομένου ότι αυτές είναι οι πλέον κατάλληλες να προβούν σε σύνθετη και εμπειριστατωμένη στάθμιση, η οποία να λαμβάνει υπόψη όλα τα κριτήρια και όλα τα στοιχεία που καθορίζονται από τη σχετική νομολογία.

Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο κρίνει ότι, στο πλαίσιο της στάθμισης των προαναφερθέντων θεμελιωδών δικαιωμάτων που διενεργείται κατά την εξέταση αίτησης διαγραφής συνδέσμων για την αφαίρεση από τα αποτελέσματα αναζήτησης εικόνων που πραγματοποιείται με βάση το ονοματεπώνυμο ενός φυσικού προσώπου των φωτογραφιών που εμφανίζονται με μορφή μικρογραφιών και απεικονίζουν το πρόσωπο, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η πληροφοριακή αξία των φωτογραφιών ανεξαρτήτως του αρχικού πλαισίου της δημοσίευσής τους στην ιστοσελίδα από την οποία προέρχονται. Εντούτοις, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κάθε στοιχείο κειμένου το

οποίο συνοδεύει άμεσα την εμφάνιση των φωτογραφιών στα αποτελέσματα αναζήτησης και το οποίο δύναται να αποσαφηνίσει την πληροφοριακή αξία των φωτογραφιών.

Προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι οι αναζητήσεις εικόνων που πραγματοποιούνται μέσω μηχανής αναζήτησης στο διαδίκτυο με βάση το ονοματεπώνυμο ενός προσώπου υπόκεινται στις ίδιες αρχές με εκείνες οι οποίες ισχύουν για τις αναζητήσεις ιστοσελίδων και των περιλαμβανόμενων σε αυτές πληροφοριών. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η εμφάνιση, κατόπιν αναζήτησης με βάση το ονοματεπώνυμο, φωτογραφιών του υποκειμένου των δεδομένων, με μορφή μικρογραφιών, μπορεί να συνιστά ιδιαίτερως σημαντική επέμβαση στο δικαίωμα στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και στο δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του υποκειμένου των δεδομένων.

Ως εκ τούτου, όταν ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης επιλαμβάνεται αίτησης διαγραφής συνδέσμων με την οποία ζητείται η αφαίρεση από τα αποτελέσματα αναζήτησης εικόνων, που πραγματοποιείται με βάση το ονοματεπώνυμο ενός προσώπου, των φωτογραφιών, με μορφή μικρογραφιών, που απεικονίζουν το πρόσωπο αυτό, οφείλει να εξακριβώσει αν η εμφάνιση των επίμαχων φωτογραφιών είναι απαραίτητη για την άσκηση του δικαιώματος στην ελευθερία πληροφόρησης των χρηστών του διαδικτύου οι οποίοι ενδεχομένως ενδιαφέρονται να αποκτήσουν πρόσβαση στις φωτογραφίες μέσω τέτοιας αναζήτησης.

Στο μέτρο, ωστόσο, που η μηχανή αναζήτησης εμφανίζει φωτογραφίες του υποκειμένου των δεδομένων εκτός του πλαισίου στο οποίο αυτές δημοσιεύθηκαν στην ταξινομημένη ιστοσελίδα, με σκοπό, συνήθως, την εικονογράφηση του κειμένου που περιέχεται στην σελίδα, πρέπει να κριθεί κατά πόσον το εν λόγω πλαίσιο πρέπει παρά ταύτα να ληφθεί υπόψη κατά τη στάθμιση των αντικρουόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων η οποία πρέπει να πραγματοποιηθεί. Στο πλαίσιο αυτό, το ζήτημα αν η εκτίμηση πρέπει επίσης να περιλαμβάνει το περιεχόμενο της ιστοσελίδας στην οποία εμφανίζεται η φωτογραφία που ζητείται να διαγραφεί από τα αποτελέσματα, στα οποία εμφανίζεται με τη μορφή μικρογραφίας, εξαρτάται από το αντικείμενο και τη φύση της επίμαχης επεξεργασίας.

Όσον αφορά, πρώτον, το αντικείμενο της επίμαχης επεξεργασίας, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η δημοσίευση φωτογραφιών ως μη λεκτικού μέσου επικοινωνίας ενδέχεται να έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στους χρήστες του διαδικτύου απ' ό,τι η δημοσίευση κειμένου. Συγκεκριμένα, οι φωτογραφίες αποτελούν, αυτές καθαυτές, σημαντικό μέσο ικανό να προσελκύσει την προσοχή των χρηστών του διαδικτύου και μπορούν να κινήσουν το ενδιαφέρον για πρόσβαση στα άρθρα τα οποία εικονογραφούν. Ειδικότερα, λόγω του γεγονότος ότι οι φωτογραφίες επιδέχονται συχνά διάφορες ερμηνείες, η εμφάνισή τους, με μορφή μικρογραφιών, στον κατάλογο αποτελεσμάτων αναζήτησης δύναται να οδηγήσει σε ιδιαίτερως σοβαρή επέμβαση στο δικαίωμα του υποκειμένου των δεδομένων στην προστασία της εικόνας του, γεγονός το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο της στάθμισης μεταξύ των

αντικρουόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων. Απαιτείται διαφορετική στάθμιση αναλόγως του αν πρόκειται, αφενός, για άρθρα που συνοδεύονται από φωτογραφίες δημοσιευθείσες από τον εκδότη της ιστοσελίδας και οι οποίες, στο αρχικό τους πλαίσιο, εικονογραφούν τις πληροφορίες που περιέχονται στα εν λόγω άρθρα και τις απόψεις που εκφράζονται σε αυτά και, αφετέρου, για φωτογραφίες που εμφανίζονται με μορφή μικρογραφιών στον κατάλογο αποτελεσμάτων από τον φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης εκτός του πλαισίου στο οποίο δημοσιεύθηκαν στην αρχική ιστοσελίδα.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι όχι μόνον ο λόγος που δικαιολογεί τη δημοσίευση δεδομένου προσωπικού χαρακτήρα σε ορισμένο διαδικτυακό τόπο δεν ταυτίζεται κατ' ανάγκη με τον λόγο που ισχύει στην περίπτωση της δραστηριότητας των μηχανών αναζήτησης, αλλά επίσης ότι, ακόμη και όταν υπάρχει τέτοια ταύτιση, το αποτέλεσμα της στάθμισης των επίμαχων δικαιωμάτων και συμφερόντων, η οποία πρέπει να διενεργείται, μπορεί να διαφέρει αναλόγως του αν πρόκειται για επεξεργασία από τον φορέα εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης ή για επεξεργασία από τον εκδότη ιστοσελίδας. Αφενός, τα έννομα συμφέροντα που δικαιολογούν την επεξεργασία στις περιπτώσεις αυτές μπορούν να είναι διαφορετικά και, αφετέρου, οι συνέπειες που έχει η επεξεργασία για το υποκείμενο των δεδομένων, και ιδίως για την ιδιωτική του ζωή, δεν είναι κατ' ανάγκην οι ίδιες.

Όσον αφορά, δεύτερον, τη φύση της επεξεργασίας στην οποία προβαίνει ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης, εντοπίζοντας τις φωτογραφίες φυσικών προσώπων που δημοσιεύονται στο διαδίκτυο και εμφανίζοντάς τες, με μορφή μικρογραφιών, χωριστά στα αποτελέσματα αναζήτησης εικόνων, προσφέρει μια υπηρεσία η οποία συνεπάγεται επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αυτοτελή και διακριτή από την επεξεργασία που πραγματοποιεί ο εκδότης της ιστοσελίδας από την οποία προέρχονται οι φωτογραφίες καθώς και από την επεξεργασία, για την οποία είναι ομοίως υπεύθυνος ο φορέας εκμετάλλευσης μηχανής αναζήτησης, σχετικά με την ταξινόμηση της ιστοσελίδας.

Κατά συνέπεια, επιβάλλεται αυτοτελής εκτίμηση της δραστηριότητας του φορέα εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης η οποία συνίσταται στην εμφάνιση των αποτελεσμάτων αναζήτησης εικόνων με μορφή μικρογραφιών, δεδομένου ότι η πρόσθετη προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων που απορρέει από τη δραστηριότητα αυτή μπορεί να είναι ιδιαιτέρως σοβαρή λόγω της συγκέντρωσης, κατά την αναζήτηση με βάση το ονοματεπώνυμο, του συνόλου των πληροφοριών σχετικά με το υποκείμενο των δεδομένων που βρίσκονται στο διαδίκτυο. Στο πλαίσιο της αυτοτελούς αυτής εκτίμησης, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η εμφάνιση στο διαδίκτυο φωτογραφιών με μορφή μικρογραφιών συνιστά, αυτή καθαυτήν, το αποτέλεσμα που αναζητεί ο χρήστης του διαδικτύου, ανεξαρτήτως του αν αυτός μεταγενέστερα αποφασίσει να επισκεφθεί ή μη την αρχική ιστοσελίδα.

Εντούτοις, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι μια τέτοια ειδική στάθμιση, η οποία λαμβάνει υπόψη την αυτοτελή φύση της επεξεργασίας στην οποία προβαίνει ο φορέας εκμετάλλευσης της μηχανής αναζήτησης, δεν θίγει την ενδεχόμενη σημασία στοιχείων κειμένου που ενδέχεται να συνοδεύουν άμεσα την εμφάνιση μιας φωτογραφίας στον κατάλογο των αποτελεσμάτων αναζήτησης, δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά μπορούν να αποσαφηνίσουν την πληροφοριακή αξία της εν λόγω φωτογραφίας για το κοινό και, ως εκ τούτου, να επηρεάσουν τη στάθμιση των διακυβευόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων.

4. Συγκατάθεση του χρήστη διαδικτυακού τόπου στην αποθήκευση πληροφοριών

Απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2019 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Planet49 (C-673/17, [EU:C:2019:801](#))

Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο έκρινε ότι η συγκατάθεση για την αποθήκευση πληροφοριών ή την πρόσβαση σε πληροφορίες με τη χρήση cookies εγκατεστημένων στον τερματικό εξοπλισμό του χρήστη διαδικτυακού τόπου δεν δίδεται εγκύρως όταν η συναίνεση προκύπτει από προσυμπληρωμένο τετραγωνίδιο, τούτο δε ανεξαρτήτως του αν οι επίμαχες πληροφορίες αποτελούν ή όχι δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Επιπλέον, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι ο πάροχος υπηρεσιών πρέπει να ενημερώνει τον χρήστη διαδικτυακού τόπου για τη διάρκεια λειτουργίας των cookies καθώς και για το ζήτημα αν τρίτοι μπορούν ή όχι να έχουν πρόσβαση στα cookies αυτά.

Η διαφορά της κύριας δίκης αφορούσε τη διοργάνωση διαφημιστικού παιχνιδιού από την Planet49 στον διαδικτυακό τόπο www.dein-macbook.de. Προκειμένου να συμμετάσχουν, οι χρήστες του διαδικτύου έπρεπε να γνωστοποιήσουν το όνομα και τη διεύθυνσή τους σε ιστοσελίδα στην οποία υπήρχαν τετραγωνίδια επιλογής. Το τετραγωνίδιο βάσει του οποίου επιτρεπόταν η εγκατάσταση των cookies ήταν προσυμπληρωμένο. Επιληφθέν ένδικου μέσου ασκηθέντος από τη Γερμανική Ομοσπονδία των Ενώσεων Καταναλωτών, το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) είχε αμφιβολίες ως προς το κύρος της λήψης της συγκατάθεσης των χρηστών μέσω του προσυμπληρωμένου τετραγωνιδίου καθώς και ως προς την έκταση της υποχρέωσης ενημέρωσης που υπέχει ο πάροχος υπηρεσιών.

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορούσε κατ' ουσίαν την ερμηνεία της έννοιας της συγκατάθεσης που προβλέπεται στην οδηγία για την προστασία 2002/58⁹⁴, σε συνδυασμό με την οδηγία 95/46⁹⁵ καθώς και με τον ΓΚΠΔ⁹⁶.

⁹⁴ Άρθρο 2, στοιχείο στ', και άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2002/58, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2009/136/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009 (ΕΕ 2009, L 337, σ. 11).

⁹⁵ Άρθρο 2, στοιχείο η', της οδηγίας 95/46.

Πρώτον, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, κατά το άρθρο 2, στοιχείο η', της οδηγίας 95/46, στην οποία παραπέμπει το άρθρο 2, στοιχείο στ', της οδηγίας 2002/58, ως συγκατάθεση νοείται «κάθε δήλωση βούλησεως, ελευθέρως, ρητής και εν πλήρει επιγνώσει, με την οποία το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν». Τόνισε ότι η απαίτηση περί «δήλωσης» βούλησης του υποκειμένου των δεδομένων αναφέρεται σαφώς σε ενεργή και όχι παθητική συμπεριφορά. Η παροχή συγκατάθεσης, όμως, μέσω προσυμπληρωμένου τετραγωνιδίου δεν προϋποθέτει ενεργή συμπεριφορά εκ μέρους του χρήστη διαδικτυακού τόπου. Επιπλέον, το ιστορικό της θέσπισης του άρθρου 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2002/58, το οποίο, μετά την τροποποίησή του από την οδηγία 2009/136, προβλέπει ότι ο χρήστης πρέπει να έχει «δώσει τη συγκατάθεσή του» για την αποθήκευση cookies, υποδηλώνει ότι η συγκατάθεση του χρήστη δεν μπορεί πλέον να τεκμαίρεται και πρέπει να προκύπτει από ενεργή συμπεριφορά του τελευταίου. Τέλος, η με θετική ενέργεια παροχή συγκατάθεσης προβλέπεται πλέον από τον ΓΚΠΔ⁹⁷, του οποίου το άρθρο 4, σημείο 11, απαιτεί δήλωση βούλησης υπό μορφή, μεταξύ άλλων, «σαφ[ούς] θετική[ς] ενέργεια[ς]» και του οποίου η αιτιολογική σκέψη 32 εξαιρεί ρητώς τη «σιωπή, τα προσυμπληρωμένα τετραγωνίδια ή [την] αδράνεια» από τις περιπτώσεις παροχής συγκατάθεσης.

Συνεπώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι η συγκατάθεση δεν δίδεται εγκύρως όταν η αποθήκευση πληροφοριών ή η πρόσβαση σε πληροφορίες ήδη αποθηκευμένες στον τερματικό εξοπλισμό του χρήστη διαδικτυακού τόπου επιτρέπεται βάσει προσυμπληρωμένου τετραγωνιδίου το οποίο ο χρήστης πρέπει να αποεπιλέξει προκειμένου να αρνηθεί να δώσει τη συγκατάθεσή του. Επιπροσθέτως, το γεγονός ότι ο χρήστης αυτός ενεργοποιεί την επιλογή συμμετοχής στο επίμαχο διαφημιστικό παιχνίδι δεν αρκεί για να γίνει δεκτό ότι δίδει εγκύρως τη συγκατάθεσή του για την αποθήκευση cookies.

Δεύτερον, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2002/58 αποσκοπεί στην προστασία του χρήστη από κάθε επέμβαση στην ιδιωτική ζωή του, ανεξαρτήτως του αν η εν λόγω επέμβαση αφορά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή όχι. Επομένως, η έννοια της «συγκατάθεσης» δεν πρέπει να ερμηνεύεται διαφορετικά ανάλογα με το αν οι πληροφορίες που αποθηκεύονται, ή στις οποίες υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης, στον τερματικό εξοπλισμό του χρήστη διαδικτυακού τόπου αποτελούν ή όχι δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.

Τρίτον, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2002/58 απαιτεί να έχει δώσει ο χρήστης τη συγκατάθεσή του με βάση σαφείς και εκτενείς πληροφορίες, μεταξύ άλλων, ως προς τον σκοπό της επεξεργασίας. Ειδικότερα, οι σαφείς και εκτενείς πληροφορίες πρέπει να παρέχουν στον χρήστη τη δυνατότητα να

⁹⁶ Άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 2016/679.

⁹⁷ Όπ.π.

προσδιορίζει εύκολα τις συνέπειες της συγκατάθεσης που μπορεί να δώσει και να εξασφαλίζουν ότι η συγκατάθεση αυτή δίδεται εν πλήρει γνώσει της κατάστασης. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι η διάρκεια λειτουργίας των cookies καθώς και το ζήτημα αν τρίτοι μπορούν ή όχι να έχουν πρόσβαση στα cookies αυτά συγκαταλέγονται στις σαφείς και εκτενείς πληροφορίες τις οποίες ο πάροχος υπηρεσιών πρέπει να δίδει στον χρήστη διαδικτυακού τόπου.

5. Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στα ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Απόφαση της 4ης Ιουλίου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Meta Platforms κ.λπ. (Γενικοί όροι χρήσης κοινωνικού δικτύου) (C-252/21, [EU:C:2023:537](#))

Η Meta Platforms είναι ιδιοκτήτρια του ηλεκτρονικού μέσου κοινωνικής δικτύωσης «Facebook», το οποίο είναι δωρεάν για τους ιδιώτες χρήστες. Το οικονομικό μοντέλο του κοινωνικού δικτύου στηρίζεται στη χρηματοδότηση μέσω διαδικτυακής διαφήμισης, η οποία είναι εξατομικευμένη για τον κάθε χρήστη. Το συγκεκριμένο είδος διαφήμισης καθίσταται, από τεχνικής απόψεως, δυνατό χάρη στην αυτοματοποιημένη κατάρτιση λεπτομερών προφίλ των χρηστών του δικτύου και των διαδικτυακών υπηρεσιών που παρέχονται στο επίπεδο του ομίλου Meta. Συνεπώς, για να μπορούν να χρησιμοποιήσουν το κοινωνικό δίκτυο, οι χρήστες είναι υποχρεωμένοι, κατά τον χρόνο της εγγραφής τους, να αποδεχθούν τους γενικούς όρους που θέτει η Meta Platforms, οι οποίοι παραπέμπουν στην πολιτική που ακολουθεί η εταιρία αναφορικά με τη χρήση των δεδομένων και των cookies. Βάσει των γενικών όρων, η Meta Platforms συλλέγει, πέραν των δεδομένων που παρέχονται απευθείας από τους χρήστες κατά την εγγραφή τους, και δεδομένα σχετικά με τις δραστηριότητές τους τόσο εντός όσο και εκτός του κοινωνικού δικτύου και τα συσχετίζει με τους λογαριασμούς τους στο Facebook. Ως προς τη δεύτερη κατηγορία δεδομένων, τα οποία είναι γνωστά και ως «εκτός Facebook δεδομένα», πρόκειται για δεδομένα που αφορούν, αφενός, τις επισκέψεις σε διαδικτυακούς τόπους και εφαρμογές τρίτων και, αφετέρου, τη χρήση άλλων διαδικτυακών υπηρεσιών του ομίλου Meta (όπως το Instagram και το WhatsApp). Από τη συνολική επισκόπηση των δεδομένων που συλλέγονται κατ' αυτόν τον τρόπο αντλούνται λεπτομερή συμπεράσματα αναφορικά με τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα των χρηστών.

Με απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2019, η Bundeskartellamt (ομοσπονδιακή αρχή ανταγωνισμού, Γερμανία) απαγόρευσε στη Meta Platforms, αφενός, να προβλέπει στους τότε ισχύοντες γενικούς όρους, ως προϋπόθεση για τη χρήση του κοινωνικού δικτύου Facebook από ιδιώτες κατοίκους Γερμανίας, ότι τα εκτός Facebook δεδομένα τους θα υποβάλλονται σε επεξεργασία και, αφετέρου, να προβαίνει, χωρίς τη συγκατάθεση των χρηστών, στην επεξεργασία αυτών των δεδομένων τους. Επιπλέον, η ομοσπονδιακή

αρχή ανταγωνισμού επέβαλε στην εταιρία να προσαρμόσει ανάλογα τους γενικούς όρους, ώστε να προκύπτει σαφώς ότι τέτοια δεδομένα δεν θα συλλέγονται, ούτε θα συσχετίζονται με τους λογαριασμούς των χρηστών στο Facebook ούτε θα χρησιμοποιούνται χωρίς τη συγκατάθεσή τους. Τέλος, η ως άνω αρχή υπογράμμισε ότι η συγκατάθεση δεν ήταν έγκυρη εφόσον αποτελούσε προϋπόθεση για τη χρήση του κοινωνικού δικτύου. Στήριξε δε την αιτιολογία της απόφασής της στο ότι η επεξεργασία των επίμαχων δεδομένων, καθώς ήταν αντίθετη προς τον ΓΚΠΔ, συνιστούσε καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της Meta Platforms Ireland στην αγορά των κοινωνικών δικτύων.

Η Meta Platforms προσέβαλε την απόφαση με προσφυγή της ενώπιον του Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτερου περιφερειακού δικαστηρίου Ντίσελντορφ, Γερμανία). Έχοντας αμφιβολίες, μεταξύ άλλων, ως προς την ερμηνεία και την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων του ΓΚΠΔ, το Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο Ντίσελντορφ) υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

Με την απόφασή του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου παρέχει διευκρινίσεις ως προς τη δυνατότητα επιχείρησης εκμετάλλευσης κοινωνικού δικτύου να επεξεργάζεται «ευαίσθητα» δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των χρηστών του, ως προς τις προϋποθέσεις νομιμότητας της επεξεργασίας των δεδομένων στην οποία προβαίνει τέτοια επιχείρηση καθώς και ως προς την εγκυρότητα της συγκατάθεσης που δίνουν ενόψει της επεξεργασίας οι χρήστες σε επιχείρηση η οποία κατέχει δεσπόζουσα θέση στην εθνική αγορά των κοινωνικών δικτύων.

Όσον αφορά την επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα⁹⁸, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι, σε περίπτωση που χρήστης ηλεκτρονικού μέσου κοινωνικής δικτύωσης επισκέπτεται διαδικτυακούς τόπους ή εφαρμογές που σχετίζονται με μία ή περισσότερες από τις κατηγορίες αυτές και, ενδεχομένως, εισάγει δεδομένα στο πλαίσιο της εγγραφής του ή της πραγματοποίησης διαδικτυακών παραγγελιών, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία πραγματοποιείται από την επιχείρηση εκμετάλλευσης του κοινωνικού δικτύου⁹⁹ πρέπει να θεωρηθεί ως «επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, εφόσον είναι ικανή να αποκαλύψει πληροφορίες οι οποίες εμπίπτουν σε κάποια από τις ειδικές

⁹⁸ Οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι «[α]παγορεύεται η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, καθώς και η επεξεργασία γενετικών δεδομένων, βιομετρικών δεδομένων με σκοπό την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση προσώπου, δεδομένων που αφορούν την υγεία ή δεδομένων που αφορούν τη σεξουαλική ζωή φυσικού προσώπου ή τον γενετήσιο προσανατολισμό».

⁹⁹ Η επεξεργασία συνίσταται, πρώτον, στη συλλογή, μέσω ενσωματωμένων διεπαφών ή μέσω cookies ή μέσω παρόμοιων τεχνολογιών αποθήκευσης, των δεδομένων που προέρχονται από τις επισκέψεις του χρήστη στους διαδικτυακούς τόπους και στις εφαρμογές καθώς και των δεδομένων που ο χρήστης εισάγει εκεί, δεύτερον, στον συσχετισμό του συνόλου των δεδομένων αυτών με τον λογαριασμό του χρήστη στο κοινωνικό δίκτυο και, τρίτον, στη χρήση των δεδομένων από την επιχείρηση εκμετάλλευσης.

κατηγορίες, ανεξαρτήτως του αν οι πληροφορίες αφορούν χρήστη του συγκεκριμένου δικτύου ή οποιοδήποτε άλλο φυσικό πρόσωπο. Μια τέτοια επεξεργασία δεδομένων κατ' αρχήν απαγορεύεται, υπό την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων ¹⁰⁰.

Ως προς το τελευταίο αυτό σημείο, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι, όταν ο χρήστης ηλεκτρονικού μέσου κοινωνικής δικτύωσης επισκέπτεται διαδικτυακούς τόπους ή εφαρμογές που σχετίζονται με μία ή περισσότερες από τις ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ο χρήστης δεν δημοσιοποιεί προδήλως ¹⁰¹ τα σχετικά με την επίσκεψή του δεδομένα τα οποία συλλέγονται από την επιχείρηση εκμετάλλευσης του κοινωνικού δικτύου μέσω cookies ή παρόμοιων τεχνολογιών αποθήκευσης. Εξάλλου, όταν εισάγει δεδομένα σε τέτοιους διαδικτυακούς τόπους και σε τέτοιες εφαρμογές ή όταν κλικάρει στις εκεί ενσωματωμένες επιλογές τύπου «Μου αρέσει» ή «Κοινοποίηση» ή στα πεδία όπου μπορεί να ταυτοποιηθεί από τον διαδικτυακό τόπο ή την εφαρμογή χρησιμοποιώντας, ως αναγνωριστικά, τους κωδικούς σύνδεσης στον λογαριασμό του στο κοινωνικό δίκτυο, τον αριθμό τηλεφώνου ή την ηλεκτρονική του διεύθυνση, ο χρήστης δεν δημοσιοποιεί προδήλως τα δεδομένα τα οποία εισάγονται κατ' αυτόν τον τρόπο ή προέρχονται από το κλικάρισμα των επιλογών, παρά μόνο σε περίπτωση που έχει εκ των προτέρων εκφράσει ρητώς την επιλογή του, ενδεχομένως βάσει μιας εξατομικευμένης παραμετροποίησης που γίνεται εν πλήρει επιγνώσει, να καταστούν τα δεδομένα τα οποία τον αφορούν δημοσίως προσβάσιμα σε απεριόριστο αριθμό προσώπων.

Όσον αφορά γενικότερα τις προϋποθέσεις νομιμότητας μιας επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, βάσει του ΓΚΠΔ, η επεξεργασία είναι νόμιμη εάν και στον βαθμό που το υποκείμενο των δεδομένων έχει συγκατατεθεί σε αυτήν για έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους σκοπούς ¹⁰². Ελλείψει τέτοιας συγκατάθεσης ή σε περίπτωση που δεν έχει δοθεί ελεύθερη, συγκεκριμένη, ρητή και εν πλήρει επιγνώσει συγκατάθεση, η επεξεργασία δικαιολογείται παρά ταύτα εφόσον πληροί κάποια από τις αναφερόμενες στον κανονισμό απαιτήσεις αναγκαιότητας ¹⁰³, οι

¹⁰⁰ Οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 9, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ. Η εν λόγω διάταξη έχει ως εξής: «[η] παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) το υποκείμενο των δεδομένων έχει παράσχει ρητή συγκατάθεση για την επεξεργασία αυτών των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους σκοπούς, εκτός εάν το δίκαιο της Ένωσης ή κράτους μέλους προβλέπει ότι η απαγόρευση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 δεν μπορεί να αρθεί από το υποκείμενο των δεδομένων [...]
- ε) η επεξεργασία αφορά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία έχουν προδήλως δημοσιοποιηθεί από το υποκείμενο των δεδομένων,
- στ) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων ή όταν τα δικαστήρια ενεργούν υπό τη δικαιοδοτική τους ιδιότητα, [...]

¹⁰¹ Κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του ΓΚΠΔ.

¹⁰² Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', του ΓΚΠΔ.

¹⁰³ Οι απαιτήσεις μνημονεύονται ειδικότερα στο άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχεία β' έως στ', του ΓΚΠΔ. Βάσει των διατάξεων αυτών, η επεξεργασία είναι νόμιμη μόνον εάν και στον βαθμό που είναι, μεταξύ άλλων, απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης στην οποία το υποκείμενο των δεδομένων είναι συμβαλλόμενο μέρος (άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ), για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση την οποία υπέχει ο υπεύθυνος επεξεργασίας (άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ', του ΓΚΠΔ) ή για τους σκοπούς των εννόμων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος (άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ).

οποίες πρέπει να ερμηνεύονται στενά. Η δε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των χρηστών από επιχείρηση εκμετάλλευσης κοινωνικού δικτύου δεν μπορεί να θεωρηθεί απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης στην οποία οι χρήστες είναι συμβαλλόμενα μέρη παρά μόνον υπό την προϋπόθεση ότι η επεξεργασία αυτή είναι αντικειμενικώς αναγκαία για την επίτευξη σκοπού άρρηκτα συνδεδεμένου με την συμβατική παροχή που προορίζεται για τους χρήστες, με συνέπεια η εκπλήρωση του κυρίου αντικειμένου της σύμβασης να είναι αδύνατη ελλείψει της επεξεργασίας.

Επιπλέον, κατά το Δικαστήριο, η επίμαχη επεξεργασία δεδομένων δεν μπορεί να θεωρηθεί απαραίτητη για τους σκοπούς των εννόμων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος παρά μόνον υπό την προϋπόθεση ότι η ενδιαφερόμενη επιχείρηση έχει γνωστοποιήσει στους χρήστες από τους οποίους συλλέγονται τα δεδομένα ποιο έννομο συμφέρον επιδιώκεται με την επεξεργασία τους, ότι η επεξεργασία περιορίζεται εντός των ορίων που είναι απολύτως αναγκαία για την εξυπηρέτηση του έννομου αυτού συμφέροντος και ότι από τη στάθμιση των αντιτιθέμενων συμφερόντων, υπό το πρίσμα του συνόλου των κρίσιμων περιστάσεων, προκύπτει ότι τα συμφέροντα ή οι θεμελιώδεις ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα των χρηστών δεν υπερισχύουν του εννόμου συμφέροντος του υπευθύνου επεξεργασίας ή τρίτου. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο κρίνει ότι, αν δεν υφίσταται συγκατάθεση των χρηστών, οι θεμελιώδεις ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματά τους υπερισχύουν του συμφέροντος της επιχείρησης εκμετάλλευσης κοινωνικού δικτύου για εξατομίκευση της διαφήμισης μέσω της οποίας χρηματοδοτεί τη δραστηριότητά της.

Τέλος, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι η επίμαχη επεξεργασία δεδομένων είναι δικαιολογημένη εφόσον είναι πράγματι απαραίτητη για την εκπλήρωση έννομης υποχρέωσης την οποία υπέχει ο υπεύθυνος επεξεργασίας από ρύθμιση του δικαίου της Ένωσης ή του δικαίου του οικείου κράτους μέλους, εφόσον η νομική αυτή βάση ανταποκρίνεται σε σκοπό δημοσίου συμφέροντος και είναι ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό και εφόσον η επεξεργασία περιορίζεται εντός των απολύτως αναγκαίων ορίων.

Όσον αφορά το ζήτημα αν είναι έγκυρη βάσει του ΓΚΠΔ η συγκατάθεση των ενδιαφερόμενων χρηστών για την επεξεργασία των δεδομένων τους, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι το γεγονός ότι η επιχείρηση εκμετάλλευσης ηλεκτρονικού μέσου κοινωνικής δικτύωσης κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά τέτοιων κοινωνικών δικτύων δεν αποκλείει, αυτό καθαυτό, την ύπαρξη δυνατότητας των χρηστών του δικτύου να συγκατατεθούν εγκύρως στην επεξεργασία των δεδομένων τους προσωπικού χαρακτήρα την οποία πραγματοποιεί η επιχείρηση. Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη ότι μια τέτοια θέση είναι πιθανόν να επηρεάσει την ελευθερία επιλογής των χρηστών και να δημιουργήσει πρόδηλη ανισότητα μεταξύ αυτών και της επιχείρησης, πρόκειται για σημαντικό στοιχείο κατά την εκτίμηση του αν εάν η

συγκατάθεση δόθηκε στην πράξη εγκύρως και, κυρίως, ελεύθερα, η δε επιχείρηση φέρει συναφώς το βάρος απόδειξης¹⁰⁴.

Ειδικότερα, οι χρήστες του κοινωνικού δικτύου πρέπει να διαθέτουν την ελευθερία να αρνηθούν ατομικώς, στο πλαίσιο της όλης διαδικασίας σύναψης της σύμβασης, να δώσουν τη συγκατάθεσή τους για ειδικές πράξεις επεξεργασίας δεδομένων οι οποίες δεν είναι απαραίτητες για την εκτέλεση της σύμβασης, χωρίς ωστόσο να είναι αναγκασμένοι να παραιτηθούν πλήρως από τη χρήση της υπηρεσίας την οποία παρέχει η επιχείρηση εκμετάλλευσης του κοινωνικού δικτύου, όπερ σημαίνει ότι πρέπει να τους αντιπροτείνεται, εν ανάγκη έναντι κατάλληλης αμοιβής, μια αντίστοιχη εναλλακτική που δεν θα συνεπάγεται τη διενέργεια τέτοιων πράξεων επεξεργασίας. Πέραν τούτου, πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα να δοθεί χωριστή συγκατάθεση για την επεξεργασία των εκτός Facebook δεδομένων.

VI. Εθνικές αρχές ελέγχου

1. Περιεχόμενο της επιταγής περί ανεξαρτησίας

Απόφαση της 9ης Μαρτίου 2010 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-518/07, [EU:C:2010:125](#))

Με την προσφυγή της, η Επιτροπή είχε ζητήσει από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 28, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 95/46, υποβάλλοντας σε κρατική εποπτεία τις αρχές ελέγχου που είναι αρμόδιες για την επίβλεψη της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον εκτός του δημοσίου τομέα στα διάφορα Länder και μεταφέροντας ως εκ τούτου εσφαλμένως στο εσωτερικό δίκαιο την επιταγή περί «πλήρους ανεξαρτησίας» των αρχών που είναι επιφορτισμένες με τη διασφάλιση της προστασίας των δεδομένων αυτών.

Από την πλευρά της, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστήριξε ότι το άρθρο 28, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 95/46 επιβάλλει τη λειτουργική ανεξαρτησία των αρχών ελέγχου, υπό την έννοια ότι οι αρχές αυτές πρέπει να είναι ανεξάρτητες από τον εκτός του δημοσίου τομέα ο οποίος υποβάλλεται στον έλεγχό τους και δεν πρέπει να εκτίθενται σε εξωτερικές επιρροές. Κατ' αυτήν, η κρατική εποπτεία που ασκείται εντός των γερμανικών Länder δεν συνιστούσε τέτοιου είδους εξωτερική επιρροή, αλλά εσωτερικό μηχανισμό επίβλεψης της διοίκησης, τον οποίο θέτουν σε λειτουργία αρχές που ανήκουν στο ίδιο διοικητικό όργανο με τις αρχές

¹⁰⁴ Δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ.

ελέγχου και οι οποίες υποχρεούνται, όπως ακριβώς και οι αρχές ελέγχου, να ανταποκρίνονται στους σκοπούς της οδηγίας 95/46.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η εγγύηση της ανεξαρτησίας των εθνικών αρχών ελέγχου, η οποία προβλέπεται στην οδηγία 95/46, σκοπεί στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της αξιοπιστίας του ελέγχου της τήρησης των διατάξεων περί προστασίας των φυσικών προσώπων από την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα του σκοπού αυτού. Δεν έχει θεσπιστεί προκειμένου να απονείμει ιδιαίτερο καθεστώς στις ίδιες τις αρχές αυτές και στους υπαλλήλους τους, αλλά προκειμένου να ενισχυθεί η προστασία των ατόμων και των οργανισμών τους οποίους αφορούν οι αποφάσεις τους και, ως εκ τούτου, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, οι αρχές ελέγχου πρέπει να ενεργούν αντικειμενικά και αμερόληπτα.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι αυτές οι αρχές ελέγχου που είναι αρμόδιες για την επίβλεψη της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον εκτός του δημοσίου τομέα πρέπει να απολαύουν ανεξαρτησίας, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να ασκούν τα καθήκοντά τους χωρίς εξωτερική επιρροή. Η ανεξαρτησία αποκλείει όχι μόνον κάθε εξωτερική επιρροή εκ μέρους των ελεγχόμενων οργανισμών, αλλά και κάθε εντολή και κάθε άλλη εξωτερική επιρροή, άμεση ή έμμεση, η οποία θα μπορούσε να διακυβεύσει την εκ μέρους των αρχών εκπλήρωση των καθηκόντων τους που συνίσταται στην επίτευξη της προσήκουσας ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή και της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Απλώς και μόνον ο κίνδυνος ότι οι εποπτεύουσες αρχές μπορούν να ασκήσουν πολιτική επιρροή επί των αποφάσεων των αρμόδιων αρχών ελέγχου αρκεί για να εμποδίσει την ανεξάρτητη άσκηση των καθηκόντων τους. Αφενός, οι αρχές αυτές θα μπορούσαν να επιδείξουν «εκ προοιμίου υπακοή», λαμβάνοντας υπόψη την πρακτική της εποπτεύουσας αρχής κατά τη λήψη αποφάσεων. Αφετέρου, ο ρόλος των θεματοφυλάκων του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή τον οποίο αναλαμβάνουν οι αρχές ελέγχου επιβάλλει όπως οι αποφάσεις τους, και συνεπώς, και οι ίδιες είναι υπεράνω κάθε υποψίας μεροληψίας. Κατά το Δικαστήριο, η κρατική εποπτεία που ασκείται επί των εθνικών αρχών ελέγχου δεν συμβιβάζεται με την επιταγή περί ανεξαρτησίας.

Απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 2012 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Αυστρίας (C-614/10, [EU:C:2012:631](#))

Η Επιτροπή ζήτησε, με την προσφυγή της, από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Αυστρία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 28, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 95/46, διότι δεν θέσπισε όλες τις αναγκαίες διατάξεις ώστε η ισχύουσα στην Αυστρία νομοθεσία να ανταποκρίνεται στο κριτήριο ανεξαρτησίας, όσον αφορά την Datenschutzkommission (επιτροπή προστασίας δεδομένων), η οποία αποτελεί την αρχή ελέγχου της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε παράβαση εκ μέρους της Αυστρίας, εκτιμώντας, κατ' ουσίαν, ότι δεν ανταποκρίνεται στο κριτήριο ανεξαρτησίας της αρχής ελέγχου, το οποίο προβλέπεται στην οδηγία 95/46, η θέσπιση από το κράτος μέλος νομοθετικού πλαισίου βάσει του οποίου ο διοικων σύμβουλος της εν λόγω αρχής είναι ομοσπονδιακός δημόσιος υπάλληλος που υπόκειται σε ιεραρχική εποπτεία, του οποίου η ειδική υπηρεσία είναι ενταγμένη στη δομή των υπηρεσιών της εθνικής κυβέρνησης και στην οποία ο επικεφαλής της εθνικής κυβέρνησης έχει δικαίωμα να ενημερώνεται για κάθε ζήτημα που αφορά τη λειτουργία της εν λόγω αρχής, χωρίς να προβλέπεται καμία προϋπόθεση για το δικαίωμα αυτό.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' αρχάς, ότι η φράση «με πλήρη ανεξαρτησία» του άρθρου 28, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 95/46 έχει την έννοια ότι οι αρχές ελέγχου πρέπει να απολαύουν ανεξαρτησίας που να τους παρέχει τη δυνατότητα να ασκούν τα καθήκοντά τους χωρίς εξωτερική επιρροή. Συναφώς, το γεγονός ότι η εν λόγω αρχή έχει λειτουργική ανεξαρτησία, καθόσον τα μέλη της είναι ανεξάρτητα και δεν δεσμεύονται, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, από εντολές τρίτων, δεν αρκεί για να προστατεύει την αρχή ελέγχου από κάθε εξωτερική επιρροή. Εντούτοις, σκοπός της ανεξαρτησίας που απαιτείται στο πλαίσιο αυτό είναι να αποκλειστεί το ενδεχόμενο άσκησης όχι μόνο άμεσης επιρροής, η οποία θα είχε τη μορφή εντολών, αλλά και κάθε μορφής έμμεσης επιρροής που θα μπορούσε να επηρεάζει το περιεχόμενο των αποφάσεων της αρχής ελέγχου. Εξάλλου, δεδομένου ότι οι αρχές ελέγχου έχουν αναλάβει τον ρόλο θεματοφυλάκων του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή, οι αποφάσεις τους, άρα και οι ίδιες, πρέπει να είναι υπεράνω κάθε υποψίας για μεροληψία.

Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, για να ανταποκρίνεται η εθνική αρχή ελέγχου στο κριτήριο ανεξαρτησίας που προβλέπει η προμνησθείσα διάταξη της οδηγίας 95/46, δεν είναι απαραίτητο ο προϋπολογισμός της να περιλαμβάνεται σε ιδιαίτερη γραμμή του προϋπολογισμού, όπως η προβλεπόμενη στο άρθρο 43, παράγραφος 3, του κανονισμού 45/2001. Τα κράτη μέλη δηλαδή δεν είναι υποχρεωμένα, για να διασφαλίσουν την πλήρη ανεξαρτησία της εποπτικής αρχής ή των εποπτικών αρχών τους, να περιλάβουν στην εθνική νομοθεσία τους διατάξεις ανάλογες προς τις διατάξεις του κεφαλαίου V του κανονισμού 45/2001 και μπορούν π.χ. να προβλέπουν ότι η εποπτική αρχή εξαρτάται, όσον αφορά τον προϋπολογισμό της, από συγκεκριμένο υπουργείο. Το γεγονός πάντως ότι τίθενται στη διάθεση της αρχής αυτής οι αναγκαίοι ανθρωπίνοι και υλικοί πόροι δεν πρέπει να την εμποδίζει να επιτελεί το έργο της «με πλήρη ανεξαρτησία» υπό την έννοια του άρθρου 28, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 95/46.

Απόφαση της 8ης Απριλίου 2014 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (C-288/12, [EU:C:2014:237](#))

Στην απόφαση αυτή, η Επιτροπή είχε ζητήσει από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Ουγγαρία, θέτοντας πρόωρα τέλος στη θητεία της αρχής ελέγχου της προστασίας των

δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, είχε παραβεί τις υποχρεώσεις που υπείχε από την οδηγία 95/46.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι παραβαίνει τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει της οδηγίας 95/46 κράτος μέλος το οποίο θέτει πρόωρα τέλος στη θητεία της αρχής ελέγχου της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, η ανεξαρτησία που πρέπει να απολαύουν οι αρμόδιες αρχές ελέγχου για την επίβλεψη της επεξεργασίας των εν λόγω δεδομένων αποκλείει ιδίως κάθε εντολή και κάθε άλλης μορφής εξωτερική επιρροή, άμεση ή έμμεση, οι οποίες θα μπορούσαν να κατευθύνουν τις αποφάσεις τους, διακυβεύοντας, συνεπώς, την εκ μέρους των εν λόγω αρχών εκπλήρωση των καθηκόντων τους, συνιστάμενη στην επίτευξη της προσήκουσας ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή και της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, εξάλλου, ότι δεδομένου ότι η λειτουργική ανεξαρτησία δεν αρκεί για να προστατεύσει τις αρχές ελέγχου από κάθε εξωτερική επιρροή, απλώς και μόνον ο κίνδυνος οι εποπτεύουσες κρατικές αρχές να μπορούν να ασκήσουν πολιτική επιρροή επί των αποφάσεων των αρχών ελέγχου αρκεί για να εμποδίσει την ανεξάρτητη άσκηση των καθηκόντων τους. Ωστόσο, αν επιτρεπόταν σε κάθε κράτος μέλος να θέσει τέλος στη θητεία αρχής ελέγχου πριν την αρχικώς προβλεπόμενη λήξη της κατά παράβαση των κανόνων και των εγγυήσεων που έχουν προβλεφθεί προς αυτόν τον σκοπό από την εφαρμοστέα νομοθεσία, η απειλή τέτοιας πρόωρης παύσης, η οποία θα επλανάτο επί της αρχής αυτής καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας της, θα μπορούσε να οδηγήσει σε μιας μορφής υπακοή της στην πολιτική εξουσία, ασυμβίβαστη με την ως άνω απαίτηση περί ανεξαρτησίας. Επιπροσθέτως, σε τέτοια περίπτωση, η αρχή ελέγχου δεν θα μπορούσε να εκληφθεί ως δυνάμενη να λειτουργήσει, υπό οιοσδήποτε συνθήκες, υπεράνω κάθε υποψίας μεροληψίας.

2. Προσδιορισμός του εφαρμοστέου δικαίου και της αρμόδιας αρχής ελέγχου

Απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2015, Weltimmo (C-230/14, [EU:C:2015:639](#))

Η Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (εθνική αρχή για την προστασία προσωπικών δεδομένων και για την ελευθερία πληροφόρησης, Ουγγαρία) είχε επιβάλει πρόστιμο στην Weltimmo, εταιρία εγγεγραμμένη στα μητρώα εταιριών στη Σλοβακία η οποία διαχειρίζεται διαδικτυακούς τόπους μεσιτείας ακινήτων με αγγελίες για ακίνητα που βρίσκονται στην Ουγγαρία, με την αιτιολογία ότι η εταιρία δεν είχε διαγράψει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των προσώπων που δημοσίευσαν αγγελίες στους εν λόγω διαδικτυακούς τόπους, παρά τη σχετική αίτησή τους, είχε δε διαβιβάσει τα δεδομένα σε επιχειρήσεις είσπραξης οφειλών προκειμένου να επιτύχει την πληρωμή ανεξόφλητων τιμολογίων. Κατά την ουγγρική αρχή ελέγχου,

ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, η Weltimmo είχε παραβιάσει τον ουγγρικό νόμο περί μεταφοράς της οδηγίας 95/46 στην εσωτερική έννομη τάξη.

Επιληφθέν αίτησης αναίρεσης, το Κúria (Ανώτατο Δικαστήριο, Ουγγαρία) διατύπωσε αμφιβολίες όσον αφορά τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου και τις εξουσίες που διαθέτει η ουγγρική αρχή ελέγχου, λαμβανομένων υπόψη του άρθρου 4, παράγραφος 1, και του άρθρου 28 της οδηγίας 95/46. Ως εκ τούτου, υπέβαλε στο Δικαστήριο πλείονα προδικαστικά ερωτήματα.

Όσον αφορά το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46 παρέχει τη δυνατότητα εφαρμογής της νομοθεσίας περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κράτους μέλους διαφορετικού από αυτό εντός του οποίου είναι καταχωρισμένος ο υπεύθυνος για την επεξεργασία των δεδομένων, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι αυτός ασκεί, μέσω μόνιμης εγκατάστασης στο έδαφος του κράτους μέλους, πραγματική και ουσιαστικού χαρακτήρα δραστηριότητα, έστω και περιορισμένη, στο πλαίσιο της οποίας πραγματοποιείται η επεξεργασία. Προκειμένου να προσδιορίσει αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, το αιτούν δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη, ιδίως, το γεγονός, αφενός, ότι η δραστηριότητα του υπευθύνου της επεξεργασίας, στο πλαίσιο της οποίας αυτή πραγματοποιείται, συνίσταται στη διαχείριση διαδικτυακών τόπων αγγελιών ακινήτων σχετικά με ακίνητα που βρίσκονται στο έδαφος του κράτους μέλους, διαδικτυακών τόπων συνταγμένων στη γλώσσα του εν λόγω κράτους, και ότι η ανωτέρω δραστηριότητα συνδέεται, κατά συνέπεια, κυρίως, ή ακόμη και αποκλειστικώς, με κράτος μέλος. Το αιτούν δικαστήριο μπορεί, αφετέρου, να λάβει υπόψη ότι ο υπεύθυνος αυτός έχει ορίσει εκπρόσωπο εντός του κράτους μέλους, επιφορτισμένο με την είσπραξη των απαιτήσεων από τη δραστηριότητα αυτή, καθώς και με την εκπροσώπησή του σε διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες σχετικές με την επεξεργασία των δεδομένων. Αντιθέτως, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι δεν ασκεί επιρροή το ζήτημα της ιθαγένειας των ατόμων τα οποία αφορά η επεξεργασία δεδομένων.

Όσον αφορά την αρμοδιότητα και τις εξουσίες της αρχής ελέγχου που επιλαμβάνεται καταγγελιών, βάσει του άρθρου 28, παράγραφος 4, της οδηγίας 95/46, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι η αρχή ελέγχου μπορεί να εξετάζει τις καταγγελίες ανεξαρτήτως του εφαρμοστέου δικαίου και χωρίς να γνωρίζει ακόμη ποιο είναι το εφαρμοστέο στην επίμαχη επεξεργασία εθνικό δίκαιο. Εντούτοις, αν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι εφαρμοστέο είναι το δίκαιο άλλου κράτους μέλους, δεν μπορεί να επιβάλει κυρώσεις εκτός του εδάφους του κράτους μέλους στο οποίο αυτή υπάγεται. Σε μια τέτοια κατάσταση, στην ίδια απόκειται να ζητήσει, στο πλαίσιο της υποχρέωσης συνεργασίας την οποία προβλέπει το άρθρο 28, παράγραφος 6, της οδηγίας, από την αρχή ελέγχου τού άλλου κράτους μέλους να διαπιστώσει ενδεχόμενη παραβίαση του δικαίου αυτού και να επιβάλει κυρώσεις αν το δίκαιο παρέχει τη σχετική δυνατότητα, στηριζόμενη, ενδεχομένως, σε πληροφορίες διαβιβαζόμενες από την ίδια.

3. Εξουσίες των εθνικών αρχών ελέγχου

Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Schrems (C-362/14, [EU:C:2015:650](#))

Στην υπόθεση αυτή (βλ. επίσης ενότητα IV, με τίτλο «Διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες»), το Δικαστήριο αποφάνθηκε, ιδίως, ότι οι εθνικές αρχές ελέγχου είναι αρμόδιες να ελέγχουν τις διαβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες.

Συναφώς, το Δικαστήριο διαπίστωσε, κατ' αρχάς, ότι οι εθνικές αρχές ελέγχου διαθέτουν ευρύ φάσμα εξουσιών και οι εξουσίες αυτές, οι οποίες απαριθμούνται ενδεικτικά στο άρθρο 28, παράγραφος 3, της οδηγίας 95/46, αποτελούν τα απαραίτητα μέσα για την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Έτσι, οι αρχές ελέγχου διαθέτουν, συγκεκριμένα, εξουσία διεξαγωγής έρευνας, όπως το δικαίωμα να συλλέγουν κάθε αναγκαία πληροφορία για την εκπλήρωση της αποστολής ελέγχου, αποτελεσματικές εξουσίες παρέμβασης, όπως να απαγορεύουν προσωρινά ή οριστικά την επεξεργασία των δεδομένων, ή ακόμη και να παρίστανται ενώπιον δικαστηρίου.

Όσον αφορά την εξουσία ελέγχου της διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τις τρίτες χώρες, το Δικαστήριο έκρινε ότι από το άρθρο 28, παράγραφοι 1 και 6, της οδηγίας 95/46 προκύπτει, βεβαίως, ότι οι εξουσίες των εθνικών αρχών ελέγχου αφορούν την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται στο έδαφος του κράτους μέλους, με αποτέλεσμα να μη διαθέτουν εξουσίες βάσει του άρθρου 28, όσον αφορά επεξεργασία των δεδομένων η οποία πραγματοποιείται στο έδαφος τρίτης χώρας.

Η διαβίβαση, όμως, δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από κράτος μέλος προς τρίτη χώρα αποτελεί, αφ' εαυτής, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία πραγματοποιείται στο έδαφος κράτους μέλους. Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι οι εθνικές αρχές ελέγχου, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 3, του Χάρτη και το άρθρο 28 της οδηγίας 95/46, έχουν επιφορτιστεί με τον έλεγχο της τήρησης των κανόνων της Ένωσης σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, κάθε εθνική αρχή είναι αρμόδια να ελέγξει αν η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από το κράτος μέλος προς τρίτη χώρα πληροί τους όρους που τίθενται από την οδηγία.

Απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein (C-210/16, [EU:C:2018:388](#))

Με την απόφαση αυτή (βλ. επίσης ενότητα II.5, με τίτλο «Έννοια του “υπευθύνου επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”») που αφορά, μεταξύ άλλων, την ερμηνεία των άρθρων 4 και 28 της οδηγίας 95/46, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της έκτασης των εξουσιών παρέμβασης που διαθέτουν οι αρχές ελέγχου σε σχέση με

επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία συνεπάγεται τη συμμετοχή πλειόνων παραγόντων.

Επομένως, το Δικαστήριο έκρινε ότι, όταν επιχείρηση εγκατεστημένη εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (όπως η αμερικανική εταιρία Facebook) διαθέτει πλείονες εγκαταστάσεις εντός διαφόρων κρατών μελών, η αρχή ελέγχου ενός κράτους μέλους δύναται αρμοδίως να ασκήσει τις εξουσίες που της παρέχει το άρθρο 28, παράγραφος 3, της οδηγίας, έναντι εγκατάστασης της ως άνω επιχείρησης ευρισκόμενης στο έδαφος του κράτους μέλους (εν προκειμένω Facebook Germany), μολονότι, δυνάμει της ενδοομιλικής κατανομής δραστηριοτήτων, αφενός, η εγκατάσταση αυτή είναι επιφορτισμένη αποκλειστικώς με την πώληση διαφημιστικού χώρου και με άλλες δραστηριότητες μάρκετινγκ στο έδαφος του κράτους μέλους και, αφετέρου, αποκλειστικώς υπεύθυνη για τη συλλογή και την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σε ολόκληρο το έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι εγκατάσταση ευρισκόμενη σε άλλο κράτος μέλος (εν προκειμένω Facebook Ireland).

Το Δικαστήριο προσέθεσε ότι, σε περίπτωση που η αρχή ελέγχου κράτους μέλους προτίθεται να ασκήσει έναντι φορέα εγκατεστημένου στην εθνική επικράτεια τις αναφερόμενες στο άρθρο 28, παράγραφος 3, της οδηγίας 95/46 εξουσίες παρέμβασης, λόγω παράβασης των κανόνων περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τρίτον, ο οποίος είναι υπεύθυνος της επεξεργασίας των δεδομένων και έχει την έδρα του σε άλλο κράτος μέλος (εν προκειμένω η Facebook Ireland), η εν λόγω αρχή ελέγχου είναι αρμόδια να κρίνει, αυτοτελώς σε σχέση με την αρχή ελέγχου του τελευταίου αυτού κράτους μέλους (της Ιρλανδίας), τη νομιμότητα της προαναφερθείσας επεξεργασίας δεδομένων και μπορεί να ασκήσει τις εξουσίες παρέμβασης που διαθέτει έναντι του φορέα ο οποίος είναι εγκατεστημένος εντός των ορίων της δικαιοδοσίας της χωρίς προηγουμένως να καλέσει την αρχή ελέγχου του άλλου κράτους μέλους να παρέμβει.

Απόφαση της 15ης Ιουνίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Facebook Ireland κ.λπ. (C-645/19, [EU:C:2021:483](#))

Στις 11 Σεπτεμβρίου 2015 ο πρόεδρος της Commission de la protection de la vie privée (επιτροπής για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, Βέλγιο, στο εξής: CPVP) άσκησε κατά της Facebook Ireland, της Facebook Inc. και της Facebook Belgium ενώπιον του Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (ολλανδόφωνου πρωτοδικείου Βρυξελλών, Βέλγιο) αγωγή παραλείψεως με αίτημα να παύσει η Facebook τις προβαλλόμενες παραβάσεις της νομοθεσίας περί προστασίας των δεδομένων. Οι παραβάσεις αυτές συνίσταντο, μεταξύ άλλων, στη συλλογή και τη χρήση πληροφοριών σχετικά με τη συμπεριφορά πλοήγησης των Βέλγων χρηστών του διαδικτύου, κατόχων

ή μη λογαριασμού στη Facebook, μέσω διαφόρων τεχνολογιών, όπως είναι τα «cookies», τα «social plugins»¹⁰⁵ ή τα «pixels».

Στις 16 Φεβρουαρίου 2018 το ως άνω δικαστήριο έκρινε εαυτό αρμόδιο να αποφανθεί επί της αγωγής και, επί της ουσίας, έκρινε ότι το μέσο κοινωνικής δικτύωσης Facebook δεν είχε ενημερώσει επαρκώς τους Βέλγους χρήστες του διαδικτύου για τη συλλογή και τη χρήση των σχετικών πληροφοριών. Εξάλλου, η συγκατάθεση που παρέχουν οι χρήστες του διαδικτύου για τη συλλογή και την επεξεργασία των πληροφοριών κρίθηκε μη έγκυρη.

Στις 2 Μαρτίου 2018 η Facebook Ireland, η Facebook Inc. και η Facebook Belgium άσκησαν έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Hof van beroep te Brussel (εφετείου Βρυξελλών, Βέλγιο), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου. Ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, η βελγική Αρχή προστασίας δεδομένων (στο εξής: ΑΠΔ) ενήργησε ως κατά νόμον διάδοχος του προέδρου της CPVP. Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι είναι αρμόδιο να αποφανθεί αποκλειστικώς επί της εφέσεως που άσκησε η Facebook Belgium.

Το αιτούν δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς τις συνέπειες της εφαρμογής του μηχανισμού «μίας στάσεως» που προβλέπει ο ΓΚΠΔ¹⁰⁶ στις αρμοδιότητες της ΑΠΔ και διερωτάται ειδικότερα αν, για πραγματικά περιστατικά μεταγενέστερα της θέσης σε ισχύ του ΓΚΠΔ, ήτοι της 25ης Μαΐου 2018, η ΑΠΔ μπορεί να στραφεί κατά της Facebook Belgium, δεδομένου ότι η Facebook Ireland είναι αυτή που κρίθηκε υπεύθυνη για την επεξεργασία των οικείων δεδομένων. Συγκεκριμένα, από την ημερομηνία αυτή και ιδίως κατ' εφαρμογήν της αρχής της «μίας στάσεως» που προβλέπει ο ΓΚΠΔ, μόνον ο Ιρλανδός Επίτροπος προστασίας δεδομένων είναι αρμόδιος να ασκήσει αγωγή παραλείψεως, υπό τον έλεγχο των ιρλανδικών δικαστηρίων.

Με την απόφασή του, η οποία εκδόθηκε από το τμήμα μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο διευκρινίζει τις εξουσίες των εθνικών εποπτικών αρχών στο πλαίσιο του ΓΚΠΔ. Το Δικαστήριο κρίνει, μεταξύ άλλων, ότι ο κανονισμός επιτρέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, σε εποπτική αρχή κράτους μέλους να ασκήσει την εξουσία της να γνωστοποιεί οποιαδήποτε προβαλλόμενη παράβαση του ΓΚΠΔ στις δικαστικές αρχές του κράτους αυτού και να κινεί ένδικες διαδικασίες όσον αφορά διασυνοριακή επεξεργασία δεδομένων¹⁰⁷, μολονότι δεν είναι η επικεφαλής αρχή όσον αφορά την επεξεργασία δεδομένων.

Πρώτον, το Δικαστήριο διευκρινίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μια εθνική εποπτική αρχή μη έχουσα την ιδιότητα της επικεφαλής αρχής όσον αφορά τη

¹⁰⁵ Για παράδειγμα, τα κουμπιά «Μου αρέσει» ή «Κοινοποίηση».

¹⁰⁶ Κατά το άρθρο 56, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ: «[μ]ε την επιφύλαξη του άρθρου 55, η εποπτική αρχή της κύριας ή της μόνης εγκατάστασης του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία είναι αρμόδια να ενεργεί ως επικεφαλής εποπτική αρχή για τις διασυνοριακές πράξεις επεξεργασίας του εν λόγω υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία».

¹⁰⁷ Κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 23, του ΓΚΠΔ.

διασυννοριακή επεξεργασία πρέπει να ασκεί την εξουσία της να γνωστοποιεί οποιαδήποτε προβαλλόμενη παράβαση του ΓΚΠΔ στις δικαστικές αρχές κράτους μέλους και να κινεί, κατά περίπτωση, ένδικες διαδικασίες προκειμένου να διασφαλίσει την εφαρμογή του κανονισμού. Επομένως, αφενός, ο ΓΚΠΔ πρέπει να απονέμει στη συγκεκριμένη εποπτική αρχή αρμοδιότητα προς έκδοση αποφάσεως διαπιστώνουσας ότι η επεξεργασία αντιβαίνει στους προβλεπόμενους σε αυτόν κανόνες και, αφετέρου, η εξουσία αυτή πρέπει να ασκείται τηρουμένων των διαδικασιών συνεργασίας και του μηχανισμού συνεκτικότητας που προβλέπει ο ΓΚΠΔ ¹⁰⁸.

Πράγματι, για τη διασυννοριακή επεξεργασία, ο ΓΚΠΔ προβλέπει τον μηχανισμό «μίας στάσεως» ¹⁰⁹, ο οποίος βασίζεται στην κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ μιας «επικεφαλής εποπτικής αρχής» και των λοιπών ενδιαφερόμενων εθνικών εποπτικών αρχών. Ο μηχανισμός αυτός απαιτεί στενή, καλόπιστη και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των αρχών αυτών, προκειμένου να διασφαλίζεται η συνεκτική και ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων σχετικά με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και να διαφυλάσσεται τοιουτοτρόπως η πρακτική αποτελεσματικότητά του. Ο ΓΚΠΔ κατοχυρώνει συναφώς την κατ' αρχήν αρμοδιότητα της επικεφαλής εποπτικής αρχής προς έκδοση αποφάσεως διαπιστώνουσας ότι ορισμένη διασυννοριακή επεξεργασία αντιβαίνει στους κανόνες του κανονισμού ¹¹⁰, ενώ η αρμοδιότητα των άλλων εθνικών εποπτικών αρχών προς έκδοση παρόμοιας αποφάσεως, έστω και προσωρινώς, αποτελεί την εξαίρεση ¹¹¹. Εντούτοις, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, η επικεφαλής εποπτική αρχή δεν μπορεί να μην προβεί στον αναγκαίο διάλογο καθώς και σε καλόπιστη και αποτελεσματική συνεργασία με τις άλλες ενδιαφερόμενες εποπτικές αρχές. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής, η επικεφαλής εποπτική αρχή δεν μπορεί να αγνοήσει τις απόψεις των λοιπών ενδιαφερόμενων εποπτικών αρχών, ενώ κάθε σχετική και αιτιολογημένη ένσταση που διατυπώνει οποιαδήποτε από τις αρχές αυτές έχει ως αποτέλεσμα να εμποδίζει, τουλάχιστον προσωρινώς, την έγκριση του σχεδίου απόφασης της επικεφαλής εποπτικής αρχής.

Το Δικαστήριο διευκρινίζει, εξάλλου, ότι το να μπορεί μια εποπτική αρχή κράτους μέλους η οποία δεν είναι επικεφαλής εποπτική αρχή όσον αφορά τη διασυννοριακή επεξεργασία δεδομένων να ασκήσει την εξουσία γνωστοποίησης οποιασδήποτε προβαλλόμενης παράβασης του ΓΚΠΔ στις δικαστικές αρχές του κράτους αυτού και να κινεί νομικές διαδικασίες μόνον εντός των ορίων των κανόνων κατανομής των αρμοδιοτήτων λήψης αποφάσεων μεταξύ της επικεφαλής εποπτικής αρχής και των λοιπών εποπτικών αρχών ¹¹² είναι σύμφωνο προς τα άρθρα 7, 8 και 47 του Χάρτη, που

¹⁰⁸ Όπως προβλέπονται στα άρθρα 56 και 60 του ΓΚΠΔ.

¹⁰⁹ Άρθρο 56, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ.

¹¹⁰ Άρθρο 60, παράγραφος 7, του ΓΚΠΔ.

¹¹¹ Με το άρθρο 56, παράγραφος 2, και το άρθρο 66 του ΓΚΠΔ εισάγονται οι εξαιρέσεις από την αρχή της αρμοδιότητας της επικεφαλής εποπτικής αρχής προς λήψη αποφάσεων.

¹¹² Όπως προβλέπονται στα άρθρα 55 και 56, σε συνδυασμό με το άρθρο 60 του ΓΚΠΔ.

διασφαλίζουν στο οικείο πρόσωπο, αντιστοίχως, την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν και το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής.

Δεύτερον, το Δικαστήριο κρίνει ότι, σε περίπτωση διασυνοριακής επεξεργασίας δεδομένων, η άσκηση της εξουσίας εποπτικής αρχής κράτους μέλους πλην της επικεφαλής εποπτικής αρχής να κινήσει ένδικη διαδικασία ¹¹³ δεν απαιτεί να διαθέτει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών τη διασυνοριακή επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα την οποία αφορά η ένδικη αυτή διαδικασία κύρια εγκατάσταση ή άλλη εγκατάσταση στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους. Εντούτοις, η άσκηση της εξουσίας αυτής πρέπει να εμπίπτει στο εδαφικό πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ ¹¹⁴, όπερ προϋποθέτει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών τη διασυνοριακή επεξεργασία διαθέτει εγκατάσταση στο έδαφος της Ένωσης.

Τρίτον, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι, σε περίπτωση διασυνοριακής επεξεργασίας δεδομένων, η εξουσία εποπτικής αρχής κράτους μέλους πλην της επικεφαλής αρχής ελέγχου να γνωστοποιεί οποιαδήποτε προβαλλόμενη παράβαση του ΓΚΠΔ στις δικαστικές αρχές του κράτους αυτού και να κινεί, κατά περίπτωση, ένδικες διαδικασίες μπορεί να ασκηθεί τόσο κατά της κύριας εγκατάστασης του υπευθύνου επεξεργασίας η οποία βρίσκεται στο κράτος μέλος στο οποίο υπάγεται η εν λόγω αρχή όσο και κατά άλλης εγκατάστασης του υπευθύνου επεξεργασίας, εφόσον η ένδικη διαδικασία αφορά επεξεργασία δεδομένων η οποία πραγματοποιείται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της εγκατάστασης αυτής και εφόσον η εν λόγω αρχή έχει αρμοδιότητα άσκησης της ως άνω εξουσίας.

Εντούτοις, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι η άσκηση της εξουσίας αυτής προϋποθέτει ότι ο ΓΚΠΔ έχει εφαρμογή. Εν προκειμένω, δεδομένου ότι οι δραστηριότητες της εγκατάστασης του ομίλου Facebook στο Βέλγιο συνδέονται άρρηκτα με την επίμαχη στην κύρια δίκη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, για την οποία υπεύθυνη είναι η Facebook Ireland όσον αφορά το έδαφος της Ένωσης, η επεξεργασία αυτή πραγματοποιείται «στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων εγκατάστασης του υπευθύνου της επεξεργασίας» και, ως εκ τούτου, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ.

Τέταρτον, το Δικαστήριο κρίνει ότι, όταν μια εποπτική αρχή κράτους μέλους που δεν είναι η «επικεφαλής εποπτική αρχή» έχει ασκήσει, πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του ΓΚΠΔ, αγωγή με αντικείμενο τη διασυνοριακή επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μπορεί να διατηρηθεί η εκκρεμοδικία της αγωγής, από απόψεως δικαίου της Ένωσης, βάσει των διατάξεων της οδηγίας 95/46, η οποία εξακολουθεί να εφαρμόζεται όσον αφορά τις παραβάσεις των κανόνων τους οποίους

¹¹³ Δυνάμει του άρθρου 58, παράγραφος 5, του ΓΚΠΔ.

¹¹⁴ Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ ορίζει ότι ο εν λόγω κανονισμός εφαρμόζεται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία πραγματοποιείται «στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων μιας εγκατάστασης ενός υπευθύνου επεξεργασίας ή εκτελούντος την επεξεργασία στην Ένωση, ανεξάρτητα από το κατά πόσο η επεξεργασία πραγματοποιείται εντός της Ένωσης».

αυτή προβλέπει οι οποίες διαπράχθηκαν έως την ημερομηνία κατάργησής της. Επιπλέον, η εν λόγω αρχή μπορεί να ασκήσει αγωγή για παραβάσεις οι οποίες διαπράχθηκαν μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του ΓΚΠΔ, εφόσον πρόκειται για περίπτωση κατά την οποία, κατ' εξαίρεση, ο ΓΚΠΔ παρέχει στην ίδια αυτή αρχή αρμοδιότητα προς έκδοση αποφάσεως διαπιστώνουσας ότι η οικεία επεξεργασία δεδομένων αντιβαίνει στους προβλεπόμενους στον κανονισμό κανόνες και εφόσον τηρούνται οι διαδικασίες συνεργασίας και του μηχανισμού συνεκτικότητας που αυτός προβλέπει.

Πέμπτον, το Δικαστήριο αναγνωρίζει το άμεσο αποτέλεσμα της διάταξης του ΓΚΠΔ δυνάμει της οποίας κάθε κράτος μέλος προβλέπει διά νόμου ότι η εποπτική αρχή του έχει την εξουσία να γνωστοποιεί στις δικαστικές αρχές οποιαδήποτε παράβαση του κανονισμού αυτού και, κατά περίπτωση, να κινεί νομικές διαδικασίες. Κατά συνέπεια, μια τέτοια αρχή μπορεί να επικαλεσθεί την ως άνω διάταξη προκειμένου να κινήσει ή να συνεχίσει ένδικη διαδικασία κατά ιδιωτών ακόμη και αν η διάταξη δεν έχει τεθεί ειδικώς σε εφαρμογή στη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους.

Απόφαση της 16ης Ιανουαρίου 2024 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Österreichische Datenschutzbehörde (C-33/22, [EU:C:2024:46](#))

Στην υπόθεση αυτή (βλ. επίσης ενότητα II.1, με τίτλο «Εξαιρέσεις των επεξεργασιών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από το πεδίο εφαρμογής της γενικής ρύθμισης»), το Δικαστήριο επισημαίνει ότι οι διατάξεις του ΓΚΠΔ σχετικά με την αρμοδιότητα των εθνικών εποπτικών αρχών και το δικαίωμα καταγγελίας¹¹⁵ δεν απαιτούν τη λήψη εθνικών μέτρων εφαρμογής και είναι αρκούντως σαφείς, ακριβείς και ανεπιφύλακτες ώστε να έχουν άμεση εφαρμογή. Επομένως, ο ΓΚΠΔ αναγνωρίζει μεν περιθώριο εκτίμησης στα κράτη μέλη όσον αφορά τον αριθμό των προς σύσταση εποπτικών αρχών¹¹⁶, πλην όμως καθορίζει την έκταση της αρμοδιότητας που πρέπει να διαθέτουν οι αρχές αυτές προκειμένου να εποπτεύουν την εφαρμογή του ΓΚΠΔ. Επομένως, σε περίπτωση που κράτος μέλος επιλέξει να συστήσει μία και μόνη εθνική εποπτική αρχή, η αρχή αυτή διαθέτει κατ' ανάγκην το σύνολο των αρμοδιοτήτων που προβλέπει ο κανονισμός. Οποιαδήποτε άλλη ερμηνεία θα έθετε σε κίνδυνο την πρακτική αποτελεσματικότητα των εν λόγω διατάξεων και θα ενείχε τον κίνδυνο να αποδυναμωθεί η πρακτική αποτελεσματικότητα όλων των λοιπών διατάξεων του ΓΚΠΔ τις οποίες ενδέχεται να αφορά μια καταγγελία.

Όσον αφορά το γεγονός ότι οι εθνικές διατάξεις συνταγματικής ισχύος αποκλείουν τη δυνατότητα εποπτικής αρχής, η οποία υπάγεται στην εκτελεστική εξουσία, να εποπτεύει την εφαρμογή του ΓΚΠΔ από όργανο υπαγόμενο στη νομοθετική εξουσία, το

¹¹⁵ Άρθρο 55, παράγραφος 1, και άρθρο 77, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, αντιστοίχως.

¹¹⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 51, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ.

Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, προκειμένου ακριβώς να γίνει σεβαστή η συνταγματική δομή των κρατών μελών, ο ΓΚΠΔ απαιτεί από τα κράτη μέλη μόνο να συστήσουν μία τουλάχιστον εποπτική αρχή, παρέχοντάς τους συγχρόνως την ευχέρεια να συστήσουν περισσότερες από μία εποπτικές αρχές. Επομένως, ο κανονισμός αυτός αναγνωρίζει σε κάθε κράτος μέλος περιθώριο εκτίμησης, παρέχοντάς του την ευχέρεια να συστήσει όσες εποπτικές αρχές επιβάλλουν ιδίως οι απαιτήσεις που απορρέουν από τη συνταγματική δομή του.

Επιπλέον, η επίκληση διατάξεων του εθνικού δικαίου από κράτος μέλος δεν μπορεί να υπονομεύει την ενότητα και την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης. Πράγματι, τα αποτελέσματα της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης δεσμεύουν όλα τα όργανα ενός κράτους μέλους, οι διατάξεις δε του εσωτερικού δικαίου, περιλαμβανομένων των διατάξεων συνταγματικής ισχύος, δεν μπορούν να αποτελέσουν εμπόδιο συναφώς.

Επομένως, δεδομένου ότι ένα κράτος μέλος έχει επιλέξει να συστήσει μία και μόνη εποπτική αρχή, δεν μπορεί να επικαλεστεί διατάξεις του εθνικού δικαίου, έστω και συνταγματικής ισχύος, προκειμένου να εξαιρέσει την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ΓΚΠΔ από την εποπτική αρμοδιότητα της αρχής αυτής.

4. Προϋποθέσεις επιβολής διοικητικών προστίμων

Απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Nacionalinis visuomenės sveikatos centras (C-683/21, [EU:C:2023:949](#))*

Με την υπόθεση αυτή (βλ. επίσης ενότητες I.3, I.5 και I.6, με τίτλο «Έννοια της “επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”», «Έννοια του “υπευθύνου επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”» και «Έννοια του “από κοινού υπευθύνου επεξεργασίας”», αντιστοίχως), το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, δυνάμει του άρθρου 83 του ΓΚΠΔ, διοικητικό πρόστιμο μπορεί να επιβληθεί σε υπεύθυνο επεξεργασίας μόνον εφόσον αποδεικνύεται ότι διέπραξε εκ προθέσεως ή εξ αμελείας παράβαση των κανόνων του κανονισμού αυτού ¹¹⁷.

Ως προς το ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν άφησε στα κράτη μέλη περιθώριο εκτίμησης όσον αφορά τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούν οι εποπτικές αρχές όταν αποφασίζουν την επιβολή διοικητικού προστίμου σε υπεύθυνο επεξεργασίας δυνάμει της διάταξης αυτής. Το γεγονός ότι ο ΓΚΠΔ παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προβλέπουν

¹¹⁷ Παράβαση η οποία προβλέπεται στο άρθρο 83, παράγραφοι 4 έως 6.

εξαιρέσεις όσον αφορά δημόσιες αρχές και φορείς που έχουν συσταθεί σε αυτά ¹¹⁸, καθώς και απαιτήσεις σχετικές με τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθούν οι εποπτικές αρχές κατά την επιβολή διοικητικού προστίμου ¹¹⁹, ουδόλως σημαίνει ότι τα κράτη μέλη έχουν επίσης την εξουσία να προβλέπουν τέτοιες ουσιαστικές προϋποθέσεις.

Όσον αφορά τις προϋποθέσεις αυτές, το Δικαστήριο σημειώνει ότι μεταξύ των απαριθμούμενων στον ΓΚΠΔ στοιχείων βάσει των οποίων η εποπτική αρχή επιβάλλει διοικητικό πρόστιμο στον υπεύθυνο επεξεργασίας περιλαμβάνεται «ο δόλος ή η αμέλεια που προκάλεσε την παράβαση» ¹²⁰. Αντιθέτως, σε κανένα από τα στοιχεία αυτά δεν γίνεται λόγος για οποιαδήποτε δυνατότητα στοιχειοθέτησης ευθύνης του υπευθύνου επεξεργασίας αν δεν συντρέχει υπαίτια συμπεριφορά εκ μέρους του. Επομένως, μόνον οι εκ προθέσεως ή εξ αμελείας παραβάσεις των διατάξεων του ΓΚΠΔ εκ μέρους του υπευθύνου επεξεργασίας μπορούν να οδηγήσουν στην επιβολή σε βάρος του διοικητικού προστίμου κατ' εφαρμογήν του άρθρου 83 του κανονισμού αυτού.

Το Δικαστήριο προσθέτει ότι η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από τη γενική οικονομία και τον σκοπό του ΓΚΠΔ. Στο ως άνω πλαίσιο, διευκρινίζει ότι η ύπαρξη συστήματος κυρώσεων προβλεπόμενου στον ΓΚΠΔ βάσει του οποίου επιβάλλεται διοικητικό πρόστιμο, όταν τούτο δικαιολογείται από τις ειδικές περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης, δημιουργεί κίνητρο ώστε οι υπεύθυνοι επεξεργασίας και οι εκτελούντες την επεξεργασία να συμμορφώνονται με τον ΓΚΠΔ και ότι, με το αποτρεπτικό τους αποτέλεσμα, τα διοικητικά πρόστιμα συμβάλλουν στην ενίσχυση της προστασίας των υποκειμένων των δεδομένων. Εντούτοις, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν έκρινε αναγκαίο να προβλέψει την επιβολή διοικητικών προστίμων σε περίπτωση μη συνδρομής υπαιτιότητας. Λαμβανομένου υπόψη ότι ο ΓΚΠΔ αποσκοπεί σε ισοδύναμο και ομοιογενές επίπεδο προστασίας και ότι, προς τούτο, πρέπει να εφαρμόζεται με συνέπεια σε ολόκληρη την Ένωση, θα ήταν αντίθετο προς τον σκοπό αυτόν να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να προβλέπουν τέτοιο καθεστώς για την επιβολή προστίμου.

Επιπλέον, το Δικαστήριο κρίνει ότι μπορεί να επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο σε υπεύθυνο επεξεργασίας όσον αφορά πράξεις επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποίησε για λογαριασμό του ένας εκτελών την επεξεργασία, εκτός εάν, στο πλαίσιο των πράξεων αυτών, ο εκτελών την επεξεργασία πραγματοποίησε επεξεργασία για τους δικούς του σκοπούς ή επεξεργάστηκε τα δεδομένα είτε κατά τρόπο μη συμβατό προς το πλαίσιο ή τις λεπτομέρειες της

¹¹⁸ Δυνάμει του άρθρου 83, παράγραφος 7, του ΓΚΠΔ, το οποίο προβλέπει ότι «[...] κάθε κράτος μέλος δύναται να καθορίζει τους κανόνες για το εάν και σε ποιο βαθμό διοικητικά πρόστιμα μπορεί να επιβάλλονται σε δημόσιες αρχές και φορείς που έχουν συσταθεί στο εν λόγω κράτος μέλος».

¹¹⁹ Δυνάμει του άρθρου 83, παράγραφος 8, του ΓΚΠΔ, ερμηνευόμενου σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 129 του ΓΚΠΔ.

¹²⁰ Άρθρο 83, παράγραφος 2, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ.

επεξεργασίας που είχε καθορίσει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας είτε κατά τρόπο ως προς τον οποίο δεν θα μπορούσε εύλογα να θεωρηθεί ότι θα είχε συγκατατεθεί ο υπεύθυνος της επεξεργασίας. Σε μια τέτοια περίπτωση, ως υπεύθυνος για τη συγκεκριμένη επεξεργασία θεωρείται ο εκτελών την επεξεργασία.

Απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Deutsche Wohnen (C-807/21, EU:C:2023:950)

Η Deutsche Wohnen SE (στο εξής: DW) είναι εταιρία ακινήτων η οποία κατέχει έμμεσα, μέσω συμμετοχών σε διάφορες εταιρίες, μεγάλο αριθμό εμπορικών και αστικών ακινήτων. Στο πλαίσιο των εμπορικών δραστηριοτήτων της, επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των μισθωτών των ακινήτων αυτών.

Κατόπιν δύο ελέγχων που διενήργησε το 2017 και το 2019, η Berliner Beauftragte für den Datenschutz (αρχή προστασίας δεδομένων του Βερολίνου, Γερμανία) διαπίστωσε σειρά παραβάσεων του ΓΚΠΔ εκ μέρους της DW. Για τον λόγο αυτόν, με απόφαση της 30ής Οκτωβρίου 2019, η εν λόγω αρχή επέβαλε εις βάρος της διοικητικά πρόστιμα.

Η DW άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Landgericht Berlin (πρωτοδικείου Βερολίνου, Γερμανία), το οποίο έθεσε την υπόθεση στο αρχείο. Το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι, βάσει του γερμανικού νόμου ¹²¹, διοικητική παράβαση μπορεί να διαπιστωθεί μόνον εις βάρος φυσικού προσώπου και όχι εις βάρος νομικού προσώπου. Επιπλέον, σε περίπτωση στοιχειοθέτησης ευθύνης του νομικού προσώπου, μπορούν να του καταλογιστούν μόνον οι πράξεις των μελών των οργάνων του ή των εκπροσώπων του. Η Staatsanwaltschaft Berlin (εισαγγελία Βερολίνου, Γερμανία) άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Kammergericht Berlin (εφετείου Βερολίνου, Γερμανία). Στο πλαίσιο αυτό, το εν λόγω δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την ερμηνεία του ΓΚΠΔ.

Με την απόφασή του, η οποία εκδόθηκε από το τμήμα μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο αποφαινεται επί των προϋποθέσεων επιβολής διοικητικών προστίμων βάσει του ΓΚΠΔ. Κατά πρώτον, εξετάζει το ζήτημα αν τα κράτη μέλη μπορούν να εξαρτήσουν την επιβολή διοικητικού προστίμου εις βάρος νομικού προσώπου από την προϋπόθεση η παράβαση του κανονισμού να έχει καταλογιστεί προηγουμένως σε ταυτοποιημένο φυσικό πρόσωπο. Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο εξετάζει επίσης, όπως με την απόφαση *Nacionalinis visuomenės sveikatos centras* (βλ. ανωτέρω), το ζήτημα αν η παράβαση των διατάξεων του ΓΚΠΔ για την οποία επιβάλλεται κύρωση πρέπει να έχει διαπραχθεί εκ προθέσεως ή εξ αμελείας.

¹²¹ Gesetz über Ordnungswidrigkeiten (νόμος περί διοικητικών παραβάσεων), της 24ης Μαΐου 1968 (BGBl. 1968 I, σ. 481), όπως ίσχυε κατά την ανακοίνωση της 19ης Φεβρουαρίου 1987 (BGBl. 1987 I, σ. 602), όπως έχει τροποποιηθεί με τον νόμο της 19ης Ιουνίου 2020 (BGBl. 2020 I, σ. 1350).

Όσον αφορά την επιβολή διοικητικού προστίμου βάσει του ΓΚΠΔ σε νομικό πρόσωπο, το Δικαστήριο επισημαίνει κατ' αρχάς ότι οι αρχές, οι απαγορεύσεις και οι υποχρεώσεις που προβλέπονται στον ΓΚΠΔ απευθύνονται ειδικότερα στους «υπευθύνους επεξεργασίας» των οποίων η ευθύνη εκτείνεται σε οποιαδήποτε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πραγματοποιείται από τους ίδιους ή για λογαριασμό τους. Αυτή ακριβώς η ευθύνη συνιστά τη βάση για την επιβολή διοικητικού προστίμου στον υπεύθυνο της επεξεργασίας κατ' εφαρμογήν του άρθρου 83 του ΓΚΠΔ, σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων του κανονισμού αυτού. Ωστόσο, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν προέβη, για τη στοιχειοθέτηση της σχετικής ευθύνης, σε διάκριση μεταξύ φυσικών και νομικών προσώπων, καθόσον η ευθύνη εξαρτάται μόνον από την προϋπόθεση τα εν λόγω πρόσωπα, μόνα ή από κοινού με άλλα, να καθορίζουν τους σκοπούς και τον τρόπο της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ¹²². Ως εκ τούτου, κατ' αρχήν κάθε πρόσωπο που πληροί την προϋπόθεση αυτή ευθύνεται, μεταξύ άλλων, για κάθε παράβαση του ΓΚΠΔ, η οποία διαπράττεται από το ίδιο ή για λογαριασμό του. Τούτο συνεπάγεται, αφενός, ότι τα νομικά πρόσωπα ευθύνονται όχι μόνον για παραβάσεις που διαπράττονται από τους εκπροσώπους τους, τους διευθυντές ή τους διαχειριστές τους, αλλά και για όσες διαπράττονται από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο ενεργεί στο πλαίσιο της επιχειρηματικής δραστηριότητας των εν λόγω νομικών προσώπων και για λογαριασμό τους. Αφετέρου, τα διοικητικά πρόστιμα που προβλέπονται από τον ΓΚΠΔ σε περίπτωση τέτοιων παραβάσεων πρέπει να μπορούν να επιβάλλονται απευθείας σε νομικά πρόσωπα όταν αυτά μπορούν να χαρακτηριστούν ως υπεύθυνοι επεξεργασίας.

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι από καμία διάταξη του ΓΚΠΔ δεν μπορεί να συναχθεί ότι η επιβολή διοικητικού προστίμου σε νομικό πρόσωπο ως υπεύθυνο επεξεργασίας εξαρτάται από την προηγούμενη διαπίστωση ότι η παράβαση διαπράχθηκε από ταυτοποιημένο φυσικό πρόσωπο. Πέραν τούτου, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν κατέλιπε συναφώς στα κράτη μέλη περιθώριο εκτίμησης. Το γεγονός ότι ο ΓΚΠΔ παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προβλέπουν απαιτήσεις σχετικές με τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθούν οι εποπτικές αρχές κατά την επιβολή διοικητικού προστίμου ¹²³ ουδόλως σημαίνει ότι τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να προβλέπουν και ουσιαστικές προϋποθέσεις επιπλέον των προβλεπόμενων στον ΓΚΠΔ.

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι αν επιτρεπόταν στα κράτη μέλη να απαιτούν μονομερώς και ως αναγκαία προϋπόθεση για την επιβολή διοικητικού προστίμου, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 83 του ΓΚΠΔ, σε υπεύθυνο επεξεργασίας ο οποίος είναι νομικό πρόσωπο, να έχει καταλογιστεί ή να μπορεί να καταλογιστεί προηγουμένως η επίμαχη παράβαση σε ταυτοποιημένο φυσικό πρόσωπο, τούτο θα αντέβαινε στον σκοπό του ΓΚΠΔ. Επιπλέον, μια τέτοια πρόσθετη απαίτηση θα ενείχε εν

¹²² Κατά το άρθρο 4, σημείο 7, του ΓΚΠΔ.

¹²³ Όπως προκύπτει από το άρθρο 58, παράγραφος 4, και από το άρθρο 83, παράγραφος 8, του ΓΚΠΔ, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης του 129.

τέλει κίνδυνο αποδυνάμωσης της αποτελεσματικότητας και του αποτρεπτικού αποτελέσματος των διοικητικών προστίμων που επιβάλλονται σε νομικά πρόσωπα ως υπευθύνους επεξεργασίας.

Τέλος, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η έννοια της «επιχείρησης», κατά τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ ¹²⁴, δεν ασκεί επιρροή στο ζήτημα αν και υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί να επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο βάσει του ΓΚΠΔ σε υπεύθυνο επεξεργασίας ο οποίος είναι νομικό πρόσωπο, αλλά ασκεί επιρροή μόνον στον καθορισμό του ύψους του προστίμου.

Επομένως, το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο ΓΚΠΔ ¹²⁵ αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας μπορεί να επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο σε νομικό πρόσωπο υπό την ιδιότητά του ως υπευθύνου επεξεργασίας για παράβαση του κανονισμού αυτού ¹²⁶ μόνον εφόσον η παράβαση έχει προηγουμένως καταλογιστεί σε ταυτοποιημένο φυσικό πρόσωπο.

Όσον αφορά το ζήτημα αν τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν την επιβολή διοικητικού προστίμου ακόμη και αν η παράβαση για την οποία επιβάλλεται κύρωση δεν διαπράχθηκε εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, το Δικαστήριο υπενθυμίζει, κατ' αρχάς, ότι οι ουσιαστικές προϋποθέσεις τις οποίες πρέπει να τηρεί η εποπτική αρχή κατά την επιβολή ενός τέτοιου προστίμου σε υπεύθυνο επεξεργασίας ρυθμίζονται αποκλειστικά από το δίκαιο της Ένωσης και ότι τα κράτη μέλη δεν διαθέτουν συναφώς κανένα περιθώριο εκτίμησης. Εφαρμόζοντας συλλογιστική πανομοιότυπη με εκείνη που εφάρμοσε με την προμνησθείσα απόφαση *Nacionalinis visuomenės sveikatos centras*, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, βάσει του άρθρου 83 του ΓΚΠΔ, μπορεί να επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο μόνον εάν αποδεικνύεται ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας, ο οποίος είναι νομικό πρόσωπο και συγχρόνως επιχείρηση, διέπραξε εκ προθέσεως ή εξ αμελείας παράβαση των περιεχόμενων στον κανονισμό αυτόν κανόνων.

5. Συνάρθρωση των αρμοδιοτήτων των εθνικών αρχών ελέγχου με τις αρμοδιότητες των λοιπών εθνικών αρχών

Απόφαση της 4ης Ιουλίου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Meta Platforms κ.λπ. (Γενικοί όροι χρήσης κοινωνικού δικτύου) (C-252/21, [EU:C:2023:537](#))

Με την υπόθεση αυτή (βλ. επίσης ενότητα V.5, με τίτλο «Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στα ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης»), αποφαινόμενο επί της αρμοδιότητας αρχής ανταγωνισμού να διαπιστώσει ότι μια επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι σύμφωνη με τον ΓΚΠΔ, το Δικαστήριο

¹²⁴ Στην οποία παραπέμπει η αιτιολογική σκέψη 150 του ΓΚΠΔ.

¹²⁵ Άρθρο 58, παράγραφος 2, στοιχείο θ', και άρθρο 83, παράγραφοι 1 έως 6, του ΓΚΠΔ.

¹²⁶ Για την οποία γίνεται λόγος στο άρθρο 83, παράγραφοι 4 έως 6, του ΓΚΠΔ.

επισημαίνει ότι, υπό την επιφύλαξη της τήρησης της υποχρέωσής της καλόπιστης συνεργασίας¹²⁷ με τις εποπτικές αρχές για την προστασία των δεδομένων, η αρχή ανταγωνισμού μπορεί να διαπιστώσει, στο πλαίσιο της εξέτασης της ύπαρξης τυχόν κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης από επιχείρηση¹²⁸, ότι οι γενικοί όροι χρήσης τους οποίους θέτει η επιχείρηση αναφορικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς και η εφαρμογή των γενικών αυτών όρων δεν συμβιβάζονται με τον κανονισμό, εφόσον πρόκειται για διαπίστωση που είναι αναγκαία προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη τέτοιας κατάχρησης. Σε περίπτωση όμως που η αρχή ανταγωνισμού κρίνει ότι συντρέχει παράβαση των διατάξεων του ΓΚΠΔ, στο πλαίσιο της διαπίστωσης περί κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, δεν υποκαθίσταται στη θέση των εποπτικών αρχών.

Συνεπώς, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, όταν οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού καλούνται, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, να εξετάσουν αν η συμπεριφορά μιας επιχείρησης συμβιβάζεται με τις διατάξεις του ΓΚΠΔ, οφείλουν να συνεννοούνται και να συνεργάζονται καλόπιστα με τις εμπλεκόμενες εθνικές εποπτικές αρχές ή με την επικεφαλής εποπτική αρχή. Τούτο σημαίνει ότι όλες οι αρχές πρέπει να σέβονται τις αντίστοιχες εξουσίες και αρμοδιότητές τους, ώστε να τηρούνται οι υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν από τον ΓΚΠΔ καθώς και οι σκοποί του, αλλά και να διαφυλάσσεται η πρακτική τους αποτελεσματικότητα. Επομένως, όταν εθνική αρχή ανταγωνισμού, στο πλαίσιο της εξέτασης που διενεργεί για να διαπιστώσει τυχόν ύπαρξη κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης από μια επιχείρηση, εκτιμά ότι είναι αναγκαίο να κρίνει τη νομιμότητα κάποιας συμπεριφοράς της επιχείρησης βάσει των διατάξεων του ΓΚΠΔ, η αρχή αυτή οφείλει να ελέγξει αν η συγκεκριμένη ή παρόμοια συμπεριφορά έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο αποφάσεως εκδοθείσας από την αρμόδια εθνική εποπτική αρχή ή από την επικεφαλής εποπτική αρχή ή ακόμη και από το Δικαστήριο. Αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, η εθνική αρχή ανταγωνισμού δεν επιτρέπεται να αποκλίνει, καίτοι παραμένει ελεύθερη να αντλήσει τα δικά της συμπεράσματα υπό το πρίσμα της εφαρμογής του δικαίου του ανταγωνισμού.

Σε περίπτωση που διατηρεί αμφιβολίες ως προς το περιεχόμενο της εκτίμησης στην οποία έχει προβεί η αρμόδια εθνική εποπτική αρχή ή η επικεφαλής εποπτική αρχή, σε περίπτωση που η επίμαχη ή παρόμοια συμπεριφορά εξετάζεται ταυτόχρονα από τις προαναφερθείσες αρχές ή ακόμη σε περίπτωση που, ελλείψει έρευνας από τις εν λόγω αρχές, η ίδια είναι της γνώμης ότι η συμπεριφορά μιας επιχείρησης δεν είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του ΓΚΠΔ, η εθνική αρχή ανταγωνισμού οφείλει να απευθυνθεί στις αρχές αυτές για να τις συμβουλευθεί και να ζητήσει τη συνεργασία τους, προκειμένου να άρει τις αμφιβολίες της ή να κρίνει κατά πόσον είναι σκόπιμο να αναμείνει την έκδοση απόφασης της εμπλεκόμενης εποπτικής αρχής προτού προχωρήσει στη δική

¹²⁷ Όπως καθιερώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ.

¹²⁸ Κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.

Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

της εκτίμηση. Εφόσον οι ως άνω αρχές δεν διατυπώσουν αντίρρηση ή δεν απαντήσουν σε εύλογο χρόνο, η αρχή ανταγωνισμού μπορεί να συνεχίσει τη δική της έρευνα.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Διεύθυνση Έρευνας και Τεκμηρίωσης

Ιούλιος 2024